GOTİKROMANTİK

Gece tabloları

E.T.A. HOFFMANN

Çeviri: Sami Türk - Ersel Kayaoğlu

CAN

E.T.A. HOFFMANN

Gece tabloları

GOTİK ROMANTİK 9

Can Yayınları 2053

Nachtstücke, E.T.A. Hoffmann
© 2012, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2012
Bu kitabın 1. baskısı 3000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design
Kapak resmi: © iStockphoto.com, Shutterstock

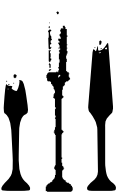
Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-1442-9

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

E.T.A. HOFFMANN

Gece tabloları

ÖYKÜ

Almanca aslından çevirenler

Ersel Kayaoğlu - Sami Türk

CAN

ERNST THEODOR AMADEUS HOFFMANN, 1776'da Königsberg' de doğdu. Asıl adı Ernst Theodor Wilhelm Hoffmann'dır. Hukuk öğrenimi gördükten sonra devlet memurluğuna atandı ve Prusya'nın işgali altında bulunan Polonya'da çalışmaya başladı. 1806'da Prusya'nın Napoléon güçleri tarafından yenilgiye uğratılmasına kadar bu görevinde kaldı. Hoffmann, 1814'e kadar müzik eleştirmenliği ve tiyatrolarda müzik yönetmenliği yaptı. 1811'de *Arlequin* adlı bir bale besteledi. Alman Romantizmi'nin ilk yazarlarından dostu Friedrich de la Motte Fouqué'nin *Undine* adlı masalını operalaştırması da bu döneme rastlar. Hoffmann, 1814'ten itibaren edebiyata yöneldi. 1814-1815 tarihli *Phantasiestücke in Callots Manier* adlı öykü kitabı, yazar olarak ün kazanmasını sağladı. 1816'da yeniden devlet hizmetine girerek Berlin Temyiz Mahkemesi'nde yargıçlık yapmaya başladı. *Die Elixiere des Teufels* (1815-1816) ve *Lebensansichten des Katers Murr nebst fragmentarischer Biographie des Kapellmeister Johannes Kreisler* (1820-1822) adlı romanları, *Gece Tabloları* (1816-1818) ve *Die Serapionsbrüder* (1819-1821) adlı öykü derlemeleri büyük ilgi gördü. Hoffmann'ın peri masallarından doğaüstü felaket öykülerine kadar eşsiz hayal gücünü sergilediği eserleri, Çaykovski'nin bale süiti *Fındıkkıran* da dahil olmak üzere pek çok opera bestecine esin kaynağı oldu. Eserleriyle Honoré de Balzac, George Sand ve Théophile Gautier gibi isimlerin saygısını kazandı; Victor Hugo, Charles Baudelaire, Guy de Maupassant, Aleksandr Puşkin, Fyodor Dostoyevski ve Edgar Allan Poe'yu etkiledi. E.T.A. Hoffmann 1822'de Berlin'de öldü.

ERSEL KAYAOĞLU, 1969 yılında Bursa'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Almanya'da tamamladı. Daha sonra İÜ Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan mezun oldu ve aynı anabilim dalında yüksek lisans ve doktora çalışması yaptı. Halen İÜ Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde doçent olarak görev yapan Kayaoğlu'nun Ernst Jünger, Michael Krüger, Ingrid Noll, Imre Kertész, Hans Magnus Enzensberger, Hans Sarkowicz'ten yaptığı çeviriler dışında *Medyalararasılık* adlı bir çalışması da var.

M. SAMİ TÜRK, 1986 yılında İstanbul'da doğdu. 2008 yılında Marmara Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. Halen İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimi görmekte olan Türk, aynı zamanda 2011 yılından beri Sakarya Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda okutmanlık yapmaktadır.

İçindekiler

I. BÖLÜM

Kum Adam 13

Ignaz Denner 57

G.deki Cizvit Kilisesi 113

Sanctus 145

II. BÖLÜM

Issız Ev 169

Meşruta 203

Vaat 287

Taş Kalp 319

BİRİNCİ BÖLÜM

KUM ADAM[1]

Nathanael'den Lothar'a

Elbette hepiniz, bu kadar uzun – uzun zaman yazmadığım için çok tedirginsinizdir. Annem herhalde kızıyordur, Clara da benim burada bir elim yağda, bir elim balda yaşadığımı, kalbime ve aklıma öylesine derinden kazıdığım melek yüzlü güzelimi tümden unuttuğumu sanıyordur. – Ama durum böyle değil; her gün ve her saat sizleri düşünüyorum ve tatlı rüyalarda güzel Clara'cığımın sevimli yüzü gözümün önüne geliyor ve parlak gözleriyle bana, odanıza girdiğim andaki gibi edalı edalı gülümsüyor. – Ah, şimdiye kadar tüm düşüncelerimi altüst eden bu paramparça ruh hali içinde size nasıl yazabilirdim ki! – Korkunç bir şey hayatıma girdi! – Karşı karşıya kaldığım kötü kadere dair karanlık sezgiler, tek bir sıcak gün ışığını geçirmeyen kara bulutların gölgeleri gibi üzerimi kaplıyor. – Başıma neyin geldiğini artık sana söylemem lazım. Söylemek zorundayım, bunu kabul ediyorum, ama daha bunun düşüncesi bile beni deli gibi kahkaha atmaya zorluyor. – Ah candan sevdiğim Lothar!

1. Bu öykünün çevirisi Ersel Kayaoğlu'na aittir. Kitaptaki diğer öyküler Sami Türk'ün çevirisidir. (Y.N.)

Birkaç gün önce başıma gelen şeyin hayatımı gerçekten böylesine gaddarca tahrip edebildiğini sana biraz olsun hissettirebilmek için nasıl başlasam! Keşke burada olsan, o zaman kendin görebilirdin; ama şimdi kuşkusuz benim sanrılar gören bir budala olduğumu sanacaksın. – Kısacası, başıma gelen ve ölümcül etkisinden kaçınmak için boş yere çabaladığım o korkunç şey, birkaç gün önce, yani 30 Ekim'de öğleyin saat 12'de bir barometre satıcısının odama girmesinden ve bana mallarını göstermesinden ibaret. Hiçbir şey satın almayıp onu merdivenden aşağı yuvarlamakla tehdit ettim, neyse ki o da bunun üzerine kendiliğinden çekip gitti. –

Yalnızca bana ait olan, yaşamımı derinden sarsan ilişkilerin bu olaya bir anlam kazandırabileceğini, dahası o uğursuz satıcı bozuntusunun üzerimde düşmanca bir etki bırakmış olabileceğini tahmin etmişsindir. Gerçekten de öyle oldu. Sana ilk gençlik çağımın, keskin zekânla her şeyi açık seçik ve anlaşılır imgeler halinde kavrayabileceğin kadarını sükûnet ve sabırla anlatabilmek için var gücümle kendimi topluyorum. Tam başlayacakken senin güldüğünü, Clara'nınsa şöyle dediğini duyar gibi oluyorum: "Çocukça şeyler bunlar!" – Gülün, sizden rica ediyorum, içtenlikle gülüp alay edin benimle! – Sizden çok rica ediyorum! – Ama göklerdeki Tanrı biliyor ya, tüylerim diken diken oldu, öyle ki gülüp alay edin diye, delice bir çaresizlik içinde size yalvarır gibiyim, tıpkı Franz Moor'un Daniel'e yalvardığı gibi.[1] – Şimdi sadede gelelim! –

Öğle yemeği dışında biz, yani ben ve kardeşlerim,

1. Friedrich Schiller'in *Die Räuber* (Haydutlar) adlı dramasında Franz Moor, suç dolu kâbuslarını yok edecekse eğer, ona gülebileceğini söyleyerek kendisiyle alay etmesi için evin uşağı Daniel'e yalvarır; karş. Friedrich Schiller, *Die Räuber* V, 1. (Y.N.)

gün içinde babamızı pek görmezdik. Görevi onu fazlasıyla meşgul ediyor olmalıydı. Eskiden âdet olduğu üzere saat yedide oturulan akşam yemeğinden sonra hepimiz, annem de bizimle birlikte olmak üzere, babamın çalışma odasına gider ve yuvarlak bir masanın etrafına toplanırdık. Babam pipo yakar, yanında da büyük bir bardak bira içerdi. Çoğu zaman bize olağanüstü öyküler anlatır ve kendini buna öyle kaptırırdı ki, piposu sürekli sönerdi, bense yanan bir kâğıdı tutarak pipoyu tekrar yakmakla görevliydim, bu da benim için en büyük eğlencelerden biriydi. Ama bazen de elimize resimli kitaplar verir, sessiz ve donuk, koltuğunda öylece oturup duman bulutları çıkartır, hepimiz sisin içinde yüzer gibi olurduk. Böyle akşamlarda annem çok hüzünlü olurdu ve saat daha dokuzu vurmadan şöyle derdi: "Haydi çocuklar! – Yatağa! Yatağa! Kum Adam geliyor, hissediyorum." Gerçekten de her defasında o anda bir şeyin ağır adımlarla gümbür gümbür merdivenden çıktığını duyardım, Kum Adam olmalıydı bu. Derinden duyulan ayak sesleri ve o gümbürtüler bana bir defasında özellikle korkutucu gelmişti. Bizi götürürken anneme sordum: "Anne! Bizi babamızdan hep ayıran bu kötü Kum Adam kim acaba? – Nasıl biri?" – "Kum Adam diye biri yok, sevgili çocuğum," diye karşılık verdi annem. "Kum Adam geliyor dediğimde, bu, uykunuz gelmiş ve gözlerinizi, sanki içlerine kum serpilmiş gibi, açık tutamıyorsunuz demek." – Annemin yanıtı beni tatmin etmedi, hatta çocuk ruhumda annemin, yalnızca ondan korkmayalım diye, Kum Adam'ı inkâr ettiği düşüncesi belirgin biçimde yer etmeye başladı; ne de olsa ben hep onun merdivenden çıktığını duyuyordum. Bu Kum Adam ve biz çocuklarla olan ilişkisi hakkında daha fazla şey öğrenme merakıyla dolup taşıyordum ve nihayet, en küçük kız kardeşime bakan yaşlı dadıya, bu Kum Adam'ın

nasıl bir adam olduğunu sordum. "Nathanael'ciğim," diye yanıt verdi kadın, "hâlâ bunu bilmiyor musun? O kötü bir adam, yatmak istemediklerinde çocukların yanına gelir ve gözlerine avuç dolusu kum serper, çocukların gözleri kan revan içinde yuvalarından fırlar, sonra Kum Adam onları bir çuvala atar ve yavrularını beslemek için hilalin içine götürür; yavruları oradaki yuvada oturur, baykuşlarınki gibi kıvrık gagalarıyla yaramaz çocukların gözlerini yerden kaldırıp yerler." – Korkutucu Kum Adam'ın görüntüsü şimdi içimi kaplamış, feci bir şekilde gözlerimin önüne gelmişti; akşamleyin bir şeyin merdivenden gürültüyle yukarı çıktığını duyduğum anda korku ve dehşet içinde titremeye başladım. Annemin ağzımdan alabildiği tek şey, gözyaşları içinde kekeleyerek, "Kum Adam! Kum Adam!" diye haykırışım oldu. Bunun üzerine yatak odasına koştum, bütün bir gece boyunca Kum Adam'ın ürkütücü görüntüsü beni rahat bırakmadı. – Dadının bana Kum Adam ve hilaldeki çocuk yuvası hakkında anlattıklarının pek doğru olamayacağını anlayacak kadar büyümüştüm artık; yine de Kum Adam benim için ürkütücü bir hayalet olarak kaldı ve onun merdivenden yukarı çıkmakla kalmayıp babamın odasının kapısını da hızla açıp içeri girdiğini duyduğumda, korku – dehşet sarıyordu beni. Bazen uzun süre ortalıkta görünmüyordu, sonra arka arkaya daha sık geldiği oluyordu. Bu böyle yıllarca sürdü ve ben o tekinsiz hayalete alışamadım, kafamdaki korkunç Kum Adam imgesi solmadı. Babamla ilişkisi hayal gücümü giderek daha fazla meşgul etmeye başlamıştı: Aşılamaz bir çekingenlik bunu babama sormaktan beni alıkoyuyordu, ama bu gizemi bizzat – bizzat araştırmak, efsanevi Kum Adam'ı görmek için yıllarla birlikte içimde giderek daha büyük bir heves oluşmuştu. Kum Adam beni olağanüstülüğün, maceranın, çocuk ruhunda çok

kolay yer edinen yoluna sokmuştu. Koboldların[1], cadıların, parmak çocukların ve benzerlerinin tüyler ürpertici öykülerini dinlemekten ya da okumaktan daha fazla sevdiğim bir şey yoktu; ama Kum Adam her zaman başı çekiyordu, onu en tuhaf, en iğrenç şekillerde her yerde masalara, dolaplara ve duvarlara tebeşirle, kömürle çiziyordum. On yaşına geldiğimde annem beni çocuk odasından alıp koridorda babamın odasının yakınında bulunan küçük bir odaya yerleştirdi. Yine de, saatin tam dokuzu vurmasıyla evin içinde o meçhul şahsın varlığı duyulduğunda, hızla ortadan kaybolmamız gerekiyordu. Küçücük odamda, onun babamın odasına girdiğini hissederdim, kısa süre sonraysa evin içinde tuhaf kokulu hafif bir buhar yayılıyormuş gibi gelirdi bana. Merakımla birlikte, bir şekilde bu Kum Adam'la karşılaşmak için cesaretim de giderek artıyordu. Çoğu kez annem geçip gittikten sonra küçük odadan gizlice koridora süzülürdüm, ama hiçbir şey duyamazdım; çünkü Kum Adam, onu görebileceğim yere ulaştığımda, çoktan kapıdan girmiş olurdu. Sonunda karşı konulmaz bir dürtüyle, babamın odasında saklanmaya ve Kum Adam'ı beklemeye karar verdim.

Bir akşam babamın suskunluğundan, annemin üzüntüsünden Kum Adam'ın geleceğini anladım; bu nedenle çok uykum varmış gibi yapıp saat daha dokuz olmadan odayı terk ettim ve kapının hemen yanında gizli bir köşede saklandım. Evin kapısı gıcırdadı, yavaş, ağır, uğultulu adımların koridordan merdivene doğru ilerlediği duyuluyordu. Annem kardeşimle birlikte telaşla önümden geçti. Usulca – usulca babamın odasının kapısını açtım. Babam, her zamanki gibi sırtı kapıya dönük, kıpırdamak-

1. Germen mitolojisine göre, kobalt madenlerini lanetleyen küçük cinler. (Y.N.)

sızın kaskatı oturuyordu, beni fark etmedi, hızla içeri girdim ve kapının hemen yanında duran, içinde babamın giysilerinin asılı olduğu bir dolabın önüne çekilmiş perdenin arkasına geçtim. – Daha yakından – giderek daha yakından yankılanıyordu ayak sesleri – dışarıdan tuhaf öksürme, tıksırma ve homurdanma sesleri geliyordu. Korku ve heyecandan, kalbim yerinden fırlayacak gibiydi. – Kapının tam dibinde – tam dibinde kuvvetli bir ayak sesi – kapı koluna sert bir hamle, kapı gümbürtüyle yerinden oynuyor! – Güçbela cesaretimi toplayıp temkinlice aradan bakıyorum. Kum Adam odanın tam ortasında, babamın karşısında duruyor, ışıkların parlak yansıması yüzünü yakıyor! – Kum Adam, korkunç Kum Adam, bize bazen öğle yemeğine gelen o ihtiyar avukat Coppelius! –

Ne var ki en fecisinden bir dış görünüş bile, bende bu Coppelius'tan daha derin bir dehşete yol açamazdı. – Biçimsiz koca kafası, toprak sarısı suratıyla, kalın gri kaşlarının altında yeşile çalan bir çift kedigözünün, insanın içine işleyen keskin pırıltılar saçtığı geniş omuzlu, iri bir adam düşün; uzun, haşmetli burnu üstdudağına sarkıyor. Eğri ağzı sık sık kötü niyetli bir gülüşle çarpılıyor; sonra yanaklarda birkaç koyu kırmızı leke beliriyor ve sıkılmış dişlerin arasından tuhaf şekilde tıslayan bir ses çıkıyor. Coppelius her zaman demode kesimli kül grisi bir ceket, yine aynı şekilde demode bir yelek ve pantolon ile siyah çorap ve yandan tokalı siyah ayakkabılarla dolaşırdı. Küçük peruğu kafasının tepesini zar zor kapatırdı, yapıştırma lüleler büyük kırmızı kulaklarının hayli üzerinde durur ve saçları toplayıp yerleştirmeye yarayan gevşekçe bağlanmış bir kese ensesinden dışarı çıkar, bu nedenle de katlanmış boyunbağını tutan gümüş toka görülürdü. Zaten görünüşü büsbütün itici ve iğrençti; ama biz çocuklara özellikle o boğumlu, kıllı koca elleri itici geliyordu, bu nedenle onun dokunduğu hiçbir şeyi iste-

mez olmuştuk. Bunu fark etmiş ve iyi yürekli annemizin gizlice tabağımıza koyduğu bir parça pastaya ya da tatlı bir meyveye şu ya da bu bahaneyle dokunmak, onun eğlencesi haline gelmişti ve bizler, sevinmemiz için verilen bu tatlının, gözlerimizde parlayan yaşlarla, iğrenip tiksindiğimizden tadına bile bakmak istemezdik. Bayram günlerinde babam bize küçük bir kadeh tatlı şarap ikram ettiğinde de yine böyle yapardı. Çabucak ellerini uzatır, hatta kadehi mosmor dudaklarına değdirir ve bizler öfkemizi ancak sessizce iç çekerek ifade edebildiğimizdeyse gayet şeytanca gülerdi. Bize küçük canavarlar deme âdetindeydi; o geldiğinde sesimizi çıkarmamız yasaktı ve biz, bilerek ve isteyerek en küçük sevincimizi engelleyen bu çirkin, kötü adama lanet okuyorduk. Annem de tıpkı bizim gibi iğrenç Coppelius'tan nefret ediyordu galiba; çünkü o ortaya çıktığı anda annemin neşesi, güleç kaygısız hali üzüntülü, karanlık bir ciddiyete dönüşürdü. Babam Coppelius'a karşı tuhaflıklarına katlanılması ve her şekilde hoş tutulması gereken yüce bir varlıkmış gibi davranıyordu. Onun sessiz bir işareti, en sevdiği yemeklerin pişmesi ve nadir şarapların açılması için yeterliydi.

Artık bu Coppelius'u gördüğümde, ondan başka hiç kimsenin Kum Adam olamayacağı düşüncesi ruhumda korku ve dehşetle yükseliyordu; şu var ki, Kum Adam benim için artık dadı masalında hilaldeki baykuş yuvasına yem olarak çocuk gözleri taşıyan o umacı değildi – Hayır! – Adım attığı her yere feryat – acı – ezelî ve ebedi yıkım getiren çirkin, uğursuz bir musibetti.

Donup kalmıştım. Fark edilme ve sert bir şekilde cezalandırılma tehlikesiyle karşı karşıya kalabileceğimi düşünerek olduğum yerde durdum, kulak kabartarak kafamı perdenin arasından uzattım. Babam Coppelius'u törensel bir havada karşıladı. "Haydi! – İş başına," diye

seslendi o da kısık, şirret bir sesle ve ceketini bir kenara fırlattı. Babam suskun ve suratı asık, geceliğini çıkarttı ve her ikisi de uzun siyah önlükler giydi. Bunları nereden aldıkları gözümden kaçmıştı. Babam bir gömme dolabın kapağını açtı; ne var ki uzun zaman gömme dolap sandığım şeyin aslında kara bir oyuk olduğunu, içindeyse küçük bir ocağın bulunduğunu gördüm. Coppelius babamın yanına yaklaştı ve ocaktan mavi bir alev çatırdayarak yükseldi. Etrafta bir yığın tuhaf alet duruyordu. Aman Tanrım! – İhtiyar babam o anda ateşe doğru eğildiğinde çok farklı göründü. Yüz hatlarını geren korkunç bir acı yumuşak, dürüst çehresini çirkin, iğrenç şeytan görünümüne dönüştürmüş gibiydi. Coppelius'a benziyordu. Coppelius ise kor kırmızısı maşayı sallayarak yoğun dumanın içinden parlak kütleler çıkarıyor, sonra da bunları büyük bir gayretle çekiçliyordu. Sanki etrafta insan suratları görünüyormuş gibi geliyordu bana, ama gözleri yoktu – bunların yerine korkunç, derin kara çukurlar vardı. "Gözleri ver, gözleri ver!" diye bağırdı Coppelius uğuldayan boğuk bir sesle. Vahşi bir dehşete kapılarak çığlık attım ve gizlendiğim yerden çıkarak yere kapaklandım. O anda Coppelius beni yakaladı, "Küçük canavar! – Küçük canavar!" diye söylendi dişlerini gıcırdatarak! – Beni tutup havaya kaldırdı ve ocağın üstüne fırlattı, alevler saçımı yakmaya başlamıştı: "Şimdi elimizde gözler var – gözler – bir çift güzel çocuk gözü." Coppelius işte böyle fısıldayarak yumruklarıyla alevin içinden kor kırmızısı taneler tutup çıkarttı ve bunları gözlerime serpmek istedi. O anda babam yalvararak ellerini havaya kaldırdı ve bağırdı: "Üstat! Üstat! Nathanael'imin gözlerini bırak –gözlerini ona bırak!" Coppelius acı bir kahkaha atarak haykırdı: "O zaman gözleri oğlana kalsın ve zırlayarak dünyadaki görevini yerine getirsin; ama şimdi ellerin ve ayakların mekanizmasını iyice bir ince-

leyelim." Bunu söyler söylemez beni eklemlerimi çatırdatacak kadar sert biçimde tuttu, ellerimi ve ayaklarımı sökerek birini şuraya, öbürünü buraya takıp durdu. "Hiçbiyerde düzgün durmuyo' bunlar! – İhtiyar işi biliyormuş!" diye peltek peltek tısladı; ama etrafımdaki her şey kapkara bir karanlığa gömülüyordu, ani bir kramp sinirlerden ve kemiklerden geçip gitti – artık hiçbir şey hissetmiyordum. Yumuşak sıcak bir esinti yüzümün üstünden kayıp geçti, ölüm uykusundan uyandım, annem üzerime doğru eğilmişti. "Kum Adam hâlâ burada mı?" diye kekeledim. "Hayır, sevgili çocuğum, uzun, uzun zaman önce gitti, sana zarar vermez!" – Annem böyle diyerek yeniden kazandığı birtanesini öpüp kucakladı.

Seni neden yorayım, candan sevdiğim Lothar! Neden ayrıntıları uzun uzun anlatayım, hâlâ söylenmesi gereken çok şey varken? Yeter! – Gizlice dinlerken yakalanmış ve Coppelius tarafından hırpalanmıştım. Korku ve dehşet beni haftalarca hasta yatıran bir ateşlenmeye yol açmıştı. "Kum Adam hâlâ burada mı?" – Sağlığıma yeniden kavuştuğumda, söylediğim ilk şey bu olmuştu ve iyileşmemin, kurtulmamın işaretiydi. – Sana gençlik yıllarımın en korkunç ânını da anlatmama izin ver; şimdi bana her şeyin renksiz görünmesinin nedeninin gözlerimin aptallığı olmadığına, karanlık bir alın yazısının, belki de yalnızca ölerek yırtabileceğim bulanık bir bulut perdesini yaşamımın üstüne gerçekten örttüğüne ikna olacaksın o zaman. –

Coppelius bir daha ortalıkta görünmedi, şehri terk ettiği söyleniyordu.

Bir yıl geçmiş olmalıydı, değişmeden kalan o eski âdet gereği, bir akşam yine yuvarlak masanın etrafında oturuyorduk. Babam çok neşeliydi ve gençliğinde yaptığı seyahatler hakkında çok eğlenceli şeyler anlatıyordu. O sırada, saat dokuzu vurduğunda, birden sokak kapısı-

nın menteşelerinin gıcırdadığını ve demir gibi ağır, yavaş ayak seslerinin koridordan gelip merdivenleri çıktığını duyduk. "Coppelius bu," dedi annem beti benzi atarak. "Evet! – Bu, Coppelius," diye tekrarladı babam donuk, kesik bir sesle. Annemin gözlerinden yaşlar boşaldı. "Ama baba, baba!" diye seslendi, "Böyle mi olmak zorunda?" – "Son kez!" diye karşılık verdi babam, "Bana son kez geliyor, seni temin ederim. Haydi git, çocuklarla git! – Gidin – yatmaya gidin! İyi geceler!"

Sanki ağır, soğuk bir taşın içine sıkıştırılmışım gibi gelmişti bana – nefesim tutulmuştu! Hareketsiz, öylece donup kaldığımda annem kolumdan tuttu: "Gel Nathanael, haydi gel!" – Beni götürmesi için kendimi bıraktım, odama girdim. "Sakin ol, sakin ol, yatağa yat! – uyu – uyu," diye seslendi annem giderken; ama tarifsiz derin bir korku ve tedirginlik içinde kıvranırken gözümü kırpmadım. Nefret ettiğim iğrenç Coppelius parıldayan gözlerle karşımda duruyor ve bana pis pis sırıtıyordu, görüntüsünden kurtulmak için boş yere uğraşıp durdum. Herhalde gece yarısı olmuştu ki, sanki bir tüfek ateşlenmişçesine korkunç bir patlama sesi duyuldu. Bütün ev sarsıldı, kapımın önünden bir hışırtı ve uğultu sesi geçti, evin kapısı gürültüyle çarpıldı. "Bu, Coppelius!" diye dehşetle haykırarak yataktan fırladım. O anda keskin, acı dolu, çaresiz bir feryat duyuldu, babamın odasına doğru koştum, kapı açıktı, boğucu bir buhar bana doğru dışarı taşıyor, hizmetçi kız bağırıyordu: "Eyvah, beyefendi! – Beyefendi!" – Buharların yükseldiği ocağın önünde yerde babam ölmüş, yatıyordu, yanarak kapkara olmuş, yüzündeki ifade korkunç biçimde çarpılmıştı, etrafında kız kardeşlerim iç çekip ağlaşıyorlardı – yanlarındaki annem ise baygın haldeydi! – "Coppelius, alçak şeytan, babamı sen öldürdün!" – Böyle haykırıyordum; aklım başımdan gitmişti. İki gün sonra babamı tabuta koyduklarında, yüz

ifadesi yaşarken olduğu gibi yine ılımlı ve yumuşaktı. Şeytani Coppelius'la bağının onu ebedi felakete sürüklememiş olabileceği düşüncesi ruhum için tek teselli oldu. –

Patlama komşuları uyandırmıştı, olay etrafta duyuldu ve resmî makamlara intikal etti, onlar da Coppelius' tan hesap sormak istiyordu. O ise hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolmuştu.

Şimdi sana, candan sevdiğim dostum, o barometre satıcısının işte bu lanet olası Coppelius olduğunu söylersem, bu kötülük dolu şahsı ağır bir felaketin habercisi olarak gördüğüm için bana darılmayacaksındır. Farklı giyinmişti, ama Coppelius'un yapısı ve yüz hatları, yanılamayacağım kadar derin biçimde ruhuma kazınmış durumda. Ayrıca Coppelius adını bile değiştirmemiş. Duyduğuma göre, burada kendisini Piemonteli mekanikçi olarak tanıtıyor ve adının Giuseppe Coppola olduğunu söylüyormuş.

Onunla hesaplaşmakta ve babamın ölümünün intikamını almakta kararlıyım, her nasıl sonuçlanacaksa sonuçlansın.

Uğursuz musibetin ortaya çıktığından anneme söz etme – sevgili şirin Clara'ma selamlarımı ilet, ona sakin ruh haliyle yazacağım. Hoşça kal vs. vs.

Clara'dan Nathanael'e

Bana oldukça uzun zamandan beri yazmadığın doğru, ama yine de beni aklında ve düşüncelerinde taşıdığına inanıyorum. Çünkü kardeşim Lothar'a yazdığın son mektubunu gönderecekken zarfa onun yerine benim ismimi yazdığında, herhalde pek yoğun biçimde beni düşünüyordun. Sevinçle mektubu açtım ve yanlışlığı ancak "Candan sevdiğim Lothar!" sözcüklerinde fark ettim. –

Bu durumda okumaya devam etmemem, mektubu kardeşime vermem gerekirdi. Ama çocukça şakalaşmalarımız içinde bir aralar beni, ev tepemize yıkılacak olsa, hızla kaçmadan önce perdenin bozuk kıvrımını eliyle çabucak düzeltecek türden bir kadın misali sakin, kadınsı ağırbaşlılıkta bir kişiliğe sahip olmakla itham etmişsen de, mektubun başının beni sarstığı konusunda seni temin etmem herhalde gerekmez. Soluk alamaz haldeydim, gözlerimin önünde ışıklar titreşiyordu. – Ah, candan sevdiğim Nathanael! Hayatına böylesine korkunç ne girmiş olabilirdi? Senden ayrılmak, seni bir daha hiç görmemek; bu düşünce kor halinde bir hançer gibi göğsüme saplandı. – Okumaya devam ettim! – İğrenç Coppelius'a ilişkin betimlemelerin tüyler ürpertici. İyi huylu yaşlı babanın böylesine korkunç biçimde ve şiddete maruz kalarak öldüğünü ancak şimdi anlıyordum. Kendisine ait olan şeyi ilettiğim kardeşim Lothar beni sakinleştirmeye çalıştı, ama pek başarılı olamadı. Ölümcül barometre satıcısı Giuseppe Coppola beni her adımda takip ediyordu ve ben başka zamanlar çok dingin olan sağlıklı uykumu çeşitli tuhaf kâbuslarla böldüğünü itiraf etmekten hani neredeyse utandım. Ama kısa süre sonra, daha ertesi gün, içimde her şey farklı şekillenmişti. Eğer Lothar sana, Coppelius'un sana kötü bir şey yapacağına ilişkin tuhaf hissime rağmen, her zamanki gibi şen şakrak olduğumu söylerse, bana sakın kızma canım sevgilim.

Sana doğrudan şunu itiraf etmek isterim ki, sözünü ettiğin tüm o dehşet verici ve korkunç şeyler, benim görüşüme göre, yalnızca senin içinde olup bitti, ama hakiki gerçek dış dünyanın bunda payı herhalde pek azdı. İhtiyar Coppelius yeterince itici biri olmuş olabilir, ama çocuklardan nefret etmiş olması, siz çocuklarda ona karşı gerçek bir nefrete yol açmıştır.

Elbette şimdi senin çocuksu ruhunda dadı masalı-

nın korkunç Kum Adam'ı ihtiyar Coppelius'la ilişkilendi, sen Kum Adam'a inanmasan da, o senin gözünde özellikle de çocuklar için tehlikeli bir musibet olarak kaldı. Geceleri babanla giriştikleri tekinsiz şeyler herhalde gizlice yaptıkları simya deneylerinden başka bir şey değildi, annen bundan memnun olamazdı; çünkü mutlaka epey para boşa harcanıyordu ve üstelik böyle laborantlar için hep söz konusu olduğu üzere, babanın aklı yüce bilgeliğe erişme arzusuyla tümüyle doluyor ve bu da ailesine ilgisini azaltıyordu. Baban mutlaka kendi dikkatsizliği sonucunda kendi ölümüne sebebiyet vermiştir ve Coppelius bundan sorumlu değildir. Deneyimli eczacı komşumuza böyle kimyasal deneylerde ânında öldüren bu türden patlamaların mümkün olup olmadığını sorduğuma inanır mısın? Şöyle dedi: "Elbette," ve kendi tarzında oldukça ayrıntılı ve zor anlaşılır biçimde bunun nasıl olabileceğini anlattı ve bu sırada kulağa öyle tuhaf gelen isimler kullandı ki, bunları aklımda hiç tutamadım. – Şimdi herhalde Clara'na kızacak, şöyle diyeceksin: "İnsanı çoğu kez görünmez kollarla kavrayan gizemin hiçbir ışını onun bu soğuk ruhunun içine sızamıyor; yalnızca dünyanın rengârenk yüzeyini görüyor ve içinde öldürücü bir zehrin gizlendiği o altın gibi parlayan meyve karşısında ufak bir çocuk gibi seviniyor."

Ah benim candan sevdiğim Nathanael'im! Kendi benliğimizin içinde bizi düşmanca mahvetmeye çalışan karanlık güce ilişkin bir sezginin neşeli – kaygısız – tasasız ruhlarda da bulunabileceğine inanmıyor musun? – Ama benim gibi cahil bir kız, eğer insanın içindeki böyle bir savaş hakkında ne düşündüğünü herhangi bir şekilde ima etmeye kalkışırsa, affet. – Sonunda doğru sözcükleri bulamayacağım herhalde ve sen bana güleceksin, aptalca bir şey söylediğim için değil, söylerken bu kadar beceriksizce davrandığım için.

İç dünyamıza böylesine düşmanca ve kalleşçe ip salan, sonra da bununla bizi sıkıp tutan ve başka zaman ayak basmayacağımız tehlikeli uğursuz bir yolda çekip götüren karanlık bir güç var mı? – Böyle bir güç varsa eğer, tıpkı benliğimiz gibi bizim içimizde şekilleniyor olsa gerektir, hatta benliğimiz haline geliyordur; çünkü ancak böyle bir durumda ona inanırız ve o gizli şeyi gerçekleştirmesi için gerek duyduğu yeri ona veririz. Yabancı ve düşmanca etkilerin farkına her zaman varmak, eğilimlerimizin ve mesleğimizin bize açtığı yolda sakin adımlarla ilerlemek için keyifli bir yaşamla yeterince güçlendirilmiş sağlam bir akla sahipsek, o zaman o korkutucu güç, kendi yansımamız olması gereken biçimlendirme için yapılan beyhude boğuşmanın içinde herhalde yok olur gider. Karanlık fiziksel gücün, kendi kendimizi ona teslim edersek, dış dünyanın yolumuza çıkardığı yabancı figürleri çoğu kez iç dünyamıza çekip soktuğu ve böylece –ancak tuhaf bir yanılgı sonucu– o figürden seslendiğine inandığımız ruhun aslında bizim tarafımızdan canlandırıldığı da kesin, diye ekliyor Lothar. Bu bizim kendi benimizin hayaleti, onun yakın akrabalığı ve ruhumuz üzerindeki derin etkisi bizi ya cehenneme atıyor ya da bize cenneti bahşediyor. – Candan sevdiğim Nathanael! Bizim, ben ve kardeşim Lothar'ın, karanlık güçler ve kuvvetlerin varlığı hakkında konuştuğumuzu anlıyorsundur, şimdi bunlar, önemli olanları hiç kolay olmayan biçimde yazdıktan sonra, oldukça melankolik geliyor. Lothar'ın son söylediklerini tam olarak anlamıyorum, ne demek istediğini yalnızca sezinliyorum, ama yine de sanki her şey çok gerçekmiş gibi geliyor bana. Senden rica ediyorum, bu çirkin avukat Coppelius'u ve barometreci Giuseppe Coppola'yı aklından tamamen çıkar. Bu tuhaf adamların sana bir şey yapamayacaklarına inan; yalnızca onların düşmanca gücüne inanmak, onları senin

için gerçekten tehlikeli hale getirebilir. Mektubunun her satırından ruhunun çok derin telaşı anlaşılmasa, senin durumun ruhumun en derinlerini acıtmasa, gerçekten, avukat Kum Adam ve barometre satıcısı Coppelius'la alay edebilirdim. Neşeli ol – neşeli! – Koruyucu meleğin olup yanına gelmeye ve çirkin Coppola'yı, seni rüyanda rahatsız etmeye cesaret edecek olursa, kahkahalarla kovmaya karar verdim. Ondan ve çirkin yumruklarından hiçbir şekilde korkmuyorum, ne bir avukat olarak tatlımı ne de Kum Adam olarak gözlerimi alabilir benden.

Sonsuza değin yüreğimin en derinlerinden sevdiğim Nathanael vs. vs. vs.

Nathanael'den Lothar'a

Geçenlerde sana yazdığım mektubu, elbette kafamın karışıklığından kaynaklanan bir yanlışlık sonucu, Clara'nın açıp okuması hiç hoşuma gitmedi. Bana çok derin anlamlı, felsefi bir mektup yazmış. Mektupta, Coppelius ile Coppola'nın yalnızca benim içimde var olduklarını ve onların kendi benimin hayaletleri olduğunu, ben öyle olduklarını fark ettiğimde ânında dağılıp gideceklerini ayrıntılı biçimde ortaya koyuyor. Böylesine parlak ve şirin gülümseyen çocuk gözlerinden çoğu kez hoş ve tatlı bir rüya gibi ışıyan kişiliğin böylesine anlayışlı, böylesine bilgece öğretici olabileceğine insan gerçekten de inanamıyor. Sana atıfta bulunuyor. Benim hakkımda konuşmuşsunuz. Her şeyi incelikle sınıflandırabilmesi ve ayrıştırabilmesi için ona mantık dersi veriyorsun galiba. – Bundan vazgeç! – Ayrıca barometre satıcısı Giuseppe Coppola'nın hiçbir biçimde ihtiyar avukat Coppelius olamayacağı sanırım kesindir. Buraya daha yeni gelen ve adı tıpkı ünlü doğa araştırmacısı gibi Spalanzani olan

İtalyan fizik profesörünün dersine giriyorum. Kendisi Coppola'yı yıllardır tanırmış, kaldı ki Coppola'nın gerçekten Piemonteli olduğu telaffuzundan da anlaşılıyor. Coppelius Alman'dı, ama bana öyle geliyor ki, gerçek bir Alman değildi. Tamamen sakinleşmiş değilim. Sizler, sen ve Clara, beni ne de olsa bunalımlı bir hayalci olarak görüyorsunuz; ama ben Coppelius'un lanetli suratının üzerimde bıraktığı etkiden kurtulamıyorum. Spalanzani'nin bana söylediğine göre şehirden ayrılmış, buna seviniyorum. Bu profesör tuhaf biri. Küçük, toparlak bir adam; elmacıkkemikleri çıkık, burnu ince, dudakları kalın, gözleri küçük ve keskin bir yüzü var. Fakat Chodowiecki'nin[1] Berlin cep takvimlerindeki Cagliostro çizimlerine baksan, onu her türlü tasvirin anlattığından çok daha iyi görürsün. – Spalanzani'nin görünüşü böyle. – Geçenlerde merdivenden çıkarken, başka zaman cam kapıyı tamamen örten perdenin kenardan aralık kaldığını fark ettim. Niçin merakla aradan baktığımı ben de bilmiyorum. Uzun boylu, en saf oranlarda çok zayıf vücutlu, muhteşem giyimli bir kadın odada küçük bir masanın başında oturuyordu, iki kolunu masaya yaslamış, ellerini üst üste koymuştu. Kapıya dönük oturuyordu, böylece onun melek gibi güzel yüzünü tam olarak görebildim. Beni fark etmemiş gibiydi, zaten gözlerinde bir donukluk vardı, görme gücünden yoksundu diyeceğim neredeyse, sanki gözleri açık uyuyormuş gibi geldi bana. Ürperdim ve bu nedenle sessizce devam edip yanda bulunan konferans salonuna girdim. Daha sonra gördüğüm bu kişinin Spalanzani'nin ne yazık ki tuhaf ve ters bir şekilde kapalı tuttuğu, hiçbir insanın yanına yaklaşmasına izin vermediği kızı Olimpia olduğunu öğrendim. –

1. Daniel Nikolaus Chodowiecki (1726-1801): XVIII. yüzyıl Almanyası'ndaki en popüler oymabaskı ressamı ve illüstratörü. (Y.N.)

Sonuçta kızla bir ilgisi olabilir, belki delidir ya da öyle bir şeydir. – Ama tüm bunları sana niçin yazıyorum ki? Bunu sana sözlü olarak daha iyi ve daha ayrıntılı anlatabilirdim. Çünkü on dört günlüğüne size geleceğimi bilmeni isterim. Tatlı, sevgili melek yüzlümü, Clara'mı yeniden görmem gerek. Çarpıcı derecede mantıklı olan o mektuptan sonra (itiraf etmeliyim ki) beni hâkimiyetine almak isteyen keyifsiz ruh halim o zaman uçup gidecektir. Bu nedenle de bugün ona yazmıyorum.

Binlerce selam vs. vs. vs.

Zavallı dostum genç üniversite öğrencisi Nathanael'in başına gelen ve sana, ey lütufkâr okur, anlatmaya giriştiğim bu şeyden daha tuhaf ve şaşırtıcı hiçbir şey uydurulamaz. Sen, ey teveccühlü okur! Kalbini, aklını ve düşüncelerini, oradaki diğer her şeyi bastırıp tamamen kaplayan bir şeyi hiç yaşadın mı? İçinde bir şeyler coşup kabarmış, kaynayan bir kor halini alıp tutuşan kanın damarlarından fışkırma raddesine gelmiş ve yanaklarının rengini koyulaştırmıştır. Bakışın öyle tuhaflaşmıştır ki, sanki bomboş bir odada başka hiçbir göze görünmeyen kişileri görmek ister gibidir ve sözcükler akıp giderek karanlık iç çekmelere dönüşmüştür. O anda arkadaşların sana sormuştur: "Neyiniz var, muhterem? – Neyiniz var, azizim?" Sense o iç görüntüyü kor halindeki tüm renklerle, gölgelerle ve ışıklarla dile getirmek istemiş ve yalnızca başlamak için bile sözcükler bulmaya çabalayıp durmuşsundur. Ama olup biten büyüleyici, muhteşem, dehşet verici, neşeli, korkunç ne varsa her şeyi şimdi daha ilk sözcükte toparlaman ve elektrik çarpması misali hepsine birden isabet etmen gerekiyormuş gibi gelmiştir sana. Fakat her sözcük, dilin muktedir olduğu her şey sana renksiz, donuk ve ölü görünmüştür. Durmadan ara-

mış, kekelemiş, pepelemişsindir ve dostlarının serinkanlı soruları buzlu esintiler gibi içindeki kora çarpmıştır, ta ki sönene kadar. Ama cüretkâr bir ressam gibi önce birkaç cesur çizgiyle iç görüntünün ana hatlarını çizdiğinde, daha az zorlanarak ve giderek daha ateşli bir biçimde renkleri boyamışsındır ve çeşitli figürlerin hareketli kalabalığı arkadaşlarını koparıp götürmüş ve kendilerini, tıpkı senin gibi, senin ruhundan ortaya çıkan resmin tam ortasında görmüşlerdir! – Sana, lütufkâr okur, itiraf etmem gerekir ki, aslında hiç kimse bana genç Nathanael'in öyküsünü sormadı; ama yukarıda betimlediğim türden bir şeyi içlerinde taşıdıklarında, sanki yakınlarına gelen herkes yalnızca bu şeyi merak ediyormuş, hatta bunun ötesinde tüm dünya "Nedir? Anlatacak mısınız dostum?" diye soracakmış gibi hisseden yazarların tuhaf soyundan geldiğimi gayet iyi biliyorsun. – İşte Nathanael'in lanetli yaşamı hakkında sana söz etmek için iyice yanıp tutuştum. Bu öykünün şaşırtıcılığı, tuhaflığı tüm ruhumu sardı, ama işte bu yüzden ve senin, ey okurum, az buz şaşırtıcı olmayan bir şeye katlanmanı hemen sağlamak için Nathanael'in öyküsüne anlamlı – orijinal, sarsıcı biçimde başlamak için çok ter döktüm: "Bir varmış bir yokmuş" – her öykü için en güzel başlangıç, fazlasıyla yetersiz! – "Küçük bir taşra kasabası olan S.de" – biraz daha iyi, en azından dönüm noktasına doğru ilerleyecek şekilde başlıyor. – Ya da hemen *medias in res*[1]: "Şeytan görsün yüzünü," diye vahşi bakışında öfke ve korkuyla bağırdı üniversite öğrencisi Nathanael, barometre satıcısı Giuseppe Coppola'ya" – Üniversite öğrencisi Nathanael'in vahşi bakışında eğlendirici bir şey hissettiğimi sandığımda, bunu gerçekten de yazmıştım; ama öykü hiç eğlenceli değil.

1. (Lat.) Şeylerin ortasına doğru. (Y.N.)

İçteki görüntünün parlak renklerini en az biçimde yansıtıyor gibi görünen bir sözcük bile aklıma gelmedi. Hiç başlamamaya karar verdim. Arkadaşı Lothar'ın lütfederek bana ilettiği üç mektubu, anlata anlata daha fazla renk katmak için çaba göstereceğim görüntünün dış hatları olarak gör, ey lütufkâr okur! Bazı figürleri iyi bir portre ressamı gibi ele alıp orijinalini tanımadan onu benzer biçimde görmeni, hatta o kişiyi sanki daha önce kendi gözlerinle pek çok kez görmüşsün gibi hissetmeni belki başarırım. Belki, ey okurum, o zaman hiçbir şeyin gerçek yaşamdan daha şaşırtıcı ve garip olmadığına ve yazarın onu yalnızca mat biçimde zımparalanmış bir aynadaki karanlık yansıma gibi ele alabileceğine inanacaksındır.

Hemen başlangıçta neyin bilinmesi gerektiğinin daha iyi anlaşılması için o mektuplara, Nathanael'in babasının ölümünden kısa süre sonra, yine ölmüş uzaktan bir akrabanın yetim kalan çocukları Clara ile Lothar'ın, Nathanael'in annesi tarafından eve alındıklarının eklenmesi gerekir. Clara ile Nathanael arasında güçlü bir gönül bağı oluşmuştu, buna dünyada hiçbir insanın diyebileceği bir şey yoktu; bu nedenle Nathanael öğrenimine G.de devam etmek üzere oradan ayrıldığında nişanlıydılar. İşte son mektubunda orada bulunuyor ve ünlü fizik profesörü Spalanzani'nin dersine devam ediyordu.

Şimdi gönül rahatlığıyla öyküyü anlatmaya devam edebilirim; ama bu sırada Clara'nın görüntüsü gözlerimin önünde öyle capcanlı ki, bana tatlı tatlı gülümsediğinde hep olduğu gibi, bakışımı başka yere çeviremiyorum, – Clara hiçbir şekilde güzel sayılamazdı; bunu, işi güzellikten anlamak olan herkes söylüyordu. Fakat mimarlar endamının kusursuz orantılarını övüyor, ressamlar ense, omuz ve göğsünü neredeyse iffetle biçimlenmiş buluyor, buna karşın hepsi de onun Magdalena'nınkileri andıran o muhteşem saçlarına âşık oluyor ve ayrıca Ba-

tonik renkler[1] hakkında çok şey zırvalıyorlardı. Ama gerçek bir hayalci olan bunlardan biri, Clara'nın gözlerini, üzerinde bulutsuz gökyüzünün saf mavisi, orman ve çiçek florası, zengin peyzajın tüm renkli, neşeli yaşamının yansıdığı bir Ruysdael[2] gölüne benzetti. Fakat şairler ve ustalar daha da ileriye gidip şöyle dediler: "Ne gölü – ne aynası! – Ruhumuzun en derinlerine inerek oradaki her şeyi uyandırıp harekete geçiren muhteşem cennet şarkıları ve sesleri kızın bakışlarından bize yayılmadan ona bakabiliyor muyuz? O durumda bile gerçekten düzgün bir şarkı söyleyemiyorsak, o zaman bizde pek iş yok demektir, kaldı ki bunu, şarkıymış gibi olan bir şeyi ona söylemeye kalkıştığımızda ve yalnızca sesler karmakarışık biçimde iç içe geçtiğinde, Clara'nın dudaklarının etrafında asılı duran narin gülümsemeden de okuyabiliyoruz." Öyleydi. Clara neşeli, kaygısız, ufak bir çocuğun yaşamla dolu hayal gücüne, derin kadınsı bir ruha, keskin ayrım yapabilen çok berrak bir akla sahipti. Kafası bulanık olanların, hayal kuranların onunla işi zordu; çünkü çok fazla konuşmadan, ki bu zaten Clara'nın suskun doğasında olan bir şeydi, berrak bakışı ve o narin ironik gülümsemesi onlara şöyle diyordu: Sevgili dostlar! Akıp giden gölge şekillerinizi canlı kanlı gerçek figürler olarak görmemi benden nasıl beklersiniz? – Clara bu nedenle pek çok kişi tarafından soğuk, duygusuz, kuru olmakla eleştiriliyordu; ama yaşamın derinliğini açıkça kavrayan başkalarıysa duygu dolu, anlayışlı bu çocuksu kızı olağanüstü seviyordu; fakat hiçbiri onu, bilim ve sanat alanın-

1. "Kum Adam"ı yazdığı sırada Hoffmann, İtalyan ressam Pompeo Batoni'nin *Magdalena* tablosunu görmüş ve ressamın tabloda kullandığı renklendirme tekniğinden çok etkilenmişti. (Y.N.)

2. Salomon von Ruysdael (1600-1670), Barok üslupta çalışan Felemenkli manzara ressamı. (Y.N.)

da çok girişken ve coşkulu olan Nathanael kadar sevmiyordu. Clara sevgilisine tüm kalbiyle bağlıydı; Nathanael ondan ayrılır ayrılmaz bulut gölgeleri yaşamını kaplamaya başlıyordu. Şimdi, son mektubunda Lothar'a bildirdiği gibi, doğduğu şehirde annesinin odasına gerçekten de girdiğinde, Clara büyük bir sevinçle onun kollarına uçmuştu. Nathanael'in düşündüğü gibi oldu; çünkü Clara'yı yeniden gördüğü anda ne Avukat Coppelius'u ne de Clara'nın akılcı mektubunu düşünüyordu, tüm keyifsizliği kaybolmuştu.

Fakat Nathanael, iğrenç barometre satıcısı Coppola figürünün hayatına oldukça düşmanca biçimde girdiğini arkadaşına yazarken yine de haklıydı. Herkes bunu hissediyordu; çünkü Nathanael'in tüm kişiliğinin değiştiği daha ilk günlerde belli olmuştu. Karanlık hayallere dalıp gidiyordu ve bir süre sonra bu, onda hiçbir zaman alışık olmadıkları tuhaf bir hal aldı. Her şey, tüm yaşam onun için rüya ve sezgi haline gelmişti; insanların kendilerini özgür sanarak nasıl yalnızca karanlık güçlerin korkunç oyununa hizmet ettiğinden söz ediyordu sürekli olarak, buna boş yere baş kaldırıldığını, kaderin yazdığına tevazu ile boyun eğmek gerektiğini söylüyordu. Sanatta ve bilimde bağımsız iradeyle bir şey yaratılabileceğine inanmanın budalalık olduğunu iddia edecek kadar ileri gitti; çünkü insanın yaratmaya muktedir olduğu heyecanın, insanın kendi içinden gelmediğini, bizim dışımızda bulunan herhangi bir yüce ilkenin etkisi olduğunu söylüyordu.

Akılcı Clara'ya bu mistik hayalperestlik son derecede itici geliyordu, fakat bunu çürütme girişiminde bulunmak boşunaymış gibi görünüyordu. Ne var ki Nathanael, perdenin arkasında kulak kabarttığı anda onu saran kötülük ilkesinin Coppelius olduğunu ve bu iğrenç iblisin korkunç bir şekilde aşklarını yıkacağını öne sürdüğünde, Clara çok ciddileşti ve şöyle dedi: "Evet Natha-

nael! Haklısın, Coppelius düşmanca bir kötülük ilkesi gibi, gözle görülür bir şekilde hayatına girmiş şeytani bir güç gibi korkunç şeylere muktedir; ama bu, ancak onu aklından ve düşüncelerinden kovamazsan böyle. Ona inandığın sürece vardır ve etkindir, yalnızca senin inancın onun gücüdür." – Clara'nın, bu iblisin varlığını yalnızca onun iç dünyasıyla konumlandırmasına çok sinirlenen Nathanael, bunun üzerine şeytanlara ve korkunç güçlere ilişkin bütün mistik öğretiyle atağa geçmek istedi; fakat Clara, araya herhangi sıradan bir şeyi sokarak üzüntü içinde konuşmayı kesti, bu da Nathanael'i az kızdırmadı. Nathanael soğuk, duyarsız kişiliklere böylesi derin sırlar açılamıyor, diye düşündü, Clara'yı da işte böyle alt sırada kişiliklerden biri saydığının bilincine varmadığından ona bu gizemleri öğretme girişimlerinden vazgeçmedi. Sabahın erken saatlerinde, Clara kahvaltıyı hazırlamaya yardım ederken, onun yanında duruyor ve çeşitli mistik kitaplardan ona bir şeyler okuyordu; Clara sonunda rica etti: "Ama sevgili Nathanael, şimdi seni kahveme düşmanca etkisi olan kötülük ilkesi olmakla suçlasam mı acaba? – Çünkü senin istediğin gibi her şeyi olduğu gibi bırakıp sen okurken gözlerine baksam, o zaman kahve ocağa taşar ve hepiniz kahvaltısız kalırsınız!" – Nathanael kitabı sertçe kapattı ve hoşnutsuzluk içinde odasına koşup gitti. Yazdığı ve Clara'nın içtenlikle dinlediği zarif, canlı öyküler konusunda eskiden özel bir yeteneği vardı, şimdi öyküleri karanlık, anlaşılmaz ve şekilsizdi; bu nedenle, Clara kibarlığından söylemese de, bunların onun ilgisini ne kadar az çektiğini pekâlâ hissediyordu. Hiçbir şey Clara için can sıkıcı şeyler kadar öldürücü değildi; o zaman bakışları ve konuşması, karşı koyamadığı zihinsel bir uyku halini dillendiriyordu. Nathanael'in öyküleri geçekten çok sıkıcıydı. Nathanael'in Clara'nın yavan kişiliğinden duyduğu rahatsızlık artmak-

taydı, Clara'ysa Nathanael'in karanlık, puslu, sıkıcı mistiğine ilişkin hoşnutsuzluğunu yenemiyordu ve böylece ikisi de, farkına varmadan, kendi iç dünyalarında birbirlerinden giderek daha fazla uzaklaşmaya başladılar. Nathanael'in bizzat kendine de itiraf etmek zorunda kaldığı gibi, çirkin Coppelius'un imgesi hayal gücünde soluklaşmıştı ve onu, korkunç kader umacısı olarak ortaya çıkardığı öykülerinde adamakıllı canlı renklerle yansıtmak için çoğu kez çok çaba harcaması gerekiyordu. Sonunda aklına, Coppelius'un aşkını mahvedeceğine ilişkin o karanlık sezgiyi bir şiirin konusu yapmak geldi. Kendisini ve Clara'yı sadık aşkla birbirine bağlı olarak tasvir etti, ama arada kara bir el yaşamlarına uzanıyor ve yaşadıkları sevinci koparıp alıyor gibiydi. Sonunda, artık nikâh sunağının başında dururlarken, korkunç Coppelius ortaya çıkıyor ve Clara'nın güzel gözlerine dokunuyor; gözler kanlı birer kıvılcım gibi Nathanael'in göğsüne zıplıyor, onu delip yakıyor; Coppelius Nathanael'i yakalıyor ve alev alev bir ateş çemberinin içine atıyor, fırtına hızıyla dönen çember, onu uğultuyla uzaklara sürüklüyor. Hiddetli bir kavgada ayağa kalkan beyaz başlı kara devler misali köpüren deniz dalgalarını kasırganın hiddetle kamçılaması gibi bir uğultu bu. Ama bu vahşi uğultunun içinde Clara'nın sesini duyuyor: "Beni göremiyor musun? Coppelius seni yanılttı, senin göğsünde yananlar benim gözlerim değildi, onlar senin kendi kalbinin kanının kor halindeki damlalarıydı – benim gözlerim bende, bana baksana!" – Nathanael şöyle düşünüyor: Bu Clara, ve ben sonsuza kadar onunum. – O anda bu düşünce ateş çemberinin içine şiddetle dalıyor, onu durduruyor ve uğultunun sesi kara uçurumda uzaklaşıp gidiyor sanki. Nathanael Clara'nın gözlerine bakıyor; ama Clara'nın gözleriyle ona sevimli sevimli bakan şey, ölüm.

Nathanael bunu yazarken çok sakin ve aklı başın-

daydı, her dizenin üstünden geçti, düzeltmeler yaptı, uyak ölçüsüne bağlı kaldığı için her şey saf ve hoş tınılı bir uyuma ulaşana kadar uğraştı. Fakat sonunda tamamladığında ve şiiri kendi kendine yüksek sesle okuduğunda, korkuya ve vahşi bir dehşete kapılıp bağırdı: "Kimin korkunç sesi bu?" – Fakat kısa süre sonra ona bütününde yine çok başarılı bir şiir gibi göründü ve Clara'nın soğuk kişiliği bunun sayesinde ateşlenecekmiş gibi geldi, gerçi Clara'yı niçin ateşlendireceğini ve onu, aşklarını yıkacak korkunç bir yazgıyı haber veren korkunç imgelerle korkutmanın daha sonra neye yol açabileceğini belli ki düşünmemişti. Nathanael Clara'yla birlikte annesinin küçük bahçesinde oturuyordu, Clara çok neşeliydi, çünkü Nathanael o şiir üzerinde çalıştığı üç gün boyunca ona rüyaları ve sezgileriyle işkence etmemişti. Nathanael de konuşkandı ve başka zamanlardaki gibi eğlenceli şeylere seviniyordu, bu nedenle Clara şöyle dedi: "Şimdi yine tamamen yanımdasın, çirkin Coppelius'u nasıl kovduğumuzu görüyor musun?" – Okumak istediği şiirin cebinde olduğu Nathanael'in aklına ancak o anda geldi. Bunun üzerine hemen kâğıtları çıkarttı ve yüksek sesle okumaya başladı. Her zamanki gibi sıkıcı bir şey bekleyen ve buna teslim olan Clara sakin sakin örgüsünü örmeye koyuldu. Ama koyu bulutlar giderek daha çok kararkıça ördüğü çorabı bıraktı ve donmuş halde Nathanael'in gözlerine baktı. Şiiri Nathanael'i durmadan sürükleyip götürüyor, içindeki kor yanaklarını kıpkırmızıya boyuyor, gözlerinden yaşlar boşanıyordu. – Nihayet şiirini bitirmişti, derin yorgunluk içinde ah çekti – Clara'nın elini tuttu ve tesellisiz bir acıyla dağılmışçasına iç geçirdi: "Ah! – Clara – Clara!" Clara onu hafifçe göğsüne bastırdı ve sessizce, ama çok yavaş ve ciddi biçimde şöyle dedi: "Nathanael – candan sevdiğim Nathanael! – bu delice – saçma – kaçık masalı ateşe at." O anda Nathanael

öfkeyle ayağa fırladı ve Clara'yı iterek bağırdı: "Seni lanet olası cansız otomat!" Koşup gitti, kalbi derinden kırılan Clara acı dolu gözyaşları akıttı: "Ah, beni hiçbir zaman sevmedi, çünkü beni anlamıyor," diye hıçkırıyordu. – Lothar çardağa geldi; Clara olup bitenleri ona anlatmak zorunda kaldı; Lothar, kız kardeşini tüm kalbiyle seviyordu, onun yakınmak için kullandığı her sözcük bir kıvılcım gibi içini dağlıyordu, hayalci Nathanael'e karşı uzun süredir yüreğinde taşıdığı hoşnutsuzluk bu nedenle alevlenip vahşi bir öfkeye dönüştü. Nathanael'e koştu, sevgili kız kardeşine karşı saçma davranışını ağır sözlerle yüzüne vurdu, köpüren Nathanael de bunlara aynı şekilde karşılık verdi. Hayal dünyasında yaşayan, kaçık züppe sözlerine karşılık sefil, adi sıradan insan sözleri kullanıldı. Düello kaçınılmazdı. Ertesi sabah bahçenin arkasında, oradaki akademik âdet uyarınca, bilenmiş ince kılıçlarıyla dövüşmeye karar verdiler. Suratları asık, sessizce oraya gidiyorlardı; Clara kavgayı duymuş ve kılıç ustasının alacakaranlıkta kılıçları getirdiğini görmüştü. Neler olacağını tahmin ediyordu. Dövüş alanına vardıklarında Lothar ve Nathanael kasvetli bir sessizlik içinde ceketlerini yere fırlatmış, yanan gözlerdeki kana susamış dövüş hırsıyla birbirlerine saldırmak istiyorlardı, tam o sırada bahçe kapısından Clara fırlayıp geldi. Hıçkırıklar içinde haykırdı: "Vahşi korkunç insanlar! – Birbirinize saldırmadan önce beni hemen bıçaklayıp yere yıkın; sevgilim kardeşimi ya da kardeşim sevgilimi öldürdükten sonra dünyada daha fazla nasıl yaşayabilirim ki?" – Lothar silahını aşağı indirdi ve sessizce yere baktı, Nathanael'in içindeyse yürek paralayan bir acıyla bütün sevgisi yeniden canlandı, güzel gençlik yıllarının en güzel günlerinde edalı Clara için hissettiğine benzer bir sevgiydi bu. Cinayet silahı elinden düştü, Clara'nın ayaklarına kapandı. "Beni affedebilir misin, candan sevdiğim, bir tane Clara'm! – Beni affede-

bilir misin, candan sevdiğim kardeşim Lothar!" – Lothar arkadaşının derin acısı karşısında duygulandı; barışan bu üç insan gözyaşları içinde birbirine sarıldı ve sonsuz sevgi ve sadakat içinde birbirlerini bırakmamaya yemin ettiler.

Nathanael'e, sanki onu yere bastırmış, ezip geçmiş ağır bir yük şimdi üzerinden inmiş, hatta kendisini saran karanlık güce direnerek mahvolmakla karşı karşıya kalan tüm varoluşunu kurtarmış gibi geliyordu. Üç huzurlu gün daha geçirdi sevdiklerinin yanında, sonra G.ye geri döndü, orada daha bir yıl kalmayı, sonraysa doğduğu şehre sürekli olarak geri dönmeyi düşünüyordu.

Coppelius ile ilişkili olan her şey annesinden gizlenmişti; çünkü dehşete kapılmadan onu düşünemeyeceği biliniyordu, çünkü o da, Nathanael gibi, kocasının ölümünden Coppelius'u sorumlu tutuyordu.

Nathanael dairesine girmek istediğinde, evin tamamen yanmış olduğunu, moloz yığınından yalnızca çıplak duvarların yükseldiğini görünce çok şaşırdı. Yangın, alt katta oturan eczacının laboratuvarında bir dikkatsizlik sonucu çıkmış, bu nedenle evi aşağıdan yukarıya doğru yakmıştı, ama yine de cesur, atik arkadaşları Nathanael'in yukarıda bulunan odasına zamanında ulaşabilmeyi başarmışlar, kitapları, taslakları, cihazları kurtarabilmişlerdi. Zarar görmemiş bütün bu eşyaları başka bir eve taşımışlar ve orada bir oda tutmuşlardı. Nathanael de oraya hemen yerleşti. Nathanael, dairesinin Profesör Spalanzani'nin dairesinin karşısında bulunduğuna pek fazla dikkat etmedi ve pencerenin doğrudan Olimpia'nın çoğu kez tek başına oturduğu odaya baktığını, böylece vücut hatlarını belirgin biçimde ayırt edebildiğini, ama yüz hatlarının belirsiz ve bulanık kaldığını fark ettiğinde de, bu ona tuhaf bir şey olarak görünmedi. Olimpia'nın, bir

defasında cam kapıdan gördüğü haliyle, küçük bir masanın başında herhangi bir şeyle uğraşmaksızın oturduğu ve sabit bakışlarla ona doğru bakarak saatlerce kıpırdamadan durduğu, Nathanael'in dikkatini sonunda çekmişti gerçi; daha önce bundan daha güzel bir vücudu hiç görmediğini kendisine itiraf etmek zorunda da kaldı; bununla birlikte, kalbinde Clara olduğundan tutuk, donuk Olimpia onu hiç etkilemedi, ancak arada bir başını ders kitabından kaldırarak kaçamak bir bakışla karşısındaki güzel resim sütununa bakıyordu, hepsi bu kadardı. – Az önce Clara'ya yazmıştı ki, kapı hafifçe çalındı; seslenmesi üzerine kapı açıldı ve Coppola'nın iğrenç suratı içeri baktı. Nathanael ruhunun en derinlerden sarsıldığını hissediyordu; ama Spalanzani'nin memleketlisi Coppola hakkında ona söylediklerini ve Kum Adam Coppelius'a ilişkin sevgilisine yeminlerle verdiği sözleri de hatırlayarak bu çocukça hayalet korkusundan utandı, tüm gücüyle kendisini topladı ve olabildiğince yumuşak ve rahat bir tavırla konuştu: "Barometre satın almıyorum sevgili dostum! Lütfen gidiniz!" Fakat Coppola o anda tümüyle odaya girmiş, kısık sesle konuşuyordu, bu sırada koca ağzı iğrenç bir gülüşle çarpılmış, küçük gözleriyse uzun gri kaşlarının altında keskin pırıltılar saçıyordu: "Yo, yok barometre, yok barometre! – gudzel godzlerim de var – gudzel godzler!" Nathanael dehşet içinde bağırdı: "Kaçık herif, ne demek gözlerim var? – gözler – gözler mi? –" Aynı anda Coppola da barometrelerini bir kenara bırakmıştı, elini geniş ceket ceplerine soktu, tek ve çift camlı gözlükler çıkarıp bunları masanın üstüne koydu. – "Ee – ee – godzluk – buruna takmak idsin godzluk, bunlar benim godzler – gudzel godzler!" – Ve böyle diyerek sürekli daha fazla gözlük çıkardı, böylece masanın tamamında tuhaf bir ışık titreşimi ve parıldama başladı. Bin tane göz kasılmış gibi bakıyor ve kıpırdayıp duruyordu,

Nathanael'e odaklanmışlardı; fakat Nathanael bakışlarını masadan alamıyor, Coppola'ysa sürekli daha fazla gözlük koyuyordu ve alev halindeki bakışlar giderek daha da çılgınca iç içe geçiyor, Nathanael'in göğsüne kan kırmızısı ışınlarını fırlatıyordu. Nathanael dehşet içinde bağırdı: "Dur! Dur, korkunç insan!" – Masanın üzeri tamamen kaplanmış olmasına rağmen daha fazla gözlük çıkarmak için o anda elini cebine sokan Coppola'yı sıkıca kolundan tutmuştu. Coppola kısık, itici bir gülüşle ve şu sözlerle kendisini ondan yumuşak bir hareketle kurtardı: "Ah! – Size gore deil – ama burada gudzel cam" – bütün gözlükleri toplamış, cebine sokmuş ve ceketinin yan cebinden bir yığın irili ufaklı dürbün çıkarmıştı. Gözlükler ortadan kaybolur kaybolmaz, Nathanael tamamen sakinleşti ve Clara'yı düşünerek bu korkunç hortlağın yalnızca onun kendi içinde oluştuğunu, ayrıca Coppola'nın da çok dürüst bir mekanikçi ve gözlükçü olduğunu, ama kesinlikle Coppelius'un lanet bir ikizi ya da hayaleti olamayacağını kabul etti. Bunun da ötesinde, Coppola'nın masaya koyduğu tüm gözlüklerin tuhaf hiçbir yanı yoktu, tıpkı gözlüklerin tüyler ürpertici bir yanı olmadığı gibi; her şeyi yeniden yoluna koymak için Nathanael şimdi Coppola'dan gerçekten bir şey satın almaya karar vermişti. Çok temiz işçilikle yapılmış küçük bir cep dürbününü eline aldı ve denemek için pencereden baktı. Nesneleri böylesine temiz, keskin ve belirgin biçimde gözüne yaklaştıran başka bir dürbünü hayatında daha önce hiç görmemişti. İstem dışı Spalanzani'nin odasına baktı; Olimpia her zamanki gibi kollarını küçük masanın üstüne koymuş ve ellerini birleştirmiş oturuyordu. – O anda Nathanael, Olimpia'nın inanılmaz güzellikteki yüzünü ilk kez gördü. Yalnızca gözleri ona çok tuhaf biçimde donuk ve ölü görünüyordu. Fakat dürbünle daha dikkatli baktıkça, Olimpia'nın gözlerinde nemli ay ışınları oluşmaya başla-

mış gibi geliyordu. Sanki görme gücü ancak şimdi alevleniyor gibiydi; bakışları giderek daha da canlı biçimde parlıyordu. Nathanael büyülenmişçesine pencereye uzanmıştı, gözünü alamadan melek gibi güzel Olimpia'yı izliyordu. Hafif bir öksürme ve tıksırma onu derin bir rüyadan uyanır gibi uyandırdı. Coppola arkasında duruyordu: "*Tre zechini* – udj duka" – Nathanael gözlükçüyü tümüyle unutmuştu, hemen istenilen parayı ödedi. "Deil mi? – gudzel cam – gudzel cam!" diye sordu Coppola kısık, itici sesi ve o çirkin gülüşüyle. "Evet evet, evet!" diye karşılık verdi canı sıkılan Nathanael. "*Adieu*, sevgili dostum!" – Coppola Nathanael'e yandan tuhaf biçimde defalarca bakmadan odayı terk etmedi. Nathanael onun merdivende yüksek sesle güldüğünü duydu. "Eh," dedi Nathanael, "bana gülüyor, çünkü ondan aldığım bu küçük dürbün bana çok pahalıya mal oldu galiba – çok pahalıya mal oldu!" – Bu sözleri sessizce söylerken sanki derinden gelen bir ölüm iniltisi odanın içinde korkunç bir şekilde yankılanıyor gibiydi, Nathanael'in nefesi derin bir korkuyla tutuldu. – Oysa yalnızca iç çekmişti, bunu fark etti. "Clara," dedi kendi kendine, "beni hayaletler gören sıkıcı biri olarak görmekte galiba haklı; ama yine de aptalca – dürbün için Coppola'ya çok fazla para ödediğim yönündeki saçma düşüncenin beni hâlâ bu kadar tuhaf biçimde korkutması galiba aptalca olmaktan da öte; bunun nedenini hiç anlayamıyorum." – Bunun üzerine Clara'ya yazdığı mektubu bitirmek için oturdu, ama Olimpia'nın hâlâ orada oturduğundan emin olmak için pencereden şöyle bir baktı ve o anda, sanki karşı konulmaz bir güç tarafından yönlendirilmişçesine yerinden fırladı, Coppola'nın dürbününü kaptı ve Olimpia'nın baştan çıkaran görüntüsünden kendini alamadı, ta ki arkadaşı ve kardeşi Siegmund onu Profesör Spalanzani'nin dersine çağırana kadar. Uğursuz odanın önündeki tül sımsıkı çekilmişti; pen-

cereden neredeyse hiç ayrılmamasına ve Coppola'nın dürbünüyle karşıya bakmasına rağmen, Olimpia'yı ne burada ne de sonraki iki gün boyunca odasında görebildi. Hatta üçüncü gün perdeler de çekilmişti. Büsbütün çaresiz, özlemin ve kor gibi yanan arzunun yönlendirmesiyle dışarıya, bahçe kapısına koştu. Olimpia'nın görüntüsü havada önünde uçuşuyor, çalıların arasından çıkıyor, ışıldayan büyük gözlerle dereden ona bakıyordu. Clara'nın görüntüsü kalbinden tümüyle silinmişti, Olimpia'dan başka bir şey düşünmüyordu, yüksek sesle ve ağlamaklı yakınıyordu: "Ah benim yüksekteki muhteşem aşk yıldızım, yine hemen kaybolmak ve beni umutsuz karanlık gecenin içinde bırakmak için mi belirdin gökte?"

Dairesine geri dönecekken, Spalanzani'nin evinden gelen gürültü patırtıyı duydu. Kapılar açıktı, içeriye çeşitli aletler taşınıyordu, birinci katın pencereleri sökülmüştü, meşgul hizmetçi kızlar büyük çalı süpürgelerle ileri geri giderek yerleri süpürüyor, içeride marangozlar ve duvar kâğıdı ustaları harıl harıl çalışıyordu. Nathanael şaşkınlık içinde sokakta durup kaldı; o anda Siegmund gülerek yanına geldi ve şöyle dedi: "Ee, bizim ihtiyar Spalanzani'ye ne diyorsun?" Nathanael hiçbir şey söyleyemeyeceğini, çünkü profesör hakkında hiçbir şey bilmediğini, doğrusu bu sessiz ve karanlık evde çılgınca bir hareketliliğin ve çalışmanın başladığını çok büyük şaşkınlıkla izlediğini belirtti; Spalanzani'nin ertesi gün büyük bir davet vereceğini –konser ve balo– ve üniversitenin yarısının davetli olduğunu o anda Siegmund'dan öğrendi. Spalanzani'nin bu kadar uzun zaman her türlü insan gözünden pek ürkekçe gizlediği kızı Olimpia'nın ilk kez toplum içine çıkmasına izin vereceği her yerde konuşuluyordu.

Nathanael bir davetiye buldu ve kalbi küt küt atarak belirtilen saatte, arabalar artık gelmeye başlayıp süslen-

miş salonlardaki ışıklar ışıldadığında, profesörün evine gitti. Topluluk kalabalık ve ışıl ışıldı. Olimpia çok gösterişli ve zevkli bir kıyafetle belirdi. Güzel yüzüne ve vücuduna hayran olmamak elde değildi. Biraz tuhaf biçimde içeri göçmüş olan sırtı, gövdesinin arı gibi ince oluşu, korsenin çok fazla sıkılmış olmasından kaynaklanıyor gibiydi. Yürüyüşünde ve duruşunda bazılarının dikkatini nahoş biçimde çeken ölçülü ve donuk bir şey vardı; bu, topluluk karşısına çıkmanın verdiği tedirginliğe bağlanıyordu. Konser başladı. Olimpia piyanoyu büyük ustalıkla çalıyordu ve aynı şekilde ustalık gerektiren bir aryayı da neredeyse keskin, çan sesi kadar net bir sesle söyledi. Nathanael çok etkilenmişti; en arka sırada duruyor ve gözünü alan mum ışığında Olimpia'nın hatlarını tam seçemiyordu. Bu nedenle hiç düşünmeden Coppola'nın dürbününü çıkarıp güzel Olimpia'ya doğru baktı. Ah! – O anda onun kendisine doğru nasıl da özlemle baktığını fark etti, sesleri de yakarak içini kaplayan aşk bakışından sonra açıkça anlamaya başladı ancak. Sanatsal ses perdeleri Nathanael'e aşktan nurlanmış ruhun göğe sevinç haykırışı gibi geliyordu ve sonra nihayet kadansın ardından uzun bir ses titremesi pek büyük gürültüyle salonda yankılandığında, kor gibi kollar tarafından sarılmışçasına artık kendisini tutamıyordu, acı ve zevk içinde haykırmak zorunda kaldı: "Olimpia!" – Herkes dönüp ona baktı, bazıları gülüyordu. Ama katedral orgcusu suratını asarak şöyle dedi: "Olmaz ki!" – Konser sona ermiş, balo başlamıştı. "Onunla dans etmek! – Onunla!" Şimdi Nathanael'in tüm arzularının, tüm çabalarının hedefi buydu; ama onu, bu şölenin kraliçesini, dansa kaldırma cesaretini nasıl toplayacaktı? Yine de! – Dans başladığında, henüz dansa kaldırılmamış olan Olimpia'nın hemen yanına nasıl geldiğini ve henüz birkaç söz bile söyleyemeden elini nasıl tuttuğunu kendisi de bilmiyordu. Buz gibiydi

Olimpia'nın eli, korkunç ölüm soğukluğunun içini ürperttiğini hissediyordu Nathanael; Olimpia'nın gözlerinin içine baktı, gözler ona sevgi ve özlem dolu bakışlarla ışıyordu ve işte o anda o soğuk elde nabız atmaya ve yaşam kanı akmaya başlamış gibiydi. Nathanael'in içinde de aşk duygusu iyice korlaştı, güzel Olimpia'ya sarılıp onunla birlikte dans edenlerin arasına daldı. – Başka zaman ölçüye uygun dans ettiğini düşünürdü, ama Olimpia'nın dansındaki kendine özgü ritmik katılık sık sık onun dengesini bozdu ve kısa süre sonra ölçüye ne kadar az uyduğunu anladı. Fakat artık başka hiçbir kadınla dans etmek istemiyordu ve dansa kaldırmak için Olimpia'ya yaklaşacak olan herkesi hemen öldürebilirdi. Fakat bu yalnızca iki kez oldu, bunun üzerine Olimpia'nın hiçbir dansta yerinden kalkmaması onu şaşırttı ve Olimpia'yı yeniden dansa kaldırmak için sürekli yeniden girişimlerde bulundu. Nathanael güzel Olimpia'nın dışında bir şey görebilseydi, o zaman çeşitli nahoş tartışma ve kavgalar kaçınılmaz olurdu; çünkü şu ya da bu köşeden gençlerin arasından yükselen yarı sessiz, güçlükle bastırılan gülüşmeler çok garip bakışlarla izledikleri Olimpia'ya yönelikti, nedeniyse anlaşılamıyordu. Danstan ve bolca ikram edilen şaraptan dolayı ısınmış olan Nathanael başka zamanlardaki çekingenliğini tümüyle bir kenara bırakmıştı. Olimpia'nın yanında oturuyor, elini tutuyor ve aşkının büyük ateşiyle ve tutkuyla, ne kendisinin ne de Olimpia'nın, hiç kimsenin anlamadığı sözcüklerle konuşuyordu. Ama belki Olimpia anlıyordu; çünkü kıpırdamadan onun gözlerinin içine bakıyor ve arada bir iç çekiyordu: "Ah – ah – ah!" – Bunun üzerine Nathanael de şöyle diyordu: "Ey muhteşem melek kadın! – Ey sen, aşkın vaat edilmiş cennetinden gelen ışık – ey sen, içinde tüm varoluşumun yansıdığı derin ruh" ve buna benzer daha pek çok şey, ama Olimpia yalnızca sürekli iç çeki-

yordu: "Ah, ah!" – Profesör Spalanzani birkaç kez mutlu çiftin yanından geçmiş ve onlara tuhaf bir memnuniyetle gülümsemişti. Nathanael'e, bambaşka bir dünyanın içinde bulunmasına rağmen, birden sanki gerçek dünyada profesör Spalanzani'nin evi belirgin biçimde kararıyormuş gibi geldi; etrafına baktı ve o anda boş salondaki son iki ışığın da bitip sönmek üzere olduğunu epey korkarak fark etti. Müzik ve dans çoktan bitmişti. "Ayrılık, ayrılık," diye deli gibi ve çaresizlik içinde haykırdı, Olimpia'nın elini öptü, onun ağzına yaklaştı, kor gibi yanan dudaklarıyla onun buz gibi soğuk dudaklarına dokundu! – Olimpia'nın soğuk eline dokunduğundaki gibi bir korkunun içini sardığını hissetti, birden aklına ölü gelin efsanesi geldi; ama Olimpia onu sıkıca kendisine bastırmıştı ve bu öpücükle dudakları canlanıp ısınmaya başlıyor gibiydi. – Profesör Spalanzani boş salonda yavaşça yürüyordu, ayak sesleri kulağa içi boşmuş gibi geliyordu ve vücudunun etrafını saran titrek gölgelerle korkunç bir hayalet görüntüsüne sahipti. "Beni seviyor musun – beni seviyor musun Olimpia? – Yalnızca bu sözcük! – Beni seviyor musun?" Nathanael böyle fısıldıyordu, ama Olimpia ayağa kalkarak yalnızca iç çekti: "Ah – ah!" – "Evet, benim şirin, muhteşem aşk yıldızım," diye konuştu Nathanael, "benim için doğdun ve ışıyacaksın, ruhumu nurlandıracaksın daima!" – "Ah, ah!" diye tekrarlıyordu Olimpia durmadan. Nathanael onu takip etti, profesörün karşısına gelmişlerdi. "Kızımla olağanüstü hararetle sohbet ettiniz," dedi profesör gülümseyerek; "Peki, peki sevgili Herr Nathanael, aptal kızla sohbet etmekten zevk alıyorsanız eğer, ziyaretlerinizden memnuniyet duyarım." – Nathanael, göğsünde aydınlık parlak bir gökyüzüyle oradan ayrıldı. Spalanzani'nin şöleni sonraki günlerde sohbetlerin konusuydu. Profesörün oldukça cömert görünmek için yaptıklarının ötesinde, muzip kafa-

lar buradaki çeşitli nezaketsizlikler ve tuhaflıklar hakkında konuşuyor ve özellikle de ölü gibi donuk, suskun Olimpia'ya saldırıyorlardı, güzel dış görünüşüne değinmeden ona tümden aptallık yakıştırılıyor ve Spalanzani'nin onu bu kadar süre gizli tutmasının nedeninin bu olduğu söyleniyordu. Nathanael bunları duyduğunda için için kızmadan edemiyor, ama yine de susuyordu; çünkü Olimpia'nın derin muhteşem kişiliğinin farkına varmalarını engelleyenin kendi aptallıkları olduğunu bu heriflere kanıtlamaya değmez herhalde, diye düşünüyordu. "Bana bir iyilik yap kardeşim," dedi bir gün Siegmund, "bana bir iyilik yap ve senin gibi akıllı bir herifin nasıl olup da şuradaki balmumu surata, tahta kuklaya kendini kaptırabildiğini söyle!" Nathanael öfkeyle yerinden fırlamak istiyordu, fakat hemen aklını başına topladı ve karşılık verdi: "Başka zaman güzel olan her şeyi derhal fark eden bakışından, keskin zekândan Olimpia'nın muhteşem güzelliğinin nasıl kaçabildiğini sen bana söyle Siegmund! Ama işte bu nedenle, kadere şükürler olsun ki, rakibim değilsin; yoksa ikimizden biri kanlar içinde yere yığılmak zorunda kalırdı." Siegmund, arkadaşının ne durumda olduğunu anladı ve durumu nazikçe kurtarıp aşkta hiçbir zaman nesnenin üzerine eleştiri getirilmemesi gerektiğini söyledikten sonra ekledi: "Fakat birçoğumuzun Olimpia hakkında oldukça benzer yargıya varmamız yine de şaşırtıcı. Bize' –buna darılma kardeşim!– tuhaf biçimde donuk ve ruhsuz göründü. Vücudu düzgün, tıpkı yüzü gibi, bu doğru! Eğer bakışı böylesine cansız, diyebilirim ki, görme gücünden yoksun, olmasaydı, güzel sayılabilirdi. Adımları tuhaf şekilde ölçülü, her hareketi kurulmuş bir dişli mekanizmadan kaynaklanıyor gibi. Piyano çalışı, şarkı söyleyişi, şarkı söyleyen bir makinenin insanı rahatsız eden o kusursuz, ruhsuz ritmine sahip ve dansı için de aynısı geçerli. Bize bu Olim-

pia çok ürkütücü gelmeye başladı, onunla ilgilenmek istemiyorduk, sanki canlı bir yaratıkmış gibi davranıyor, ama aslında tuhaf bir durumu varmış gibi geliyordu bize." – Nathanael, Siegmund'un bu sözleri karşısında kendisini sarmak isteyen acı duyguya kapılmadı, hoşnutsuzluğunu bastırarak büyük bir ciddiyetle yalnızca şöyle dedi: "Siz soğuk, kuru insanlara Olimpia ürkütücü gelebilir. Uyum içinde bir araya gelmiş olanı ancak şair ruhlu biri fark eder! Onun aşk dolu bakışını yalnızca ben fark ettim, aklımı ve düşüncelerimi bununla aydınlattım, yalnızca Olimpia'nın aşkıyla kendi benliğimi yeniden bulabiliyorum. Diğer sığ kişilikliler gibi akıcı biçimde sohbet etmemesi size uygun gelmeyebilir. Az sözcük konuşuyor, bu doğru; ama bu az sayıdaki sözcük, aşk dolu ve tinsel yaşama ilişkin yüce bilgiye sahip, ebedi öbür dünyayı idrak etmiş bir iç dünyanın gerçek hiyeroglifleri gibi görünüyor. Ama tüm bunları aklınız almaz ve hepsi boşa giden sözler." – "Tanrı seni korusun, kardeşim," dedi Siegmund çok yumuşak bir tavırla, neredeyse hüzünle, "ama bana öyle görünüyor ki, sen fena bir yoldasın. Bana güvenebilirsin, eğer her şey – hayır, daha fazla konuşmak istemiyorum! –" Nathanael'e o soğuk, donuk Siegmund sanki çok samimi konuşuyormuş gibi geldi birden, bu nedenle kendisine uzatılan eli canıgönülden sıktı.

Nathanael, eskiden sevdiği Clara'sının dünyadaki varlığını tamamen unutmuştu; – annesi – Lothar – hepsi hafızasından silinip girmişti, yalnızca Olimpia için yaşıyordu, her gün onun yanında saatlerce oturuyor ve aşkından, canlanıp kor haline gelen sempatisinden söz ediyor, psişik ruh denkliği hayalleri kuruyor, Olimpia da tüm bunları derin bir huşu içinde dinliyordu. Nathanael, şimdiye kadar yazdığı her şeyi yazı masasının en derindeki gözünden ortaya çıkarıyordu. Şiirler, hayaller, görüntüler, romanlar, öyküler; bunlar yoktan var olan sone-

lerle, kıtalarla, *canzone*'lerle[1] her geçen gün çoğalıyordu ve tüm bunları Olimpia'ya saatlerce arka arkaya sıralayarak yorulmadan okuyordu. Ama şimdiye kadar hiç bu kadar muhteşem bir dinleyicisi olmamıştı. Durmadan nakış işlemiyor, pencereden dışarı bakmıyor, kuşları beslemiyor, bir süs köpeğiyle, en sevdiği kediyle oynamıyor, kâğıt parçalarını ya da başka bir şeyi parmağına dolamıyor, esnemesini hafif bir zorlama öksürükle bastırması gerekmiyordu –Kısacası!– Donuk bakışlarla saatlerce sevgilisinin gözlerinin içine bakıyordu, kıpırdamadan ve hareket etmeden bakışı giderek daha da ateşleniyor ve canlanıyordu. Ancak Nathanael sonunda ayağa kalkınca ve elini, büyük olasılıkla dudaklarını da, öptüğünde şöyle diyordu: "Ah, ah!" – Ardından da: "İyi geceler sevgilim!" – "Ey sen muhteşem, derin kişilik," diye bağırıyordu Nathanael odasında: "Beni anlayan yalnızca sensin, yalnızca ve yalnızca sensin." Kendisinin ve Olimpia'nın ruhunda her gün daha çok beliren muhteşem uyumu düşündüğünde içten gelen bir sevinçle titriyordu; çünkü Olimpia'nın, onun yapıtlarına, yazarlık yeteneğine ilişkin söyledikleri Nathanael'in kendi düşünceleriyle tastamam örtüşüyordu, hatta sanki bu sesin kendi içinden geldiğini duyar gibi oluyordu. Herhalde böyle oluyordu; çünkü az önce belirtilenden daha fazla sözcüğü Olimpia hiçbir zaman söylemiyordu. Fakat Nathanael tamamen kendinde olduğu anlarda, örneğin sabah uyandıktan hemen sonra, Olimpia'nın pasif oluşunu ve çok az konuşmasını hatırlasa bile şöyle diyordu: "Sözcükler – sözcükler nedir ki? – Muhteşem gözlerindeki bakış, bu dünyadaki her dilden daha fazlasını söylüyor. Zaten göklerin bir çocuğu, zavallı dünyevi bir gereksinimin çizdiği dar

1. (İt.) Şarkı karakterinde org veya piyano için bestelenmiş enstrümantal parça. (Y.N.)

çerçeveye sığabilir mi?" – Profesör Spalanzani kızının Nathanael'le ilişkisine çok sevinmiş görünüyordu; onayını belli etmek için ona açık işaretler verdi ve sonunda Nathanael Olimpia'yla yapmak istediği izdivaca lafı uzaktan getirmeye cesaret ettiğinde, profesör bütün yüzüyle gülümsedi ve kızına tam anlamıyla karar hakkı tanıyacağını söyledi. – Bu sözlerden cesaret alarak ve kalbinde yanan arzuyla Nathanael hemen ertesi gün Olimpia'ya, o şirin aşk bakışının çoktandır söylediği şeyi, yani daima onun olmak istediğini, lafı dolandırmadan açık sözlerle ifade etmesi için yalvarmaya karar verdi. Ayrılırken annesinin ona hediye ettiği yüzüğü, bağlılığının, onunla birlikte filizlenen, çiçek açan yaşamının sembolü olarak Olimpia'ya vermek için aradı. Clara'nın ve Lothar'ın mektupları o sırada eline geçti; umursamadan bunları bir kenara attı, yüzüğü buldu, cebine koydu ve Olimpia'ya koştu. Daha merdivenlerde, koridorda tuhaf bir gürültü patırtı duydu; bunlar Spalanzani'nin çalışma odasından yankılanıyor gibiydi. – Bir patırtı – bir şangırtı – bir itme – kapıya tekme, arada küfürler ve lanet okumalar. Bırak – bırak – alçak – lanet olası! – Bunun için mi vücudunu ve hayatını ortaya koydun? – Ha ha ha ha! – Böyle anlaşmamıştık – Ben, ben gözleri yaptım – Ben dişli mekanizmasını – Dişli mekanizmasıymış, aptal şeytan – lanet olası aptal saat dişlisi – defol – bırak! – Böylesine iç içe geçen ve çınlayan, Spalanzani ile iğrenç Coppelius'un sesleriydi. Nathanael tarifsiz bir korkuya kapılarak içeri daldı. Profesör bir kadın figürünü omuzlarından yakalamıştı, İtalyan Coppola'ysa ayaklarından; kadını ileri geri çekiştiriyorlardı, ona sahip olmak için öfkeyle kavga ediyorlardı. Nathanael, figürün Olimpia olduğunu fark ettiğinde derin bir dehşetle geriledi; içinde vahşi bir öfke parladı ve kavga edenlerin elinden sevgilisini kurtarmak istedi; ama o anda Coppola dev gücüyle çevirerek figürü

profesörün elinden çekip aldı ve figürle ona korkunç biçimde vurdu; profesör, üzerinde küçük sürahilerin, imbiklerin, şişelerin, cam silindirlerin durduğu masaya doğru geri geri sendeleyerek yere düştü; bütün aletler binlerce parçaya ayrılarak kırıldı. Coppola şimdi figürü omzuna atmış, korkunç bir şekilde çınlayan kahkahalarla hızla merdivenlerden aşağı koşuyordu; figürün çirkince aşağı sarkan ayakları tahta gibi takırdıyor ve uğulduyordu. – Nathanael donup kalmıştı – ne yazık ki çok açık biçimde görmüştü, Olimpia'nın ölü gibi solgun balmumu yüzünde gözleri yoktu, bunların yerinde kara çukurlar vardı; cansız bir bebekti o. Spalanzani yerde debeleniyordu, cam parçaları kafasını, göğsünü ve kollarını kesmişti; kan, fıskiyeden fışkırırcasına akıyordu. Ama Nathanael gücünü topladı. – "Peşinden – haydi peşinden, ne duruyorsun? – Coppelius – Coppelius, en iyi otomatımı çaldı benden – yirmi yıl üzerinde çalıştım – bütün hayatımı buna harcadım – dişli mekanizması – konuşma – yürüyüş – benim – gözler – gözler senden çalınma. – Lanet olası – lanet olası – peşinden git – bana Olimpia'yı getir – al işte gözler!" O anda Nathanael yerde duran bir çift kanlı gözün ona baktığını gördü, Spalanzani bunları yaralanmamış eliyle kaptı, ona doğru fırlattı, gözler göğsüne isabet etti. – O anda delilik kor halindeki tırnaklarıyla onu yakaladı ve en derinlerine saplanarak aklını ve düşüncelerini parçaladı. "Oy – oy – oy! – Ateş çemberi! – Ateş çemberi! Dön ateş çemberi – neşeli – neşeli! – Oy tahta bebecik, dön güzel tahta bebecik–" Derken Nathanael profesörün üzerine atılıp gırtlağını sıkmaya başladı. Onu boğacaktı, ama gürültü patırtı çok fazla insanı oraya çekmişti, içeri girdiler, öfkeli Nathanael'i tutup çekerek profesörü kurtardılar, ardından da profesöre sargı yapıldı. Çok güçlü olmasına rağmen Siegmund kendinden geçmiş olan Nathanael'i

zaptedemiyordu; Nathanael korkunç bir sesle sürekli, "Dön tahta bebecik," diye bağırıyor ve etrafına yumruklar savuruyordu. Nihayet birçok kişinin birleşen gücü, onu yere yatırıp bağlayarak dizginlemeyi başardı. Sözleri, korkunç hayvani böğürtüleri arasında kayboluyordu. Böyle korkunç bir öfke nöbeti içinde çıldırmış halde, akıl hastanesine götürüldü. –

Bahtsız Nathanael'in başına daha nelerin geldiğini sana, ey lütufkâr okur, anlatmaya devam etmeden önce, seni temin ederim ki, becerikli mekanikçi ve otomat üreticisi Spalanzani'ye biraz acıyacak olduysan, yaraları tamamen iyileşti. Fakat üniversiteyi terk etmek zorunda kaldı; çünkü Nathanael'in hikâyesi olay yaratmıştı ve aklı başında çay sohbetlerine (neyse ki Olimpia bunlara katılmıştı) canlı bir kişi yerine tahta bir bebek yutturmak çoğu kişi tarafından hiçbir şekilde izin verilemeyecek bir sahtekârlık olarak görüldü. Hatta hukukçular bunun daha da sert biçimde cezalandırılması gereken incelikli bir sahtekârlık olduğunu söylüyorlardı, zira kamuoyuna yönelikti ve hiç kimsenin (son derece zeki üniversite öğrencileri hariç) fark edemeyeceği kadar kurnazca organize edilmişti; gerçi şimdi herkes akıllı geçiniyor ve kendisine kuşkulu gelen çeşitli olgulara işaret etmek istiyordu. Ama sonuncular aslında ortaya akıllıca bir şey koyamıyordu. Çünkü kibar bir çay sohbeti katılımcısının ifadesine göre, Olimpia'nın örneğin tüm âdetlere aykırı olarak esnemekten çok eğlenmesi, kuşkulu görünmüş olabilir miydi? Birincisi, diyordu kibar bey, gizlenmiş çalıştırma mekanizmasının kurulmasıydı, bu sırada belirgin biçimde gıcırtı sesleri vs. duyuluyordu. Şiir ve hitabet profesörü bir tutam enfiye aldı, kutuyu kapattı, burnuna çekip törensel bir edayla konuştu: "Çok saygıdeğer beyler ve hanımlar! İşin püf noktasının ne olduğunu fark etmiyor musunuz? Bunların hepsi bir alegori –

devam ettirilmiş bir metafor!– Beni anlıyorsunuzdur! – *Sapienti sat*![1] Ama çok sayıdaki saygıdeğer bey bununla sakinleşmedi; otomat hikâyesi ruhlarının derinliklerinde kök salmış ve insan figürlerine karşı korkunç bir kuşku gerçekten de içlerine dolmuştu. Âşık oldukları kişinin bir tahta bebek olmadığından tamamen emin olabilmek için, pek çok âşık sevgilisinden biraz usule aykırı şarkı söylemesini ve dans etmesini, bir şey okunurken sürekli nakış işlemesini, küçük köpeklerle oynamasını vs. istiyordu, ama özellikle de yalnızca dinlememesini, arada bir konuşmasını ve bu konuşma biçiminin gerçekten de düşünmeyi ve hissetmeyi gerektirmesini bekliyordu. Pek çok kişinin aşk bağı sağlamlaşıp çekicilik kazandı, bazılarıysa sessizce ayrıldılar. "Böyle bir şeye hakikaten katlanılamaz," diyordu bazıları. Kuşkuya yol açmamak için çay partilerinde inanılmaz biçimde esneniyor ve kesinlikle eğlenilmiyordu. – Spalanzani, insan topluluğuna sahtekârlıkla sokulan otomata ilişkin yürütülen kriminal soruşturmadan kurtulmak için, belirtildiği gibi, gitmek zorunda kaldı. Coppola da ortadan kaybolmuştu.

Nathanael korkunç, ağır bir rüyadan uyanır gibi uyandı, gözlerini açtı ve anlatılmaz bir hazzın yumuşak tanrısal bir sıcaklıkla içini dolaştığını hissetti. Babasının evindeki odasında yatakta yatıyordu, Clara üzerine doğru eğilmişti ve hemen yanında annesi ile Lothar duruyordu. "Nihayet, nihayet, candan sevdiğim Nathanael – artık ağır hastalığından kurtuldun – artık yine benimsin!" – Clara bu şekilde ruhunun en derinlerinden konuştu ve Nathanael'i kollarına aldı. Nathanael'se, gözlerinden acı ve sevinç içinde yaşlar akarken, derin derin iç çekiyordu: "Clara'm – Clara'm!" Büyük sıkıntı içindeki arkadaşını

1. (Lat.) Arif olan anlar. (Y.N.)

sadık biçimde terk etmeyen Siegmund içeri girdi. Nathanael ona elini uzattı: "Sadık kardeşim, beni her şeye rağmen terk etmedin." – Deliliğin her türlü izi kaybolmuştu, kısa süre sonra Nathanael annesinin, sevgilisinin, arkadaşlarının itinalı bakımıyla gücünü topladı. Bu arada mutluluk da eve geri dönmüştü; çünkü hiç kimsenin kendisinden bir şey ummadığı yaşlı ve hastalıklı bir dayı ölmüş ve Nathanael'in annesine azımsanmayacak bir servetin yanı sıra şehre uzak olmayan güzel bir bölgede küçük bir malikâne bırakmıştı. Nathanael, annesi, artık evlenmeyi düşündüğü Clara'sı ve Lothar ile birlikte oraya taşınmak istiyorlardı. Nathanael her zamankinden daha yumuşak, daha çocuksuydu ve Clara'nın tanrısal saflıktaki muhteşem kişiliğini şimdi çok daha iyi fark ediyordu. Hiç kimse ona en ufak bir imayla bile geçmişi hatırlatmıyordu. Yalnızca Siegmund onunla vedalaşırken Nathanael şöyle demişti: "Tanrı biliyor ya kardeşim! Kötü yoldaydım, ama bir melek beni tam zamanında aydınlık yola getirdi! – Ah, işte Clara'ydı bu! –" Siegmund, derin yaralar açan hatıraların onun içinde fazla canlı ve alevli biçimde canlanacağından endişelendiğinden onu daha fazla konuşturmadı. – Dört mutlu insanın küçük malikâneye taşınma zamanı gelmişti. Öğle saatinde şehrin sokaklarında yürüyorlardı. Biraz alışveriş yapmışlardı, belediye binasının yüksek kulesi devasa gölgesini pazaryerinin üzerine düşürüyordu. "Aa!" dedi Clara: "Yukarıya bir çıksak ve uzaktaki dağlara baksak ya!" Der demez harekete geçtiler! İkisi, Nathanael ile Clara, yukarı çıktı; anne, hizmetçi kızla birlikte eve gitti ve çok sayıdaki basamağı çıkmaya hevesli olmayan Lothar'sa aşağıda beklemek istedi. Sonunda iki sevgili kulenin en yüksek galerisinde kol kola duruyor ve ardında mavi dağların devasa bir şehir gibi yükseldiği mis kokulu ormanlara bakıyordu.

"Dosdoğru üzerimize geliyor gibi görünen şu tuhaf

küçük gri çalıya baksana," dedi Clara. – Nathanael mekanik biçimde yan cebine el attı; Coppola'nın dürbününü buldu, yandan baktı – Clara dürbünün önünde duruyordu! – O anda nabzı ve damarları kramp girmiş gibi kasılmaya başladı – ölü gibi solgun halde gözlerini Clara'ya dikti, ama kısa süre sonra dönmeye başlayan gözlerinden ateş akıntıları kor halinde püskürüyordu, kovalanan bir hayvan misali iğrenç biçimde çığlık attı; sonra havaya sıçradı ve arada korkutucu biçimde kahkahalar atarak keskin bir sesle bağırdı: "Dön tahta bebecik– dön tahta bebecik" – ve müthiş bir güçle Clara'yı kavradı ve onu aşağı fırlatmaya yeltendi; ama Clara, çaresiz, ölüm korkusu içinde korkuluklara kenetlendi. Lothar çılgın adamın gürültüsünü, Clara'nın korku çığlıklarını duydu, korkunç bir his kapladı içini, yukarı koştu, ikinci merdivenin kapısı kilitliydi – Clara'nın yardım isteyen çığlıkları daha da güçlü yankılanıyordu şimdi. Öfke ve korkudan aklı başından gitmiş olan Lothar kapıya omuz attı, kapı nihayet açılmıştı – Clara'nın, "Yardım edin – kurtarın – kurtarın," diye haykıran sesi giderek silikleşiyordu ve böyle böyle havada ölüp gitti. "O deli onu öldürdü," diye bağırdı Lothar. Galerinin kapısı da kapalıydı. – Çaresizlik ona bir devin gücünü vermişti, tek darbeyle kapıyı menteşelerinden söktü. Göklerdeki Tanrı –çıldırmış Nathanael Clara'yı galerinin üstünde havada asılı tutuyordu– Clara artık yalnızca tek eliyle demir çubuklara tutunuyordu. Lothar yıldırım hızıyla kız kardeşini yakaladı, içeri çekti ve aynı anda da, çıldırmış olan Nathanael'in suratına bir yumruk patlattı, bunun üzerine Nathanael geriye doğru savrulurken kurbanını da elinden bıraktı.

Lothar, kollarında baygın kız kardeşiyle aşağı koştu. – Clara kurtulmuştu. – Şimdi Nathanael galeride sağa sola koşuyor, havaya zıplıyordu ve "dön ateş çemberi– dön ateş çemberi," diye bağırıyordu. İnsanlar çılgınca

bağırışlar üzerine toplanmaya başlamıştı; az önce şehre gelmiş ve doğrudan pazaryerine gitmiş olan Avukat Coppelius aralarında dev gibi dikiliyordu. Deliyi yakalamak için yukarı çıkmak istediler, o anda Coppelius, "Ha ha – bekleyin, o kendiliğinden aşağı iner," dedi gülerek ve o da diğerleri gibi yukarı baktı. Nathanael birden donup kaldı, aşağı eğildi, Coppelius'u fark etti ve, "Ha! Gudzel godz – gudzel godz," diyerek kulakları tırmalayan bir çığlıkla korkulukların üzerinden atladı. –

Nathanael, kafası parçalanmış halde kaldırım taşlarının üstünde yatarken, Coppelius kargaşanın arasında ortadan kayboldu. –

Yıllar sonra uzak bir bölgede Clara'nın kibar bir erkekle güzel bir malikânenin kapısında el ele otururken, önlerindeyse iki neşeli oğlan çocuğunun oyun oynarken görüldüğü söyleniyor. Buradan, Clara'nın, kişiliğine uygun olan ve iç dünyası paramparça Nathanael'in ona hiçbir zaman sağlayamayacağı o sakin ev huzurunu bulduğu sonucu çıkarılabilir.

IGNAZ DENNER

Eski, çok eski bir zamanda Fulda yöresinin yabani ve ıssız bir ormanında Andres isimli dürüst bir avcı yaşıyordu. Eskiden uzak seyahatlerinde güzel İtalya'da eşlik ettiği ve bir defasında Napoli Krallığı'nın tekinsiz yollarında haydutlar tarafından saldırıya uğradıklarında aklı ve cesaretiyle büyük bir hayati tehlikeden kurtardığı Kont Aloy von Vach beyefendinin kölesiydi. Napoli'de gittikleri handa, onu yetimken yanına alan hancı tarafından çok sert muamele gören ve avluda, bahçede en adi işlere koşulan fakir, güzel mi güzel bir kız bulunuyordu. Andres, kızı dili döndüğü kadar avutucu sözlerle teselli etmeye çalıştı, kız da ondan ayrılamayacak, soğuk Almanya'ya onunla birlikte gidecek denli gönlünü ona kaptırdı. Andres'in ricaları ve Giorgina'nın gözyaşlarıyla duygulanan Vach Kontu, kızın sevgili Andres'in yanına arabacı mevkiine oturmasına ve böylece zorlu yolculuğa çıkmasına izin verdi. Daha İtalya sınırından geçmeden Andres Giorgina'yla evlendi ve nihayet Vach Kontu'nun mülküne döndüklerinde Kont, bu sadık hizmetkârını baş avcılığa terfi ettirerek adil şekilde ödüllendirdiğini düşündü. Andres, Giorgina'sı ve ihtiyar bir uşakla, serseri avcılara ve odun hırsızlarına karşı koruması gereken ıssız ve tenha ormana taşındı. Fakat Vach Kontu'nun vaat ettiği

refah yerine meşakkatli, zahmetli, muhtaç bir hayat sürüyordu, kısa zaman sonra da acı ve sefalete düştü. Konttan eline geçen az bir nakit ücret kendisini ve Giorgina'yı giydirmeye kıtı kıtına yetiyordu; odun satışlarından kazandığı cüzi gelirse nadir ve güvenilmezdi, ekip biçmeyi ve ilgilenmeyi gerektiren bahçeyi de çoğu zaman kurtlar ve yabandomuzları tahrip ediyordu, uşakla o istediği kadar nöbet tutsunlar, bir gece vakti son geçim ümitleri de yok oluyordu. Hayatı devamlı odun hırsızları ve serseri avcıların[1] tehdidi altındaydı. Hakkı olmayan malı zimmetine alacağına aç kalmayı tercih eden dürüst ve namuslu bir adam olarak her fırsatta karşı koyuyor ve görevini vefa ve cesaretle yerine getiriyordu, bu yüzden tehlikeli şekilde canına kastediyorlardı, sadece sadık av köpekleri onu haydut tayfasının gece baskınlarından koruyordu. Yabani ormanın iklimi ve yaşam tarzına büsbütün yabancı Giorgina gözle görülür şekilde solup gidiyordu. Esmer yüzü solgun sarıya dönmüş, şimşek şimşek canlı gözleri kasvete bürünmüş ve toplu, dolgun vücudu her geçen gün daha da sıskalaşmıştı. Sık sık mehtaplı gecelerde uyanıyordu. Bir gün ormanın içinde uzaklardan atış sesleri geldi, av köpekleri uludu, kocası yatağından sessizce kalkıp uşakla beraber söylene söylene dışarı, ormana süzüldü. Kadın da samimiyetle Tanrı'ya ve azizlere dua edip onlardan kendisini ve sadık kocasını bu korkunç ıssızlıktan ve daimi ölüm tehlikesinden kurtarmalarını diledi. Sonra, doğurduğu bir oğlan çocuğu Giorgina'yı hasta yatağına düşürdü, kadın gittikçe daha da zayıflayarak ecelinin geldiğini anladı. Kaygıyla düşünüp duran mutsuz Andres ortalıkta dolanıyordu; tüm mutluluğu karısının hastalığıyla uçup gitmişti. Yabani bir hay-

1. Efsaneye göre Şeytan'la anlaşması sonucu çok uzak mesafelerde bile hedefinden şaşmayan, büyülü mermilerle atış yapan avcı. (Ç.N.)

van şakalaşan, hayalet gibi suretiyle çalılıklardan bakıyordu; tüfeğinin tetiğine basar basmaz toz olup havaya karıştı. Artık hiçbir hayvanı vuramıyordu, Vach Kontu'na teslim etmesi gereken yaban hayvanlarını sadece tecrübeli nişancı olan uşağı tedarik ediyordu. Bir keresinde Giorgina'nın yatağına oturmuş, donuk bakışlarını ölesiye bitkin halde zar zor nefes alan sevgili karısına yöneltmişti. Boğucu, sessiz bir ıstırapla elini tutuyor ve gıdasızlıktan helak olacak oğlanın inlemelerini işitmiyordu. Uşak ertesi sabah erkenden, son birikimleriyle hasta için biraz yiyecek almak üzere Fulda'ya gitti. Etrafta teselli verecek bir Tanrı kulu yoktu, sadece dehşetli feryatların kesici tınılarıyla karaçamların arasından fırtına uğulduyor ve ümitsiz bir yakınmayla av köpekleri bahtsız sahipleri için uluyorlardı. Birden Andres evin önünde birinin yürüdüğünü duydu. Gelenin, bu kadar erken beklemese de geri dönen uşak olduğunu sandı; ama köpekler dışarı doğru sıçrıyor ve kudurmuşçasına havlıyorlardı. Yabancı biri olmalıydı. Andres kapıya gitti. Karşısına uzun, sıska bir adam çıktı, gri pardösüsü vardı, seyahat şapkası yüzüne indirilmişti. "Of," dedi yabancı, "Ormanda yolumu nasıl da kaybettim böyle! Fırtına dağlardan aşağı doğru azıyor, feci bir hava gelecek. Müsaade etmez miydiniz, sevgili beyefendi, evinize girsem ve yolculuğumun zahmetini üzerimden atıp dinlensem, yoluma devam etmek için biraz soluklansam?" – "Ah beyefendi," diye karşılık verdi kederli Andres, "burası sefalet ve fakirlik yuvasıdır, üzerinde dinlenebileceğiniz sandalyeden başka size sunacağım hemen hemen hiçbir konfor yok; zavallı hasta karım da muhtaç durumda, Fulda'ya gönderdiğim uşağım ancak akşam geç vakitte yiyecek bir şeyler getirecek." Bunlar konuşulurken kulübeye girmişlerdi. Yabancı, seyahat şapkasını ve altında sırt çantası ile küçük bir kutu taşıdığı pardösüsünü çıkardı. Küçük bir

hançerle birkaç çift de namlulu tabanca çıkarıp masanın üzerine koydu. Andres Giorgina'nın yatağına gitti, kadın baygın yatıyordu. Yabancı da yaklaştı, hastaya uzun uzun keskin, temkinli bakışlarla bakıp özenle elini kavrayarak nabzını aradı. Andres ümitsizlikle dolu, "Aman Tanrım, şimdi ölüyor galiba!" diye bağırdığında yabancı, "Asla, sevgili dostum! Çok sessiz olunuz. Karınızın tek eksiği kuvvetli, iyi gıdalar; iştah açıcı, hem de güçlendirici bir ilaç ona bir müddet çok iyi gelecektir. Gerçi ben hekim değil, tüccarım, ama ilaç ilminden biraz anlarım ve yanımda taşıyıp bazen sattığım, çok eski zamanlardan bazı iksirlere sahibim." Böylelikle yabancı, kutucuğunu açtı, küçük bir şişe çıkardı, kopkoyu kırmızı likörden şekerin üzerine biraz damlatıp bunu hastaya verdi. Sonra sırt çantasından küçük, gösterişli bir şişe Ren şarabı alıp hastaya bundan silme dolu birkaç kaşık içirdi. Oğlan çocuğunun annenin göğsüne sıkı sıkıya dayandırılıp yatağa konmasını ve ikisinin istirahate terk edilmesini emretti. Andres'e sanki gökten bir aziz, bu ıssızlıkta ona teselli ve yardım getirmeye inmiş gibi geliyordu. Başta yabancının delici, sahte bakışı onu ürkütmüştü, şimdiyse özenli ilgisi, zavallı Giorgina'ya gösterdiği bariz yardımla ona kalbi ısınmıştı. Yabancıya gizlemeden efendisi Vach Kontu'nun bahşettiği lütufla nasıl darlık ve sefalete düştüğünü ve hayatı boyunca bu ezici fakirlik ve muhtaçlıktan kurtulamayacağını anlattı. Yabancıysa onu teselli edip ummadık bir talihin en ümitsiz kişiye bile hayatın tüm servetini getirebileceğini ve insanın talihi kendine hizmet ettirmek için biraz olsun cesaret göstermesi gerektiğini söyledi. "Ah sevgili beyefendi!" diye karşılık verdi Andres, "benim ve sadık karımın her gün samimiyetle dua ettiğimiz Tanrı'ya ve azizlerin şefaatine güveniyoruz. Mal mülk kazanmak için ne yapmam lazım? Bu bana Tanrı'nın bilgeliğiyle nasip olmayacaksa, peşinden koşmak günah ola-

caktır; ama hâlâ bu dünyadayken benle bu yabani ıssızlığa gelmek üzere memleketini terk eden zavallı karım için dilediğim servete kavuşacaksam, bunun değersiz dünya malı uğruna bedenimi ve ömrümü ortaya koymadan olması lazımdır herhalde." Yabancı, namuslu Andres'in bu sözleri esnasında gayet tuhaf bir şekilde gülümsedi ve tam cevap vermek üzereydi ki, Giorgina daldığı uykudan derin bir iç geçirmeyle uyandı. Kendini mucizevi şekilde güçlenmiş hissediyordu; oğlan da göğsünde neşeli ve sevimli gülümsüyordu. Andres sevinçten kendinden geçmişti, ağlıyor, şükrediyor, evin içinde sevinç çığlıkları atıyordu. Uşak bu arada geri dönmüştü, beraberinde getirdiği yiyeceklerle elinden geldiğince, yabancının da katılacağı sofrayı hazırlıyordu. Yabancı, Giorgina için kuvvetlendirici bir çorba pişirdi, içine yanında taşıdığı türlü türlü baharlardan ve başka katkılardan attığı görülüyordu. Vakit geç olmuştu, bu yüzden yabancının Andres'te gecelemesi lazımdı, yabancı Andres'le Giorgina'nın uyuduğu yerde kendisine hasır yatak hazırlanmasını rica etti. Yatak hazırlandı. Giorgina'ya duyduğu endişeden uyku tutmayan Andres, yabancının Giorgina'nın hemen her hızlı nefes alışında sıçradığını, her saat kalkıp onun yatağına giderek nabzını ölçtüğünü ve ilaç damlattığını fark etti.

Gün ağardığında Giorgina gözle görülür derecede iyileşmişti. Andres koruyucu meleğim dediği yabancıya tüm kalbiyle teşekkür etti. Giorgina da, samimi yakarışları üzerine olacak, Tanrı'nın "onu" kurtuluşu için gönderdiğini söylüyordu. Bu coşkulu şükran ifadeleri yabancıyı bir şekilde rahatsız ediyormuş gibi görünüyordu; bariz şekilde mahcup olmuştu; defalarca, hastaya bilgisi ve yanında taşıdığı ilaçlarıyla yardım etmemesi için canavar olması gerektiğini söyledi. Ayrıca Andres değil, kendisi şükran borçluydu, zira onu, evdeki fakirlik havasına bakmadan

çok konukseverce ağırlamışlardı, kendisi de bu görevi yapmadan duramazdı. Şişkin bir kese çıkarıp içinden aldığı birkaç altını Andres'e uzattı. "Ama beyefendi," dedi Andres, "bu kadar altını sizden nasıl ve ne için kabul edebilirim? Yabani, uçsuz bucaksız ormanda yolunuzu şaşırdığınız için sizi evimde barındırmak Hıristiyanlık vazifemdi ve bunu teşekküre layık bulduysanız, beni bilge, zanaatkâr bir adam olarak sevgili karımı ecelden döndürerek fazlasıyla, hatta kelimelerle ifade edebileceğimden bile çok ödüllendirdiniz. Ah beyefendi! Bu yaptığınızı ebediyen unutmayacağım ve Tanrı lütfetsin de bu asil eyleminizi size canım ve kanımla ödeyebileyim." Dürüst Andres'in bu sözleri sırasında yabancının gözleri, hızla çakan bir şimşek gibi yuvalarından uğradı. "Parayı, namuslu adam," dedi, "mutlaka kabul etmelisiniz. Bunu böylelikle daha iyi yiyecek ve bakım sağlayabileceğiniz karınıza borçlusunuz; zira karınızın eski haline düşmemek ve oğlunuza gıda verebilmek için buna fazlasıyla ihtiyacı var." – "Ah beyefendi," diye karşılık verdi Andres, "affedersiniz, fakat içimden bir ses hak etmediğim paranızı alamayacağımı söylüyor. Koruyucu azizimin ilhamlarına güvendiğim gibi güvendiğim içimdeki bu ses, hayatımda hep emniyetle elimden tuttu ve beni maddi manevi tüm tehlikelerden korudu. Cömert davranarak ben fakire faydanız olsun istiyorsanız, mucizevi ilacınızdan bir şişecik bana bırakın ki, onun gücüyle karım tamamen iyileşsin." Giorgina yatakta doğruldu, Andres'e attığı acılı, hüzünlü bakış, içindeki direnmeye bu sefer o kadar katı bir şekilde dikkat etmemesini, hayırsever adamın verdiğini kabul etmesini söyler gibiydi. Yabancı bunu fark edip, "Peki, şayet siz paramı kabul etmek istemiyorsanız, o zaman onu sizi acı fakirliğinizden kurtarmaya yönelik iyi niyetimi tepmeyecek sevgili karınıza hediye ediyorum." Böylelikle bir kere daha keseye uzandı ve Giorgina'ya yaklaşarak, hem de

galiba az önce Andres'e sunduğunun bir misli daha fazla para verdi. Giorgina güzel, ışıl ışıl altına sevinçten parlayan gözlerle baktı, tek şükran sözü çıkaramamıştı, şeffaf gözyaşları yanaklarından aşağı süzülüyordu. Yabancı ona hızla sırtını dönüp Andres'e, "Bakın, dürüst adam! Hediyemi gönül rahatlığıyla kabul edebilirsiniz, çünkü sizinle büyük bir zenginliğin sadece bir kısmını paylaşıyorum. Size göründüğüm kişi olmadığımı itiraf etmek isterim. Basit kıyafetimden ve biçare gezgin satıcılar gibi yayan seyahat edişimden ötürü, mutlaka fakir olduğumu, panayır ve pazarlardaki küçük kazancımla kıt kanaat geçindiğimi sanıyorsunuzdur. Oysa senelerdir yürüttüğüm harika mücevherat ticareti sayesinde çok zengin bir adam olduğumu ve sadece eski alışkanlığım olan sade hayat tarzını koruduğumu söylemem lazım. Bu küçük sırt çantası ve kutucukta binlerce, binlerce altına bedel mücevher ve nefis, kısmen kadim zamanlarda işlenmiş taşları muhafaza ediyorum. Bu seferimde Frankfurt'ta çok kârlı işler yaptım, öyle ki sevgili karınıza hediye ettiğim, kârımın yüzde biri bile değildir. Üstelik parayı size asla bedavadan vermiyor, aksine sizden karşılığında türlü iyilikler talep ediyorum. Hep olduğu gibi Frankfurt'tan Kassel'e gidecekken dağ geçidinin orada doğru yoldan sapıvermişim. O arada seyahat edenlerin kaçındığı ormandan geçen bu yolun yaya biri için oldukça iç açıcı olduğunu gördüm, bu yüzden ileride aynı yöndeki seyahatlerimde hep bu yola girip size uğramak istiyorum. Bundan dolayı beni yılda iki defa yanınızda göreceksiniz; biri Paskalya'da Frankfurt'tan Kassel'e yürürken, diğeri güz sonu Leipzig'in Michaelis Panayırı'ndan Frankfurt'a, oradan da İsviçre'ye ve muhtemelen Romandie'ye[1] giderken. Siz de beni iyi bir ücret

1. İsviçre'nin Fransızca konuşulan bölgesi. (Y.N.)

karşılığında bir-iki veya belki de üç gün yanınızda barındıracaksınız, bu sizden rica ettiğim ilk iyilik.

Sizden ayrıca içinde Kassel'de ihtiyaç duymadığım malların olduğu ve beni seyahatimde engelleyecek bu küçük kutucuğu, bir dahaki güz size tekrar uğrayana dek saklamanızı rica ediyorum. Malların binlerce lira değerinde olduğunu gizlemeyeceğim, ama ortaya koyduğunuz vefa ve dürüstlükten dolayı, size emanet ettiğim en ufak şeyi bile itinayla muhafaza edeceğinize güvendiğimden, size bunlar pahalı şeyler diye daha fazla özen tavsiye etmeyeceğim; hem bu özeni, kutucukta kilitli böylesi yüksek değerli şeyler için zaten göstereceksinizdir. Bakın, bu sizden talep ettiğim ikinci hizmettir. Üçüncü isteğim, benim için en elzem olması bir yana, muhtemelen size en ağır gelen olacak. Sevgili karınızı bu günlüğüne terk edip beni ormandan, tanıdıklara uğrayıp sonra Kassel seyahatime devam etmek istediğim Hirschfeld yoluna kadar geçireceksiniz. Zira ormanın yollarını çok iyi bilmemem ve bu yüzden sizin gibi namuslu bir adam tarafından ağırlanmaksızın ikinci defa yolumu şaşırabilecek olmam dolayısıyla buralar pek de tekin yerler değil. Size bu civardan bir avcı olarak zarar gelmeyecektir, ama yalnız bir gezgin olan ben belki tehlikeye düşebilirim. Frankfurt'ta, önceleri Schaffhausen taraflarında kol gezen ve yukarılara, Strasbourg'a kadar yayılan bir haydut çetesinin diğer güzergâhtan daha fazla kazanç elde edeceklerini düşündüklerinden şimdi de Leipzig'den Frankfurt'a seyahat eden tüccarları soymak amacıyla Fulda'ya uzandığı söyleniyor. Beni Frankfurt'tan beri zengin bir mücevher tüccarı olarak tanımaları işten bile değil. Karınızı kurtararak teşekkürü hak ettiysem beni ormandan dışarı düzlüğe çıkarırsanız ücretimi fazlasıyla vermiş olursunuz." Andres kendisinden istenen her şeyi seve seve yapmaya hazırdı ve yabancının arzusu üzerine, avcı

üniformasını giyerek, çiftesini ve emektar av bıçağını kuşanıp uşağa av köpeklerinden ikisini bir ipe bağlamasını emrederek yolculuğa hazırlandı. Yabancı bu arada kutucuğu açmış ve en muhteşem mücevherleri, gerdanlıkları, küpeleri, bilezikleri çıkarıp Giorgina'nın yatağına sermişti, öyle ki kadın hayranlığını ve sevincini gizleyememişti. Fakat yabancı onu en güzel gerdanlıklardan birini takmaya, enfes bilezikleri harika biçimli kollarına geçirmeye davet edip sonra da önüne gönlünce kendini seyredebileceği küçük bir cep aynası uzattığında kadın çocuklar gibi sevinç çığlıkları attı, Andres ise yabancıya: "Ah sevgili beyefendi! Zavallı karımda hakkı olmayan ve de yakışmayan şeylerle süsleneceği böylesi bir hırsı nasıl uyandırırsınız? Alınmayın beyefendi! Ama Napoli'de ilk görüşümde Giorgina'nın boynuna taktığı değersiz kırmızı mercan kolye, benim için kibirli ve aldatıcı gelen bu ışıl ışıl mücevherlerden daha sevimlidir." – "Siz de çok katısınız," diye karşılık verdi yabancı alayla gülümseyerek, "karınıza hastalığında bile asla sahte olmayan, bilakis tamamen gerçek olan benim güzelim mücevherlerimi takıp takıştırması gibi masum bir sevinci bile çok görüyorsunuz. Bilmez misiniz ki kadınları böyle şeyler çok sevindirir? Bir de böylesi bir şatafat Giorgina'nızın hakkı değildir diyorsunuz ya, ben tam aksini iddia ediyorum. Karınız böyle takıp takıştıracak kadar güzel biri ve günün birinde bu tür takılara bizzat sahip olup takacağı kadar zengin olur mu, onu da bilmiyorsunuz." Andres bastıra bastıra ciddi bir tonla konuştu: "Rica ederim, beyefendi! Böyle esrarlı, yakışık almaz şekilde konuşmayın! Zavallı karımın, bu dünyevi şatafat ve gösterişe duyacağı kibirli hırsla fakirliğimizi daha da ezici şekilde hissedip hayatının tüm sakinliğinden ve tüm neşesinden olacak şekilde aklını çelmek mi istiyorsunuz? Güzel eşyalarınızı toplayın, sevgili beyefendi! Siz geri dönene

dek onları sadık şekilde saklayacağım. Ama, Tanrı esirgesin! Başınıza bir bela gelir de evime bir daha dönmezseniz, söyleyin, kutucuğu nereye teslim edeyim ve mücevherleri ismini söyleyeceğiniz kişiye vermeden önce ne kadar bekleyeyim, bir de isminizi rica etsem?" – "İsmim," diye cevap verdi yabancı, "Ignaz Denner, bildiğiniz gibi tüccarım. Ne karım ne çocuklarım var, akrabalarım Vale'de yaşar. Ama onları, fakir ve muhtaçken benle hiç ilgilenmedikleri için asla sevmem ve saymam. Şayet üç yıl içinde ortalarda görünmezsem kutucuğu kendinize saklayın; ikinizin, sizin ve Giorgina'nın bu zengin mirası benden kabul etmemekte direneceğinizi bildiğimden o durumda kıymetli taşların olduğu kutucuğu, kilise töreni yaptırırsanız ismini Ignatius koymanızı rica edeceğim oğlunuza hediye ediyorum." Andres sahiden de yabancı adamın az bulunur cömertliği ve keremiyle ne yapsın, bilemiyordu. Giorgina iyi niyeti için ona teşekkür edip Tanrı'ya ve azizlere onu uzun, meşakkatli yolculuklarında korusunlar ve hep sağ salim eve dönmesini sağlasınlar diye ısrarla dua edeceğini söylerken, Andres dilini yutmuş gibi onun önünde dikiliyordu. Yabancı, mizacı üzere tuhaf şekilde gülümsedi ve güzel bir kadının duasının kendisininkinden muhtemelen daha fazla gücü olacağını söyledi. Dua işini bu yüzden ona bırakıp kendisi güçlü, kaşarlanmış bedenine ve sağlam silahlarına güvenecekti.

Yabancının bu ifadesi dindar Andres'in hiç hoşuna gitmedi; lakin buna karşılık vermek üzereyken sustu ve ormandaki yolculuğa hemen başlamak için yabancıyı teşvik etti, çünkü aksi takdirde evine gece geç dönecek ve Giorgina'sını korku ve telaşa salacaktı.

Yabancı vedalaşırken şayet bundan zevk alacaksa mücevherleriyle süslenmesi için Giorgina'ya açıkça izin verdi, çünkü bu vahşi ormanda zaten her türlü eğlenceden yoksundu. Giorgina içten içe sevinirken kızardı, zira

milletine has parıltılı debdebe, hele de kıymetli taş sevdasını şüphesiz ki bastıramıyordu. – Böylece Denner ve Andres hızla karanlık ve ıssız ormanda ilerlediler. En gür çalılıkta av köpekleri etrafı koklayıp sahiplerine akıllı ve anlamlı bakışlarla bakarak havladılar. "Burası tekin değil," dedi Andres, çiftesinin horozunu çekip köpeklerle temkinli şekilde yabancı tüccarın önünden yürüdü. Sık sık ağaçlar hışırdıyormuş gibi geliyordu ona ve çok geçmeden uzakta çalılıkta hemencecik kaybolan karartılar gördü. Köpeklerini salacaktı. "Bunu yapmayın, dost insan!" dedi Denner, "Zira size korkacak zerrece bir şey olmadığını temin ederim." Bu sözleri henüz söylemişti ki, birkaç adım ötelerinde darmadağın saçları ve iri burma bıyığıyla elinde av tüfeği, uzun, siyah bir adam çalılıktan dışarı çıktı. Andres atışa hazırlandı; "Ateş etmeyin, ateş etmeyin!" dedi Denner; siyah adam ona dostça başını sallayıp ağaçların arasında kayboldu. Nihayet ormandan çıkıp hareketli kır yoluna varmışlardı. "Eşlik ettiğiniz için size tüm kalbimle teşekkür ederim," dedi Denner; "artık evinize dönün; yolunuza yine gördüğümüz gibi kişiler çıkarsa onları umursamadan yürümeye devam edin. Hiçbir şey fark etmemiş gibi yapın, köpekleri salmayın, hiç tehlikeye girmeden evinize ulaşacaksınız." Andres tüm bunlar ve büyücü gibi düşmanı savıp kendinden uzak tutuyor gibi görünen mucizevi tüccar hakkında ne düşüneceğini bilemiyordu. Neden ormanda kendisine eşlik etmesini istediğini aklı almıyordu. Andres ormandan emniyetle geri gitti, yoluna şüpheli hiçbir şey çıkmadı ve sağ salim yatağından kalkmış, neşeli ve güçlü Giorgina'sının sevinçle kollarına atıldığı evine döndü.

Yabancı tüccarın cömertliği sayesinde Andres'in evi bambaşka bir âleme büründü. Andres, Giorgina henüz iyileşmişti ki, onunla birlikte Fulda'ya gidip zorunlu ihtiyaçlarının yanı sıra yokluğu hissedilen ve sayesinde

evin belirli ölçüde refah görünümüne kavuştuğu bazı şeyler satın aldılar. İş bununla da kalmadı, yabancının ziyaretinden beridir serseri avcılar ve odun hırsızlarının civardan ayakları kesilmiş gibiydi, Andres de rahatça nöbet tutabiliyordu. Avdaki talihi de geri dönmüştü, öyle ki eskiden olduğu gibi adeta isabetsiz atışı olmuyordu. Yabancı, Michaelis Panayırı zamanı yine geldi ve üç gün kaldı. Ev sahiplerinin inatçı çekingenliğine aldırmaksızın yine ilk seferindeki gibi çok cömertti. Niyetinin onları varsıllaştırmak ve böylelikle ormandaki konağını daha dostane ve rahat kılmak olduğunu ileri sürüyordu.

Artık ay parçası Giorgina daha güzel giyinebiliyordu; Andres'e, yabancının kendisine İtalya'nın bazı yörelerinde kızların ve kadınların saçlarını örüp tepesine sokuşturdukları türden ince işlemeli altın iğne hediye ettiğini itiraf etti. Andres'in suratı karardı; ama o an Giorgina kapıdan dışarı fırlamıştı ve çok geçmeden Andres'in kendisini Napoli'de gördüğündeki gibi güzel giyimli ve süslü olarak geri döndü. Ressam duyusuyla rengârenk çiçekler tutturduğu saçında güzel altın iğne ışıldıyordu ve Andres kendine yabancının Giorgina'sını sevindirmek için çok manidar bir hediye seçtiğini itiraf etmek zorunda kaldı.

Andres bunu, saklamadan dile getirdi, Giorgina ise yabancının onları en derin yoksulluktan varsıllığa yükseltecek koruyucu melekleri olduğunu ve Andres'in nasıl olur da yabancıya karşı bu kadar suskun, bu kadar soğuk ve genel olarak bu kadar üzgün, bu kadar içe kapanık kalabildiğini aklının almadığını söyledi. "Ah, sevgili karıcığım!" dedi Andres, "Daha başta bana bağıra bağıra yabancıdan katiyen bir şey kabul etmememi söyleyen içimdeki ses var ya, şimdiye kadar hiç susmadı. Sürekli içim içimi yiyor; sanki yabancının parasıyla evimize haram mal girmiş gibi ve bu yüzden bununla alınan hiçbir

şey beni memnun etmiyor. Gerçi artık leziz yemekler ve şaraptan daha sık tadıyorum; ama inan ki, sevgili Giorgina, eskiden iyi bir odun satışı yapıp da sevgili Tanrı bana her zamankinden biraz fazla helalinden kazanılmış birkaç kuruş nasip ettiğinde, bir kadeh kötü şarap şimdi yabancının bize getirdiği iyi şaraptan daha tatlı geliyordu. Bu acayip tüccarla bir türlü arkadaş olamıyorum, hatta varlığı çoğunlukla keyfimi kaçırıyor. Hiç fark ettin mi, sevgili Giorgina, kimsenin yüzüne dosdoğru bakamıyor! Diğer taraftan küçük çukur gözleri bazen öyle acayip ışıldıyor ki ve sonra sıradan konuşmalarımız esnasında öyle – hain gülüyor ki, buz kesiyorum. – Ah, içimdeki düşünceler gerçek olmasa bari, ama sanki altında türlü kara musibetler varmış da, bizi sinsice ağına çektikten sonra yabancı bunları bir anda ortaya çıkaracakmış gibi geliyor bana."

Giorgina memleketinde ve özellikle evlatlık kaldığı handa sık sık dış görünüşleri çok daha itici olup esasında çok iyi insanlar olan kişilerle tanıştığını ileri sürerek kocasının aklından bu kötücül fikirleri atmaya uğraştı. Andres avunmuş göründü, ama içinden dikkati elden bırakmamaya karar verdi.

Yabancı, harika güzellikteki, annesinin kopyası olan oğlan tam dokuz aylık olduğunda tekrar Andres'e uğradı. Giorgina'nın doğum günüydü; ufaklığı garip ve tuhaf şekilde süslemiş, kendisi sevdiği Napoli elbisesini giymişti, her zamankinden daha iyi hazırlanmış sofraya yabancı da sırt çantasından bir şişe leziz şarap koymuştu. Neşeyle sofrada otururlar ve küçük çocuk olağanüstü zeki bakışlarla etrafına bakınırken, yabancı başladı konuşmaya. "Çocuğunuz özel yaradılışıyla daha şimdiden çok şey vaat ediyor, ama yazık ki onu layığınca terbiye etme durumunda olmayacaksınız. Size bir teklifim olacaktı, ama siz sadece onun mutluluğunu, rahatını amaç-

ladığımı düşünmeden geri çevireceksinizdir. Zengin ve çocuksuz olduğumu biliyorsunuz, oğlunuza çok özel bir sevgi ve ilgi duyuyorum – onu bana verin! – Onu yaşlı, saygın bir kadın olan arkadaşımın en iyi şekilde yetiştireceği ve hem beni hem sizi sevindirecek Strasbourg'a götüreyim. Çocuğunuzun yükünden kurtulacaksınız; fakat çabuk karar vermelisiniz, çünkü hemen bu akşam yola çıkmam lazım. Çocuğu kollarımda en yakın köye kadar taşırım; oradan da bir araba tutarım." Yabancı bunları söylerken Giorgina dizlerinde salladığı çocuğu hızla çekip gözlerinden yaşlar gelerek onu göğsüne bastırdı. "Bakın, sevgili beyefendi!" dedi Andres, "Karım teklifinize nasıl cevap verdi, ben de aynı fikirdeyim. Niyetiniz çok iyi olabilir; ama yeryüzünde sahip olduğumuz en sevgili şeyi nasıl elimizden almak istersiniz? İyiliğiniz sayesinde kurtulduğumuz en yoksul durumda bile olsak, hayatımızı neşelendirecek şeyi nasıl yük addedersiniz? Bakın, sevgili beyefendi! Kendiniz kadınsız ve çocuksuz olduğunuzu söylediniz; bu yüzden, açılan gökler âleminin cennetinden bir çocuğun doğumunda karıyla kocanın üzerine yağan saadet size yabancıdır. Sessiz sakin annesinin göğsünde yatarken tatlı tatlı sevgisini mırıldanan, hayatının en yüce mutluluğunu dillendiren çocuklarına baktıklarında anne babanın dolduğu en saf sevgi ve cennet hazzıdır bu. – Hayır, sevgili beyefendi! Bize gösterdiğiniz hayırseverlik ne kadar büyük de olsa, çocuğumuzun bizim için kıymetini karşılamaz; zira dünyanın neresinde bu zenginliğe denk tutulacak hazineler vardır? Bu yüzden bizi nankör diye, sevgili beyefendi, yakışıksız talebinizi olduğu gibi reddediyoruz diye azarlamayın. Kendiniz baba olsaydınız, başka özre ihtiyacımız olmazdı." – "Peki, peki," diye karşılık verdi yabancı karanlık bir çehreyle yan tarafa bakarak, "oğlunuzu zengin ve mutlu kılarak size iyilik edeceğimi sanıyordum. Razı değilseniz

bahse bile değmez." – Giorgina sanki büyük bir tehlikeden kurtarılmış da kendisine iade edilmiş gibi oğlunu öpüp bağrına bastı. Yabancı fark edilir derecede yine sıkıntısız ve neşeli görünmeye çabalıyordu; fakat ev sahiplerinin ona oğullarını vermeyi reddetmelerinin canını ne denli sıktığı ayan beyan ortadaydı. Söylediği gibi hemen aynı akşam yola çıkmak yerine üç gün daha kaldı, ama her zamanki gibi Giorgina'nın yanında durmamış, Andres'le ava çıkmış ve bu vesileyle kendisine bol bol Kont Aloys von Vach'ı anlattırmıştı. Ignaz Denner bunun akabinde yeniden dostu Andres'e uğradığında artık oğlanı yanına alma planını düşünmüyordu. Eskisi gibi kendince cana yakın duruyor ve Andres'e emanet ettiği kutucuktaki mücevherlerle canı çektiğinde süslenmesini tekrar tekrar istediği Giorgina'ya, ki Giorgina da bunu ara sıra gizlice yapıyordu zaten, yığınla hediye veriyordu. Denner sıklıkla önceden olduğu gibi çocukla oynamak istiyordu; fakat oğlan karşı koyuyor ve ağlıyordu, sanki onu anne babasından kaçırmak için kurduğu düşmanca saldırıdan haberdarmış gibi artık asla yabancının yanına gitmek istemiyordu. – Yabancı, seyahatleri esnasında Andres'i iki yıl boyunca ziyaret etti ve zamanla Denner'a karşı çekingenliğini ve güvensizliğini nihayet yendi, öyle ki Andres rahat ve neşeli şekilde zenginliğin keyfini çıkarıyordu. Üçüncü yılın güzünde, Denner'in gelmeyi âdet edindiği vakit çoktan geçtiğinde, fırtınalı bir gecede Andres'in kapısına güm güm vuruldu ve çok sayıda kaba saba ses ismini bağırdı. Andres korkmuş halde yatağından sıçradı; ama pencereden bu karanlık gecede kendisini rahatsız edenin kim olduğunu sorduğunda ve bu davetsiz misafirleri kovalamak için köpeklerini de salacakken biri, kapıyı açmasını, bir dostunun geldiğini söyledi ve Andres, Denner'in sesini tanıdı. Elinde ışıkla evin kapısını açtığında karşısına sadece Denner çıktı. Andres kendisine,

sanki birden fazla sesin ismini çağırmış gibi geldiğini söyledi; Denner ise Andres'i rüzgârın uğultusunun yanıltmış olacağını ifade etti. Odaya girdiklerinde Andres, Denner'i yakından görüp tamamen değişmiş kıyafetini fark edince az hayrete düşmedi. Gri sade elbise ve pardösü yerine üzerinde koyu kırmızı bir kıyafet ve içinde hançerle dört tabancanın bulunduğu geniş bir deri kemer vardı; ayrıca kılıç da kuşanmıştı, yüzü bile değişik görünüyordu, hep pürüzsüz olan alnında artık çalı gibi kaşlar yer etmiş, dudaklarının üzerini ve yanaklarınıysa gür siyah sakal ve bıyık kaplamıştı. Denner ona kıvılcım gibi gözleriyle bakarak, "Andres!" dedi, "Andres! Yaklaşık üç yıl önce karını ölümden kurtardığımda Tanrı'nın, sana gösterdiğim iyiliğin karşılığını kanın ve canınla ödeyebilme fırsatı vermesini dilemiştin. Dileğin gerçekleşti; zira bana minnettarlığını ve vefanı ispatlama ânı geldi. Üzerini giyin; çifteni alıp benimle gel, evinden birkaç adım uzakta geri kalanını da öğreneceksin." Andres, Denner'in bu cüretkârlığını ne etsin, bilemiyordu; Denner'in kendisine yönelttiği sözlerin farkına varmış olarak, dürüstlüğe, erdeme ve dine aykırı olmamak kaydıyla kendisi için mümkün olan her şeyi yapacağını söyledi. Denner gülümseyerek omzuna vurup, "Bu konuda için rahat olsun," dedi; Giorgina'nın da ayaklandığını ve tir tir titreyerek kocasına sarıldığını fark edince onu kollarından tutup yumuşakça geri çekerken, "Kocanız bırakın benimle gelsin, birkaç saate sağ salim yine yanınıza dönecek, belki de beraberinde güzel bir şey getirecek. Şimdiye kadar sizin için hiç fenalık düşündüm mü? Beni yanlış anladığınızda bile size hep iyilik göstermedim mi? Hakikaten, siz çok evhamlı insanlarmışsınız," dedi. Andres hâlâ üzerini giyinmekte tereddüt ediyordu ki, Denner ona dönüp hiddetle, "Umarım, sözünü tutacaksındır, zira söylediğini fiilen ispatlama vaktin gelmiştir!" dedi.

Andres çabucak giyiniverdi ve Denner'le kapıdan çıkarken bir kere daha, "Sizin için, sevgili beyefendi," dedi, "her şeyi yaparım, ama benden uygunsuz bir şey talep etmeyeceksiniz, çünkü vicdanımın karşı çıktığı en ufak şeyi bile yapmayacağım." Denner hiç cevap vermedi, doğruca ileri yürüdü. Çalıların içinden oldukça geniş bir çayırlığa kadar varmışlardı; o esnada Denner üç defa ıslık çaldı, sesi etraftaki ürkünç yarıklarda yankılandı ve bütün fundalıklarda fenerler parıldadı, karanlık geçitlerden, siyah dehşetli suretler hayalet gibi üşüşüp Denner'i çembere alana kadar hışırtılar ve takırtılar geldi. Çemberi oluşturanlardan biri ortaya çıkıp Andres'i işaret ederek sordu: "Bu bizim yeni arkadaşımız olacak herhalde, değil mi Reis?" – "Evet," diye cevapladı Denner, "onu yatağından kaldırdım, test edilecek, artık harekete geçebiliriz." Bunlar konuşulurken Andres boğucu bir baygınlıktan uyanır gibi silkindi, alnından soğuk terler boşanıyordu; ama kendine hâkim olup sertçe bağırdı: "Seni rezil dolandırıcı, nasıl bir tüccarsın sen? Cehennemlik lanet bir iş yapıyorsun ve adi bir haydutsun. Asla arkadaşın olmak ve Şeytan gibi ustaca ve kindarca aklımı çelmeye çalıştığın rezaletlerine katılmak istemiyorum. Beni derhal bırak, seni günahkâr adi herif ve sürünü de buradan çek, yoksa yuvanı yetkililere ifşa ederim, kepazeliğinin cezasını görürsün; çünkü artık senin çetesiyle sınıra dadanıp soygun yapan ve cinayet işleyen Kara Ignaz olduğunu çok iyi biliyorum. – Hemen bırak beni, yüzünü bir daha görmek istemiyorum." Denner kahkaha attı. "Ne, seni ödlek çocuk!" dedi, "bana ayak direyip irademden, dediğim sözden çıkmak mı istiyorsun? Zaten çoktandır arkadaşımız değil misin? Neredeyse üç yıldır bizim paramızla yaşamıyor musun? Karın bizim çaldıklarımızla süslenmiyor mu? Artık aramızdasın, bir de keyfini sürdüğün şeyler için çalışmayacaksın, ha? Şimdi bizi takip etmez,

sadık omuzdaşımız olarak göstermezsen kendini, seni bağlayıp mağaramıza atarım ve dostlarım da evine gidip ateşe vererek karınla çocuğunu öldürürler. Ama dik başlılığının sonucu olacak bu tedbiri almam gerekmeyecek herhalde. Hadi! – Seçimini yap! – Vakit geldi, gitmemiz lazım!" – Andres, en ufak çekincesinin sevgili Giorgina'sıyla oğlunun hayatına mal olacağını anlamıştı; içinden aşağılık Denner'e lanet okuyarak isteğine görünürde boyun eğmeye, hırsızlık ve cinayetten uzak durmaya ve ilk fırsatta onu ortadan kaldırıp mallarına el koydurmak için çetenin yuvasının içlerine kadar girmeye karar verdi. Gizliden verdiği bu kararıyla Denner'e, içinin direnmesine rağmen Giorgina'yı kurtarmasının minnettarlığının kendisini tehlikeye girmeye zorladığını ve bu yüzden onlarla yola çıkacağını açıklayıp daha çaylak olduğu için işe mümkün olduğunca az karıştırılmasını rica etti. Denner kararını övüp asla resmen çeteye dahil olmasını talep etmediğini, daha ziyade korucu olarak kalmasını istediğini ekledi; çünkü böylece kendisine ve çetesine şimdiden büyük faydası olacak, gelecekte de bu faydası devam edecekti.

Niyetleri zengin bir mültezimin köyün dışında, ormanın yakınlarındaki evini basıp talan etmekti. Mültezimin yığınla parası ve sahip olduğu kıymetli eşyaların dışında yanında sakladığı, sattığı tahıllardan elde ettiği önemli meblağdan da haberdardılar, böylece haydutların beklentisi bir o kadar artmıştı. Fırtına fenerlerini söndürmüşler ve çeteden birkaçının etrafını sardığı evin yanına gelene kadar dar gizli yollardan yürümüşlerdi. Diğerleri duvarı tırmanmış ve içeriden avlunun kapısını kırmışlardı; bazıları nöbet bekleyecekti, bunlar arasında Andres de vardı. Az sonra haydutların kapıları kırıp eve daldığını duydu, saldırıya uğrayanların küfürlerini, bağırışlarını ve ağlayışlarını işitti. Ateş edildi; yürekli bir adam olan

mültezim kendini savunmak istiyordu – sonra etraf sessizleşti – kırılan kilitler takırdadı, haydutlar avlu kapısından dışarı sandıkları taşıyorlardı. Mültezimin adamlarından biri karanlıkta kaçıp köye koşmuş olmalıydı; çünkü aniden gecenin içinde tehlike çanı çaldı ve hemen sonra alev alev yanan ışıklarıyla yoldan yukarı mültezimin evine doğru bir kalabalık akın etti. Artık ateş üstüne ateş ediliyordu, haydutlar avluda toplanmışlar, duvara yaklaşanı yere seriyorlardı. Sönmeyen meşalelerini yakmışlardı. Tümsekte duran Andres her şeyi yukarıdan görüyordu. Dehşet içinde köylülerin arasında efendisi Vach Kontu'nun avcılarını fark etmişti! – Ne yapmalıydı? – Yanlarına gitmesi imkânsızdı, sadece hızla kaçmak onu kurtarabilirdi; ama büyülenmişçesine oraya sabitlenmiş gibi, çatışmanın gittikçe canileştiği mültezimin avlusuna gözlerini dikmiş duruyordu; çünkü öbür taraftaki küçük kapıdan Vach'ın avcıları içeri dalıp haydutlarla birbirlerine girmişlerdi. Haydutların çekilmesi lazımdı, vuruşa vuruşa kapıdan Andres'in bulunduğu yere kadar kaçtılar. Andres durmaksızın silahını dolduran, ateşleyen ve asla ıskalamayan Denner'i gördü. Vach'ın avcılarından zengin kılıklı genç bir adam liderleri gibi görünüyordu; Denner ona yöneldi, ama tetiği bile çekemeden kendisine isabet eden mermiyle boğuk boğuk bağırarak yere yığıldı. Haydutlar kaçıyordu – Vach'ın avcıları oraya varmışlardı ki, karşı konmaz bir güçle harekete geçmiş gibi Andres ortaya atılıp güçlü kuvvetli kollarıyla omzuna atıp çabucak oradan uzaklaştırdığı Denner'i kurtardı. Takip edilmeden ne mutlu ki ormana ulaştı. Sadece ara sıra tek tük silah ateşleniyordu, az sonra etrafta çıt çıkmaz oldu; yaralanmadan meydanda yatıp kalmış haydutların ormana kaçmayı başardığı ve avcılarla köylülerin çalılığa dalmasının pek mümkün görünmediğine dair bir işaretti bu. "Beni yere indir, Andres!" dedi Denner,

"Ayağımdan yaralanıp lanet olsun ki yere düştüm, fakat yara canımı çok yaksa da ciddi bir şey olduğunu sanmam." Andres onu indirdi, Denner çantasından küçük bir ilaç şişesi çıkardı ve şişeyi açtığında Andres'in yarayı iyice muayene edebildiği parlak bir ışık yayıldı: Denner doğru söylüyordu; fena kanayan sağ ayağını kurşun kötü sıyırmıştı. Andres yarayı mendiliyle sardı, Denner ıslık çaldı, uzaktan cevap geldi; Denner, Andres'ten kendisini dar patikadan yukarı taşımasını rica etti, az sonra oraya varmış olacaklardı. Sahiden çok sürmemişti ki, fenerlerden yayılan ışıkların karanlık fundalığı yardığını görüp ayrıldıkları ve geri kalan haydutları toplanmış halde buldukları çayırlığa ulaşmışlardı. Denner aralarına katılınca herkes sevinç çığlığı atıp iyice içine kapanan ve tek kelime etmeyen Andres'i övdü. Çetenin yarısından fazlasının ölü veya ağır yaralı olarak meydanda kaldığı anlaşıldı; bu arada görevleri çaldıklarını güvene almak olan haydutlardan bazıları çatışmanın ortasından sahiden de kıymetli malzemelerin olduğu çok sayıda sandığı ve kayda değer miktar parayı kaçırmayı becermiş, böylece girişimleri fena sonuçlansa da ganimet takdire değer olmuştu. Acil şeyler konuşulduktan sonra düzgün şekilde sargısı yapılan ve en ufak acı hissetmezmiş gibi görünen Denner, Andres'e dönüp dedi ki: "Ben senin karını ölümden kurtardım, sen de bu gece beni esaretten çekip kesin ölümden kurtardın, ödeştik! Evine dönebilirsin. Önümüzdeki günlerde, belki hemen yarın civarı terk edeceğiz; bu yüzden bugünkü gibi şeylerle başını ağrıtmayacağımıza emin olabilirsin. Tanrıdan çok korkan kaçığın birisin ve işimize yaramazsın. Bu arada bugünkü soygundan hisseni alıp üstelik beni kurtardığın için de ödüllendirilmen insaflıca olacaktır. Bu yüzden şu altın kesesini al ve beni iyi hatırla; çünkü önümüzdeki yıl yanına uğramayı umuyorum." "Rabbimiz efendimiz beni korusun,"

diye sertçe karşılık verdi Andres, "rezil hırsızlığınızdan bir kuruş bile almam. En iğrenç tehditlerle ebediyen pişman olacağım şekilde beni gelmeye zorladınız. Rezil canavar! Seni hak ettiğin cezadan kurtarmış olmam günahtır belki; ama cennetteki Tanrımız sabrıyla bu yaptığımı affedecektir. O an sanki sen onun hayatını kurtardın diye Giorgina'm da senin hayatın için yalvarıyormuş gibiydi, ben de hayatımı ve şerefimi tehlikeye atarak, hatta karımın ve çocuğumun sağlığını gözden çıkararak seni tehlikeden kurtarmaktan başka türlü davranamadım. Yaralansaydım halim ne olurdu, beni ölmüş halde senin o uğursuz cani çetenin arasında bulsalardı zavallı karımın, oğlumun halleri ne olurdu? – Ama emin ol ki, şayet civarı terk etmezsen ve burada olan bir soygun veya bir cinayetten daha haber alırsam, ânında Fulda'ya gidip yetkililere saklandığın deliği ifşa ederim." – Haydutlar Andres'in üstüne çöreklenip söylediklerinden ötürü döveceklerdi; fakat Denner, "Bırakın sersemi zevzeklensin, ne zararı var?" diyerek onları durdurdu ve devam etti: "Andres, karın ve oğlun gibi sen de benim emrimdesin. Ama sessizce evinde oturup bu geceki olaydan haberdar olduğunu kimseye söylemezsen, sen de onlar da zarar görmeyeceksiniz. Bu sonuncusunu özellikle salık veriyorum, yoksa intikamım seni kıskıvrak yakalayacak; üstelik yetkililer seni de yardımın ve onca zamandır zenginliğimin keyfini sürmen yüzünden herhalde öylece salıvermeyecektir. Buna karşılık sana civardan tamamen çekilip en azından ben ve çetemin burada hiçbir teşebbüste bulunmayacağına söz veriyorum." Andres çete reisinin bu şartlarını mecburen kabul edip susacağına dair ciddiyetle söz verince, iki haydut onu yaban otları bürümüş patikadan orman yoluna çıkardı; Andres evine varıp endişe ve telaştan beti benzi atan Giorgina'yı kucakladığında çoktan sabah olmuştu. Karı-

sına genel olarak, Denner'in en azılı cinsten bir suçlu olduğunun meydana çıktığını ve bundan dolayı onunla tüm ilgisini kestiğini söyledi; bir daha asla kapısına gelmeyecekti. "Peki mücevher kutusu?" diye sözünü kesti Giorgina. Bu Andres'in yüreğini sıkıştırdı. Denner'in evinde bıraktığı kıymetli taşları hiç düşünmemişti ve Denner'in bundan tek kelime dahi etmemiş olması anlamsız geliyordu. Kutuyla ne yapacağını aklına danıştı. Gerçi onu Fulda'ya götürüp yetkililere teslim etmeyi düşünüyordu; fakat Denner'e verdiği sözü bozmak gibi ağır bir tehlikeye maruz kalmadan kutunun elinde olmasına ne bahane bulacaktı? Nihayet bu hazineyi tesadüf ona bunu Denner'e geri verme fırsatı sunana dek dürüstçe saklamaya, hatta daha da iyisi, kutucuğu sözünü bozmadan yetkililere teslim etmeye karar verdi.

Mültezimin evine yapılan baskın tüm civarda az korkuya yol açmamıştı; çünkü bu, haydutların yıllardır giriştiği en cesur ve riskli işti ve önce adi hırsızlıklar, sonra tek gezenleri durdurup soymalarla ortaya çıkan çetenin gözle görülür şekilde güçlendiğine dair bir delildi. Mültezim, hayatının ve nakdinin büyük kısmının kurtulmasını sadece Vach Kontu'nun yeğeninin, amcasının çok sayıda adamının eşlik etmesiyle tam mültezimin evinin yakınlarındaki köyde gecelemiş olmasına ve duyduğu ilk gürültüyle haydutlara karşı harekete geçen köylülerin yardımına koşması tesadüfüne borçluydu. Meydanda kalan haydutlardan üçü sonraki gün de hayatta kalınca yaralarının iyileşeceğine dair umutlandılar. İnsanlar özenle sargılarını yapmış ve onları köy hapishanesine kapamıştı; üçüncü günün erken vakitleri onları çıkarmak istediklerinde nasıl olup bittiğini anlayamadıkları bir şekilde adamları şişlenmiş halde ölü olarak buldular. Böylelikle mahkemenin esirlerden çete hakkında detaylı bilgi alma ümitleri de suya düşmüştü. Tüm bunları ve

Vach Kontu'nun çok sayıda köylüsüyle avcısının kısmen öldürülüp kısmen ağır yaralandığını işittiğinde Andres'in içi ürperdi. – Fulda atlılarından güçlü devriyeler ormanı dolanıyor ve sıkça onun yanına uğruyorlardı; Andres her an bizzat Denner'i veya en azından çetesinden birini getireceklerinden ve bunun kendisini o pervasız günahın ortağı olarak tanıtıp ihbar edeceğinden korkuyordu. Hayatında ilk defa vicdan azabının eziyet veren acısını duyuyordu, ama aslında sadece karısına, oğluna duyduğu sevgi onu Denner'in günahkâr talebine boyun eğmeye mecbur etmişti.

Tüm araştırmalar sonuçsuz kalmıştı, haydutların izini sürmek imkânsızdı ve Andres çok geçmeden Denner'in sözünü tutup çetesiyle birlikte civarı terk ettiğine ikna oldu. Denner'in hediyelerinden arta kalan parayla altın iğneyi, kutucuktaki mücevherlerin yanına koydu; çünkü daha fazla günah yüklenip çalıntı paranın keyfini sürmek istemiyordu. Böylelikle Andres kısa zaman sonra yine eskisi gibi darlığa ve fakirliğe düştü; ama herhangi bir şey sakin hayatını bozmadığı günler kadar içi de ferahlıyordu. İki yıl sonra karısı, ilk seferindeki gibi hastalanmadan bir oğlan daha doğurdu, ama için için o zamanlar keyfini çıkardığı o gıda ve bakımı özlüyordu. Bir zaman sonra Andres akşam karanlığında, büyük oğlu, kulübede olması gereken sahibinin favorisi iri köpekle boğuşurken, yeni doğan çocuğunu emziren karısıyla birlikte rahatça oturuyordu. O sırada uşak içeri girip, çok şüpheli bulduğu birinin neredeyse bir saattir evin etrafında dolandığını söyledi. Andres çiftesiyle dışarı çıkacaktı ki, evin önünde adının çağrıldığını duydu. Pencereyi açıp ilk bakışta yine gri tüccar kaftanına bürünmüş ve koltuk altında bir çanta taşıyan lanet Ignaz Denner'i tanıdı. "Andres," diye seslendi Denner, "bana bu gecelik evini açmalısın, yarın olunca giderim." "Ne? Seni gidi

utanmaz arlanmaz haydut!" diye seslendi Andres tüm öfkesiyle, "Yine buralarda görünmeye cesaret ettin demek? Sırf vaadini gerçekleştirip ebediyen buraları terk edesin diye sözümü dosdoğru tutmadım mı? Bir daha eşiğimden içeri adım atamazsın – çabuk uzaklaş yoksa seni yere sererim, cani serseri! – Yok bekle, seni şeytan, karımın gözünü boyamak istediğin altınını, mücevherlerini aşağı atayım; sonra çabucak gidersin buradan. Sana üç gün mühlet, sonrasında herhangi bir şekilde senin veya çetenin varlığını sezersem doğru Fulda'ya gider, bildiğim her şeyi yetkililere anlatırım. İstersen bana ve karıma yönelttiğin tehditlerini gerçekleştir, ben Tanrı'ya tevekkül ediyorum, hem seni şaşmaz silahımla vurmayı da beceririm." Andres aşağı fırlatmak üzere, hızla kutucuğu almaya gitti; ama pencereye vardığında Denner ortadan kaybolmuştu ve av köpekleri evin etrafındaki tüm bölgeyi taradıysalar da onu bulmanın imkânı yoktu. Andres artık, Denner'in şerrine maruz kalıp büyük bir tehlikede bulunduğunu kavramıştı; bu yüzden her gece tetikte bekliyordu, bununla beraber durum sakindi ve Andres, Denner'in ormanı tek başına geçtiğine ikna oldu. Bu arada korkulu haline son vermek, hatta kendisine azap eden vicdanının sesini dindirmek için artık susmayıp Fulda'daki meclise Denner'le olan tüm masumane ilişkisini haber vermeye ve aynı zamanda mücevher kutucuğunu teslim etmeye karar kıldı. Andres cezasız kurtulamayacağını pekâlâ biliyordu, fakat şeytanın ta kendisi alçak Ignaz Denner'in aklını başından alıp kendisini zorladığı bu hatayı itiraf a, aynı zamanda sadık hizmetkârına yardımcı olacak bir şahitliği reddetmeyecek efendisi Vach Kontu'nun arka çıkmasına güveniyordu. Uşağıyla ormanı defalarca baştan başa dolaşmış, gözüne şüpheli bir şey çarpmamıştı; dolayısıyla karısı için tehlike yoktu ve niyetini gerçekleştirmek için vakit geçmeden Fulda'ya

gitmek istiyordu. Yolculuğa hazırlandığı sabah Kont von Vach'tan derhal efendisinin şatosuna gitmesi gerektiğini söyleyen bir ulak geldi. Fulda yerine ulakla beraber şatoya gitti, efendisinin bu alışılmadık buyruğundan kaygılanmamış değildi. Şatoya vardığında hemen Kont'un odasına girmesi gerekti. Kont ona, "Sevin, Andres," dedi, "talih kuşu başına kondu. Giorgina'nın üvey babası Napoli'deki somurtkan ihtiyar hancıyı hatırlıyor musun? Ölmüş; ama ölüm döşeğinde zavallı yetim çocuğa iğrenç muamelesi yüzünden vicdana gelmiş ve ona şu an Frankfurt'a tahvil senedi olarak ulaşmış bulunan ve bankacımdan tahsil edebileceğin iki bin duka vasiyet etmiş. Hemen Frankfurt'a doğru yola koyulmak istersen, parayı sorunsuzca çekesin diye senin için derhal gerekli belgeyi hazırlatırım." Andres'in sevinçten dili tutuldu, Vach Kontu da sadık hizmetkârının heyecanıyla memnun oldu. Andres kendine gelince, karısını hiç ummadığı şekilde sevindirmeye karar verdi; bunun için efendisinin lütufkâr teklifini kabul edip onay belgesini aldıktan sonra Frankfurt yoluna koyuldu.

Karısına, Kont'un kendisini önemli görevler için yolladığını ve bu yüzden birkaç gün gelmeyeceği haberini yolladı. – Frankfurt'a vardığında yanına gittiği Kont'un bankacısı onu, vasiyeti ödemekten sorumlu başka bir tüccara yönlendirdi. Andres onu da bulup büyükçe miktar paraya gerçekten kavuştu. Hep Giorgina'yı düşünerek, sevincini daha da artırmak için ona türlü güzel hediyeler ve Denner'in ona verdiğinin aynısı olan altın bir iğne aldı ve ağır çantayı yayan taşıyamayacağından bir de at buldu. Böylece altı günü yollarda geçirdikten sonra içi ferah, dönüş yoluna koyuldu. Kısa zaman sonra ormana ve evine ulaştı. Evi sıkı sıkı kilitlenmiş buldu. Uşağa, Giorgina'sına seslendi, kimse cevap vermiyordu: Köpekler eve kapatılmış uluyorlardı. O an başlarına büyük

bir belanın geldiğini sezdi ve kuvvetle kapıya vurup bağırdı: "Giorgina! – Giorgina!" – Tepe penceresi gıcırdadı, Giorgina dışarı bakıp seslendi: "Aman Tanrım! – Aman Tanrım! Andres, sen misin? – Tanrıya şükür ki geldin." Andres açık kapıdan içeri girdiğinde karısı beti benzi atmış ve hıçkıra hıçkıra ağlayarak kucağına atıldı. Kımıldamadan öylece duruyordu; sonunda Andres gevşeyen uzuvlarıyla yere düşmek üzere olan karısını tutup odaya taşıdı. Ama bu dehşet manzara karşısında korku demirden pençe gibi içini sardı. Tüm odanın zemini, duvarları kan lekesi içindeydi, küçük oğlu deşilmiş göğsüyle ölü halde yatağında yatıyordu! – Andres nihayet umutsuz bir çaresizlikle, "Georg nerede, Georg nerede?" diye bağırdı, ama o an oğlunun tıpış tıpış merdivenden inişini ve babasına seslenişini duydu. – Etrafta kırık bardaklar, şişeler, tabaklar vardı. Normalde duvar dibinde duran iri ağır masa odanın ortasına kaymıştı, üzerinde tuhaf biçimli bir kömür küreği, çok sayıda ilaç şişesi ve pıhtılaşmış kan bulunan bir tas duruyordu. Andres zavallı oğulcuğunu yataktan çıkardı. Giorgina niyetini anlamıştı, bez getirdi, içine cesedi sarıp onu bahçeye gömdüler. Andres meşe odunundan küçük bir haç yontup onu mezarın üzerine dikti. Talihsiz ana babanın dudaklarından tek kelime, tek ses çıkmıyordu. Boğucu, kasvetli bir suskunlukla işi halledip bakışlarını uzaklara doğrultarak akşam karanlığında evin önüne oturdular. Giorgina, Andres'in yokluğunda olup biteni ancak ertesi gün anlatabildi. Andres evden ayrıldıktan sonraki dördüncü gün uşak, öğle vakti yine birtakım şüpheli kimseleri ormanda dolanırken görmüş, Giorgina da bu yüzden kocasının dönüşünü yürekten arzulamıştı. Gece yarısı evin dibinde gürültülü bir bağırış çağırışla uykusundan uyanmıştı, uşak içeri dalıp korku içinde haydutların evin etrafını sardığını ve karşı koymanın mümkün bile olmadığını duyur-

muştu. Köpekler kuduruyordu, ama kısa süre sonra sakinleşmiş gibiydiler; dışarıdan bağırıyorlardı: "Andres! – Andres!" – Uşak cesaretini toplamış, pencereyi açıp aşağıya korucu Andres'in evde olmadığını söylemişti. Aşağıdan bir ses, "Ziyanı yok," diye seslenmişti, "kapıyı aç yeter, sizde biraz soluklanacağız, Andres de birazdan gelecek." Uşağın kapıyı açmaktan başka çaresi kalmamıştı; sonrasında bir yığın haydut içeri akın edip Reis'in, özgürlüğünü ve hayatını borçlu olduğu dostlarının karısı olarak Giorgina'yı selamladılar. Giorgina'nın kendilerine adamakıllı bir yemek hazırlamasını istediler, çünkü gece mükemmelce başardıkları zor bir iş yapmışlardı. Tir tir titreyen Giorgina mutfakta koca bir ateş yakıp çetenin mutfak ve kiler şefi gibi görünen haydutların birinden av eti, şarap ve türlü türlü malzemeler alarak sofrayı hazırladı. Uşağın sofrayı kurup tabak çanağı getirmesi lazımdı. Bu ânı değerlendiren uşak, mutfağa Andres'in karısının yanına sokuldu. "Ah, haberiniz var mı?" diye dehşetle söze başladı, "Haydutlar bu gece ne işler çevirmiş? Bir müddet ortalıkta görünmeyip uzunca bir hazırlıktan sonra birkaç saat önce Vach Kontu'nun şatosunu basmış ve cesur direnişleri karşısında çok sayıda adamını ve kendisini de öldürüp şatoyu ateşe vermişler." Giorgina durmaksızın bağırıyordu: "Ah, kocam, kocam da şatoda olsaydı – Ah, zavallı efendimiz!" – Bu arada haydutlar odada kuduruyor, şarkı söylüyor, yemekler gelene kadar şarabın tadını çıkarıyorlardı. Lanet Denner geldiğinde gün ışımaya başlamıştı bile; artık yük beygirleriyle getirdikleri sandıklar ve çantalar açılıyordu. Giorgina bir sürü para saydıklarını ve gümüş yemek takımlarının şıngırtısını işitiyordu. Nihayet gün epey aydınlanınca haydutlar yola koyuldu, sadece Denner kaldı. Dostça, cana yakın bir tavır takınıp Giorgina'ya şöyle dedi: "Çok korktunuz herhalde, sevgili hanımefendi; zira kocanız size birkaç

zamandır bizimle dost olduğunu söylememişe benziyor. Eve gelmemiş olmasına cidden çok üzüldüm; başka bir yola girip bizi kaçırmış olacak. Bizi iki sene önce elinden gelen her imkânla takip eden ve önceki gece intikamımızı aldığımız Vach Kontu denen adi herifin şatosundaydı. – Ölümü savaşırken kocanızın elinden oldu. Sakinleşin artık, sevgili hanımefendi ve Andres'e de söyleyin, çete bir süreliğine dağılacağından, yakın zamanda beni bir daha görmeyecek. Bu akşam sizi terk ediyorum. – Çok sevimli çocuklarınız var, sevgili hanımefendi! Bu da pek şirin bir oğlanmış." Bunları söyleyerek ufaklığı Giorgina'nın kucağından aldı, onunla öyle güzel oynuyordu ki, çocuk gülüyor, sevinç çığlıkları atıyordu ve onu annesine verene kadar Denner'de kalmak hoşuna gitti. Denner, Giorgina'ya, "Karım ve çocuklarım olmamasına rağmen, ki bu beni bazen çok üzer, küçük çocuklarla nasıl severek eğlenip oynadığımı fark etmişsinizdir. Ufaklığı yanınızda geçireceğim şu azıcık zaman için bana verseniz. Çocuk ancak dokuz aylık, değil mi?" dediğinde vakit akşam olmuştu bile. Giorgina peki deyip içi pek de rahat etmeyerek küçük oğlunu Denner'e verdi. Denner onunla evin kapısının önüne oturup Giorgina'dan akşam yemeğini hazırlamasını rica etti, çünkü bir saat içinde gitmesi lazımdı. Giorgina tam mutfağa girmişti ki, Denner'in kucağında çocukla odaya girdiğini gördü. Biraz sonra eve, odadan çıktığı anlaşılan tuhaf kokulu bir duman yayıldı. Giorgina'yı tarifsiz bir korku sardı; çabucak odaya koştu, kapıyı içerden sürgülenmiş buldu. Çocuğun sessizce inlediğini duyar gibiydi. Az önce eve giren uşağa, "Kurtar, yavrumu o kötü adamın pençesinden kurtar!" diye bağırdı korkunç bir şeyler yaptıklarını sezerek. Uşak hızla baltayı kapıp kapıyı indirdi. Yüzlerine kesif ve kötü kokulu bir duman çarptı. Giorgina bir hamlede odaya girdi; oğlu kanının damladığı bir leğende çıp-

lak yatıyordu. Sonra sadece uşağın Denner'e vurmak üzere baltayı kaldırdığını, hasmının bu hamleyi savuşturduğunu, uşağın altına geçerek onunla güreştiğini gördü. Pencerelerin dibinde çok sayıda ses duyuyormuş gibiydi, baygın halde yere düştü. Tekrar uyandığında zifirî karanlık olmuştu, ama tamamen uyuşmuş halde tutulup kalan uzuvlarını kımıldatamıyordu. Nihayet gündüz olduğunda, odanın nasıl kan içinde yüzdüğünü dehşetle görüyordu. Her tarafta Denner'in elbisesinin parçaları vardı – uşağın kafasından koparılmış bir tutam saç – onun yanında kanlı balta – paramparça göğsüyle masadan aşağı yuvarlanmış oğlu. Giorgina yeniden bayıldı, öldüğünü sanıyordu, ama vakit öğle olduğunda ölüm uykusu gibi bir uykudan uyandı. Zar zor toparlandı, Georg'a seslendi, ama kimseden cevap gelmeyince Georg'un da öldürüldüğünü sandı. Ümitsizlikten güç alıp odadan kaçtı ve, "Georg! – Georg!" diye seslendi. O sırada tepe penceresinden donuk, ağlamaklı bir ses cevap verdi: "Anne, ah sevgili anneciğim, sen misin? Yukarı, yanıma gel! Çok acıktım!" – Giorgina çabucak yukarı fırlayıp evdeki gürültüden korkarak tavan arasına sığınan ve dışarı çıkmaya cesaret edemeyen oğlunu buldu. Büyük bir sevinçle oğlunu bağrına bastı. Kapıyı kilitledi ve saat be saat kaybettiğini sandığı Andres'i bekledi tavan arasında. Oğlan yukarıdan, bir sürü adamın eve girip Denner'le ölü birini dışarı taşıdığını görmüştü. – Nihayet Giorgina da parayla Andres'in getirdiği güzel eşyaları fark etti. "Ah, demek doğruydu?" diye dehşetle bağırdı, "Demek sen de –" Andres Giorgina'nın lafını bitirmesine izin vermeyip ayrıntılarıyla başlarına nasıl bir talih kuşunun konduğunu ve mirasın karşılığını aldığı Frankfurt'a gidişini anlattı. Maktul Vach Kontu'nun yeğeni tüm varlığın sahibi olmuştu; Andres onun yanına gidip olan biteni dosdoğru anlatmak, Denner'in saklandığı deliği bulup ondan, ken-

disine bu kadar zahmet ve tehlikeye yol açan görevinden azledilmesini rica edecekti. Giorgina çocukla evde kalamazdı. Andres bu yüzden yükte hafif en iyi eşyalarını küçük bir el arabasına yükleyip atı hazırladı, çocuğu ve karısıyla kendisine sadece korkunç hatıralar bırakan, üstelik asla rahat ve emniyet sağlamayacak bu yeri ebediyen terk etmeye karar verdi. Üçüncü gün yola çıkacaklardı ve tam bir sandığı yüklüyorlardı ki, gürültülü nal sesleri gittikçe daha da yaklaştı. Andres, Vach'ın şatosunda yaşayan ormancıyı tanıdı; arkasında bir müfreze Fulda süvarisi atlarıyla geliyordu. Yanlarında bulunan mahkeme vekili, "Adi herifi çaldıklarını güvenli bir yere taşımak üzereyken yakaladık işte," diye bağırdı. Andres hayret ve korkudan donakaldı. Giorgina bayıldı bayılacaktı. Andres'in üzerine çullandılar, onu ve karısını iple bağlayıp evin önünde duran el arabasına fırlattılar. Giorgina oğlu için dövünüyor ve Tanrı aşkına onu yanına vermeleri için yalvarıyordu. Vekil, "Çocuğunun da başını yakasın diye mi?" deyip oğlanı Giorgina'nın kollarından koparıp aldı. Gideceklerdi ki, kaba ama namuslu bir adam olan yaşlı ormancı tekrar arabaya yanaşıp, "Andres, Andres, nasıl oldu da böyle günahlar işleyecek kadar şeytanın oyununa geldin? Halbuki hep dindar ve dürüst biriydin!" – "Ah, sevgili beyefendi!" diye bağırdı Andres yakınarak, "Göklerdeki Tanrı adına, ben huzurla ölmeyi umuyorum, masumum. Beni çocukluğumdan beri tanırsınız; asla yanlış bir şey yapmamış ben, nasıl olur da böyle iğrenç bir suçlu haline gelirim? – Zira beni adi bir haydut ve sevgili bahtsız efendimin şatosunda işlenen cürümün suç ortağı zannettiğinizi pekâlâ biliyorum. Ama hayatım ve imanım adına ben masumum!" – "Peki," dedi yaşlı ormancı, "şayet masumsan, aleyhine ne kadar şey olursa olsun bu, gün yüzüne çıkacaktır. Ardında bıraktığın oğlun ve mülkünle ben doğrudan ilgileneceğim,

böylece senin ve karının masumiyeti ispatlanırsa, sağ salim oğluna ve kazasız belasız mallarına kavuşabileceksin." Paraya mahkeme vekili el koydu. Yolda Andres, Giorgina'ya küçük kutuyu nerede muhafaza ettiğini sordu; Giorgina onu Denner'e teslim etmekten nasıl üzüntü duyduğunu itiraf etti, zira kutuyu şimdi yetkililere teslim edebilirlerdi. Fulda'da Andres'i karısından ayırıp derin, karanlık bir hücreye attılar. Birkaç gün sonra sorguya götürüldü. Vach'ın şatosunda işlenen soygun ve cinayete iştirakle itham ediliyor ve aleyhine her şey hemen hemen ortada olduğu için doğruyu itiraf etmesi salık veriliyordu. Andres iğrenç Denner'in evine ilk ayak basışından tutuklanma ânına kadar başına neler geldiğini bir bir anlattı. Pişmanlık içinde, karısı ve çocuğunu kurtarmak için mültezimin malının yağmalanmasına katılıp Denner'i tutsaklıktan kurtararak işlediği biricik hatadan dolayı kendini suçladı ve Denner çetesinin işlediği son silahlı soygun konusunda tamamen masum olduğunu, çünkü o vakitte kendisinin Frankfurt'ta bulunduğunu iddia etti. O sırada mahkeme salonunun kapıları açıldı ve Denner içeriye alındı. Denner, Andres'i görünce şeytani bir alayla kahkaha atıp, "E, dostum, sen de mi yakalandın? Karının duaları seni kurtaramadı mı?" dedi. Hâkimler Denner'den Andres hakkındaki itirafını yinelemesini istediler, Denner de Vach Kontu'nun şu an önünde duran mıntıka avcısının beş yıldan beridir kendisiyle bir olduğunu ve evinin de en iyi ve güvenli sığınağı olduğunu söyledi. Andres, her ne kadar soygunlara iki defa katılmış olsa da, her zaman soygundan payına düşen hisseyi almıştı. Andres, bir defa, Denner'i çok zorlu bir tehlikeden kurtardığı, mültezimi soydukları zaman, bir defa da onun isabetli atışıyla ölen Kont Aloys von Vach'a karşı düzenlenen saldırıya katılmıştı. – Andres bu terbiyesiz yalanı duyduğunda öfkeye kapıldı. "Ne?" diye bağırdı,

"seni lanet adi herif, beni zavallı sevgili efendime karşı kendi işlediğin cinayetle suçlamaya mı cüret ediyorsun? – Evet! Biliyorum, böyle bir şeyi ancak sen yapabilirsin; ne var ki intikamın peşimde, çünkü seninle her türlü ortaklıktan kaçındım, çünkü adi bir soyguncu ve cani olan seni, eşiğimden adımını atarsan vurmakla tehdit ettim. Bu yüzden evimi çetenle ben yokken bastın; bu yüzden zavallı masum yavrumu ve sadık uşağımı öldürdün! – Ama ben senin kötülüğüne kurban gitsem de sen, adil Tanrı'nın korkunç cezasından kaçamayacaksın." Andres bir önceki itirafını hakikat adına en kutsal yeminleri ederek tekrarladı; ama Denner alayla gülüp neden ölümden bu denli korkarak mahkemeyi aldatmaya yeltendiğini sordu ve o kadar yaygarasını yaptığı dindarlığının yalan ifadelerini desteklemek için Tanrı'yı ve azizleri çağırmasıyla bağdaştırılamadığını söyledi. – Hâkimler, konuşması ve tavrı ifadelerinin gerçekliğini onaylar gibi görünen Andres hakkında ne desinler, Denner'in soğukkanlı diretmesi hakkında ne düşünsünler, bilemiyorlardı. – Şimdi içeriye Giorgina'yı almışlardı, o da tarifsiz bir acıyla hüngür hüngür ağlayarak kocasının yanına gitti. Sadece alakasız şeyler anlatıyordu ve Denner'i oğlunu dehşet verici şekilde öldürmekle suçlamasına rağmen Denner hiç istifini bozmuyor, aksine önceden de yaptığı gibi, Giorgina'nın kocasının faaliyetlerinden hiç haberdar olmadığını ve tamamen masum olduğunu iddia ediyordu. Andres'i tekrar hücresine götürdüler. Birkaç gün sonra gayet iyi niyetli biri olan gardiyan ona, hem Denner hem de diğer soyguncuların devamlı masumiyetini iddia ettikleri ve aleyhinde bir şey de bulunamadığı için karısının serbest bırakıldığını söyledi. Andres'in bile suçundan şüpheli görünen asil ruhlu genç Vach Kontu kefalet yatırmıştı ve yaşlı ormancı Giorgina'yı güzel bir arabayla almaya gelmişti. Giorgina kocasını görebilmeyi boş yere

rica etmişti; dileği mahkeme tarafından reddedilmişti. Bu haber zavallı Andres'i az teselli etmemişti, zira kendi talihsizliğinden çok karısının hapisteki sefil durumu içine dokunuyordu. Davası da bu arada günden güne kötüye gidiyordu. Denner'in de bildirdiği gibi, Andres'in son beş yılda kaynağı sadece soygunlara katılması olabilecek belli bir refaha kavuştuğu meydana çıkmıştı. Ayrıca Andres, Vach Şatosu'na yapılan soygun sırasında evde olmadığını bizzat itiraf ediyordu ve miras ve Frankfurt' taki ikametiyle ilgili verdiği bilgiler de şüpheyle karşılanıyordu, çünkü parayı kendisine ödediğini söylediği tüccarın ismini bir türlü veremiyordu. Vach Kontu'nun bankacısıyla Andres'in yanında kaldığı Frankfurt'taki ev sahibi bir ağızdan, tarif edilen mıntıka avcısını hiç hatırlayamadıklarını ileri sürüyorlardı; Vach Kontu'nun Andres için teminat hazırlayan hukukçusu ise ölmüştü ve Vach'ın hiçbir hizmetkârının mirastan haberi yoktu, zira Kont böyle bir şeyden bahsetmemiş, Andres de bu konu hakkında sessiz kalmıştı, çünkü Frankfurt'tan dönerken elindeki parayla karısına sürpriz yapmak istiyordu. Andres'in soygun esnasında Frankfurt'ta olduğunu ve parayı dürüst yollardan edindiğini ispatlamak için öne sürdüğü her şey karşılıksız kalıyordu. Denner ise önceki iddiasında ısrar ediyor ve yakalanan tüm soyguncular da söylediği her şeyde onu destekliyordu. Fakat tüm bunlar hâkimleri talihsiz Andres'in suçlu olduğuna ikna edemedi, ta ki alevlerin ışığında Andres'i net şekilde tanıdıklarını ve Kont'u yere sererken onu gördüklerini söyleyen Vach' ın iki avcısının ifadesi gelene dek. Artık Andres mahkemenin gözünde pişmanlık göstermeyen ikiyüzlü suçlunun tekiydi ve tüm bu ifadelerin ve delillerin sonucuna dayanarak, inadı kırılsın ve itiraf etsin diye Andres işkence cezasına çarptırıldı. Andres zindanda sefalet çekeli bir yıl olmuştu, keder gücünü kuvvetini tüketmiş ve

aslen sağlam ve dayanıklı olan vücudu zayıf düşmüş, dermansız kalmıştı. Acının kendisine, asla işlemediği bir suçun itirafını kabul ettirdiği o korkunç gün geldi. Onu dehşet verici, akıllıca bir gaddarlıkla icat edilmiş aletlerin bulunduğu ve cellat yamaklarının bahtsız Andres'e eziyet etmek için hazırlık yaptıkları işkence odasına götürdüler. Su götürmez ve hatta avcıların şahitliğiyle ispatlanmış olan suçunu itiraf etmesini Andres'e tekrar salık verdiler. O ise yine masum olduğunu söyleyip Denner'le ilişkisini ilk sorgudaki aynı sözleriyle tekrarladı. Bunun üzerine yamaklar onu tutup iplerle bağladılar ve uzuvlarını gerip gergin etine iğne batırarak ona eziyet ettiler. Andres bu azaba dayanamadı; ıstıraptan perişan halde ölümü arzulayarak istenen her şeyi itiraf etti ve baygın halde zindana götürüldü. İşkence sonrası yapılageldiği üzere onu şarapla ayılttılar, Andres uykuyla uyanıklık arası gidip gelen bir duruma düştü. O an sanki duvarın taşları sökülüyormuş ve gürültüyle zindanın zeminine düşüyormuş gibi geliyordu ona. Kan kırmızısı bir parıltının ışımasıyla içeriye Denner'in hatlarına sahip olmakla birlikte ona benzetemediği biri girdi. Gözleri daha çok alev saçıyordu, dağınık saçları alnından yukarı daha da siyah şekilde dikilmişti ve çatık kaşları eğri büğrü gagamsı burnunun üzerindeki kalın kasların daha derinlerine iniyordu. Suratı tüyler ürpertici bir tuhaflıkla buruş buruştu, elbisesi Denner'de hiç görmediği şekilde alışılmadık ve acayipti. Kenarları altınlarla bezeli ateş kırmızısı geniş bir pardösü adamın omuzları üzerinden kırış kırış aşağı sarkıyor, geniş, kenarları kıvrık, kırmızı bir tüyün aşağı sarktığı bir İspanyol şapkası kafasında yanlamasına duruyordu, belinde uzun bir flöre vardı ve sol kolunun altında küçük bir kutucuk taşıyordu. Böylece bu uğursuz musibet, yankılanan basık bir ses tonuyla konuşarak Andres'e doğru yürüdü: "Dostum, işkence

hoşuna gitti mi, he? Tüm bunlar sırf inatçılığın yüzünden; çeteden olduğunu itiraf etseydin, kurtulmuş olacaktın. Yine de kendini bana ve benim irademe tamamen teslim etmeyi vaat eder ve çocuğunun kalbindeki kandan hazırlanmış şu damlalardan içmeyi başarırsan, o an tüm ıstırabından kurtulacaksın. Kendini güçlü kuvvetli hissedeceksin, tamamen kurtulmanıysa ben sağlayacağım." – Andres korku, kaygı ve yorgunluktan konuşamaz haldeydi; adamın kendisine uzattığı şişede, çocuğunun kanının kırmızı kabarcıklar halinde oynayışını seyretti; Tanrı'ya ve azizlere içtenlikle dua ederek kendisini takip eden ve ulaşmayı umduğu ebedi saadetten mahrum etmeye çalışan şeytanın pençelerinden kurtarılmayı diledi, velev ki rezil bir ölümle ölsün. Adam öyle bir güldü ki, zindan yankılandı, sonra da kesif bir dumanla ortadan kayboldu. Nihayet Andres boğucu bayginlıktan uyandı, yattığı yerden doğrulabildi; ama başının altında duran samanların gittikçe hızla karışmaya başlayıp sonunda da çekiliverdiğini görünce bir tuhaf oldu. Zemindeki bir taşın aşağıdan zorlandığını fark edip birinin ardı ardına sessizce ismini çağırdığını işitti. Denner'in sesini fark edip, "Ne istiyorsun benden? Rahat bırak beni, seninle işim olmaz!" dedi. Denner, "Andres," dedi, "seni kurtarmak için kaç delikten geçtim; zira benim kurtarıldığım infaz meydanına çıkacak olursan işin bitmiştir. Sırf, bana, düşünebileceğinden daha fazla ait olan karın hatırına sana yardım ediyorum. Sen cesaretsiz ödleğin tekisin. Zavallı inkârın neyine yaradı? Vach Şatosu'ndan eve vaktinde dönmemen ve benim de karının yanında fazla oyalanmam yakalanmama sebep oldu. İşte! – eğeyle testereyi al da gecenin ilerleyen vaktinde kendini zincirlerden kurtarıp zindanın kapı kilidini testereyle kes; sonra geçitten geç! Sol taraftaki dış kapı açık olacak, dışarıda da sana yardım edecek bizden birini bu-

lacaksın. Yakala!" Andres, Denner'in uzattığı testereyle eğeyi alıp taşı tekrar yerine koydu. Vicdanının sesinin dediği şeyi yapmaya karar vermişti. – Gündüz olup da gardiyan içeri girdiğinde ona, hâkimlerin huzuruna çıkarılmayı çok istediğini, açıklayacak şeyleri olduğunu söyledi. Aynı gün öğleden önce talebi gerçekleştirildi, zira Andres'in çetenin şimdiye dek meçhul kalan yeni cürümlerini itiraf edeceği zannediliyordu. Andres hâkimlere Denner'den aldığı aletleri teslim edip geceki olayı anlattı. "Kesinkes suçsuz yere acı çekmeme rağmen, Tanrı beni özgürlüğüme gayrimeşru yoldan ulaşmaya çabalamaktan korusun; çünkü böyle bir şey beni, rezalet ve ölüme sürükleyen Denner'in eline düşürür ki, şu an masum yere azabını çektiğim cezayı günahkârca bir eylemle tam da o zaman hak etmiş olurum." Andres konuşmasını böyle bitirdi. Her ne kadar aleyhindeki sayısız delille bu davranışından şüphelenmeyecek kadar suçundan emin de olsalar, hâkimler, şaşırmış ve bahtsız adama merhamet dolu görünüyorlardı. Andres'in samimiyeti ve bilhassa Denner'in niyetlendiği firarı ihbar etmesinin ardından şehirde, hem de hapishanenin çok yakınlarında sahiden de çeteden birkaç kişinin yakalanıp tutuklanması, Andres'in yer altında kapatıldığı zindandan çıkarılıp gardiyanının odasının yanında aydınlık bir hücreye konması gibi faydalı bir etkiyi de beraberinde getirmişti. Burada vaktini sadık karısıyla oğlunu düşünerek ve imanla tefekküre dalarak geçiriyor ve sonra kendini hayatı, ıstıraplı da olsa, bir yükmüş gibi üzerinden atacak kadar cesur hissediyordu. Gardiyan bu dindar suçluya ne kadar hayret etse azdı, hani neredeyse masumiyetine inanacaktı.

Nihayet, yaklaşık bir yıl daha geçtikten sonra Denner ve işbirlikçileri aleyhindeki çetin dava sonuçlanmıştı. Çetenin İtalya sınırına kadar yayıldığı ve kaç zamandır her yerde soygun yapıp cinayet işlediği ortaya çıkmıştı. Den-

ner asılacak, sonra da bedeni yakılacaktı. Bahtsız Andres'in boynuna da ilmek geçirilecekti; pişmanlığı sayesinde ve Denner'in yardım ettiği firarı itirafıyla çetenin kaçma hamlesinin keşfedilmesini sağladığından Andres'in vücudu ipten alınıp mahkeme mezarlığına gömülebilecekti.

Denner'le Andres'in idam edileceği gün gelip çattı; o sırada hapishanenin kapısı açıldı ve genç Vach Kontu içeriye girip dizlerinin üstünde durup sessizce dua eden Andres'in yanına geldi. "Andres," dedi kont, "öleceksin. Açıkça itiraf ederek vicdanını rahatlat! Söyle, efendini sen mi öldürdün? Sen sahiden amcamın katili misin?" – Andres'in gözlerine yaşlar hücum etti ve bir defa daha, işkencenin dayanılmaz azabıyla ağzından zorla itiraf alınmadan önce mahkeme önünde verdiği ifadenin aynısını tekrar etti. İfadesinin doğruluğu ve sevgili efendisinin ölümündeki masumiyetine şahitlik etsinler diye Tanrı'ya ve azizlere dua etti.

"O zaman burada," diye devam etti Vach Kontu, "açıklanamaz bir sır var. Aleyhine o kadar çok şey olmasına rağmen, ben de senin masumiyetinden emindim Andres, çünkü senin küçüklüğünden beri amcamın en sadık hizmetkârı olduğunu, hatta onu bir defasında Napoli'de hayatını tehlikeye atarak haydutların elinden kurtardığını biliyordum. Yalnız, daha dün amcamın iki yaşlı avcısı Franz'la Nikolaus, seni haydutların arasında kanlı canlı gördüklerine ve amcamı bizzat öldürdüğünü fark ettiklerine yemin ettiler." Andres'in içini en acılı, en korkunç hisler kemiriyordu; sanki Şeytan onun suretine bürünmüş de onu mahvetmek istemişti; çünkü Denner de zindanda bile Andres'i sahiden gördüğünden bahsetmişti, böylece mahkeme önünde suçlanması bile içten içe gerçek bir kanaate dayanıyormuş gibi görünüyordu. Andres tüm bunları açık açık söyleyip bir suçlu gibi rezil bir ölümle ölmek üzere Tanrı'nın yazgısına boyun eğdi-

ğini, fakat çok zaman sonra da olsa suçsuzluğunun anlaşılacağını ekledi. Vach Kontu derinden sarsılmıştı; Andres'e, arzusu üzerine idam gününün talihsiz karısından saklandığını ve karısının oğluyla birlikte yaşlı ormancının yanında kaldığını ancak söyleyebildi. Belediye binasının çanı belli aralıklarla boğuk ve korkunç şekilde çaldı. Andres'in üzerini giydirdiler ve halktan sayısız kişinin katılımıyla infaz meydanına doğru alışageldik kutlamalarla yola çıkıldı. Andres yüksek sesle dua ediyor ve onu gören herkesi dindar davranışıyla duygulandırıyordu. Denner'in ise asi ve meydan okuyan bir tavrı vardı. Etrafına keyif ve güçle bakıyor ve sık sık zavallı Andres'e şeytanca oh çekerek gülüyordu. Önce Andres idam edilecekti; Andres serinkanlılıkla celladın yanında merdiveni çıktı, o sırada bir kadın avazı çıktığınca bağırıp bayılarak yaşlı bir adamın kollarına düştü. Andres o yana baktı, Giorgina'ydı bu; yüksek sesle Tanrı'dan sabır ve kuvvet diledi. Başını hasretle göğe kaldırarak, "Orada, seninle orada tekrar görüşeceğiz, benim zavallı, bahtsız karım, masum olarak ölüyorum!" diye bağırdı. Hâkim cellada işini yapması için seslendi, çünkü halk arasında mırıldanmalar başlamıştı ve merdivenleri çıkmış bulunan ve Andres'e acıdıklarından ötürü seyircilerle alay eden Denner'e taş yağıyordu. Cellat Andres'in boynuna ilmeği geçirmişti ki uzaktan, "Durun – durun – Hz. İsa aşkına durun! – Adam masum! – Bir masumu idam ediyorsunuz!" diyen bir ses yankılandı. Binlerce ses birden, "Durun – durun!" diye bağırdı, korumalar itişip Andres'i oradan indirmek isteyen halka zor karşı koyuyordu. İlk bağıran adam atıyla yaklaştı, Andres ilk bakışta yabancının, kendisine Frankfurt'ta Giorgina'nın mirasını ödeyen tüccar olduğunu anladı. Göğsü sevinç ve mutluluktan patlayacaktı, aşağı indiğinde ayakta zor duruyordu. Tüccar hâkime, Vach Şatosu'nda silahlı soygun yapıldığı va-

kitte Andres'in Frankfurt'ta, yani buradan millerce uzakta olduğunu ve bunu mahkeme huzurunda şüphe götürmeyecek şekilde belge ve şahitlerle göstermek istediğini söyledi. Hâkim de, "Andres'in idamı katiyen gerçekleşemez; çünkü bu pek önemli durum, doğrulandığı takdirde davalının tamamen masum olduğu ispatlanacaktır. Andres'i derhal hapse geri götürün," diye bağırdı. Denner çıktığı platformun üzerinden her şeyi sakince seyretmişti; fakat hâkim bu sözleri söylediğinde, alev gibi gözleri fırıl fırıl döndü, dişlerini gıcırdattı, hiddetli bir çılgınlığın tarifsiz acısı gibi havada yankılanan tüyler ürpertici bir sesle kudurmuş bir çaresizlik içinde inledi: "İblis, iblis! Beni aldattın – yazıklar olsun bana! Bana yazıklar olsun! Bitti – bitti – her şey bitti!" Onu platformdan indirdiler, Denner yere düştü, boğuk bir sesle, "Her şeyi itiraf edeceğim – her şeyi itiraf edeceğim!" diye hırıldadı. Onun idamı da ertelendi ve Denner'i hapse götürdüler, kaçmasını imkânsız hale getirmişlerdi. Muhafızların nefreti arkadaşlarının kurnazlığına karşı en iyi silahtı. – Andres gardiyanın yanına vardıktan biraz sonra Giorgina kollarında yatıyordu. "Ah Andres, Andres," dedi Giorgina, "masum olduğunu bildiğim için şimdi yine tamamen benimsin; oysa ben bile senin dürüstlüğünden ve dindarlığından şüphe etmiştim!" – Giorgina'dan idam gününü saklamalarına rağmen tarifsiz bir korku, tuhaf bir sezinin dürtüsüyle kadın, Fulda'ya koşturmuştu ve tam infaz meydanına geldiğinde kocası ölüme giden basamakları çıkıyordu. Tüccar tüm soruşturma zamanı Fransa ve İtalya'da seyahatteydi, o günlerde ise Viyana ve Prag üzerinden geri dönüyordu. Tesadüf veya daha ziyade Tanrı'nın takdiri, onun tam da can alıcı bir anda infaz meydanına gelmesini ve zavallı Andres'i bir suçlu gibi rezilce ölmekten kurtarmasını sağlamıştı. Handa Andres'in tüm hikâyesini öğrenmiş ve onun iki yıl önce Napoli'den ka-

rısına kalan mirası almaya gelen aynı mıntıka avcısı olma olasılığı yüreğini burkmuştu. Çabucak hareket etmiş, Andres'i görünce de tahmininin doğruluğundan hemencecik emin olmuştu. Dürüst tüccarın ve genç Vach Kontu'nun hararetli çabalarıyla Andres'in Frankfurt'taki ikameti, saati saatine tespit edildi, böylelikle silahlı soygundaki suçsuzluğu ortaya çıktı. Denner de bizzat, Andres'in kendisiyle ilişkisi hakkındaki ifadesinin doğruluğunu itiraf etti ve Şeytan'ın gözünü kör etmiş olabileceğini söyledi; zira gerçekten de Andres'in Vach Şatosu'nda yanı başında dövüştüğünü sanmıştı. Mültezimin soyulmasına zorla katılması ile Denner'i kanuna aykırı olduğu halde kurtarmasının bedelini Andres, hâkimin kararına göre, uzun ve çetin mahpusluğu ve karşılaştığı işkence ve ölüm korkusuyla fazlasıyla ödemişti; bu sebepten kanun ve hüküm uyarınca her türlü cezadan beraat edip Giorgina'sıyla, soylu, hayırsever kontun, şahsi zevklerinin gerektirdiği ölçüde av hizmeti talep ederek kendisine yan binada bir ev açtığı Vach Şatosu'na gitti. Mahkeme masraflarını da kont ödedi, böylelikle Andres'le Giorgina'nın servetleri hiç eksilmedi.

Mendebur Ignaz Denner'in davası artık bambaşka bir seyir almıştı. İnfaz meydanındaki olay onu tamamen değiştirmişe benziyordu. Alaycı şeytani gururu kırılmıştı ve parçalanmış vicdanından hâkimlerin tüylerini diken diken eden itiraflar fışkırıyordu. Denner kendisini çocukluk zamanından bu yana Şeytan'la işbirliği yapmaktan ötürü derinden pişmanlık duyarak suçladı ve böylece soruşturmanın devamı din adamlarına devredildi. Denner eski yaşamı hakkında öyle acayip şeyler anlatıyordu ki, şayet doğduğunu söylediği yer olan Napoli'de yaptıkları araştırmalarla her şey teyit edilmemiş olsa, tüm bunların çıldırmış birinin hayal ürünleri olduğu sanılacaktı. Napoli'deki ruhban mahkemesinin tut-

tuğu zabıtlardan bir dosya Denner'in geçmişi hakkında şu garip olayları ortaya çıkardı:

Uzun yıllar önce Napoli'de, sürekli başarılı olan gizemli tedavilerinden ötürü, herkesin Harika Doktor diye çağırmayı âdet haline getirdiği Trabacchio isimli ihtiyar, acayip bir doktor yaşıyordu. Sanki yaşlanmak nedir, bilmiyordu; zira yöre halkından pek çoklarının, yaşının seksen civarında olduğunu hesaplamalarına rağmen, adımları hızlı ve çevikti. Suratı tuhaf ve dehşetli şekilde kırış kırış olmuştu; bakışları, –hastaya keskince yönelttiği zaman– ağır ve inatçı hastalıkları çoğu zaman tedavi ettiği söylenecek kadar iyi gelse de, insan içi ürpermeden bu bakışa katlanamazdı. Siyah elbisesinin üzerine, genelde, kıvrımlarının arasından uzun bir flörenin göründüğü altın sırma ve püsküllü geniş kırmızı bir pelerin atardı. Bu halde kendi hazırladığı ilaçlarla dolu bir kutuyla Napoli caddelerinde hastalarının yanına gidiyor ve herkes ürkerek ona yol veriyordu. İnsanlar sadece çok darda kalınca ona başvururdu, pek bir şey kazanmayacağını bilse de doktor, hiçbir hasta ziyaretini geri çevirmezdi. Karıları peş peşe ölüyordu; hepsi de istisnai güzellikte taşra kızlarıydı. Onları kilit altında tutar ve sadece ihtiyar, felaket çirkin bir kadının refakatinde ayin dinlemelerine izin verirdi. Bu ihtiyar kadın rüşvet kabul etmezdi; genç hovardaların Doktor Trabacchio'nun güzel karılarına yanaşmak için başvurduğu binbir hileli yolun her biri sonuçsuz kalıyordu. Doktor Trabacchio'nun zenginlerden iyi para alsa da, evine yığdığı ve herkesten sakladığı para ve mücevherleriyle hiç alakası yoktu. Üstelik kimi zaman israflığa varan derecede cömert olurdu, kaldı ki her karısı öldüğünde, masrafları mesleğinin bir yıl boyunca sağladığı en büyük gelirin iki mislini bulan bir yemek verme alışkanlığı vardı. Son karısından bir oğlu olmuştu, onu da karıları gibi kilit altında tutuyordu; kimse onu

göremiyordu. Sadece bu karısının ölümünden sonra verdiği yemekte üç yaşındaki küçük oğlanı yanına oturtmuştu ve herkes, bedensel görünüşü yaşını açığa vurmasa da davranışlarına bakarak en azından on ikisinde olduğu söylenebilecek bu çocuğun güzelliği ve zekâsına hayran kalmıştı. Doktor Trabacchio işte bu yemekte, bir oğlu olması arzusunun artık gerçekleştiğini ve bir daha evlenmeyeceğini söyledi. Aşırı zenginliği, ama bunun da ötesinde esrarengiz kişiliği, kendisinin hazırladığı damlalardan sadece birkaçı, hatta bazen bir dokunuşu, bir bakışıyla en inatçı hastalıkları yok ettiğinden inanılmaz dedirten harika tedavileri, Napoli'de türlü türlü söylentilerin yayılmasına sebebiyet verdi. İnsanlar Doktor Trabacchio'nun simyacı, cinci olduğunu düşünüyor, hatta onu Şeytan'la anlaşma yapmış olmakla suçluyorlardı. Son rivayet Napoli'de birkaç soylunun başına gelen tuhaf bir olaydan sonra ortaya çıktı. Bu soylular bir keresinde gece geç vakit bir ziyafetten dönerlerken, şarabın sarhoşluğuyla yolu şaşırdıklarından ıssız, tekinsiz bir yola girmişler. Orada önlerinde bir hışırtı, bir çıtırtı olmuş ve başında dallı budaklı bir geyik boynuzu taşıyan ışıl ışıl iri bir horozun kanatlarını açıp yürüdüğünü ve onlara insanınki gibi parıldayan gözlerle dik dik baktığını dehşet içinde fark etmişler. Bir köşeye sinmişler, horoz geçmiş, peşinden de altın işlemeli peleriniyle iri biri geliyormuş. Bunlar geçip gittikten sonra soylulardan biri usulca, "Bu Harika Doktor Trabacchio'ydu," demiş. Dehşet veren hayalet olayının etkisiyle ayılan soylular cesaretlenip ışıltısı yürüdükleri yolu aydınlatan horozla sözümona doktorun peşine takılmışlar. Bunların sahiden de uzak, boş ve tenha bir yerde duran doktorun evine doğru yürüdüklerini görmüşler. Evin önüne varınca, horoz yukarı doğru fırlamış ve kanatlarıyla balkondaki büyük pencereye vurmuş, pencere tıkırtıyla açılmış; ihtiyar bir

kadın sesi, "Gelin – eve gelin – eve gelin – yatak sıcak ve sevgili de çoktandır bekliyor – çoktandır!" diye homurdanmış. O arada doktor sanki görünmez bir merdivenin üzerinden yukarı uçmuş ve ıssız cadde boyunca etrafı takır tukur bir gümbürtüyle dolduracak kadar bir hışırtıyla kapanmadan önce pencereden içeri girmiş. Her şey gecenin zifirî karanlığında ortadan kaybolmuş ve soylular korku ve dehşetten kaskatı kesilip konuşamayacak halde kalakalmışlar. Soyluların bu hayaletin, şeytani horozun yolunu aydınlattığı kişinin adı kötüye çıkmış Doktor Trabacchio'dan başkası olmadığına dair kanaatleri, her şeyden haberdar olan ruhban mahkemesinin şeytani harika adamı belli etmeden dikkatle takip etmesine yetmiş. Gerçekten de doktorun odasında, sık sık sanki âlimler bilgilerinin şüpheli yönleri hakkında konuşuyormuşcasına, kendisiyle olağanüstü bir şekilde konuşup tartışıyor görünen kırmızı bir horozun bulunduğunu ortaya çıkarmışlar. Ruhban mahkemesi Doktor Trabacchio'yu adi bir büyücü olarak tutuklamak üzereyken, dünyevi mahkeme ruhani olandan önce davranıp doktoru, bir hastayı ziyaretten dönerken infaz memurları vasıtasıyla yakalatıp hapse sürükletmiş. İhtiyar kadını evden daha önce almışlar, oğlanı ise bulamamışlar. Oda kapıları kilitlenip sürgülenmiş, evin etrafına nöbetçiler dikilmiş. – Bu mahkeme prosedürünün sebebi şuydu: Bir süredir Napoli ve civar bölgelerde çok sayıda itibarlı kimse, doktorların bir ağızdan verdiği hükme göre zehirden ölmekteydi. Bu, nihayet Napoli'deki genç bir adamın, amcası zehirlenen meşhur bir hovarda ve savurganın işlediği korkunç suçu, zehri Trabacchio'nun kâhyası ihtiyar kadından satın aldığını itiraf etmesine kadar sonuçsuz kalan çok sayıda araştırmaya sebep olmuştu. İhtiyarı takip ettiler ve sıvı zehir içermelerine rağmen üstlerinde envai çeşit ilaç ismi yazılı küçük şişeler bulunan

bir kutucuğu kaçırmak isterken yakaladılar. İhtiyar kadın hiçbir şeyi itiraf etmeyecekti ki, işkenceyle tehdit edilince kadın, Doktor Trabacchio'nun yıllardır Aqua Toffana[1] ismiyle meşhur suni zehri hazırladığını ve kendisinin gizlice sattığı zehrin, doktorun ne zamandır en kazançlı gelir kapısı olduğunu itiraf etti. Ayrıca doktorun, farklı suretlerde yanına girip çıkan Şeytan'la anlaşması olduğu da kesindi. Her bir karısı ona bir çocuk doğurmuş, ev harici kimse bunu sezmemişti. Doktor, çocuğu her seferinde, dokuz haftalık veya dokuz aylık olduğunda özel hazırlıklar ve kutlamalarla, göğsünü yarıp kalbini sökerek hunharca katletmişti. Her defasında Şeytan bu işlemde kâh şu, kâh bu suretle ama en çok da insan kılığında yarasa olarak orada bulunmuş ve geniş kanatlarıyla, Trabacchio'nun çocuğun kalbindeki kanla her hastalığa kuvvetle karşı koyan leziz damlalar hazırladığı kömür ateşini körüklemişti. Trabacchio karılarını da kısa zaman sonra şu veya bu şekilde gizlice öldürmüş, böylece hekimlerin en keskin bakışı dahi cinayete dair en ufak iz bulamamıştı. Sadece Trabacchio'ya şu an hâlâ yaşayan bir oğlan bağışlayan son karısı eceliyle ölmüştü.

Doktor Trabacchio her şeyi açık açık itiraf etti, korkunç eylemlerini ve özellikle Şeytan'la dehşet verici birlikteliğini daha yakından anlatarak mahkemeyi hayrete düşürmekten keyif alıyor görünüyordu. Mahkemede hazır bulunan din adamları, doktoru tövbe ettirip günahlarının farkına vardırmak için akla gelebilecek her türlü zahmete katlanıyorlardı; fakat Trabacchio onlarla sadece alay edip güldüğünden hepsi boşunaydı. İhtiyar kadınla Trabacchio yakılmaya mahkûm edildi. – Bu arada doktorun evi araştırılmış ve mahkeme masrafları dü-

1. İtalya'nın güneyinde berrak, tatsız ve kokusuz bir sıvıdan yapılan, yavaşça etki eden ölümcül bir zehir. (Ç.N.)

şüldükten sonra hastanelere dağıtılacak tüm mal varlığı meydana çıkarılmıştı. Trabacchio'nun kütüphanesinde tek bir şüpheli kitaba rastlanmadı, doktorun icra ettiği şeytani sanata işaret edecek alet edevattan da eser yoktu. Duvarın içinden çıkarılan boruların laboratuvarı ele verdiği, kilit altındaki bir mahzen ise, açmaya çalıştıklarında her türlü kuvvet ve beceriye karşı koydu. Evet, kilitler ve duvarlar mahkeme gözetiminde nihayet kırılıp da tam amaca ulaşılacakken, mahzenin içinden dehşet verici gıcırtı sesleri duyulmaya başladı, bir şey uğuldayıp duruyor, sanki demir kanatlarla işçilerin yüzü dövülüyordu, keskin bir esinti çınlayan tüyler ürpertici seslerle koridorda uğuldadı, öyle ki korku ve dehşete kapılan herkes kaçmaya başladı ve sonunda korku ve dehşetten çıldırma kaygısıyla kimse mahzenin kapısına gelmeye cesaret edemedi. Kapıya yanaşan din adamlarının durumu da iyi değildi; sabır ve imanına şimdiye dek Şeytan'ın hiçbir hilesinin karşı koyamadığı Palermolu ihtiyar bir Dominiken'in[1] gelmesini beklemekten başka çare kalmadı. Bu keşiş Napoli'ye vardığında Trabacchio'nun mahzenindeki şeytani olaylarla mücadeleye hazır, haç ve kutsal suyla donanıp kapıdan uzak kalan çok sayıda din ve hukuk adamıyla oraya gitti. İhtiyar Dominiken dua ederek kapıya yürüdü; ama o sırada hışırtı ve uğultular yükseldi, lanet ruhların dehşetli sesleri çınlaya çınlaya kahkahalar atıyordu. Fakat keşiş yolundan şaşmadı; haçı yukarı kaldırıp kapının üzerine kutsal su serperek daha da güçlü dua etmeye başladı. "Bana bir küskü getirin!" diye seslendi; bir duvarcı çırağı titreyerek küskünü ona uzattı, ama yaşlı keşişin vurmasıyla, kapı korkunç bir sarsıntıyla çatırdayarak açılıverdi. Mahzenin duvarlarını

1. 1215'te Aziz Domingo de Guzman'ın kurduğu bir tarikat. (Y.N.)

her taraftan mavi alevler sarmıştı ve içeriden boğucu ve uyuşturucu bir hararet fışkırıyordu. Dominiken rahibi buna aldırmadan içeri girecekti ki, mahzenin zemini göçtü ve tüm ev sarsıldı, açılan uçurumdan, hırçınca yayılan ve etraftaki her şeyi saran alevler çatırdıyordu. Dominiken'in yanmamak veya enkaz altında kalmamak için refakatçileriyle çabucak kaçması gerekti. Henüz sokağa çıkmışlardı ki, Doktor Trabacchio'nun evi alevler içinde kaldı. Lanet büyücünün evinin yandığını gören halk toplanıp kurtarma adına hiçbir şey yapmaksızın sevinç çığlıkları atmaya başladı. Çatı çökmüş, iç taraftaki ahşap işlerinin alevleri duvarları sarmıştı bile, sadece üst katın sağlam kalasları ateşin şiddetine karşı koyabiliyordu artık. Ama Trabacchio'nun on iki yaşındaki oğlunu koltuğunun altında bir kutucukla kor halindeki kalaslardan birinin yanından yürüdüğünü gören ahali, dehşetle çığlık attı. Bu görüntü bir anlıktı, sonra birden yukarılara tırmanan alevlerin içinde kayboluverdi. – Doktor Trabacchio bu olayı haber aldığında içten içe sevinmiş gibi göründü ve cesur bir küstahlıkla ölüme yürüdü. Onu kazığa bağladıklarında yüksek sesle kahkaha atıp kendisini öldürmek heyecanıyla sıkı sıkıya bağlayan cellada, "Dostum, dikkat et de bu ipler ellerinde yanmasın," dedi Ona son olarak yaklaşmak isteyen keşişeyse korkunç bir sesle, "Defol! – Yanımdan uzaklaş! Sanıyor musun ki sizin hatırınıza acılı bir ölümü tadacak kadar aptal olayım? – Benim vaktim henüz gelmedi," diye bağırdı. – Ateşe verilen odunlar çatırdamaya başladı; ama alevler Trabacchio'ya henüz ulaşmıştı ki, birden saman ateşi gibi parladı ve uzaklardaki bir yükseltiden, çınlayan alaylı bir kahkaha işitildi. Herkes o tarafa baktı ve Doktor Trabacchio'yu sair zamanlarda Napoli'nin caddelerinde dolandığı gibi siyah kıyafeti, altın sırmalı pelerini, belindeki flöresi, başındaki kırmızı tüylü kıvrık İspanyol şapkası ve koltuk

altındaki kutucuğuyla kanlı canlı görünce, ahaliyi bir dehşettir sardı. Atlılar, zaptiyeler ve ahaliden yüzlercesi tepeye doğru akın etti; ama Trabacchio kaybolmuş, bir daha da ortaya çıkmamıştı. İhtiyar kadın dehşet verici acılar içinde, sayısız suça iştirak ettiği lanet efendisine korkunç beddualar ederek ruhunu teslim etti. –

Ignaz Denner denen kişi, zamanında doktorun şeytani hileleri, ender ve esrarlı cevherleriyle alevlerden kurtulan oğlundan başkası değildi. Çok küçüklüğünden beri babası ona gizli ilimler öğretiyordu ve çocuğun ruhu daha ergenliğe ulaşmadan Şeytan'a vakfedilmişti. Doktor Trabacchio hapse atıldığında oğlu, babasının şeytani büyülerine esir olan melun ruhlar arasında kilit altındaki esrarlı mahzende kalmıştı; ama büyü, Dominiken'in gücüne karşı koyamayınca oğlan saklı mekanik güçleri harekete geçirmiş ve bunun üzerine kendisi, babasının yerini tarif ettiği ormana gitmek üzere zarar görmeksizin alevlerin içinde kapıya doğru koştururken kısa zaman içinde tüm evi içine alan alevler harlanıvermişti. Çok geçmeden Doktor Trabacchio da ormana gelmiş ve büyükçe bir mağaranın gizli girişinin bulunduğu Napoli'den üç gün uzaklıktaki eski bir Roma binasına varana dek oğluyla hızla firar etmişti. Doktor Trabacchio burada uzun zamandır irtibatta olduğu ve gizli ilmiyle birçok faydasının dokunduğu kalabalık bir haydut çetesi tarafından sevinçle karşılanmıştı. Haydutlar doktoru çete başı ilan etmek gibi büyük bir hediye verdiler ki, doktor böylece İtalya ve Güney Almanya'ya yayılmış olan tüm çetelerin reisliğine terfi etmiş oldu. Doktor Trabacchio, hâkim yıldızların o an üzerindeki etkileri gereği, artık çok sakin bir yaşam sürmesi gerektiğinden ve hiçbir ilişkiyle bağlanamayacağından bu şerefi kabul edemeyeceğini açıkladı; fakat haydutlara zanaatı ve ilmiyle yardımda bulunacak ve ara sıra da ortaya çıkacaktı. Haydutlar

da on iki yaşındaki Trabacchio'yu haydutların kralı olarak seçmeye karar verdiler, böylelikle doktor da ziyadesiyle memnun kalmıştı, öyle ki oğlu o saat itibariyle haydutların arasında kaldı ve on beşine bastığında da gerçek bir çete başı gibi onlarla işe çıktı. Hayatı bundan böyle, sık sık ortaya çıkan ve bazen haftalarca oğluyla mağarada yalnız kalan babasının onu daha da içine soktuğu bir zulümler ve şeytani hileler ağı haline geldi. Napoli Kralı'nın gittikçe küstahlaşan ve yüreklenen haydut çetelerine karşı güçlü tedbirleri, ama daha ziyade haydutların arasında çıkan anlaşmazlıklar, bir reis altındaki tehlikeli birlikteliği dağıttı ve babasından öğrendiği şeytani hileler, gururu ve gaddarlığıyla kendinden nefret ettiren Trabacchio'nun kendisini bile adamlarının hançerinden koruyamadı. Trabacchio İsviçre'ye kaçıp kendine Ignaz Denner adını verdi ve büyük çetenin dağılan üyelerinden eski çete başını reisleri seçen daha küçük bir çete oluşana kadar seyyar tüccar olarak Almanya'daki fuar ve panayırları ziyaret etti. Trabacchio, babasının o an hâlâ sağ olduğunu, kendisini hapiste ziyaret ettiğini ve kendisini infazdan kurtarmaya söz verdiğini ileri sürdü. Anladığı kadarıyla sadece, Tanrı'nın yazgısının Andres'i ölümden kurtarmasıyla babasının gücü kırılmıştı ve kendi de artık pişman bir günahkâr olarak tüm şeytani hünerlerinden vazgeçip adil ölüm cezasına sabırla katlanacaktı. –

Tüm bunları Vach Kontu'nun ağzından öğrenen Andres, vaktiyle Napoli bölgesinde efendisine saldıranın Trabacchio'nun çetesi olduğundan nasıl bir an tereddüt etmediyse, yaşlı Doktor Trabacchio'nun kendisine, fenalık için aklını çelmek üzere hapiste kanlı canlı şeytan gibi bizzat göründüğünden de öyle emindi. Şimdi, Trabacchio'nun evine adımını attığı zamandan beridir nasıl büyük bir tehlikede bulunduğunu daha da iyi görüyordu; fakat lanet herifin neden illa da kendisiyle karısına kafa-

yı taktığını bir türlü kavrayamıyordu, çünkü avcı evinde kalarak elde edeceği menfaat o kadar önemli olamazdı.

Bu dehşetli fırtınalar sonrasında Andres artık sakin ve huzurlu bir durumda bulunuyordu, yalnız bu fırtınalar tüm hayatı boyunca boğuk yankılar bırakacak kadar sarsıcı olmuşlardı. Aslında sağlam ve kuvvetli bir adam olan Andres'in keder, uzun süren hapis ve de işkencenin tarifsiz acısıyla bedenen mahvolması, hastalıklar içinde bocalaması ve ava bile çıkmayacak durumda olması yanında Güneyli yaradılışı üzüntü, kaygı, dehşet ve yakıcı hararetten tükenen Giorgina da gözle görülür şekilde soluyordu. Ona artık yardım edilemezdi, kocası döndükten birkaç ay sonra öldü. Andres ümitsizliğe kapılacakken, sadece annesinin tıpkısı akıllı ve şirin oğlu onu teselli edebiliyordu. Sırf onun hatırına hayatta kalmak ve elden geldiğince güçlenmek için her şeyi yapıyordu, böylece yaklaşık iki yıl geçtikten sonra sağlığı düzelip bazı bazı ormana ava çıkabilecek hale geldi. – Trabacchio davası nihayet sona ermişti ve Trabacchio, vaktiyle babası gibi, kısa zaman sonra yakılarak ölüme mahkûm edilmişti.

Bir gün Andres akşam kızıllığı çöktüğü vakitlerde oğluyla ormandan dönüyordu; şatoya yaklaşmıştı ki, yakınındaki kurumuş çukurluktan geldiğini sandığı bir inilti işitti. Oraya yaklaşıp sersefil paçavralara sarılı bir insanın çukurda yattığını ve büyük acılar içinde ruhunu teslim etmek üzere olduğunu gördü. Andres çiftesiyle tüfek çantasını atıp talihsiz adamı güçbela çıkardı; fakat adamın suratına baktığında dehşet içinde Trabacchio'yu tanıdı. Ürkerek onu yere bıraktı; fakat o an Trabacchio boğuk boğuk inledi. "Andres, Andres, sen misin? Tanrı aşkına merhamet et, acı bana. Beni kurtarırsan bir canı ebedi lanetten kurtarmış olacaksın; zira yakında ölüm beni yakalayacak ve kefaletim henüz tamamlanmadı!" "Adi ikiyüzlü seni," diye bağırdı Andres; "çocuğumun ve

karımın katili, beni mahvet diye Şeytan seni buralara getirmiş olmasın? Seninle hiç işim olmaz. Geberip yılan gibi çürü, lanet seni!" Andres onu çukura geri itecekti ki, Trabacchio hıncahınç bir bağırtıyla inledi: "Andres! Karının, yüceler yücesinin huzurunda benim için dua eden Giorgina'nın babasını kurtarmış olacaksın!" Andres ürkerek toparlandı; Giorgina'nın ismini duymasıyla ıstıraplı bir hüzne yakalandığını hissetti. Huzur ve mutluluğunun katiline karşı merhamet hissiyle doldu, Trabacchio'yu tuttu, zahmetle sırtlandı ve evine doğru taşıyıp kuvvetlendirici ilaçlarla rahatlattı. Az sonra Trabacchio ayıldı. –

İnfazdan önceki gece Trabacchio'yu çok dehşetli bir ölüm korkusu sarmıştı; yanarak ölmenin korkunç azabından kendisini artık hiçbir şeyin kurtaramayacağına emindi. O sırada çılgın bir çaresizlik içinde parmaklıkların demir çubuklarını kavrayıp salladı, çubuklar un ufak olup elinde kaldılar. Bir ümit pırıltısı düştü içine. Onu kurak bir şehir mezarlığının hemen yanındaki bir kuleye kapamışlardı; aşağı baktı, kararını verdi: Atlayıp ya kurtulacak ya da ölecekti. Zincirlerden az bir çabayla kurtuluvermişti. Aşağı atladığında duyularını kaybetti, uyandığında güneş ışıl ışıl parlıyordu. O sırada çalıların arasındaki uzun otların içine düştüğünü gördü, fakat tüm uzuvları tutulmuş veya çıkmış halde kımıldayacak, hareket edecek takati yoktu. Yarı çıplak bedenini mavi sinekler ve türlü haşerat sarmış, iğnelerini sokuyor ve onları kovamadan kanını emiyorlardı. Böylece azaplı bir günü geride bıraktı. Ancak geceleyin biraz sürünmeyi başarabildi, iştahla yudumladığı az miktar yağmur suyunun toplandığı bir yere vardığında yeterince mutlu olmuştu. Kendini güçlenmiş hissetti ve Fulda yakınlarında başlayıp neredeyse Vach Şatosu'na dek uzanan ormana ulaşana kadar güçbela tırmanıp sürüklendi. Böylece Andres'in

onu ölümle boğuşurken bulduğu yere kadar gelmişti. Son gücüyle korkunç şekilde çabalaması onu tamamen tüketmişti ve az daha zaman geçse Andres'in onu ölü bulacağı kesindi. Sonrasında yetkililerden kaçan Trabacchio'ya ne olacağını düşünmeden Andres onu boş bir odaya götürdü ve ona mümkün mertebe baktı, fakat o kadar temkinli hareket ediyordu ki, kimse yabancının varlığını sezmedi; zira babasına körü körüne itaate alışkın oğlu bile sırlarını sadık şekilde sakladı. Andres, Trabacchio'ya Giorgina'nın kesinlikle ve gerçekten babası olup olmadığını sordu. Trabacchio, "Gerçekten babasıyım," diye karşılık verdi. "Napoli civarında vaktiyle, bana bir kız bağışlayan güzel mi güzel birini kaçırmıştım. Babamın en büyük maharetlerinden birinin o leziz ve harika likörü hazırlamak olduğunu biliyorsun Andres, ki bunun temel maddesi dokuz haftalık, dokuz aylık veya dokuz yaşında olan ve ebeveyni tarafından laboranta gönüllü olarak emanet edilmesi gereken bir çocuğun kalbindeki kandır. Çocuklar laboranta ne kadar yakın olursa, kalplerindeki kan hayat gücü ve daimi gençlik sağlanmasında, hatta suni altının hazırlanmasında o denli ekili olur. Babam çocuklarını bu yüzden keserdi ve ben de karımın bağışladığı kız çocuğunu böyle lanet bir şekilde üst amaçlara kurban edebilmekten memnundum. Halen karımın kötü niyetimi nasıl sezdiğini kavrayamam; fakat dokuzuncu hafta dolmadan ortadan kaybolmuştu ve ancak çok yıllar sonra, onun Napoli'de öldüğünü ve kızı Giorgina'yı huysuz, cimri bir hancının yanında yetiştirdiğini öğrendim. Kızımın seninle evlendiğini ve kaldığın yeri de böylece öğrenmiş oldum. Artık, Andres, karına olan meylimi ve lanet şeytani hünerlerimle çocuklarının peşine neden takıldığımı anlayabilirsin. – Fakat derinden pişmanlığımı ve vicdan azabımı sana, Andres, yalnız sana ve Tanrı'nın mutlak kudretiyle senin kurtuluşuna borç-

luyum. Unutmadan, karına verdiğim mücevheratlı kutucuk, babamın buyruğu üzerine alevlerden kurtardığım kutudur, onu oğlun için gönül rahatlığıyla saklayabilirsin." "Kutucuğu," diye söze girdi Andres, "Giorgina tüyler ürpertici cinayeti işlediğiniz o korkunç gün size geri vermiş olacaktı?"

Trabacchio, "Öyle," diye karşılık verdi; "fakat Giorgina farkına varmadan yine sizin sahipliğinize geçti. Evinizdeki koridorda duran iri siyah sandığa bir bakıverin, kutucuğu en altta bulacaksınız." Andres sandığı aradı ve kutucuğu hakikaten de vaktiyle ilk defa Trabacchio'dan emanet aldığı haliyle buldu. –

Andres içinde uğursuz bir huzursuzluk hissediyor, hatta çukurda bulduğu vakit Trabacchio keşke ölmüş olsaydı diye bir dilekten de kendini alıkoyamıyordu. Şüphesiz Trabacchio'nun pişmanlık ve tövbesi gerçek görünüyordu; zira odasını terk etmeden zamanını sadece dinî kitaplar okumakla geçiriyordu ve tek eğlencesi her şeyden çok seviyor göründüğü küçük Georg'la sohbet etmekti. Andres yine de dikkatli olmaya karar verdi ve ilk fırsatta tüm sırrını kaderin bu tuhaf oyunu karşısında az hayrete düşmeyen Vach Kontu'na açtı. Böylece birkaç ay geçti, kış yaklaşıyordu ve Andres her zamankinden daha çok ava çıkıyordu. Ufaklık çoğunlukla büyükbabasının ve sırdan haberdar olan ihtiyar bir avcının yanında kalıyordu. Andres bir akşam avdan döndüğünde ihtiyar avcı içeri girip samimi tavrıyla, "Efendim, koynunuzda yılan besliyorsunuz. Yanına, pencereden Şeytan giriyor, duman ve buhar içinde tekrar çıkıyor," dedi. Avcı bunları söylerken Andres'i sanki yıldırım çarpmıştı. Bunun ne demek olduğunu çok iyi biliyordu; ihtiyar avcı ona, peş peşe kaç gün akşam kızıllığında Trabacchio'nun odasından, tartışırken birbirine karışıyormuş gibi tuhaf sesler işittiğini anlattı; bugün ona ikinci defa, Trabacchio'nun

kapısını hızla açınca sanki altın sırmalı kırmızı pelerinli biri pencereden dışarı süzülmüş gibi görünmüştü. Öfke içindeki Andres Trabacchio'nun yanına koştu, avcının anlattıklarını yüzüne vurup ona, şayet bütün bu fenalıklardan vazgeçmezse, şatonun hapishanesine kapatılmayı göze alması gerektiğini bildirdi. Trabacchio ses çıkarmadan hüzünlü bir tonla, "Aman, sevgili Andres, eceli hâlâ gelmemiş olan babamın bana duyulmadık şekilde azap edip acı çektirdiği çok doğrudur. Tekrar onunla bir olup dindarlıktan, ruhumun kurtuluşundan vazgeçmemi istiyor; ama ben sabırlı davrandım, benim üzerimde gücü olmadığını gördüğünden bir daha yanıma geleceğini zannetmiyorum. Sakin ol Andres, sevgili oğlum ve yanında inançlı bir Hıristiyan olarak Tanrı'yla barışık, ölmeme izin ver!" Düşmanları sahiden de uzak duruyora benziyordu, bu süre zarfında sanki Trabacchio'nun gözleri yine alev alev oluyor gibiydi, bazen eskiden olduğu gibi tuhaf bir alayla gülümsüyordu. Andres'in her akşam onunla yapmayı âdet haline getirdiği dua vaktinde, sancılar girmiş gibi titriyor görünüyordu; bazen de odada dua kitaplarının yapraklarını hışırtıyla değiştiren, hatta Andres'in elinden kitapları düşüren garip, ıslık gibi ses çıkaran bir rüzgâr esiyordu. "Kâfir Trabbachio, lanet şeytan! Burada bu şeytanlıkları yapan sensin! Benden ne istiyorsun? Çekil karşımdan, çünkü benim üstümde gücün yok! – Çekil karşımdan!" – Andres gür bir sesle böylece bağırdı! O an odada alaylı bir kahkaha duyuldu ve bir şey kara kanatlarıyla pencereye vurdu. İblis daha da azıtıp Georg korkudan ağlamaya başladığında, Trabacchio'nun dediğine göre, pencereye vuran sadece yağmur, odada uğuldayansa güz rüzgârıydı.

"Hayır," dedi Andres, "Siz onunla her türlü ilişkiyi kesmiş olsanız tanrıtanımaz babanız burada öylece ortalıkta dolaşamazdı. Yanımdan gideceksiniz. Kalacağınız

yer çoktan hazırlandı. Şatonun hapishanesine gideceksiniz; orada istediğiniz gibi fenalık edebilirsiniz." Trabacchio hüngür hüngür ağladı, azizlerin hatırına kendisine evinde katlanması için yalvardı, tüm bunların ne demeye geldiğini anlamayan Georg da yakarışlarına katıldı. "Öyleyse yarın da burada kalın," dedi Andres, "avdan eve döndüğümde dua vaktinin nasıl geçtiğine bakacağım." Ertesi gün nefis bir güz havası vardı ve Andres iyi bir av için ümitlendi. Pusudan döndüğünde hava kapkaranlıktı. Ruhunun derinliklerinde acayip kıpırtılar hissediyordu; garip yazgısı, Giorgina'nın resmi, katledilen oğlu gözlerinin önünde o kadar canlıydı ki, içine kapanmış şekilde, avcıların peşinden gittikçe yavaşlayarak giderken farkına varmadan ormandaki bir yan yolda bir başına kalmıştı. Geniş orman yoluna dönmek üzereyken sık çalılığın arasında titreşen, göz kamaştıran bir ışık fark etti. O an içini, işlenmekte olan büyük bir fenalığa dair müthiş karmaşık bir sezi kapladı; fundalıktan geçti, ateşe yaklaşmıştı ki, altın sırmalı pelerini, belindeki flöresi, başındaki kırmızı tüylü kıvrık şapkası ve koltuk altındaki hekim çantasıyla yaşlı Trabacchio'nun sureti orada dikiliverdi. Kor gibi gözleriyle kırmızı ve mavi alevli yılanlar gibi imbiklerin içinden fışkıran ateşe bakıyordu. Ateşin önünde Georg bir tür ızgaranın üzerinde çırılçıplak uzatılmış yatıyordu ve şeytani doktorun lanet oğlu da ışıldayan bıçağını ölüm vuruşu yapmak üzere kaldırmıştı. Andres dehşetle çığlığı bastı; ama katil arkasına bakar bakmaz, kurşun Andres'in çiftesinden vızıldamıştı bile ve Trabacchio darmadağın beyniyle o an sönen ateşin üstüne düştü. Doktorun sureti ortadan kaybolmuştu. Andres o yana doğru fırladı, cesedi kenara itti, zavallı Georg'un ipini çözdü ve onu çabucak eve taşıdı. Oğlanın bir şeyi yoktu; sadece ölüm korkusuyla bayılmıştı. İçinden bir his Andres'i ormana götürdü, Trabacchio'nun öldü-

günden emin olmak ve cesedi hemen gömmek istiyordu; bu yüzden muhtemelen Trabacchio'nun tesiriyle derin bir uykuya dalmış ihtiyar avcıyı uyandırdı ve ikisi birden ellerinde fener ve kazmalarla çok da uzak olmayan o yere doğru gittiler. Kanlar içindeki Trabacchio orada yatıyordu; ama Andres yaklaşır yaklaşmaz yarım bedeniyle doğruldu, tüyler ürpertici şekilde gözlerini ona dikip,boğuk sesle, "Katil, karının babasının katili, ama şeytanlarım sana azap edecekler!" diye homurdandı. Kendisini saran dehşet duygusuna karşı koyan Andres, "Cehennemin dibine git seni şeytan herif," dedi, "cehennemin dibine git, ölümü yüzlerce kere hak etmiş herif seni, çocuğumu, kızının çocuğunu alçakça katletmek istediğin için öldürdüm seni! Adice bir ihanet uğruna pişmanlık tasladın, ama artık Şeytan ona sattığın ruhun için azabını hazırlıyordur." Trabacchio inleyerek yere yığılıp gittikçe boğuklaşan ulumasıyla canını verdi. İki adam derin bir çukur kazıp Trabacchio'nun leşini içine attılar. Andres, "Elimi kana bulamasaydım!" dedi, "Ama başka türlü davranamazdım, Tanrı Georg'u kurtarıp yüzlerce kat günahın öcünü almak için beni seçmiş. Yine de ruhu için dua edip mezarına küçük bir haç dikeceğim." Andres ertesi gün bu niyetini gerçekleştireceği sırada toprağı eşilmiş buldu, ceset yok olmuştu. Artık bunun vahşi hayvanlarca mı, yoksa başkalarınca mı yapıldığı şüpheliydi. Andres oğlu ve ihtiyar avcıyla Vach Kontu'na gidip olan biteni dosdoğru anlattı. Vach Kontu oğlunu kurtarmak üzere bir haydut ve katili yere seren Andres'in yaptığını hoş gördü ve meselenin tüm seyrini kaydettirip şatonun arşivinde saklattı. –

Bu korkunç olay Andres'i derinden sarsmıştı ve bu yüzden olacak, gece çöktüğünde yatağında uyuyamadan dönüp duruyordu. Ama uyku ve uyanıklık arasında gidip gelirken odada bir şeyin çatırdayıp hışırdadığını işitti,

kırmızı bir ışıltı içeri girip tekrar yok oldu. Kulak kabartıp etrafa bakınca boğuk bir mırıldanma, "Artık efendi sensin – hazine sende – hazine sende – güce hükmet, güç senindir! –" dedi. Andres'in içinde sanki bilinmeyen bir huzur ve yaşama şevki hissi yükseliyordu; ama tan kızıllığı pencereden girince Andres kendine hâkim olup her zaman yaptığı gibi güçle ve samimiyetle ruhunu nurlandıran Tanrı'ya dua etti. "Artık iblisi evimden kovmak ve günahtan yüz çevirmek için işim ve görevim nedir, biliyorum!" – Andres bunu söyleyip Trabacchio'nun kutucuğunu aldı, hiç açmadan derin bir vadiden aşağı fırlattı. Bundan sonra Andres hiçbir kötücül kuvvetin yıkamadığı huzurlu ve neşeli bir ömrün keyfini sürdü.

G.DEKİ CİZVİT KİLİSESİ

Sıçanların Prospero'nun teknesini[1] terk etmesi misali güvelerin bile içgüdüleriyle kaçacakları kadar sefil bir posta arabasına binmiş, zorlu bir yolculuktan sonra takatim kesilmiş halde G.nin pazaryerindeki hanın önünde durmuştum. Benim başıma gelebilecek tüm uğursuzluklar, son istasyondaki postane müdürünün yanında darmadağın duran arabama gelmişti. Kaburgaları çıkmış dört cılız beygir, kaç saat sonra nihayet birçok köylünün ve hizmetlimin de yardımıyla yıkıldı yıkılacak seyahat aracımı sürüklemişlerdi; tamirciler gelmiş, kafalarını sallayıp iki, hatta belki üç gün sürebilecek büyük bir onarım gerektiğini söylemişlerdi. Burası bana sevimli görünmüştü, şehir iç açıcıydı, ama yine de burada kalma tehdidinden korkmamış değildim. Sen ancak sevgili okur, kimseyi ama kimseyi tanımadığın, herkese yabancı olduğun küçük bir şehirde üç gün beklemek zorunda kalmış ve derinlerden bir acı bunu rahatça anlatma isteğini tüketmemişse, rahatsızlığımı anlayabileceksindir. Sözle birlikte etrafımızdaki her şeyde hayatın ruhu yükselir; ama küçük şehirliler her şeyin kendi iç-

1. Shakespeare'in *Fırtına* adlı oyununa gönderme; 1. perde 2. sahneden. (Ç.N.)

lerinde çalınıp söylendiği kapalı bir orkestra gibidirler, sadece kendi parçaları duru ve doğrudur, yabancıdan gelen her ses kulaklarını tırmalayıp onları ânında susturuverir. – Pek keyifsizce odamda volta atıyordum; o an birden, vaktiyle birkaç yılını G.de geçirmiş memlekette-teki bir arkadaşın sık sık, kendisiyle çokça münasebette bulunduğu bilgili ve zeki bir adamdan bahsettiği aklıma geldi. İsmini de hatırlıyordum: Cizvit Koleji'ndeki Profesör Aloysius Walther. Oraya gidip arkadaşımın tanışıklığını kendi adıma kullanmaya karar verdim. Kolejde bana Profesör Walther'in ayinde olduğunu, ama işinin az sonra biteceğini söylediler ve sonra uğramak veya dış salonlarda beklemek tercihini bana bıraktılar. Ben sonuncusunu seçtim. Cizvitlerin her yerdeki manastır, kolej ve kiliseleri antik biçim ve üsluba dayanarak ferahlık ve ihtişamı, kutsal ciddiyet ve dinî vakara tercih eden İtalyan tarzıyla inşa edilmiştir. Aynı şekilde burada da yüksek, havadar ve aydınlık salonlar zengin bir mimariyle bezenmişti, duvarlarda yer yer İon sütunları arasında asılı aziz resimlerinin karşısında, baştan başa Genius[1] dansları ve hatta meyveler, mutfaktan nefis tatların tasvir edildiği *superporte*'ler[2] sırıtıyordu. – Profesör içeri girdi, ona dostumu hatırlatıp mecburi ikametim müddetince konukseverliğini talep ettim. Profesör'ü aynı arkadaşımın anlattığı gibi buldum; konuşkan – güngörmüş – kısacası bütünüyle, ilim öğrenimiyle beraber işlerin nasıl yürüdüğünü tam olarak anlayabilmek için kitaplardan öte hayata bakan yüce bir din adamının tarzına sahipti. Odasını da modern bir zarafetle döşenmiş görünce, salondaki düşüncelerime geri dönüp bunları Profesör'e

1. (Latincede "Koruyucu Ruh"), Eski Roma'da bir kişiye ya da bir yere eşlik eden ruh. (Y.N.)

2. (Alm.) Kapı üstü süslemesi veya tablosu. (Ç.N.)

açtım. "Doğrudur," diye karşılık verdi, "biz o kasvetli ciddiyeti, maneviyatı yok eden despotizmin, gotik yapılarda göğsümüzü sıkıştıran, hatta uğursuz bir ürpertiye sebep olan o tuhaf yüceliğini yapılarımızdan kovduk ve galiba işlerimize eskilerin canlı neşesini uyarlamak faydalı bir şey oldu." "Fakat," diye karşılık verdim, "gotik yapıların tam da o kutsal heybeti, göğe yükselme uğraşındaki o ulvi yüceliği, antik dünyanın duyularla, dünyevi olanla sınırlı kalan ruhunun aksine, Hıristiyanlığın hakiki ruhundan kaynaklanacak şekilde duyular ötesinde yaratılmak zorunda değil midir?" – Profesör gülümsedi. "Eh!" dedi, "yüce âlem bu dünyadayken tanınmalı ve bu tanıma, hayatın, hatta o âlemden dünya hayatına inen ruhun sunduğu şekilde neşeli sembollerle uyandırılmalıdır. Belki asıl yurdumuz yukarılardadır; fakat burada yaşadığımız müddetçe o âlemimiz aynı zamanda bu dünyadandır." "Elbette," diye düşündüm, "yaptığınız her şeyde sizin âleminizin bu dünyadan, hatta sadece ve sadece bu dünyadan olduğunu ispatlamışsınız." Fakat düşündüğüm şeyi ona asla söylemedim, Profesör Aloysius Walther devam etti: "Buradaki binalarımızın ihtişamı hakkında söylediklerinize sadece şekildeki rahatlıkla alakalı olacak. Mermerin çok pahalı olduğu, resim sanatının büyük ustalarının çalışamayacağı burada, yeni eğilime uygun olarak, onun yerine geçecek şeylerle idare edilmesi gerekti. Cilalı alçı elimize geçerse ne âlâ, hamilerimizin cömertliğine şükür, yoksa yeniden dekore edilen kilisemizde şu an olduğu gibi, çoğu zaman sadece ressam, farklı mermer türlerini yakalayabiliyor." Kiliseyi görme arzumu dillendirdim, Profesör beni aşağıya indirdi, kilisenin cemaat yerini şekillendiren Korent düzenli koridora girdiğimde süslemelerin bıraktığı fazlaca sevecen izlenimi hissettim. Soldaki büyük mihraba bir iskele kurulmuştu, iskelenin üzerindeyse *giallo*

antico[1] duvarlara başka resimler yapan bir adam duruyordu. Profesör yukarıya, "E, nasıl gidiyor, Berthold?" diye seslendi. Ressam bize doğru döndü, ama boğuk, neredeyse duyulmayacak bir sesle konuşarak çalışmaya devam etti: "Pek zahmetli – eğri büğrü şey – cetvel kullanılmıyor – hayvanlar – maymunlar – insan suratları – insan suratları – ah ne aptalım!" Bu sonuncusunu ancak en içerilerde kaynayan derin bir acının çıkarabileceği bir sesle bağırarak söylemişti; kendimi çok tuhaf bir ruh halinde hissediyordum, o sözler ve suratının ifadesi, az önce profesöre baktığı bakış, gözlerimin önüne mutsuz bir sanatçının paramparça hayatını getiriyordu. Adam olsa olsa kırk yaşındaydı; biçimsiz ve kirli ressam kıyafetine rağmen, endamında tarifsiz asil bir şey vardı ve derin kederi sadece yüzünün rengini artırabiliyor, fakat siyah gözlerinde ışıldayan ateşi söndüremiyordu. Profesör'e ressamın bu durumu nedir, diye sordum. "Yabancı bir sanatçı," diye karşılık verdi, "kilisenin tamiratı henüz bitiyordu ki, buraya geldi. Ona yüklediğimiz işi memnuniyetle üstlendi ve gelmesi bizim için sahiden de şans oldu; zira ne burada ne de civar yerlerde burada çizilmesi gereken her şeyi böyle çalışkanca yapan bir başka ressam bulabilirdik. Hem de hepimizin çok sevdiği pek iyi niyetli bir adam, böylelikle kolejimizde hüsnükabul gördü. Çalışması karşılığında aldığı makul ücreti dışında onu yedirip içiriyoruz da; bu bize pek bir şeye mal olmuyor, zira neredeyse aşırı ölçülü biri, ki bu şüphesiz hastalıklı vücudu için de iyi bir şey."

"Ama," diye lafa girdim, "bugün çok somurtkan – çok asabi görünüyordu." "Bunun özel bir nedeni var," diye karşılık verdi Profesör, "hadi, bir süre önce hoş bir

1. (İt.) "Eski sarı mermer." (Y.N.)

tesadüfle elimize geçen, yan mihraplardaki birkaç güzel tabloya bakalım. Aralarında sadece bir orijinal Domenico[1] var, diğerleri İtalyan ekolünün meçhul ustalarından, ama peşin hükümlü değilseniz, her birinin en meşhur ismi taşımaya layık olduğunu itiraf etmek zorunda kalacaksınız." Bunları tam da Profesör'ün dediği gibi buldum. O tek orijinalin, gerçekten en zayıfı değilse bile zayıf parçalardan sayılabilecek olması, oysa isimsiz bazı tabloların güzelliğinin beni dayanılmaz şekilde cezbetmesi tuhaftı. Mihraptaki bir tablonun üzerine örtü çekilmişti; sebebini sordum. "Bu resim," diye konuştu Profesör, "sahip olduklarımızın en güzeli, yakın zamanın genç bir sanatçısının eseri – şüphesiz sonuncusu da, zira işi sekteye uğramış – Bugünlerde tabloyu bazı sebeplerden örtmek zorunda kaldık, ama belki yarın veya öbür gün onu size gösterebileceğim." – Ben sormaya devam edecektim ki, profesör koridor boyunca hızla yürüdü ve bu, canının sorularıma daha fazla cevap vermeyi istemediğini göstermek için yeterliydi. Koleje geri geldik, öğleden sonra benimle bir sayfiye yerini ziyaret etmek isteyen Profesör'ün davetini memnuniyetle kabul ettim. Eve geç döndük, fırtına çıkmıştı ve kendi daireme henüz girmiştim ki, sağanak yağmur başladı. Herhalde gece yarısı olacaktı, gökyüzü açıldı, artık sadece uzaklardan gök gürültüsünün uğultusu geliyordu. Açık pencereden içeri, boğucu odaya, rayihalarla dolu ılık hava giriyordu, bir gezinti daha yapamayacak kadar yorgun olmama rağmen bunun cazibesine karşı koyamadım; iki saattir uyuyan aksi uşağı uyandırmayı ve gece yarısı gezmenin delilik olmadığını anlatmayı başardım, az sonra sokağa çıkmıştım bile. Cizvit kilisesinin yanından geçerken bir pence-

1. XV. yüzyıl Floransa Okulu'nun kurucularından Erken Rönesans ressamı (1438-1461). (Y.N.)

reden ışıyan göz kamaştırıcı bir ışık dikkatimi çekti. Küçük yan kapı tam kapanmamıştı, içeri girdim ve yüksek bir nişin önünde balmumu bir meşale yandığını fark ettim. Yaklaşınca, nişin önüne ipten bir ağın gerilmiş olduğunu, ağın ardındaysa karanlık bir siluetin yukarı aşağı sıçradığını ve nişe bir şeyler çizmeye çalışıyormuş gibi göründüğünü fark ettim. Bu, ağın gölgesini siyah renkle olduğu gibi duvara kopyalayan Berthold'dü. Merdivenin yanında yüksek bir şövalede bir mihrap çizimi vardı. Bu zekice fikre hayran oldum. Sen, sevgili okur, şayet asil resim sanatına azıcık aşinaysan, başka açıklama yapılmadan Berthold'ün, gölgesinin çizgilerini nişe çizdiği ağın önemini hemen anlayacaksın. Berthold'ün nişe öne çıkıntılı bir mihrap çizmesi lazımdı. Küçük çizimi doğru şekilde büyütmek için taslağı ve taslağın uygulanacağı düzlüğü bilindik işleme göre ağla kaplamalıydı. Fakat çizim yapılacak yer düzlük değil, yarı yuvarlak bir nişti; bu yüzden ağın eğri çizgilerinin oyukta oluşturduğu karelerin taslaktaki düz çizgilerle eşlenmesi ve yarım daire şeklinde tasvir edilecek mimari işlemlerin düzeltilmesi, işte bu basit ve dâhiyane yoldan başka türlü yapılamazdı. Meşalenin önüne çıkıp varlığımı gölgemle ifşa etmekten iyice sakındım, ama kenarda ressamı iyice gözlemleyecek kadar yakın duruyordum. Bana bambaşka biri gibi gelmişti, bu belki sadece meşale ışığının etkisiydi, ama suratı kızarmıştı, gözleri iç huzuruyla parıldıyor gibiydi, çizgileri çizmeyi tamamladığında ellerini beline dayayıp nişin önüne geçti ve çalışmasını seyrederek ıslıkla neşeli bir şarkı çaldı. Sonra geri dönüp gerdiği ağı aşağı çekti. O an varlığım gözüne çarptı, "Hey! hey!" diye seslendi, "Christian, siz misiniz?" – Ona doğru yürüdüm, beni kiliseye çeken şeyin ne olduğunu açıkladım ve gölge ağı kurmak gibi zekice fikrinden ötürü onu överek kendimi asil resim sanatının ehli ve uygulayıcısı olarak tanıttım.

Berthold buna cevap vermeden, "Christian da tembelin tekinden başka bir şey değil; yanımda tüm gece bekleyecekti, şimdiyse kesin bir yerlerde uyuyup kalmıştır! – İşim ilerlemeli, zira sabaha nişe çizim yapmak feci kötü olabilir – ama yalnız başıma hiçbir şey yapamam." Ona yardım teklifimi sundum. Kahkahayı basıp beni omuzlarımdan tutarak, "Mükemmel bir şaka bu; Christian yarın eşeğin teki olduğunu ve ona hiç ihtiyaç duymadığımı fark edince bakalım ne diyecek? Öyleyse geliniz, yabancı arkadaş ve kardeş, önce inşaata yardım ediniz." Birkaç mum yaktı, kilise boyu yürüdük, beraberimizde ayaklıklar ve kalaslar sürükledik; az sonra nişte koca bir iskele yükseliverdi. Berthold yukarı çıkarken, "Yeni kuruldu," dedi. Berthold'ün, taslağı büyültme hızına hayret ettim; çizgilerini, en ufak bir hata yapmadan hep doğru ve düzgün biçimde ve cesaretle çekiyordu. Bu tür şeylere eskilerden kalma alışkanlığımla, kâh üstünde kâh altında durup uzun cetvelleri işaret edilen noktalara koyup sıkıca tutarak, karakalemlerin ucunu sivriltip ona uzatarak vs. ressama asistanlık ediyordum. Berthold oldukça mutlu, "İşe yarar bir çırakmışsınız," diye seslendi. "Siz de," diye karşılık verdim, "hakikaten olabilecek en becerikli mimari ressamlardan biriymişsiniz; bu iş bilir ve cesur eliniz varken, hiç bundan başka bir resim türü çizmediniz mi? – Sorumu bağışlayın." Berthold, "Neyi kastettiniz?" diye sordu. "Şey," diye cevap verdim, "kastettiğim şu ki, kilise duvarlarına mermer sütunlar çizmekten daha iyi işler yapabilirsiniz. Mimari ressamlık hep aşağı bir şey olarak kalmıştır; tarih ressamı, manzara ressamı mutlaka daha yüksekte durur. Ruh ve hayal, geometrik çizgilerin dar sınırlarına hapsolmayınca uçarak yükselirler. Sizin resminizin tek hayalî unsuru, duyuları yanıltan perspektif bile kesin bir hesaplamaya bağlı ve böylece dâhice fikrin değil matematiksel tahminin bir ürünü olu-

yor." Ben bunları söylerken ressam, fırçasını yere koymuş ve başını eline dayamıştı. Basık ve neşeli bir sesle, "Meçhul dostum," diye başladı, "meçhul dostum, sanatın çeşitli dallarını mağrur bir kralın tebaası gibi sıralamaya koymak istersen günah işlemiş olursun. Hele köle zincirinin sesine sağır, dünyevi olanın baskısına hissiz kalıp kendini hür, hatta Tanrı zannedip yaratmak, hayata ve ışığa hükmetmek isteyen cüretkârlara saygı duyarsan, daha büyük bir günahtır bu. – Yaradan olmak isteyip ölü vücutları canlandırmak üzere gökten ateşi çalan Prometheus'un hikâyesini bilir misin? – Başarmıştır da, ölüler, canlı canlı yürüyor ve gözlerinin içlerinde yanan o semavi ateş parıldıyordu; ama ilahî olanı yakalamaya kalkışan günahkârın kurtuluşu olmadı, ebedi ve korkunç bir azapla lanetlendi. İlahî olanı sezen, içinde semavi olana hasretin yeşerdiği o göğsü, intikamın doğurduğu ve kibre kapılan o kişinin kendi bünyesinden beslenen akbaba tarafından lime lime edilmiştir. Semavi olanı arzulayan, ebediyen dünyevi acıyı hissetmiştir." – Ressam dalgın dalgın duruyordu. "Ama," dedim, "ama Berthold, tüm bunların sanatınızla ilgisini nasıl kuruyorsunuz? Resimle olsun plastikle olsun kimsenin insan şekillendirmeyi kibrin bir günahı olarak göreceğini zannetmem." Berthold acı bir alayla kahkaha attı: "Ha ha – çocuk oyunları günah değildir! – Onların, fırçalarını renk paletine daldırıp tuvali sahiden de insan şekli çizme hırsıyla kirleten bu insanların yaptıkları çocuk oyunudur, ama öyle oluyor ki, o meşhur dramdaki[1] gibi, tabiatın bir işbirlikçisi insan yapmaya çalışmış da başarısız olmuş gibi görünüyor. – Bunlar günahkâr kimseler değiller, bunlar olsa olsa masum delilerdir! Ama beyefendi! – İnsan en

1. Shakespeare'in *Hamlet* isimli oyununun 3. perde, 2. sahnesine gönderme. (Ç.N.)

yüce için çabalıyorsa – yani Tiziano[1] gibi şehvet için değil de – yok, ilahî tabiattaki en yüce, insandaki Prometheus kıvılcımı için – beyefendi! – bir resiftir bu – insanın üzerinde durduğu dar bir çizgi – uçurum açıktadır! – üzerinde cesur yelkenli sallanır ve şeytani bir hile onun aşağıda – aşağıda yıldızların ötesinde görmek istediği şeyi görmesini sağlar!" – Ressam derin bir nefes aldı, eliyle alnını sıvazladı ve sonra yukarı baktı. "Ama ne diye sizle, aşağıda duran çırağım, böyle gevezelik ediyorum da resmimi çizmiyorum? – Buraya bakın çırak, işte buna doğru dürüst çizilmiş derim ben. Kural ne yüce şey! – Tüm çizgiler belli bir amaç için, net olarak düşünülmüş belli bir etki için birleşiyorlar. Sadece ölçülü olan, salt insana aittir; bunun ötesindeki, fenalıktandır. İnsan ötesi olan Tanrı veya Şeytan olsun; her ikisi de matematikte insan tarafından aşılması gerekmez mi? Tanrı'nın bizi ev ihtiyacı için sırf ölçülerek bilinen kurallara göre tasvir edilen şeyi, kısaca salt kıyaslanabilir olanı tedarik etmek üzere yaratmış olması düşünülemez mi, tıpkı bizim de ihtiyacımızın mekanik ustabaşıları olarak hızar ve bükme makineleri yapmamız gibi? Profesör Walther geçenlerde, bazı hayvanların sırf başkaları tarafından yenmek üzere yaratılmış olduğunu iddia ediyordu, bu da nihayetinde bizim faydamızaymış, aynen mesela kedilerin de kahvaltı için sakladığımız şekerimizi kemirmesinler diye fareleri yemek için doğuştan bir içgüdüleri olması gibi. Sonuç olarak profesör doğru söylüyor – hayvanlar ve bizler belli malzemeleri işleyip bilinmeyen kralın sofrası için hamur yapmak üzere iyi kurulmuş makineleriz – Eh çabuk – çabuk, çırak – bana kapları uzat! – Meşale alevi

1. 1488/90-1576 yılları arasında yaşayan Venedik okulunun büyük ustalarından İtalyan Rönesans ressamı. Portreleri, çıplak figürleri, dinsel ve mitolojik konulu resimleriyle tanınır. (Ç.N.)

beni yanıltmasın diye tüm tonları dün, güneşin sevgili ışığında eşleştirdim, numaralanmış olarak köşede duruyorlar. Bana bir numarayı uzat, evladım! – Gri içinde gri! – Göklerdeki Tanrı elimize şu birkaç renkli oyuncağı vermese, kuru kuruya bu hayat nasıl olurdu?! – Edepli kimse, meraklı oğlan gibi, dışarıdaki kolu kurunca içinde müzik çalan kutuyu parçalamaya uğraşmaz. – Derler ki içeriden müzik çalması çok normal; kolu çeviriyorum ya! – Tavan kirişlerini göz hizasıyla doğruca çizdiğim için bakanlara bunun plastik görüneceğini kesinkes biliyorum – iki numarayı yukarı uzat, evlat! – Şimdi de onu doğru eşleştirilmiş renklerle çiziyorum – dört dirsek geride duruyor gibi görünüyor. Tüm bunları kesin şekilde biliyorum, ay ay! Şaşırtıcı derecede akıllıyız – Nasıl oluyor da nesneler uzakta küçülüyorlar? Bir Çinlinin budalaca bir sorusu Profesör Eytelwein'ı bile mahcup edebilir; ama müzik kutusunu yardıma çağırıp bazen kolu çevirdiğinde hep aynı etkiyi tecrübe ettiğini söyleyebilir – bir numaralı mor, evlat! – Başka bir cetvel – yıkanmış kalın fırça! Ah, daha yüce olan uğruna tüm mücadele ve çabamız, iyi yüreklilikle kendisini besleyen dadıyı yaralayan sabinin beceriksiz ve bilinçsiz el kol hareketinden başka nedir ki! – İki numaralı mor – derhal, evlat! – İdeal, kaynayan kandan doğan adi, yalancı bir rüyadır. – Kapları kaldır, evlat – aşağı iniyorum. – Şeytan bizi, melek kanatları taktığı kuklalarla alaya alıyor." – Berthold'ün hızla çizmeye devam edip beni de aynı çırağı gibi kullanırken söylediği her şeyi harfiyen tekrar etmem mümkün değil. Belirttiğim tavrıyla, dünyada başlayan her şeyin sınırlılığıyla en acı şekilde alay ediyordu; ah, yakınmaları keskin bir ironiyle sarsılan ölümcül yaralı bir ruhun derinliklerine bakıyordu o. Gün ışıyor, meşalenin parıltısı içeri sızan güneş ışıklarıyla soluyordu. Berthold hırsla çizmeye devam etti, ama gittikçe sessizleşti ve sı-

kışan göğsünden sadece birkaç ses – son olarak da iç geçirmeler firar etti. Tüm mihrabı doğru renk geçişleriyle donatmıştı ve daha şimdiden, tamamlanmamışken bile tablo olağanüstü göze çarpıyordu. "Gerçekten nefis – enfes," diye hayranlıkla bağırdım. "Sizce," dedi Berthold donuk bir sesle, "sizce bu bir şeye benzer mi? – En azından doğru çizmek için elimden geleni yaptım; ama artık devam edemem." – "Başka fırça darbesi lazım değil, sevgili Berthold!" dedim, "Böylesi bir eserde azıcık zamanda bu kadar ilerleyebilmeniz adeta inanılmaz; ama kendinizi harap ediyor ve gücünüzü israf ediyorsunuz." "Yine de," diye karşılık verdi Berthold, "bunlar benim en mutlu saatlerim. – Belki çok gevezelik ettim, ama bunlar insanın içini paramparça eden acının çözüldüğü kelimelerdi sadece." "Kendinizi çok mutsuz hissediyor gibi görünüyorsunuz, zavallı dostum," dedim, "korkunç bir olay, hayatınızı fena halde mahvediyor!" – Ressam alet edevatını yavaşça şapele taşıdı, meşaleleri söndürdü, sonra bana doğru gelip elimi tuttu ve kesik kesik bağırdı: "Dehşet verici, asla telafi edemeyeceğiniz bir suçun farkında olsanız hayatınızın bir ânında bile sakin ve neşeli bir ruhunuz olabilir miydi?" – Donakaldım. Parlak güneş ışıkları ressamın ceset gibi solgun ve harap yüzüne düşüyorlardı, o ise küçük kapıdan geçip kolejin iç kısmına doğru sürüklenirken adeta hayalete benziyordu. –

Profesör Walther'in ertesi gün benimle tekrar görüşmek için belirlediği saati zor bekleyebildim. Ona geçen gecenin beni az da heyecanlandırmayan tüm sahnelerini anlattım; en canlı renklerle ressamın tuhaf davranışını tasvir edip söylediği tek sözü, hatta kendiyle ilgili olanı bile saklamadım. Ama ben Profesör'ün alakasını ne kadar beklediysem, o da o kadar kayıtsız görünüyordu, hatta Berthold'den bahsetmeyi ve bahtsız adam hakkında ne biliyorsa söylemesi için ısrar etmeyi kesmeyince

bana bile pek itici şekilde gülümsedi. Profesör, "Tuhaf bir adam bu ressam," diye başladı, "yumuşak – iyi niyetli – çalışkan – makul, aynı size başta da söylediğim gibi, ama zayıf akıllı; yoksa işlediği suç bile olsa hayatındaki herhangi bir olaydan ötürü, harika bir tarih ressamıyken miskin bir duvar boyacılığına düşmezdi." Duvar boyacısı ifadesi beni Profesör'ün kayıtsızlığı kadar sinirlendirdi. Ona, Berthold'ün şimdi bile çok saygıdeğer bir sanatçı ve fazlasıyla içten bir ilgiye layık olduğunu göstermeye çalıştım. Profesör nihayet, "Peki," diye başladı, "madem bizim Berthold sizi bu denli ilgilendiriyor, o zaman hakkında bildiğim, ki az şey değildir bu, her şeyi dosdoğru öğrenmelisiniz. Başlamadan evvel haydi kiliseye gidelim! Berthold tüm gece boyu gayretle çalıştığından bugün öğleden önce dinlenecektir. Onu kilisede bulursak, planım suya düşer." Kiliseye doğru gittik, Profesör örtülü tabloyu aşağı indirtti, önümde büyülü bir parlaklık içinde şimdiye dek görmediğim bir tablo açılıverdi. Kompozisyonu Raffaello'nun tarzı gibi sade ve ilahî yücelikteydi! – Meryem ve Elisabet güzel bir bahçede çimlerin üstünde oturuyor, önlerinde çocukları Yahya ve İsa çiçeklerle oynuyor, arka planda yan tarafa doğru ibadet eden bir erkek figürü! – Meryem'in zarif ve ilahî yüzü, tüm figüründeki yücelik ve dindarlık beni hayret ve derin bir hayranlıkla doldurdu. Güzel bir kadındı, yeryüzündeki tüm kadınlardan daha güzel; ama Raffaello'nun Dresden Galerisi'ndeki *Sistina Madonnası* tablosundaki gibi, bakışı, Tanrı'nın annesinin yüce kuvvetini ilan ediyordu. Ah! Derin gölgelerle çevrili bu harika gözlerden insanın göğsüne ebedi susuzlukta bir özlemin doğması gerekmiyor muydu? Yumuşak ve yarı aralanmış dudaklar avuturcasına, meleklerin hoş melodilerindeki gibi cennetin ebedi saadetinden bahsetmiyorlar mıydı? – Cennet kraliçesinin önündeki toza secde etmek için beni

tarifsiz bir his dürtüyordu – Konuşamayacak halde bu emsalsiz resimden gözlerimi alamıyordum. Sadece Meryem'le çocuklar tamamen bitmişti, Elisabet figürününse tek eli eksik görünüyordu, ibadet eden adam da henüz boyanmamıştı. Yaklaşınca bu adamın suratında Berthold'ün hatlarını tanıdım. Profesör'ün bunun üzerine bana diyeceklerini adeta sezmiştim: "Bu resim," dedi, "Berthold'ün, yıllar önce bir açıkartırmada meslektaşlarımızdan biri tarafından satın alındığı Yukarı Silezya'daki N.den elimize geçen son çalışması. Tamamlanmamış olmasına rağmen, eskiden burada duran sefil mihrap tablosunun yerine yerleştirdik. Berthold gelip bu tabloyu gördüğünde avazı çıktığı kadar bağırıp baygın halde yere düştü. Sonraları ona bakmaktan özenle kaçındı ve bunun bu türde son çalışması olduğuna beni ikna etti. Onu yavaş yavaş resmi tamamlamaya ikna edeceğimi umuyordum, fakat dehşet ve iğrenmeyle bu yöndeki bütün taleplerimi reddetti. O biraz olsun neşe ve güç bulsun diye, kilisede çalıştığı müddetçe resmi örttürmek zorunda kaldım. Resim gözucuyla dikkatini çekecek olsa, karşı konmaz bir güçle sürüklenmişçesine buraya koşturuyor, hıçkırarak yere kapanıp nöbet geçiriyor ve günlerce işe yaramaz halde oluyordu." – "Zavallı – zavallı bahtsız adam!" diye haykırdım, "Nasıl bir şeytanlık böyle şiddetli, tahripkâr şekilde hayatına girdi senin?" "Ay, ay!" dedi Profesör, "Onun eli vücudundan koluyla beraber çıkmıştır – evet, evet! – O kendi kendisinin şeytanı – cehennem meşalesiyle hayatını aydınlatan iblisiydi. En azından bu, hayatından net şekilde anlaşılıyor." Profesör'den bu bahtsız ressamın hayatı hakkında bildiği her şeyi bana hemen anlatmasını rica ettim. Profesör, "Bu konu çok uzar ve bana çok fazla nefes tükettirir," diye karşılık verdi. "Neşeli günümüzü böyle kasvetli bir şeyle mahvetmeyelim! Gelin kahvaltı edelim, sonra bizi

takdire şayan bir öğle yemeğinin beklediği değirmene doğru gidelim." Ben Profesör'e ısrar etmekten vazgeçmiyordum, sağdan soldan konuştuktan sonra nihayet, Berthold'ün gelişinden sonra kolejde okuyan bir delikanlının aşk ve şevkle Berthold'e bağlandığı, Berthold'ün de ona güvenip yaşadığı olayları peyderpey anlattığı, genç adamın bunları özenle kayda geçirip yazdıklarını Profesör Walther'e teslim ettiği ortaya çıktı. "Müsaade buyurun," dedi Profesör, "tıpkı sizin gibi bir hayalciydi o da! Fakat ressamın yaşadığı inanılmaz şeyler onun gerçekten de tarzını geliştirmesine yaradı." Profesör'den akşamleyin gezintimiz bittikten sonra bana bu yazılanları emanet etmesi için zorbela söz aldım. İster heyecanlı merakımdan olsun ister Profesör'ün kendi suçu olsun, canımın o günkünden daha fazla sıkıldığını bilmem. Daha baştan, Profesör'ün Berthold hususundaki soğukluğu rahatsız ediciydi; ama sofraya katılan meslektaşlarıyla yürüttüğü sohbetler, tüm âlimliğine, görmüş geçirmişliğine rağmen, yüce şeyler için anlayışının tamamen kapalı ve kendisinin de olabilecek en katmerli materyalist olduğuna beni ikna etti. Berthold'ün anlattığı yeme ve yenme sistemini sahiden benimsemişti. Tüm ruhani çabaları, icat ve yaratma gücünü, mide ve bağırsakların belli durumlarına yoruyor, bunu yaparken daha da çılgınca sıradışı fikirler ortaya koyuyordu. Mesela ciddi ciddi, her düşüncenin insan beynindeki iki sinirciğin eşleşmesiyle üretildiğini iddia ediyordu. Profesör'ün böyle akıl almaz şeylerle, çaresiz bir ironi içinde yüce olanın tüm olumlu etkilerini inkâr eden zavallı Berthold'e nasıl azap ettiğini ve halen kanayan yaralarına nasıl sivri hançerler vurduğunu kavrıyordum. Akşam Profesör bana nihayet birkaç yazılı rulo verip şunları söyledi: "Buyurun, sevgili hayalci, o öğrencinin yazdıkları. Fena yazılmamış, ama pek acayip şekilde ve tüm kurallara aykırı olarak yazar beyefendi,

sebebini de açıklamadan, ressamın konuşmalarını harfiyen birinci şahıs ağzıyla nakletmiş. Bir de, görevim dolayısıyla emrimde bulunan bu yazıyla size bir hediye vermek istiyorum, çünkü yazar olmadığınızı biliyorum. *Plantasiestücke in Callots Manier*'in[1] yazarı olsa, akıl almaz tarzıyla bunları düzenleyip bastırırdı, ama sizden böyle bir şey beklemem."

Profesör Aloysius Walther, her ne kadar fark edebilecek de olsa, gerçekten o Gezgin Hayalci'nin[2] karşışında durduğunu bilmiyordu ve işte ben de, sevgili okurum, sana Cizvit öğrencisinin ressam Berthold hakkındaki kısa anlatısını sunuyorum. Böylece Berthold'ün bana ne suretle göründüğü tamamen açıklanmış oluyor ve sen de, ey okurum, kaderin inanılmaz oyununun bizi nasıl da meşum hatalara sürüklediğini böylelikle görmüş olacaksın.

"Oğlunuz içiniz rahat bir şekilde İtalya'ya seyahat etsin! Daha şimdiden takdire layık bir sanatçı o, D.de her türden en mükemmel orijinal eserlerle öğrenim görmek için hiçbir eksiği yok, ama yine de burada kalamaz. Özgür sanatçı yaşamını, sanatın neşeli topraklarında açmalıdır, tahsili orada önce canlı şekilde biçimlenecek ve kendi fikirlerini üretecektir. Salt kopyalama onun işine artık yaramaz. Gelişip çiçek ve meyve taşımak için yeşeren bitkinin daha fazla güneş alması lazımdır. Oğlunuzun saf ve hakiki bir sanatçı ruhu var, bu yüzden geri kalan hiçbir şey için tasalanmayın!" Yaşlı ressam Stephan Birkner, Berthold'ün ailesiyle böyle konuşmuştu. Onlar da fakir yuvalarında

1. "Callot Tarzında Düş Ürünü Parçalar." Hoffmann'ın 1814-1815 tarihlerinde dört cilt halinde yayımlanan hikâyeleri. Hoffmann bu hikâyeleri, XVII. yüzyılda yaşamış Fransız illüstrasyoncu Callot'ya ithaf etmiştir. (Ç.N.)

2. Söz konusu hikâyelerin altbaşlığında kullanılan bir ifade. (Ç.N.)

elden çıkarabilecekleri ne varsa toplayıp delikanlıyı uzun seyahati için donattılar. Böylece Berthold'ün en ateşli arzusu, İtalya'ya gitmek, gerçek oldu.

Birkner bana ailemin kararını duyurduğunda sevinç ve neşeden havalara sıçradım. – Seyahat zamanına kadar her gün rüyadaymış gibi etrafta dolandım. Atölyede tek bir fırça darbesi atmam mümkün değildi. Denetmenin bana, İtalya'da bulunmuş bütün sanatçıları, sanatın geliştiği ülkeyi anlatması lazımdı. Nihayet gitme zamanı gelmişti. Beni bir daha göremeyeceklerine dair kötümser bir sezginin azabıyla bırakmak istemeyen ailemle vedalaşmam acı vericiydi. Sair zamanlarda kararlı ve sarsılmaz biri olan babam bile metanet bulmak için çabalıyordu. Sanatçı arkadaşlarım, "İtalya'yı – İtalya'yı göreceksin," diye bağırışırlarken arzum derin üzüntümle daha da tutuşarak iyice alevlendi ve hızla oradan ayrıldım – ailemin evi önünde bana sanatçı yolu başlıyor göründü. –

Resmin her dalında hazırlanan Berthold, tercihen kendini aşk ve şevkle yaptığı manzara ressamlığına vakfetmişti. Roma'da sanatın bu dalı için zengin kaynaklar bulacağını sanıyordu; ama böyle olmadı. Tam da içlerinde bulunduğu sanatçı ve sanat dostları grubunda ona durmadan, tarih ressamının tek başına en yüce dorukta durduğu ve kalan her şeyin ona tabi olduğu söyleniyordu. Önemli bir sanatçı olmak istiyorsa bu türü terk etmesini ve daha yüce olana yüzünü çevirmesini tavsiye ediyorlardı, bu da, Raffaello'nun Vatikan'daki muazzam fresklerine, üzerinde daha önce hiç hissetmediği bir izlenim bırakmasıyla sonuçlanarak hakikaten manzarayı terk etmesini sağladı. Raffaello'nunkileri çiziyor, diğer meşhur üstatların yağlıboyalarını kopyalıyordu; başarılı çalışmalarında her şey hoş ve güzel oluyordu, fakat sanatçıların ve sanat erbabının övgülerinin onu avutmak, ke-

yiflendirmek için olduğunu gittikçe daha fazla hissetmeye başladı. Kendi de bizzat, çizimlerinde, kopyalarında orijinalindeki tüm ruhun eksik olduğunu görüyordu. Raffaello'nun, Correggio'nun ilahî fikirleri onu, kendi yaratısı için teşvik ediyorlardı (böyle sanıyordu), ama bunları hayal gücünde sabitlemeye kalksa, sisteymiş gibi belirsizleşiyorlardı ve ezberden çizdiği hiçbir şeyin, belirsiz ve karışık düşünülen bütün şeyler gibi, cazibesi ve önemi olmuyordu. Bu nafile çabalama ve boğuşmayla ruhuna kasvetli bir rahatsızlık sızdı, sık sık Roma civarında ağaç kümeleri – tek tük manzara resimlerini gizliden çizip boyamak için arkadaşlarından kaçıyordu. Ama bu da artık eskisi gibi başarılı olmuyordu ve ilk defa gerçek sanat mesleğinden şüpheye düştü. En güzel ümitleri boşa çıkacak gibi görünüyordu. "Ah, benim pek saygın dostum ve hocam," diye yazdı Berthold, Birkner'e, "benden büyük şeyler bekledin, ama – ruhumun hepten aydınlanması gereken burada, senin hakiki sanatçı dehası dediğin şeyin yetenek – el becerisi olduğunun farkına vardım. Aileme, beni ileride geçindirecek bir zanaat öğrenmek için yakında döneceğimi söyle vs." Birkner şöyle cevap yazdı: "Ah, oğlum! Keşke yanında olsam da seni huzursuzluktan kurtarsam. Ama inan bana, senin lehine, sanatçı mesleğin lehine konuşan tam da bu şüphelerindir. Gücüne daimi ve değişmez bir güven duyarak ilerleyeceğini düşünen biri, kendini aldatan budala bir ahmaktır; zira onda, noksanlık düşüncesinde bulunan gayretlenmenin asıl dürtüsü eksiktir. Sabret! – Yakında güçleneceksin ve sonra sakin sakin, seni anlayacak durumda olmayan arkadaşlarının hükmü ve tavsiyesiyle dizginlenmeden, özünün asıl tabiatının gösterdiği o yoldan yürümeye devam edeceksin. Manzara ressamı mı kalırsın, tarih ressamı mı olursun, o zaman kendin karar verebilecek ve bir gövdenin dallarının düşmanca ayrılışını düşünmeyeceksin.

Berthold'ün tam da eski hocası ve dostundan bu avutucu mektubu aldığı vakit Philipp Hackert'in namı Roma'da yayılıyordu. Kendisinin burada sergilenen harika bir zarafet ve duruluktaki birkaç parçası sanatçının şöhretini haklı çıkarıyor ve tarih ressamları bile tabiatın bu salt taklidinde dahi çok büyük ve mükemmel şeyler olduğunu itiraf ediyordu. Berthold nefes alabildi – artık gözde sanatının alaya alındığını duymuyordu, onu icra eden bir adamın göklere çıkarılıp beğenildiğini görüyordu; Napoli'ye gidip Hackert'ten eğitim alması gerektiği, içine bir kıvılcım gibi düştü. Sevinç içinde Birkner'e ve ailesine, çetin mücadelelerden sonra doğru yolu bulduğunu ve yakında sahasında elle tutulur bir sanatçı olmayı umduğunu yazdı. Dürüst Alman Hackert, Alman öğrenciyi dostça kabul etti, çok geçmeden öğrencisi hocasını hararetle taklit eder oldu. Berthold tabiatın çeşitli ağaç ve çalı cinslerini olduğu gibi çizmekte büyük bir beceriye kavuştu; Hacker'in tablolarında görünen puslu ve bulanık şeylerde de az başarısı yoktu. Bu ona çok övgü getirdi, ama çok acayip şekilde ona bazen kendi, hatta hocasının manzaralarında bile adını koyamadığı, fakat Claude Lorrain'in tablolarında, hatta Salvator Rosa'nın yabani çöllerinde bile yüzüne çarpan bir şey eksik gibi geliyordu. İçinde hocaya karşı türlü şüpheler uyandı; Hackert, kralın gönderdiği ölü av hayvanlarını gayret ve zahmetle çizerken, o bilhassa huysuzlanıyordu. Fakat günah olduğuna inandığı bu türden düşünceleri kısa bir zaman sonra yendi ve kendini tamamen vererek Alman çalışkanlığıyla hocasını örnek alarak çalışmaya devam etti, öyle ki çok geçmeden neredeyse hocasıyla aynı çiziyordu. Böylece Hackert'in vesilesiyle, tabiattan kopyaladığı büyük bir manzara resmini, çoğunluğu Hackert'in manzara ve natürmortlarından ibaret bir sergiye vermesi gerekti. Tüm sanatçılar ve sanat erbapları, delikanlının

doğru ve temiz işine hayran olup onu yüksek sesle övdüler. Sadece yaşlıca, tuhaf giyimli bir adam Hackert'in tabloları hakkında bile tek kelime etmiyor, ancak kalabalığın övgü sedaları rahat ve coşkulu bir uğultuya dönüştüğünde anlamlı anlamlı gülümsüyordu. Berthold, manzarası önünde durduğunda, yabancının derin bir üzüntü içinde kafasını sallayıp ayrılmak istediğini bariz şekilde fark etti. Nasibine düşen övgülerle biraz koltukları kabaran Berthold içten içe yabancıya kızmaktan kendini alamıyordu. Ona doğru yürüyüp kelimeleri gerektiğinden daha keskin vurgulayarak sordu: "İş bilir sanatçı ve sanat erbapları fena bulmamasına rağmen, siz resimden memnun görünmüyorsunuz, bayım? Hataları iyi niyetli tavsiyenize göre değiştirip düzeltmem için söyleyiniz bakayım, sebebi nedir?" Yabancı keskin bir bakışla Berthold'e bakıp ciddiyetle, "Delikanlı, senden çok şey olabilirdi," dedi. Adamın bakışı ve sözlerinden, Berthold'ün içi feci ürperdi; başka bir şey söylemeye veya yavaşça salona doğru yürürken onu takibe cesareti yoktu. Az sonra Hackert de geldi ve Berthold ona o acayip adamla ilgili olayı anlatmak için koşturdu. "Aman!" dedi Hackert, "bunu kafaya fazla takma! Bizim hiçbir şeyi beğenmeyen, her şeyde kusur bulan huysuz ihtiyardı bu; ona girişte rastladım. Malta'da Yunan bir ailenin çocuğu olarak doğdu, oldukça inanılmaz heriftir, fena ressam değildir; ama her yaptığında fantastik bir görünüm vardır, ki bu da herhalde sanatla tasvir edilen her şey hakkında acayip abes fikirleri olduğundan ve kendine şeytanın aklına gelmeyecek bir sanat sistemi kurmuş olmasından kaynaklanıyor. Beni hiç önemsemediğini çok iyi biliyorum, ama hak ettiğim ünümü zedeleyemeyeceğinden bu yaptığını bağışlıyorum." Berthold'e, Maltalı en derinlerinde kanayan bir yaraya neşter vurmuş gibi geliyordu, ama bu, iyi niyetli cerrahın teşhis ve tedavi için yaptığı bir vuruştu;

böyleyken çok geçmeden bunu aklından çıkarıp eskisi gibi neşeyle çalışmaya devam etti.

Büyük, çok başarılı, herkesin hayran olduğu resim Berthold'ü bunun eşine başlamak için cesaretlendirmişti. Napoli'nin zengin çevresi içinde en güzel noktalardan birini Hackert bizzat seçmişti ve nasıl o resmi günbatımını tasvir ediyorsa, bu da manzarayı gündoğumunda yakalayacaktı. Berthold çok sayıda yabancı ağaç, asmalar, ama bilhassa sis ve pus çizdi.

İri bir taşın düzlüğünde, tam Hackert'in seçtiği noktada Berthold oturup büyük resminin taslağını tabiata bakarak tamamladı. Yanından bir ses, "Hakikaten isabetli!" dedi. Berthold başını kaldırdı, Maltalı kâğıdına bakıyordu, alaylı bir gülümsemeyle ekledi: "Sadece bir şeyi unutmuşsunuz, sevgili genç dostum! Uzaktaki bağın yeşil dallarla örtülü duvarından tarafa bakın! Kapı yarıaçık duruyor; gerekli gölgelemeyle bunu da dahil etmelisiniz – yarıaçık kapı şaşırtıcı bir etki yaratıyor!" "Sebepsiz yere," diye cevap verdi Berthold, "alay ediyorsunuz, bayım! Böyle rastlantılar asla sandığınız üzere küçümsenecek gibi değildir ve bu yüzden ustam olsa onu dahil ederdi. Eski Hollandalı bir ressamın manzarasındaki, etkiyi bozmadan çıkarılamayacak o asılı beyaz bezi hatırlayın. Lakin siz, kendimi canım ve ruhumla artık tamamen vakfettiğim manzara ressamlığının hiç de sevdalısı görünmüyorsunuz ve bu sebepten bırakın da çalışayım." Maltalı, "Büyük bir yanılgıya kapılmışsın, delikanlı," dedi. "Bir daha söylüyorum, senden çok şeyler olabilirdi; zira görünen o ki, eserlerin sınırsız bir yüceye ulaşma gayreti gösteriyor, ama sen asla hedefine ulaşmayacaksın, çünkü tuttuğun yol oraya götürmez. Söyleyeceklerimi iyi belle! Belki bana, senin, ey akılsız, üzerini örtmeye uğraştığın içindeki alevi, parlatıp seni aydınlatacak kadar körüklemek nasip olur; o zaman içinde yaşayan hakiki

ruhu görmeye kadir olacaksın. Beni o kadar ahmak mı buluyorsun ki manzarayı tarihî resimden aşağı göreyim, manzaracının da tarih ressamının da çabalaması gereken aynı hedefi tanımayayım? – Tabiatı, tüm varlıkları daha yüce bir yaşam için alevlendiren yüce bilincin en derin anlamında kavramak, işte her sanatın kutsal gayesi budur. Peki hiç tabiatı salt birebir kopyalamak oraya götürür mü? – Kopyalayanın içeriğinden hiçbir şey anlamadığı, bu yüzden güçlükle tek tek bakılıp kopyalanarak yazılmış yabancı dildeki bir elyazısı ne zavallıca, ne kadar ham ve zorlamadır. Senin ustanın manzaraları da içindeki yabancı dille yazılmış orijinalin birebir kopyalarıdır. – Sırrı bilen kimse, tabiatın ağaç, çalı, çiçek, dağ ve sulardan harika seslerle, aranıp bulunamayacak sırrını anlatan, onun göğsünde dinî bir sezi şekline bürünen sesini işitir; sonra, bizzat Tanrı'nın ruhu gibi üzerine, bu seziyi görünür şekilde eserlerine nakletme yetisi gelir. Delikanlı! Eski üstatların manzaralarına bakarken hiç için bir hoş olmadı mı? Ihlamur ağacının yapraklarının, fıstık çamının, tabiattaki çınarların daha sadık, zeminin daha narin, suyun daha duru olabileceğini kesin düşünmemişsindir; fakat bütünden esen ruh seni, solgun parıltısını gördüğünü düşündüğün daha yüce bir âleme çıkarıyordu. – Bundan dolayı tasvir pratiğin olsun diye tabiatın mekaniğini de gayret ve özenle tetkik et, fakat pratiği sanatın kendisi sanma. Tabiatın daha derin anlamına nüfuz ettin mi, onun resimleri senin içinde de pırıl pırıl bir ihtişamla açacaktır." – Maltalı sustu; fakat Berthold derinden etkilenmiş, başı eğik, söz söyleyemeyecek halde öylece kalınca, Maltalı onu şu sözlerle terk etti: "Seni katiyen mesleğinde şaşırtmak istemedim; ama içinde yüce bir ruhun uyukladığını biliyorum: Onu şiddetli kelimelerle çağırdım ki, uyanıp canlı ve özgürce, kanatlarını kımıldatsın. Elveda!"

Sanki Maltalı ruhunda kaynayıp köpüren şeyi söze dökmüş gibi geliyordu Berthold'e; içindeki ses patlayıverdi – "Yok! Tüm bu çabalama – bu zahmetler kör birinin el yordamıyla belirsiz, aldatıcı şekilde dolanması gibi, defolsun – defolsun beni şimdiye dek körleştiren her şey!" – Resme tek bir fırça darbesi vuracak durumda değildi. Ustasını terk etti ve vahşi bir rahatsızlıkla, etrafta dolanıp yüksek sesle, Maltalının bahsettiği yüce bilginin içinde açması için yalvardı. –

Sadece tatlı rüyalarda mutlu – mesuttum. Orada Maltalının söylediği her şey gerçek oldu. Yeşil çayırda büyüleyici dumanlarla sarılmış yatıyordum, tabiatın sesiyse duyulur şekilde melodik tınlayan esintilerle, karanlık ormanda dolanıyordu. – 'Dinle – kulak kabart – sırdaş! – Yaradılışın, idrak gücünün algılayabileceği şekle bürünen kadim seslerini işit.' – Akorların gittikçe daha net tınladığını duyduğumda, sanki içimde, bana araştırılıp bulunamaz görünen şeyi harika bir berraklıkla kavrayan yeni bir duyu uyandı. – Tuhaf hiyeroglifler halinde bana açılan sırrı alevden hatlarla boşluğa çizdim; fakat hiyeroglif yazısı ağaç, çalı, çiçek, dağ ve suların yüksek sesli enfes bir tınlamadaymış gibi kımıldayıp hareket ettiği muhteşem bir manzaraydı. –

Fakat böylesi mutluluklar, gücü kırılmış ve aklı, tarih ressamı olmak istediği Roma'daki zamanlarından daha karışık olan Berthold'e sadece rüyada geliyordu. Karanlık ormandan yürüse, içini tekinsiz bir ürperme sarıyordu; dışına çıkıp uzak dağlara baksa, göğsünü demir gibi soğuk tırmıklar kaplıyor – nefesi tutuluyor – içindeki korkudan ölüp gitmek istiyordu. Sair zamanlar dostça gülümseyen tüm tabiat onun için tehditkâr bir canavar olup çıktı, başka vakitlerde akşam rüzgârının uğultusunda, ırmağın şırıltısında, çalıların hışırtısında onu tatlı sözlerle selamlayan sesler ise artık çöküş ve perişanlık

duyuruyordu. Nihayet o şen rüyalar onu ne kadar avuttuysa, o kadar sakinleşti, ama dışarıda yalnız olmaktan kaçınıyordu, böylelikle gün geldi, birkaç neşeli Alman ressama katılıp onlarla Napoli'nin en güzel bölgelerine sık sık gezintilere çıktı.

Onlardan birinin niyeti, biz ona Florentin diyeceğiz, o sıralarda sadece sanatını çalışmak değil, keyifle hayatın tadını da çıkarmaktı, çantası buna delildi. – Dans eden köylü kızları grupları – dinî tören alayları – kır şenlikleri – Florentin tüm bunları, karşısına çıkar çıkmaz, emin ve kolay, çabucak kâğıda dökmeyi biliyordu. Çizimlerinin eskizden farkı olmasa da, hayatı ve hareketliliği vardı. Hem Florentin'in algısı asla yüce olana kapalı da değildi; aksine zamanının ressamlarından çok eski üstatların tablolarının dinibütün anlamlarına nüfuz edebiliyordu. Resim defterine, Roma'daki eski bir manastır kilisesinin, duvarları yıkılmadan önceki freskini sadece konturlarıyla çizmişti. Azize Katherina'nın şehadetini temsil ediyordu bunlar. Berthold'e çok özel bir etki yapan bu konturlardan daha harika, daha saf yorumlanmış bir şey bulunamazdı. Kendisini çevreleyen karanlık ıssızlığı şimşeklerin aydınlattığını görüyordu ve iş, Florentin'in neşeli ruhuna ilgi duymasına kadar vardı; beriki tabiatın cazibesini, onun içindeki insani prensiple sürekli çevik bir canlılıkla yorumladığından, tam da bu prensibi boş mekânda şekilsiz kalıp bulanıklaşmamak için dayanak olarak gördü. Florentin rast geldiği herhangi bir grubu çabucak çizerken, Berthold arkadaşının resim defterini açıp Katherina'nın harika endamını kopyalamaya çalıştı, ki bunu sonunda Roma'da figürlerini orijinallerine bakarak boş yere canlandırmaya çabaladığı zamanki kadar başardı da. Bu durumdan gerçek sanat dehasında kendinden katbekat üstün olduğunu sandığı Florentin'e yakındı ve Maltalının kendisine sanat hakkında neler söylediğini de anlat-

tı. Florentin, "Eh, sevgili kardeşim Berthold!" dedi, "Maltalının sahiden hakkı var, ben de gerçek manzarayı eski ressamların temsillerindeki gibi derin anlamlı kutsal tarihî resimlerle tamamen eş tutarım. Evet, hatta gece karanlığındaki dünyasında biraz ışık bulsun diye insanın önce bize daha yakındaki organik tabiatı tasvir ederek güçlenmesi lazım geldiğini düşünürüm. Berthold, sana tavsiyem, figür çizip onlarda düşüncelerini düzenlemeye alışmandır; belki o zaman etrafın biraz daha aydınlanır." Berthold arkadaşının tavsiyesine uydu, sanki hayatına çöreklenen kara bulutlar dağılıvermişti.

Sadece karanlık bir sezi gibi derinlerimde bir yerde yatan şeyi, o rüyadaki hiyeroglif şeklinde tasvir etmeye uğraşıyordum; ama bu hiyeroglif yazısının hatları inanılmaz kıvraklıkla bir ışık kaynağının etrafında hareket eden insan figürleriydi. – Bu ışık kaynağı şimdiye dek bir yaratıcının hayalinden çıkmış en harika suret olacaktı; fakat rüyamda göğün ışıklarıyla çevrili şey bana göründüğünde, hatlarını yakalamaya boş yere çırpınıyordum. Onu her tasvir denemem rezil şekilde başarısız oluyordu, ben de hararetli bir özlemde eriyip gidiyordum. –

Florentin dostunun hastalık derecesindeki heyecanlı halini fark ediyor, elinden geldiğince onu teselli ediyordu. Sık sık ona bunun aydınlanmaya giden kırılma zamanı olduğunu söylüyordu; ama Berthold rüyadaymış gibi etrafta dolanıyor ve tüm denemeleri güçsüz bir çocuğun şuursuz çabaları olarak kalıyordu.

Bir dükün Napoli yakınlarında, en güzel vezüv ve deniz manzarasına sahip olduğundan yabancı sanatçılara, bilhassa manzara ressamlarına konukseverlikle açık olan bir villası vardı. Berthold burada sık sık çalışmış, çoğu zaman da iyi vakitlerinde kendini fantastik rüyalarının oyununa vermişti. Burada bir mağarada, bir gün,

göğsünü yırtan kor gibi bir hasretten mustarip oturmuş, göğün yıldızı karanlık yolunu ışıtsın diye samimi gözyaşları döküyordu; o sırada çalılıkların arasında bir şey hışırdadı ve pek mükemmel bir kadın sureti mağaranın önünde bitiverdi.

Dolgun güneş ışıkları melek yüzüne düşüyordu. – Bana tarifsiz bir bakışla bakıyordu. – Azize Katherina – Yok, ondan da fazlası – idealim, benim idealimdi bu! – Hazdan deliye dönüp yere kapandım, aynı anda bu kimse dostça gülümseyerek kayboldu! – En şiddetli duam kabul olmuştu! –

Florentin mağaraya girdi, buğulu bakışıyla onu göğsüne bastıran Berthold'e şaşırmıştı. – Gözlerinden yaşlar boşandı – "Dostum – Dostum!" diye kekeledi, "mutluyum – mesudum – onu buldum – buldum!" Hızla oradan ayrıldı, atölyesine gitti – tuvali gerdi, resme başladı. Ruhuna ilahî kuvvet dolmuş gibi hayatın dolu dolu ateşliliğiyle kendisine görünen uhrevi kadını sihirle ortaya çıkardı. – İç dünyası o andan itibaren değişime uğramıştı. Yüreğini yiyip bitiren kasvet yerine neşe ve keyifle doluyordu. Canla başla eski ressamların şaheserlerini çalıştı. Birçok kopyayı harika şekilde çıkardı, şimdi de tüm sanat erbabını hayrete düşüren tablolar yaratmaya başladı. Artık manzaralar söz konusu değildi, Hackert bile delikanlının ancak şimdi asıl mesleğini bulduğunu itiraf etti. Böylece çok sayıda büyük işler, kiliselere mihrap resimleri çizdi. Genellikle Hıristiyan efsanelerinin neşeli nesnelerini seçiyordu, ama her taraftan idealinin muhteşem sureti ışıldıyordu. Prenses Angiola T.nin yüzü ve endamının karıştırılacak kadar bu surete benzediği söyleniyor, bunu genç ressamın yüzüne karşı ifade ediyorlardı; sivri zekâlar alayla, Alman ressamın muhteşem güzellikteki kadının ateşli bakışıyla kalbinden vurulduğunu ima

ediyorlardı. Berthold ilahî olanı sıradan, dünyevi olana indirgemek isteyen insanların saçma lakırdılarına fena halde öfkeleniyordu. "Sanıyor musunuz ki," dedi, "öylesi bir varlık bu yeryüzünde dolanabilir? Mucizevi bir hayalde yüceler yücesi olan bana gösterildi; bu, sanatçıya sırrın açılması ânıydı." – Bonaparte'ın zaferlerinden sonra İtalya'da Fransız ordusu Napoli Krallığı'na yaklaşana ve tüm huzurlu ortamı korkunç bir şekilde mahveden ihtilal patlak verene dek Berthold mutlu mesut yaşadı. Kral Kraliçe'yle Napoli'yi terk etmişti, *Citta*[1] toplandı. Kral Naibi Fransız generaliyle utanılacak bir ateşkes imzaladı ve çok geçmeden ödenecek miktarı kabul etmek üzere Fransız vekiller geldiler. Kral Naibi, kendisi, *Citta* ve yaklaşan düşmana karşı koruma sağlayabilecek herkes tarafından terk edildiğine inanan halkın öfkesinden kaçmak için firar etti. Toplumun tüm bağları çözülmüştü; azmış bir anarşi içinde ayaktakımı düzen ve kanunla alay ediyor, "*Viva la santa fede*"[2] nidalarıyla, çıldırmış kalabalık kendilerini düşmana sattıklarını düşündükleri asillerin evlerini yağmalayarak ve kundaklayarak caddelerde koşuşturuyorlardı. Halkın sevdiği ve başlarına lider seçtikleri Moliterno ve Rocca Romana'nın kudurmuş bu insanları dizginleme uğraşları boşunaydı. Della Torre ve Clemens Filomarino dükleri katledilmiş, fakat öfkeli ayaktakımının kana susamışlığı dinmemişti. – Berthold kendini yanan bir evden ancak yarı çıplak kurtarabilmiş, yaktıkları meşaleler ve ışıl ışıl bıçaklarıyla T. Dükü'nün sarayına yürüyen bir halk yığınına rast gelmişti. Onu da kendileri gibi sanarak yanlarında sürüklediler – çılgınlar "*viva la santa fede*" diye bağırıyorlardı, birkaç dakikanın

1. Altı aristokrat ve bir burjuvadan oluşan heyetle temsil edilen şehir ve Napoli krallığı. (Ç.N.)

2. (İt.) "Yaşasın kutsal iman!" (Ç.N.)

içinde Dük – hizmetlileri, karşı koyan herkes katledilmişti ve saray alevler içinde yanıyordu. – Berthold sürüklene sürüklene sarayın içine kadar gelmişti. – Uzun koridorlarda kalın bir duman dalgalanıyordu. – Yeniden alevler içinde ölme tehlikesiyle, kırıp açtıkları odalardan koşarak geçti – boş yere çıkışı arayarak. – Keskin bir korku çığlığı kulaklarında yankılanır – salona dalar. – Kadının biri kendisini sıkıca yakalamış bir *lazzarone*'yle[1] boğuşmaktadır; adam kadının göğsüne bıçağı saplamak üzeredir – Prenses'tir bu – Berthold'ün ideali! – Dehşetten kendini kaybeden Berthold o tarafa davranır – *lazzarone*'yi gırtlağından yakalar – yere çalar, kendi bıçağını boğazına saplar – Prenses'i kucağına alır – onunla alevler içindeki salonlardan kaçar – merdivenlerden aşağı iner – halk kalabalığı arasından çabucak devam eder – Tüm bunlar bir anda olup biter! – Kaçmakta olan Berthold'ü kimse durdurmadı, elinde kanlı bıçak, isten kapkara olmuş, paramparça elbiseler içinde, halk onu bir katil ve yağmacı sanıp ganimetini ona bıraktı. Şehrin ücra bir köşesinde, sanki tehlikeden saklanma içgüdüsüyle gelmiş gibi koştuğu eski bir duvar dibinde baygın, yere düştü. Uyandığında Prenses yanına çömelmiş, alnını soğuk suyla yıkıyordu. "Ah, şükür!" – diye bir şey geveledi ağzında pek sevecen bir sesle, "azizlere şükür uyandın, kurtarıcım, her şeyim benim!" – Berthold doğruldu, rüya gördüğünü sandı, donuk gözlerle Prenses'e baktı – evet, ta kendisiydi – göğsünde tanrıların kıvılcımını ateşleyen muhteşem ilahî suret. – "Mümkün mü bu – gerçek mi – sağ mıyım ben?" diye bağırdı. Prenses, "Evet, sağsın," dedi – "Benim için yaşıyorsun; ümit etmeye cesaret edemediğin şey sanki bir mucizeyle gerçek oldu. Ah, seni

1. (İt.) Napoli dilencisi. (Ç.N.)

tanıyorum, sen Alman ressam Berthold'sün, beni seviyordun, en güzel tablolarında beni yüceltiyordun. – Senin olabilir miydim ki? – Ama artık ilelebet seninim. – Kaçalım, ah, hadi kaçalım!" – Ani bir ıstırabın tatlı rüyaları mahvetmesi gibi tuhaf bir his, Prenses bunları söylerken Berthold'ün yüreğini hoplattı. Ama şirin kadın onu dolgun kar beyazı kollarıyla kavradığında, Berthold onu şiddetle göğsüne bastırdığında, işte o an tatlı, hiç bilmediği ürpertilerle tir tir titredi ve yeryüzündeki en yüce zevkten mest olmanın çılgınlığıyla bağırdı: – "Yok, rüyanın kandırmacası olmasın – hayır! Bırakmamak üzere kavradığım bu kadın – kor gibi, susamış hasretimi dindiren – benim kadınımdır!"

Şehirden kaçmak imkânsızdı; zira kapıların önünde, kötü silahlanmış ve başsız da olsa halkın, iki gün boyunca şehre girmesini geciktirdiği Fransız ordusu duruyordu. Nihayet Berthold Angiola'yla bir orada bir burada saklanıp şehirden kaçmayı başardı. Kurtarıcısına ateşli aşkıyla yanan Angiola İtalya'da kalmaya tenezzül dahi etmedi, ailesi öldüğünü sanmalı ve böylece Berthold'ün kendisine sahip olması engellenmemeliydi. Taktığı mücevher bir kolye ve kıymetli yüzükler Roma'da (buraya kadar yavaş yavaş ilerlemişlerdi) tüm gerekli ihtiyaçlarını karşılamaya yetmişti ve böylece rahat rahat Berthold'ün yerleşip geçimini sanatla sağlamayı düşündüğü Güney Almanya'daki M.ye kadar varmışlardı. – Angiola'nın sanatçı düşlerinin ideali olması gereken bu ilahî güzellikteki kadının, hayatın tüm şartlarının aşılmaz bir duvar gibi kendisiyle sevgilisi arasında yükselmesine rağmen onun olması, bunun bir düş olması, beklenmeyen bir talih değil miydi? – Berthold gerçekten de bu talihe inanamıyor, içindeki ses, sanatını düşünmesi gerektiği konusunda onu gittikçe yükselen bir tonda uyarmasına rağmen, tarifsiz bir hazla coşuyordu. M.de şöhretini,

Meryem Kilisesi için büyük bir tablo çizerek yakalamaya karar verdi. Meryem'le Elisabet'i güzel bir bahçede çimenler üzerinde oturur, çocukları İsa ve Yahya'yı da önlerinde çimde oynarken çizme fikri, resmin temel taslağı olacaktı, fakat tabloyu saf haliyle bütün o zihninde canlandırma mücadeleleri boşunaydı. Bahtsız buhran zamanlarındaki gibi, şekiller önünde bulanıklaşıyor ve ilahî Meryem Ana değil de dünyevi bir kadın, ah Angiola'sı bile hayalinde korkunç bir şekilde biçimsizleşiyordu. – Kendisini yakalamışa benzeyen uğursuz kuvvete karşı koymaya niyetlendi, renkleri hazırladı, boyamaya başladı; ama gücü kırılmış, tüm uğraşları, aynı o zamanki gibi akılsız çocuğun bilinçsiz çabaları olarak kalmıştı. Çizdikleri donuk ve cansız kalıyor ve Angiola – ideali Angiola bile karşısına oturup da onu çizmek istediğinde tuvalin üzerinde camdan gözlerle kendisine dik dik bakan ölü bir mumdan heykele dönüyordu. Sonra gittikçe artarak tüm yaşam sevincini tüketen hüzünlü bir can sıkıntısı sokuldu ruhuna. Artık çalışmak istemiyor – çalışamıyordu ve böylece Angiola ne kadar şikâyetten kaçıyorsa, o denli kendisini çökerten bir miskinliğe düştü.

Artık benim olmayan yetileri hep boşu boşuna kullanmamla sürekli hüsrana uğrayan ümitlerin sebep olduğu, gittikçe en derinlerime nüfuz eden keder beni çok geçmeden deliliğe denk gelecek bir hale koydu. Karım bir oğlan doğurdu; bu, sefaletimi tamama erdirdi ve uzun müddet tuttuğum kinin parlak alevi nefret halinde patlayıverdi. O, yalnızca o yaratmıştı mutsuzluğumu. Yok – Bana görünen ideal o değildi, sadece kurtuluşsuz perişanlığım için o, aldatıcı bir ilahî kadın sureti ve çehresini ödünç almıştı. Azgın bir çaresizlikle ondan ve masum çocuktan kaçtım. – Kor gibi bıçaklarla içimi eşeleyen dayanılmaz azaptan kurtulabileyim diye ikisinin de ölümünü diledim! – Cehennem düşünceleri yükseliyordu içimde. Çılgın ve gü-

nahkâr davranışlarımı Angiola'nın sapsarı çehresinde, gözyaşlarında boşuna okumaya çalıştım – 'Beni dolandırarak hayatımdan ettin, lanet kadın,' diye bağırdım ve baygın halde yere düşüp dizlerime tutunduğunda, tekmemle onu itekledim. –

Berthold'ün karısı ve çocuğuna karşı korkunç ve çılgın tavrı komşuların dikkatini çekti ve onu yetkililere ihbar ettiler. Tutuklanacaktı, fakat polis memurları evine girdiklerinde o, karısı ve çocuğuyla iz bırakmadan kaybolmuştu. Bundan bir süre sonra Berthold Yukarı Silezya'daki N.de ortaya çıktı; karısı ve çocuğundan kurtulmuştu; keyfi yerine gelip M.de boşuna uğraştığı rèsmi çizmeye başladı. Fakat sadece Bakire Meryem'le, çocukları İsa ve Yahya'yı tamamlayabildi, sonra kendisini, arzuladığı ölüme yaklaştıran korkunç bir hastalığa tutuldu. Bakımını yapmak için tüm aletlerini ve o bitmemiş tabloyu da sattılar ve tekrar bir nebze güçlenince hastalıklı sefil bir dilenci olarak o yöreden ayrıldı. – Sonrasında şurada burada aldığı duvar boyama işleriyle kıt kanaat geçindi.

Profesör'e, "Berthold'ün hikâyesinde dehşet verici, tüyler ürpertici bir şey var," dedim, "bunu tam olarak ifade etmemişse de onu masum karısıyla çocuğunun vicdansız katili olarak görüyorum." Profesör, "Aklını yitirmiş delinin biri," dedi, "böyle bir işi yapacak cesaret yok onda. Bu hususta asla net bir şey söylemez; asıl mesele, karısıyla çocuğunun ölümünden sorumlu olduğuna dair hayal görüp görmediğidir; yine mermer boyuyor, ancak gelecek gece mihrabı tamamlar, sonra keyfi yerine gelir, o zaman belki bu zor konu hakkında ağzından laf alabilirsiniz." – İtiraf etmeliyim ki, hikâyesini okuduktan sonra Berthold'le gece yarısı kilisede yalnız kalacağımı dü-

şününce, içimi hafif bir ürperti kapladı. İyi niyetine ve temiz yüreğine rağmen, arada bir onun Şeytan olabileceğini düşünüyor ve bu sebepten onunla tercihen öğleyin gün ışığında buluşmak istiyordum.

Onu iskelede mermer damarları boyarken somurtkan ve içe kapanık halde buldum; yanına çıktığımda ses etmeden ona kapları uzattım. Şaşırarak bana doğru baktı, "Sizin çırağınız, değil miyim?" dedim sessizce, bunun üzerine gülmek zorunda kaldı. Sonra hayatından bahsetmeye başladım, öyle ki her şeyi bildiğimi fark etmek durumunda kaldı; bütün bunları bana o gece kendisinin anlattığını zanneder görünüyordu. Yavaşça – yavaşça lafı dehşetli felakete çektim, sonra aniden dedim ki: "Yani umarsız bir çılgınlıkla karınızla çocuğunuzu mu katlettiniz?" – O an boya kabıyla fırçayı düşürüp dehşet veren bakışlarla gözlerini bana dikerek ve iki elini de kaldırarak bağırdı: "Bu eller karımın ve oğlumun kanıyla kirlenmemiştir! Böyle tek kelime daha ederseniz, kendimi sizinle iskeleden atarım, kilisenin taş zemininde beyinlerimiz parça parça olur!" – O an gerçekten tuhaf durumdaydım, gözüme en iyi şey havadan bir şeyler söylemek gibi göründü. "Baksanıza, sevgili Berthold," dedim elimden geldiğince sakin ve soğuk bir tavırla, "şu çirkin koyu sarı, duvardan nasıl da kayıyor." O tarafa baktı, o sarıyı fırçayla sıvarken, ben sessizce iskeleden indim, kiliseyi terk edip cezalandırılan merakıma iyiden iyiye kahkahalar atsın diye Profesör'ün yanına gittim.

Arabam onarılmıştı ve Profesör Aloysius Walther şayet Berthold'e özel bir şey olursa bana hemen yazacağına ciddiyetle söz verince G.yi terk ettim.

Altı ay geçmiş olacaktı ki, sahiden de Profesör'den, G.deki beraberliğimizi uzun uzadıya methettiği bir mektup aldım. Berthold hakkında bana şunları yazıyordu:

Siz yolculuğa çıktıktan kısa süre sonra inanılmaz ressamımıza tuhaf haller oldu. Birden çok neşeli birine döndü ve şu an gören herkesi hayrete düşüren büyük mihrap resmini enfes bir şekilde tamamladı. Sonra ortadan kayboldu, yanına en ufak bir şey bile almadığı için ve birkaç gün sonra O. Nehri yakınlarında şapkasıyla bastonu bulununca hepimiz intihar ettiğini düşündük.

SANCTUS[1]

Doktor kuşkulu şekilde başını salladı. – "Nasıl?" diye bağırdı sandalyeden sıçrayan Kilise Korosu Şefi sertçe, "nasıl yani, Bettina'nın nezlesi sahiden de önemli miymiş?" – Doktor sessizce üç veya dört defa İspanyol sopasıyla zemine vurdu, enfiye kutusunu çıkarıp içine çekmeden yine yerine soktu, tavandaki şemseleri sayar gibi bakışını donukça yukarı doğrultup tek kelime etmeden bozuk bir tonla öksürdü. Bu, Kilise Korosu Şefi'ni çileden çıkardı, çünkü Doktor'un bu vücut hareketlerinin çok açık olarak fena mı fena bir durumdan başka bir şey demek olmadığını biliyordu – "Ben de ne yapsam ne etsem bilmiyorum ve Gilblas di Santillana'daki o Doktor gibi dolanıp duruyorum." Kilise Korosu Şefi, "Öyleyse abartmadan dosdoğru söyleyin," diye hiddetle çıkıştı, "Bettina'nın, kiliseden çıkarken dikkatsiz davranıp şalını dolamadı diye kaptığı bu basit ses kısıklığı, hayatına mal olmaz ya küçükhanımın?" Tekrar kutuyu çıkarıp bu defa sahiden burnuna çeken Doktor, "Asla," dedi, "asla, ama çok muhtemeldir ki hayatı boyunca tek nota bile söyleyemeyecek artık!" Bunun üze-

1. Katolik ayininde ilahi. (Ç.N.)

rine Kilise Korosu Şefi iki eliyle saçlarına öyle daldı ki, pudrası etrafa saçıldı, sonra odada koşturmaya başladı, deli gibi bağırıyordu: "Şarkı söyleyemeyecek mi? – Şarkı söyleyemeyecek mi? Bettina artık şarkı söyleyemeyecek mi? – O nefis *canzonetta*'lar – tınlayan çiçek nefesi gibi dudaklarından dökülen o harika bolerolar ve *seguidilla*'lar[1] öldü mü? – Ondan artık hoş bir Agnus, avutucu bir Benedictus bile duyamamak. – Of! Of! – Beni berbat düşüncelerin tüm dünyevi pisliğinden temizleyen – içimde sık sık kusursuz kilise müziklerine dair koca âlemler açtıran bir *Miserere*[2] bile mi? – Yalan söylüyorsun Doktor, yalan söylüyorsun! – Ayağımı kaydırmak için şeytan aklını çeliyor. – Sekiz sesli *Qui tollis*'i dünyayı mest edecek hale getirdiğimden beridir utanılası bir hasetle beni takip eden katedral orgcusu, o kandırmış seni! Yeni ayinimi ateşe atayım diye beni alçak bir çaresizliğe sürükleyeceksin, ama bunu başaramayacak o – sen de başaramayacaksın! – İşte – işte yanımda taşıyorum Bettina'nın sololarını," (ceketinin sağ cebini, içinden kuvvetli hışırtılar gelecek şekilde açtı) "küçükhanım onu bana şimdi, her zamankinden daha nefis şekilde, çan sesi gibi ulvi sesiyle söyleyecek." Kilise Korosu Şefi şapkasına uzandı, gitmeye davrandı, Doktor onu yumuşak ve hafifçe şunları söyleyerek alıkoydu: "Kıymetli gayretinize saygı duyuyorum, muhterem dostum! Fakat hiçbir şeyi abartmıyor, katedral orgcusunu da hiç tanımıyorum, ne yapalım! Bettina Katolik kilisesindeki ayinde Gloria ve Credo'daki soloları söylediğinden beri öyle tuhaf bir ses kısıklığına veya sessizliğe kapıldı ki, bu, sanatıma kafa tutuyor ve beni, söylediğim gibi, bir daha şarkı söyleye-

1. *Canzonetta*, bolero ve *seguidilla*: İtalyan müziğinde bazı formlar. (Ç.N.)

2. Agnus, Benedictus ve Miserere: Komünyon ayininden sonra söylenen şarkılar. (Ç.N.)

meyecek diye korkutuyor." Kilise Korosu Şefi teslim olmuş bir çaresizlikle, "Pekâlâ," dedi, "pekâlâ, öyleyse ona afyon ver – afyon, hem de kolay bir ölümle öte tarafa gidecek kadar afyon; zira Bettina artık şarkı söylemeyecekse o zaman yaşamasın da, çünkü ancak şarkı söyleyince yaşar, ancak şakırken var olur – ilahi Doktor, bana bir iyilik yap da onu bir an evvel zehirle. Ceza Hâkimliği'nde bağlantılarım var, başkanla Halle'de üniversiteye gitmiştim, büyük bir kornocuydu, geceleri kedi ve köpeklerin başını çektiği korolarla birlikte *bicinium*'lar[1] üflerdik! – Sana dürüst cinayetinden ötürü bir şey yapmayacaklardır – Ama zehirle onu – onu zehirle – " Doktor, "Artık," diye sözünü kesti köpüren Kilise Korosu Şefi'nin, "artık yaşımız epey ilerledi, kaç zamandır saçımızı pudralamak zorundayız ve mevzu hele de müziğe gelince adeta kaçığın tekiyiz. Böyle bağırmamalı, öldürme ve cinayet günahından böyle cesaretle söz etmemeli, oradaki şu rahat koltuğa sessizce oturup sakin sakin beni dinlemelisiniz." Kilise Korosu Şefi çok ağlamaklı bir sesle, "Ne dinleyecekmişim!" diye bağırdı, ama yine de söyleneni yaptı. Doktor, "Bettina'nın durumunda gerçekten pek tuhaf ve şaşırtıcı bir şey var. Yüksek sesle, avazı çıktığı kadar konuşuyor, öyleyse alışageldik boğaz rahatsızlıklarından biri düşünülemez, müzikal bir tını bile çıkarabilir, ama tam sesini şarkı tonuna getirdiğinde kendini batma, gıcıklama, gıdıklama veya herhangi bir nezle belirtisiyle açığa vurmayan anlaşılmaz bir şey, gücünü felce uğratıyor, öyle ki denediği her ses, baskıdan dolayı bozulup donuk ve renksiz şekilde kaybolup gidiyor. Bizzat Bettina kendi durumunu çok doğru şekilde, uçma gücünün farkında olup boş yere yükselmeye ça-

1. Rönesans ve Barok müziğinde genelde korno ve trampet için yazılmış iki sesli besteler. (Ç.N.)

balayan rüyadaki bir kimsenin durumuna benzetiyor. Bu olumsuz hastalıklı durum sanatımla alay ediyor ve tüm çareler etkisiz kalıyor. Mücadele edeceğim düşman, meziyetlerimin boşa çıktığı bedensiz bir hayalete benziyor. Bettina'nın hayattaki tüm varlığının şarkı söylemek olduğu konusunda haklısınız, Kilise Korosu Şefi; çünkü küçük cennet kuşunu insan tam da şarkı söylerken hayal edebiliyor; ama bu yüzden sesi ve sesiyle birlikte kendisinin de bittiği düşüncesiyle içi kıpır kıpır, bu endişenin hastalığını körükleyip benim uğraşlarımı mahvettiğinden emin sayılırım. Kendisinin de ifade ettiği gibi, tabiatı itibariyle çok hassas ve ben de aylarca her çeri çöpü kollayan bir deniz kazazedesi gibi bütün çareleri tükettikten sonra Bettina'nın hastalığının fiziksel olmaktan çok ruhani olduğuna inanıyorum." Onca zamandır kolları kavuşuk, susarak köşede oturan Gezgin Hayalci, "Haklısınız Doktor," dedi, "haklısınız Doktor, tek seferde doğru noktaya isabet ettiniz, muhterem Doktor! Bettina'nın hastalık belirtileri ruhani bir duygulanmanın ruhani bir etkisidir, işte bu sebepten de daha çaresiz ve daha tehlikelidir. Ben, yalnızca ben size her şeyi açıklayabilirim, beyler!" Kilise Korosu Şefi öncekinden daha da ağlamaklı bir sesle, "Ne dinleyecekmişim!" dedi, Doktor sandalyesini Gezgin Hayalci'ye biraz daha yanaştırıp tuhaf tuhaf gülümseyen bir tavırla yüzüne baktı. Gezgin Hayalci'yse bakışlarını yukarıya çevirmiş, Doktor'a da Kilise Korosu Şefi'ne de bakmadan konuşuyordu. "Kilise Korosu Şefi! Bir defasında iki klavyeli klavikordunuzun telleri arasına sıkışmış küçük rengârenk bir kelebek gördüm. Bu ufak şey neşeyle bir yukarı bir aşağı kanat çırpıyor ve ışıldayan kanatlarını etrafa çarparak, sessiz sessiz sadece en iyi terbiye görmüş kulağın işiteceği sesler ve akorlar çıkaran tellerin kâh aşağıdakilerine kâh yukarıdakilerine dokunuyordu,

öyle ki hayvancık sonunda bu çırpınışlarda sanki yumuşakça kabaran dalgalarda yüzüyor veya daha ziyade onlar tarafından taşınıyor gibi görünüyordu. Ama sık sık, daha kuvvetle dokunulmuş bir tel, öfkelenmiş gibi neşeli yüzücünün kanatlarına vuruyor, öyle ki yaralanan bu kanatlar etrafa alacalı çiçektozları süsü saçıyor gibi oluyordu, fakat kelebek buna aldırmayıp teller gittikçe daha keskin şekilde onu yaralayana ve rezonans bölümünün açıklığına sessizce düşene dek şen şakrak tınılar ve şarkılarda pervane olmaya devam ediyordu." Kilise Korosu Şefi, "Bununla ne demeye geliyoruz?" diye sordu. Doktor, "*Fiat applicatio*,[1] azizim!" dedi. "Burada özel bir uygulama söz konusu değil," diye devam etti Gezgin Hayalci, "yukarıda bahsettiğim kelebeğin gerçekten, Kilise Korosu Şefi'nin klavikordunuzu çaldığını duyduğumdan, sadece genel olarak, o zaman aklıma gelen ve Bettina'nın hastalığı hakkında söyleyeceklerime aşağı yukarı bir girizgâh hazırlayan bir fikri ima edecektim. Ama siz tüm bunları alegori olarak da görebilir ve bunu herhangi bir gezgin virtüözün kütüğüne işleyebilirsiniz. Zira o zamanlar bana, tabiat etrafımıza, seslerini ve akorlarını kendi irademizle ortaya çıkardığımızı sanıp armonik çıkarılmamış bir sesin yaramızı deştiğini fark etmeden, sanki ölümcül şekilde yaralanmışçasına tellerinde uğraşadurduğumuz, bin kişilik korosu olan bir klavikord inşa etmiş gibi geliyordu." Kilise Korosu Şefi, "Çok anlaşılmaz," dedi. "Aman," diye seslendi Doktor gülümseyerek, "sabrediverin, birazdan tahta atına binip manyetizma istasyonunda inerek kahvaltı edene dek dörtnala, sezgiler, rüyalar, ruhani etkiler, sempatiler, mizaçlar âlemine at sürecek." Gezgin Hayalci, "Yavaş ya-

1. (İt.) Uygulama lütfen! (Ç.N.)

vaş, bilge Doktorum," dedi, "istediğiniz kadar direnebilirsiniz, fakat alçakgönüllülükle takdir edip gerekli saygıyı göstermeniz gereken şeyleri küçük görmeyin. Az önce siz değil miydiniz, Bettina'nın hastalığının ruhani bir uyarıcıyla ortaya çıktığını veya daha çok ruhani bir hastalık olduğunu söyleyen? "Nasıl olur da," diye Doktor, Gezgin Hayalci'nin lafını kesti, "Bettina'nın talihsiz kelebekle alakası olur?" "Şayet," diye devam etti Gezgin Hayalci, "şayet her şeyi kılı kırk yarıp eleyecek ve her taneciğe bakıp gözden geçireceksek bu, kendi sıkıcılığıyla can sıkıntısı yayan bir iş haline gelir! – Kilise Korosu Şefi'nin klavikordunun kutusundaki kelebeği bırakalım! – Hem, siz söyleyin, Kilise Korosu Şefi! Yüceler yücesi müziğin sohbetimizin birleştirici bir parçası olması, gerçek bir talihsizlik değil midir? En harika yetenekler kirli, sıradan hayatın içine çekilir! Aslen kutsal diyarlardan, olağanüstü ilahî âlemden geliyormuş hissini verecek bir ses ve şarkı üzerimize yağması gerekirken, şimdi her şey insanın elinde; uygun ruh haline girmek için bir şarkıcı kadının kaç fincan çay veya basçının kaç bardak şarap içmesi gerektiğini net şekilde biliyoruz artık. Müziğin hakiki ruhuna kapılıp bunları, saf bir inançla uygulayan kulüpler olduğunu çok iyi biliyorum, ama o zavallı, gösterişçi, züppe olanları da –ama yok, kızmayacağım!– Geçen yıl buraya geldiğimde zavallı Bettina hepten modaydı – deyim yerindeyse didik didik edilmişti, Bettina'nın ağzından bir İspanyol romansı, bir İtalyan *canzonetta*'sı veya diyelim ki *Souvent l'amour* vs. gibi bir Fransız şarkısı katkısı olmadan çay bile içilemezdi. Sahiden de, bu iyi çocuğun, harika kabiliyetiyle birlikte, üzerine dökülen çay denizinde boğulacağından korkuyordum, gerçi bu olmadı, ama felaket başa geldi." "Ne gibi bir felaket?" diye bağırdı Doktor'la Kilise Korosu Şefi. "Bakın, sevgili beyler!" diye devam etti Gezgin

Hayalci, "aslında zavallı Bettina – deyim yerindeyse büyülendi veya efsunlandı ve bunu itiraf etmek bana ne kadar zor gelse de, ben – bizzat benim bu fena cürmü işleyen; tıpkı büyücü çırağı gibi sihri bozamayan bir efsuncuyum ben." "Saçma-saçma, biz de kalkmış burada oturup büyük bir sükûnetle şu alaycı zevzeğin kafamızı karıştırmasına izin veriyoruz." Doktor böyle bağırıp yerinden fırladı. "Şeytan alsın felaketi – felaketmiş," diye bağırdı Kilise Korosu Şefi. "Sakin olun beyler," dedi Gezgin Hayalci, "büyücülüğümü şaka zannetseniz de, şimdi kefil olabileceğim gerçek bir olgu geliyor, bilmeden ve istemeden meçhul ruhani bir gücün Bettina üzerinde etkili olup gelişmesi için araç görevi yapmam, feci içimi burkuyor; yalnızca bir iletken, elektrik devresindeki her bir aksamın, istemeden birbirini etkilemesi gibi, demek istiyorum." "Hop," dedi Doktor, "hele bakın tahta at nasıl da atlama hareketleri yapıyor." "Fakat hikâyesi – hikâyesi," diye bağırdı Kilise Korosu Şefi bu arada! "Siz demiştiniz ki," diye devam etti Gezgin Hayalci, "Kilise Korosu Şefi, siz az evvel demiştiniz ki, Bettina sesini kaybetmeden önceki son seferinde Katolik kilisesinde şarkı söylüyordu. Bunun önceki yılın ilk Paskalya günü olduğunu hatırlayın. Siz siyah üniformanızı giymiş, Haydn'ın muhteşem *Re Minör Missa*'sını idare ediyordunuz. Sopranoda, kısmen şarkı söyleyen, kısmen de söylemeyen bir grup genç, güzel giyinmiş kız vardı; aralarında harika, güçlü, dolgun sesiyle küçük soloları icra eden Bettina duruyordu. Benim tenorda bulunduğumu biliyorsunuz, sıra *Sanctus*'a gelmişti, içimde en derin bir vecdin ürpertisiyle titrediğimi hissediyordum, o sıra arkamdan rahatsız edici bir hışırtı geldi, gayriihtiyarı arkamı döndüm ve hayretle, koroyu terk etmek için çalgıcı ve şarkıcı sıralarının arasından geçmeye uğraşan Bettina'yı fark ettim. 'Gitmek mi istiyorsunuz?' diye

sordum ona. 'Artık,' diye dostça karşılık verdi, 'söz verdiğim gibi, oradaki bir kantatta şarkı söylemek üzere, ... Kilisesi'ne gitmemin vakti geldi, bir de öğleden önce, bu akşam ...'daki çay partisinde yorumlayacağım birkaç düetin provasını yapmam lazım, sonra da ...'daki akşam yemeği var. Siz de geliyorsunuz ya! Händel'in *Messiah*'ından birkaç koroyla *Figaro'nun Düğünü*'nün ilk finali yapılacak.' Bu sohbetimiz esnasında *Sanctus*'un dolgun akorları tınlıyor ve tütsü kurbanları mavi bulutlar halinde kilisenin yüksek kubbesinde dolanıyordu. 'Bilmiyor musunuz ki,' diye konuştum, '*Sanctus* esnasında kiliseyi terk etmek günahtır, cezasız kalmaz? – Uzun süre kilisede şarkı söyleyemeyeceksiniz!' – Mahsustan söylemiştim, ama nasıl oldu da bir an sözlerim bu kadar neşeli çıktı, bilmiyorum. Bettina'nın benzi attı ve hiçbir şey söylemeden kiliseden çıktı. O andan beridir ki sesini yitirdi." – Doktor bu esnada tekrar oturmuş, çenesini bastonunun tepesine dayamıştı, sessiz duruyordu, ama Kilise Korosu Şefi bağırdı: "Sahiden harika, pek harika!" Gezgin Hayalci, "Aslında," diye devam etti, "aslında o zaman bunları söylerken aklımda belirli bir şey yoktu ve Bettina'nın sesini yitirmesiyle, kilisedeki olay arasında en ufak bağlantı kurmuyordum. Ancak şimdi buraya gelip de sizden, Doktor, Bettina'nın hâlâ o can sıkıcı hastalıktan mustarip olduğunu öğrendiğimde, bana öyle geldi ki, sanki o zaman, ta yıllar önce eski bir kitapta okuduğum ve bana güzel ve dokunaklı göründüğü için, sizinle paylaşmak istediğim bir hikâyeyi düşünmüştüm." "Anlatınız," dedi Kilise Korosu Şefi, "belki esaslı bir opera için iyi malzeme vardır onda." "Şayet," dedi Doktor, "şayet siz, Kilise Korosu Şefi, rüyaları – sezgileri – manyetik halleri müziğe çevirebiliyorsanız, işinize yarayacaktır, zira hikâye sonunda yine buna varacaktır." Gezgin Hayalci, Doktor'a cevap vermeden boğazını te-

mizleyip yüksek sesle söze başladı: Isabel'in ve Aragonlu Fernando'nun ordugâhı Granada'nın duvarları önünde sonsuza uzanıyordu." "Göklerin ve yerlerin hâkimi," diye Doktor anlatıcının sözünü kesti, "lafa öyle başladı ki, sanki dokuz gün dokuz gecede bitiremeyecek, bense hastalarım acı çekerken burada oturuyorum. Şeytan alsın sizin Berberi hikâyelerinizi, Córdobalı Gonzalo'yu ben de okudum ve Bettina'nın *seguidilla*'larını dinledim; ama bu kadarı yeter, her şeyin bir haddi var – Tanrı yardımcınız olsun!" Doktor hızla kapıya davrandı; fakat Kilise Korosu Şefi sessizce oturup şunları söyledi: "Anladığım kadarıyla Berberilerin İspanyollarla savaşlarıyla alakalı bir hikâye olacak bu, ne zamandır böyle bir şey bestelemek istiyordum. – Savaşlar – kargaşa – romanslar – kortejler – ziller – koraller – trampetler ve – ah davullar! – Hazır beraberken, anlatınız, sevgili Gezgin Hayalci, kim bilir, bu hoş anlatı ruhuma nasıl bir tohum serper ve bundan nasıl büyük zambaklar fışkırır." "Sizin için," diye cevap verdi Gezgin Hayalci, "sizin için, Kilise Korosu Şefi, her şey ânında operaya dönüyor ve bu yüzden, müziğe, ara sıra mideyi güçlendirmek için küçük porsiyonlarla içilen sert içki muamelesi yapan akıllı insanlar sizi bazen deli sanıyorlar. Yine de hikâyeyi size anlatacağım ve olur da keyiflenir ve arzu ederseniz, araya gözüpek birkaç akor serpiştirebilirsiniz." – Yazar olarak, Gezgin Hayalci'nin anlattıklarını nakletmeden önce, sen sevgili okurdan şunu rica edeceğim ki, arada çalınan akorların önünde sadece Kilise Korosu Şefi duruyorsa, yazarın bu yaptığını, iş uzamasın istediği için hoş gör. Böylece, burada Kilise Korosu Şefi konuştu yerine, sadece Kilise Korosu Şefi yazılacak.

"Isabel'in ve Aragonlu Fernando'nun ordugâhı Granada'nın duvarları önünde sonsuza uzanıyordu. Boş yere yardım umarak gittikçe daha da daralan kuşatmayla öd-

lek Boabdil[1] tükenmiş ve kendisine 'Ufak Kral' diyen halkın acı küçümsemesine uğramış halde, sadece vahşi gaddarlığının kurbanlarında anlık teselliler bulur olmuştu. Ancak yılgınlık ve çaresizlik Granada'da halkı ve orduyu her gün ne kadar esir alıyorsa, İspanyol ordugâhında zafer ümidi ve savaş şevki o derece canlanıyordu. Hücuma gerek yoktu. Fernando duvarları topa tutmakla ve kuşatmadakilerin hamlelerini püskürtmekle yetiniyordu. Bu küçük çarpışmalar ciddi savaşlardan çok neşeli idmanlara benziyor, hatta kilise kültünün debdebesinde, inançları uğruna şehitliğin ışıldayan ihtişamındaki gibi övülmüş olduklarından, savaşta şehit düşenlerin ölümü bile yüreklerini coşturuyordu. Isabel ordugâha çekildikten hemen sonra, orta yerde, tepelerinden haçlı bayrağı dalgalanan kuleleri olan yüksek, ahşap bir bina dikti. İç kısmı manastır ve kilise olarak döşendi, içine, her gün ibadetlerini yapan Benedikten rahibeleri taşındı. Maiyeti ve şövalyeleri eşliğinde Kraliçe her sabah, vaftiz babasının okuduğu, koroda toplanan rahibelerin sesleriyle destekledikleri ayini dinlemeye geliyordu. Bir sabah Isabel, muhteşem çan tınısıyla korodaki diğer sesleri bastıran bir ses işitiverdi. Şarkısını dinlemek, coşkuyla şarkı söyleyen halkına hükmeden ormanlar prensesi bülbülün muzaffer kanat çırpışı gibiydi. Ama kelimelerin telaffuzu çok garipti ve şarkının tuhaf, çok acayip tarzı, şarkıcı kadının kilise usulüne henüz alışkın olmadığını, belki de ayini daha ilk defa söylediğini gösteriyordu. Isabel hayretle etrafına bakıp maiyetinin de aynı şaşkınlığa tutulduğunu fark etti; fakat kendisi de maiyetinde hazır bulunan ordunun cesur kumandanı Aguillar gözüne çarptı-

1. Granada'nın son Nasri sultanı Ebu Abdullah Muhammed; Aragon ve Kastilya hükümdarları II. Fernando ve I. Isabel'in şehri ele geçirmesiyle hükümdarlığı son bulmuştur. (Ç.N.)

ğında, işin özel bir tarafı olduğunu sezdi. Aguillar dua sandalyesine diz çöküp ellerini birleştirerek, buğulu gözlerinde kor gibi yanıcı bir hasretle, koro parmaklıklarına doğru bakıyordu. Ayin bittiğinde Isabel, Başrahibe Donna Maria'nın odasına teşrif edip yabancı şarkıcıyı sordu. Donna Maria, 'Ey Kraliçem,' dedi, 'Don Aguillar'ın ay batmadan, muhteşem bir terasla süslenmiş haliyle Berberilerin sayfiye olarak kullandığı o dış istihkâmı basıp fethetmeyi düşündüğünü hatırlayınız lütfen. O gece putperestlerin gür şarkıları, baştan çıkarıcı siren sesleri gibi ordugâhımızda yankılanmaktaydı ve tam da bu sebepten cesur Aguillar bu günah yuvasını harap etmek istiyordu. Henüz işe koyulmuşlar, tutsak kadınlar muharebe esnasında henüz götürülmüştü ki, beklenmeyen takviye güçler, cesur saldırısına bakmadan Aquillar'ı vazgeçip ordugâha çekilmeye zorladı. Düşman onu takibe cesaret edemedi ve böylece esirlerle bol ganimeti kendine kaldı. Tutsak kadınlar arasında bir tanesi vardı ki, teselli bulmaz yakınması, çaresizliği Don Aguillar'ın dikkatini celbetti. Peçeli kadına dostça sözlerle yaklaştı, fakat kadın, ıstırabının sanki şarkıdan başka sesi yokmuş gibi, altın kolyeyle boynuna astığı ziterinde[1] tuhaf birkaç akor tutturduktan sonra, derinden iç çeken, yürek parçalayan seslerle sevgiliden, tüm yaşam sevincinden ayrılışından yakınan bir romansa başladı. Harika tınılardan derinden etkilenen Aguillar, kadını Granada'ya geri göndermeye karar verdi; kadın peçesini geri çekerek kendini onun önüne attı. O an Aguillar kendinden geçmiş gibi bağırdı: 'Sen, Granada'nın şarkı güneşi Zulema değil misin?' – Kumandanın Boabdil'in sarayına gönderildiğinde gördüğü, mucizevi sesi o zamandan beridir göğsünün

1. Kanuna benzeyen bir saz. (Ç.N.)

derinlerinde yankılanan Zulema'ydı bu gerçekten de. 'Sana özgürlüğünü veriyorum,' diye bağırdı Aguillar, fakat o sırada haçı eline alan saygıdeğer Peder Agostino Sanchez, 'Unutma, efendim! Esir kadını hür bırakarak ona büyük haksızlık ediyorsun, zira belki putperestlikten koparılınca, bizde Tanrı'nın merhametiyle nurlanıp kilisenin kucağına dönebilirdi,' dedi. Aguillar dedi ki: 'Bir ay boyunca yanımızda kalabilir, sonra, Tanrı'nın ruhunun içine işlediğini hissetmezse Granada'ya geri götürülebilir.' Böylece, efendim, Zulema tarafımızca manastıra kabul edildi. Başta kendini tamamen ümitsiz bir ıstıraba bıraktı, manastırı kâh vahşi ve korkunç tınıda, kâh derin derin yakınan romanslarla dolduruyordu, zira her yerden o içe işleyen çan sesi işitiliyordu. Bir defasında gece yarısı kilise korosunda toplanmış, şarkının yüce üstadı Ferreras'ın bize öğrettiği o pek kutsal şekliyle gece duasını okuyorduk. Işıkların parıltısında Zulema'nın koronun açık kapısında dikildiğini, ciddi bakışında sükûnet ve huşuyla, içeriye baktığını fark ettim; biz çifter çifter çıkarak koroyu terk ederken Zulema, koridorda bir Meryem suretinin yakınlarında diz çökmüştü. Öbür gün romans söylemedi, aksine sessiz ve içine kapalı kaldı. Çok geçmeden tiz akortlu ziterinde, kilisede söylediğimiz o koralin akorlarını dènedi, sonra da sessiz sessiz şarkı söylemeye, hatta bizim şarkımızın sözlerini bile, şüphesiz dili dönmeyerek inanılmaz şekilde bir telaffuzla denemeye başladı. Tanrı'nın ruhunun yumuşak ve avutucu bir sesle şarkısında onunla konuştuğunun ve kadının göğsünün onun rahmetine açılacağının pekâlâ farkındaydım, bu yüzden koronun virtüözü rahibe Emanuela'yı, köz halindeki kıvılcımı körüklesin diye ona gönderdim ve böylece, kilisenin kutsal şarkısında içindeki imanı alevleniverdi. Zulema gerçi henüz kutsal vaftizle kilisenin kucağına kabul edilmiş değil, ama koromuza katıl-

masına ve harika sesini dinin ihtişamına yüceltmesine müsaade edildi. Kraliçe artık, Agostino'nun telkiniyle Zulema'yı Granada'ya göndermeyip onu manastıra aldırdığında Aguillar'ın içinde neler olup bittiğini çok iyi anlamıştı ve Zulema'nın gerçek imana dönmesine de bir o kadar sevinmişti. Birkaç gün sonra Zulema vaftiz edilip Julia adını aldı. Bizzat Kraliçe, Cádiz Markisi Enrique de Guzmán, kumandanlar Mendoza ile Villena bu kutlu eylemin şahitleriydi. Julia'nın sesinin, inancının büyüklüğünü artık daha içten ve coşkuyla vereceğine inanılıyordu, ki kısa bir zaman böyle de oldu, bununla beraber Emanuela çok geçmeden, Julia'nın sık sık tuhaf şekilde, yabancı tonlar katarak koralden saptığını fark etti. Koroda ekseri tiz akortlu bir ziterin boğuk tınısı yankılanıyordu apansız. Tonu, şiddetle uğuldayan tellerin akislerine benziyordu. Sonra Julia huzursuzlanıyor ve elinde değilmiş gibi Latince ilahiye Berberice bir kelime karıştırdığı oluyordu. Emanuela yeni dindaşına, düşmanına sabırla karşı koymasını ihtar etti, ama Julia bunu hafife alarak umursamadı, sık sık, ihtiyar Ferrera'nın ciddi, kutsal koralleri tınlamaya başladığında, rahibeleri kızdırırcasına, tiz akortladığı ziteriyle uyuşuk Berberi aşk şarkıları söylüyordu. Koroda uğuldayaduran ziter tınıları da, tuhaf şekilde yüksek perdeden ve adeta küçük Berberi flütlerinin tiz ıslıkları gibi ters geliyordu."

KİLİSE KOROSU ŞEFİ: *Flauti piccoli* – pikolo flütü. Ama azizim, henüz hiçbir şey, operalık hiçbir şey çıkmadı – giriş bile yok ki bu hep asıl noktadır, fakat ziterin tiz ve yüksek akordu, işte bu beni ilgilendirdi. Şeytan'ın tenor olduğuna inanmaz mısınız? Şeytan gibi sahtedir, bu yüzden her şeyi falsolu yapar!

GEZGİN HAYALCİ: Ulu Tanrım! – Siz günden güne daha da nüktedan oluyorsunuz, Kilise Korosu Şefi!

Ama haklısınız, tüm doğal olmayan ıslık ve viyaklamaları falan Şeytan'a bırakalım. Bununla beraber, her an, iyi dikkat edilmesi gereken bir noktayı atlama tehlikesi yaşadığım için, aslında çok canımı yakan hikâyeme devam edelim.

Ordugâhın asil kumandaları eşliğindeki Kraliçe, her zamanki gibi ayini dinlemek için Benedikten rahibelerinin kilisesine yürüdü. Kapının önünde sefil, pejmürde bir dilenci yatıyordu, muhafızlar onu uzaklaştıracaktı, fakat tam kaldırdıklarında kendini kurtarıp inleyerek yere kapaklandı, öyle ki bu, Kraliçe'ye çok dokundu. Aguillar gazapla öne fırlayıp sefil adamı ayağıyla itekleyecekti. Ama o, vücudunun yarısıyla ona doğru yönelip bağırdı: "Yılanı tekmele – yılanı tekmele, seni sokacak öldüresiye!" ve üstüne bir de paçavralarının altında saklı ziterinin tellerine vurdu, öyle ki hepsi, tiz ve korkunç ıslık sesle dağılıp uğursuz bir ürpertiye kapılarak titreyiverdiler. Muhafızlar iğrenç gulyabaniyi kovaladılar, dediklerine göre bu adam keyifli şakaları ve şaşırtıcı ziter çalışıyla ordugâhtaki askerleri eğlendiren kaçık, tutsak bir Berberi'ymiş. Kraliçe içeriye girdi ve ayin başladı. Korodaki rahibeler, makamıyla *Sanctus*'u okuyorlardı, Julia'nın her zamanki gibi güçlü bir sesle dahil olacağı yerdeydiler: *Pleni sunt coeli gloria tua*,[1] o anda koroyu tiz bir ziter tonu sardı, Julia sayfasını çabucak katladı, korodan çıkacaktı. "Ne yapıyorsun?" diye bağırdı Emanuela. "Üf!" dedi Julia, "üstadın muhteşem tonlarını duymuyor musun? – onun yanında, onunla şarkı söylemeliyim ben!" Böylece Julia aceleyle kapıya yürüdü; fakat Emanuela çok ciddi ve vakur bir sesle, "Günah-

1. (Lat.) Gökler şanınla dolu. (Ç.N.)

kâr, ağzınla ona övgüler sunarken, kalbinde dünyevi düşünceler taşıyıp Tanrı'ya kulluğu tercih ediyorsun, defol buradan, içinde şarkının gücü kırılmış, göğsünde Tanrı'nın ruhunun alevlendirdiği muhteşem sesler susmuş!" dedi. – Emanuela'nın sözleriyle yıldırım çarpmışa dönen Julia oradan seğirtti. – Tam, rahibelerin geceleyin gece duasını yapmak için toplandıkları zamandı, tüm kiliseyi yoğun bir duman doldurdu. Hemen sonrasında alevler tıslayarak ve çatırdayarak yan binanın duvarlarından içeri dalıp manastırı kapladı. Rahibeler hayatlarını güçbela kurtardılar, ordugâhta trompetler ve borular çınlıyordu, askerler uykularından sendeleyerek kalktılar; alazlı saçı ve yarı yanmış kıyafetiyle kumandan Aguillar manastırdan fırlarken göründü, yokluğu anlaşılan Julia'yı boşuna kurtarmaya uğraşmıştı, ondan eser yoktu. Çıkan fırtınayla körüklenip iyice etrafa yayılan yangınla mücadele sonuçsuz kaldı: Kısa zaman içinde Isabel'in muhteşem, zengin ordugâhının tamamı kül oldu. Hıristiyanlara uğrayan belanın kendilerine zafer getireceği zannıyla Berberiler, ciddi bir kuvvetle atak yaptılar; fakat İspanyolların hiçbir savaşı bundan daha parlak olmamıştı; trompetlerin sevinç nidaları altında zafer sarhoşluğuyla istihkâmlarına çekildiklerinde Isabel, açık alanda kurulan tahta çıkıp yanıp kül olan ordugâhın yerinde bir şehir inşa edilmesi buyruğunu verdi! Granadalı Berberilere bu, kuşatmanın asla kalkmayacağını gösterecekti.

KİLİSE KOROSU ŞEFİ: Sadece ruhani şeylerle tiyatroya çıkmaya cesaret edilse, –şuraya buraya biraz koral ekleyince, sevgili seyircilerle sıkıntı yaşamasaydık– Julia fena bir seçenek değildi hani. Pırıl pırıl parlayacağı şu ikili tarzı düşünün, önce romanslar, sonra kilise şarkıları. Birkaç en sevilen İspanyol ve Berberi şar-

kısını hazırladım bile, Kraliçe'nin buyruğunu melodramla işleme niyetinde olduğum gibi İspanyolların zafer marşı da kötü olmadı, bununla birlikte hepsi birleşince nasıl olur, onu ancak Tanrı bilir! – Ama anlatmaya devam edin, Julia'ya dönelim tekrar, inşallah yanıp ölmemiştir.

GEZGİN HAYALCİ: Düşünün ki, pek sevgili Kilise Korosu Şefi, İspanyolların yirmi bir günde inşa edip duvarlarla çevirdikleri o şehir, bugün hâlâ ayakta olan Santa Fe'dir. Bununla beraber sözü böyle doğrudan size yöneltmekle sesimdeki ciddiyeti kaybediyorum ki, bu ciddi konuya ancak bu ses yaraşır. Palestrina'nın şurada, konsol piyanonun üstünde açık duran responsoryumlarından[1] birini çalmanızı isteyecektim.

Kilise Korosu Şefi isteneni yaptı, bunun üzerine Gezgin Hayalci devam etti:

GEZGİN HAYALCİ: Berberiler, şehirlerini inşaları esnasında İspanyolları türlü şekillerde rahatsız etmekten geri durmadılar, ümitsizlik onları en cesurca cahilliklere sevk ediyordu, böylece çatışmalar her zamankinden daha ciddi bir hal aldı. Aguillar bir zamanlar, İspanyol öncülerinin baskına uğrattığı bir Berberi bölüğünü Granada surlarına kadar geri savurmuştu. Atlılarıyla geri dönüp tüm ruhuyla melankolik ve hüzünlü hatıralara dalmak üzere maiyetini önden yollayarak bir mersinlikteki ilk istihkâmların yakınında durmuştu. Julia'nın hayali zihninde capcanlıydı. Çatışma esnasında bile onun sesinin kâh tehdit kâh şikâyet ettiğini işitiyordu, şimdi bile ona öyle geliyordu ki, sanki

1. Koro ile solocular (ya da bir solocu) arasında karşılıklı seslendirilen düz şarkı. Melodisiyle sözlerine verilen ad. (Ç.N.)

yarı Berberi yarı Hıristiyan kilise müziği, tuhaf bir şarkı, karanlık mersinlerin arasında uğulduyordu. Aniden, gümüş pullu zırhı içinde, hafif Arap atı üstünde bir Berberi süvarisi, ormandan hışırdayarak çıktı ve attığı mızrağı hemen Aguillar'ın başının yanında vızıldadı. İkinci mızrak uçup da atının göğsüne saplanarak öfke ve acıdan şaha kalkmasına ve şiddetli bir düşüşle ölmemek için Aguillar'ın çabucak yan taraftan sıyrılmasına yol açtığında Aguillar, çektiği kılıcıyla düşmana saldırmak üzereydi. Berberi o tarafa sıçradı ve hilal kılıcını Aguillar'ın çıplak başına doğru savurdu. Ama Aguillar bu öldürücü hamleyi ustaca çelip kılıcını öyle kuvvetle savurdu ki, Berberi kendini ancak attan aşağı salarak kurtulabildi. Aynı anda Berberi'nin atı Aguillar'ın dibine kadar yanaştı, böylece Aguillar ikinci bir hamle yapamadı, Berberi'yse hançerini çıkardı, fakat darbesini indiremeden Aguillar onu bir dev kuvvetiyle yakalayıp attan aşağı çekmiş ve güreşerek yere çalmıştı. Berberi'nin göğsüne çöktü ve adamın sağ kolunu, kımıldatamayacağı şekilde şiddetle kavrayıp hançerini çekti. Tam Berberi'nin boğazını kesmek üzere kolunu kaldırmıştı ki, adam derinden içini çekti: "Zulema!" – Mermer gibi donup kalan Aguillar başladığı işi bitiremedi. "Uğursuz adam," diye bağırdı, "o söylediğin isim nedir?" Berberi, "sapla şunu, seni öldürüp mahvetmeye yemin etmiş birini öldüreceksin. Evet! Bil ey hain Hıristiyan, bil ki Zulema'yı çaldığın kişi, Elhamer kabilesinin sonuncusudur! – Bil ki deli tavırlarıyla ordugâhınıza sızan o pejmürde dilenci, Hichem'di, bil ki siz melunların, düşüncelerimin ışığını kapadığınız karanlık hapishaneyi ateşe verip Zulema'yı kurtarmayı başardım." – "Zulema – Julia sağ mı?" diye bağırdı Aguillar. Hichem dehşetli bir alayla, çığlığa benzer bir kahkaha kopardı: "Evet sağ, ama si-

zin kanlı, dikenden taçlı putunuz, lanet büyüsüyle onu yakalayıp hayatın hoş kokulu ateşli çiçeğini, putlarınızın hatunları olduğunu söylediğiniz çıldırmış bir kadının kefenine sardı. Bil ki, göğsündeki ses ve şarkı, samyelinin zehirli nefesi üflenmiş gibi öldü. Zulema'nın tatlı şarkılarıyla hayatın tüm neşesi kaçtı, bu yüzden öldür beni – öldür beni, zira benden hayatımdan fazlasını çalan senden intikam alamayacağım." Aguillar Hichem'i bırakıp kılıcını yerden alarak yavaşça ayağa kalktı. "Hichem," dedi, "kutsal vaftizle Julia adını alan Zulema, dürüstçe göğüs göğse çarpışırken esirim oldu. Tanrı'nın merhametiyle nurlanıp Muhammed'e boş yere kulluk etmekten vazgeçti ve sen, kör Berberi, senin bir putun kötü büyüsü dediğin, Zulema'nın karşı koyamadığı kötünün imtihanından başka bir şey değildi. Sen Zulema'ya sevgilim diyorsan, öyleyse imana gelen Julia da benim hülyalarımın kadını olsun; o kalbimdeyken, gerçek imanın ihtişamı için seninle yapacağım kavgayı kazanacağım. Silahlarını al ve âdetlerinize göre nasıl istersen öyle saldır bana." Hichem çabucak kılıçla kalkanı kavradı, ama Aguillar'ın üzerine koşarken yüksek sesle haykırarak sendeledi, yanında duran atına atlayıp hayvanı uzun dörtnalla koşturdu. Aguillar bunun ne demeye geldiğini anlamadı; ama o an heybetli papaz Agostino Sanchez onun arkasında dikilmekte ve şöyle demekteydi: "Hichem benden mi, yoksa benim içimde ikamet eden ve sevgisine hor baktığı Tanrı'dan mı korkuyor?" Aguillar, Julia hakkında işittiği her şeyi anlattı ve ikisi de, Hichem'in ziter tınılarının cazibesine kapılan Julia'nın içindeki tüm huşuyu kaybederek *Sanctus* esnasında koroyu terk ettiği zaman Emanuela'nın söylediği kehanetli sözleri hatırladılar.

KİLİSE KOROSU ŞEFİ: Opera düşünmüyorum artık,

fakat pullu zırh içindeki Berberi Hichem'le kumandan Aguillar arasındaki mücadeleyi müzikle anlamaya başlıyorum. – Şeytan alsın! – Birbirlerine karşı Mozart'ın *Don Giovanni*'de yaptığından daha iyi şekilde nasıl hücum ettirilebilirler? Biliyorsunuzdur – ilk –

GEZGİN HAYALCİ: Sessiz olun, Kilise Korosu Şefi! Gittikçe uzayan hikâyeme artık son noktayı koyacağım. Daha neler neler oluyor, ama düşünceleri toplamak lazım, çünkü bu arada hep Bettina'yı düşünüyorum, ki bu da beni az şaşırtmıyor. Anlattığım İspanyol hikâyesinden asla haberdar olmamasını tercih ederim, bununla beraber bana kapıyı dinliyor gibi geliyor, elbette bu sadece bir kuruntu olsa gerek. Öyleyse devam edelim. –

Devamlı tüm muharebelerden mağlup, günlük, hatta saatlik olarak artan açlık ihtiyacının baskısıyla Berberiler kendilerini teslim olmaya mecbur gördüler ve topların gümbürtüsü altında bayram havasıyla Fernando ve Isabel Granada'ya girdi. Papazlar büyük camiyi kutsayıp katedral yapmışlardı ve alay, sahte peygamber Muhammed'in kullarına karşı verdiği muhteşem zafer için huşu içinde bir ayinle, *Te deum laudamus*[1] merasimiyle orduların efendisine teşekkür etmek üzere buraya yürüdü. Berberilerin zahmetle bastırılan, durup durup yeniden kuduran öfkesini tanıyorlardı artık ve bu sebepten uzak caddelerde hücuma hazır dolanan birlikler, anayoldan ilerleyen merasim alayını koruyordu. Böylece Aguillar da, aniden bir ok atışıyla omzundan yaralandığını hissettiğinde, bir piyade bölüğünün başında uzaklardan, ayinin baş-

1. (Lat.) "Seni Tanrım, överiz biz." Kilise büyüklerinden Aziz Ambrosius'a atfedilen methiyenin başlangıç sözleri. (Ç.N.)

ladığı katedrale yönelmekteydi. Aynı anda karanlık bir kemer yolundan bir yığın Berberi fırlayıp ümitsiz bir öfkeyle Hıristiyanları baskına uğrattı. Başlarındaki Hichem, Aguillar'a doğru koştu, yaranın sancısını pek hissetmeyen hafif yaralı rakibi onun devasa hamlesini ustalıkla savurdu, aynı anda Hichem, yarılmış başıyla ayakları dibinde yatıyordu. İspanyollar, az sonra bağırarak kaçıp kendilerini kapısını çabucak kilitledikleri taş bir eve atan hain Berberilerin üzerine öfkeyle çullandılar. İspanyollar eve hücum etti, ama o sırada pencerelerden oklar yağdı, Aguillar da içeriye kundak atmalarını emretti. Yanan binadan topların gümbürtüsü arasında mucizevi bir ses duyulduğunda, alevler çatıdan göğe yükseliyordu: "*Sanctus – Sanctus Dominus deus Sabaoth.*"[1] Aguillar ümitsiz bir ıstırapla, "Julia – Julia!" diye bağırdı, o sırada kapılar açıldı ve Benedikten rahibesi kılığıyla Julia, gür sesiyle, – "*Sanctus – Sanctus Dominus deus Sabaoth*" diye şarkı söyleyerek dışarıya çıktı, ardından eğilmiş vaziyette, elleri göğüslerinde haç tutmuş Berberiler geliyordu. İspanyollar hayretle geri çekildiler ve Julia safları yararak Berberilerle katedrale yürüdü – içeri girerken makamıyla *Benedictus qui venit in nomine domini*'yi[2] okuyordu. Sanki azize gökten gelip Tanrı'nın mübarek kullarına kutsal şeyler bildirecekmiş gibi halk diz çöktü. Sabit adımları, göğe doğrultulmuş nurani bakışıyla Julia, ayini söyleyerek ve samimi bir huşuyla kutsal usulleri yerine getirerek Fernando'yla Isabel'in arasındaki en büyük kilise sunağının önüne yürüdü. *Dona nobis pacem*'in[3] son sözle-

1. (Lat.) "Kutsaldır, kutsaldır, Yüce Rabbimiz Zebaot." *Sanctus*'un başı. (Ç.N.)
2. (Lat.) Tanrı adına gelene övgüler olsun. (Y.N.)
3. (Lat.) "Bize huzur ver." *Agnus Dei*'nin sonu. (Ç.N.)

rinde Julia, ruhunu teslim ederek Kraliçe'nin kollarına düştü. Onu takip eden tüm Berberiler, imana gelip aynı gün vaftiz edildiler.

Doktor gürültü patırtıyla içeri girip bastonunu sertçe zemine vurarak hiddetle, "Hâlâ oturmuş, çevredekileri umursamadan, birbirinize deli saçması hikâyeler anlatıyor, insanları daha da hasta ediyorsunuz," diye bağırdığında Gezgin Hayalci, hikâyesini böylece bitirmişti. – "Yine ne oldu, azizim?" dedi Kilise Korosu Şefi büsbütün korkarak. "Sebebini çok iyi biliyorum," diye Gezgin Hayalci rahat bir şekilde söze karıştı. "Bettina'nın bizi hararetle konuşurken duyup yan odaya giderek her şeyi öğrenmesinden ne eksik ne fazla." "Kahrolası hikâye zırvalarınızdan," diye köpürdü Doktor, "elinize geçen şu ki, çılgın Gezgin Hayalci, hassas ruhları zehirliyor – kaçık şeylerinizle onları mahvediyorsunuz; ama ben işinize mani olacağım." – "Saygıdeğer Doktor!" diye Gezgin Hayalci, öfkeli adamın lafını kesti, "heyecana kapılmayın ve Bettina'nın ruhani hastalığının ruhani çarelere muhtaç olduğunu hesaba katın, belki de benim hikâyem" – "Susun, susun," diyen Doktor istifini bozmadan araya girdi, "ne diyeceğinizi biliyorum." – "Opera için işe yaramaz, ama bunun haricinde içinde birkaç tuhaf tınılı akor vardı." Kilise Korosu Şefi böyle mırıldanıp şapkasını alarak dostlarını takip etti.

Bundan üç ay sonra Gezgin Hayalci, nefis çan sesiyle Pergolesi'nin *Stabat Mater*'ini[1] söyleyen (fakat kilise yerine büyücek bir odada) iyileşen Bettina'nın elini se-

1. *Stabat mater dolorosa* "(İsa'nın) ıstırap dolu annesi (haçın başında) dikiliyordu" sözleriyle başlayan şarkı Paskalya'dan önceki pazar, cuma günkü Katolik ayininde söylenir. En meşhur bestelerinden biri Giovanni Battista Pergolesi'ye (1710-36) aittir. (Ç.N.)

vinç ve samimi bir vecdle dolu olarak öptüğünde kız, "Büyü ustası sayılmazsınız, ama bazen biraz inatçı oluyorsunuz," dedi, Kilise Korosu Şefi de ekledi, "tüm hayalciler gibi."

İKİNCİ BÖLÜM

ISSIZ EV

– Hayattaki gerçek olayların çoğunlukla, en canlı hayal gücünün bile yaratabileceğinden çok daha mucizevi olduğu konusunda hemfikirdiler. "Kastettiğim şu ki," dedi Lelio, "hikâye bunun için yeterli bir kanıt ve tam da bu yüzden, yazarın, miskin beyninde zayıf ateş eşliğinde yumurtladığı çocuklukların, evrene hâkim sonsuz gücün eylemlerine kafa tutmaya kalkıştığı tarihî romanlar, o kadar yavan ve sıradan oluyor." "Bu," diye Franz söze başladı, "etrafımızı çeviren, bizi üzerimize hükmedici, varlığımızın şartı olan ruhu tanıdığımız o kuvvetle yakalayan şey, bilinemez sırların derin gerçeğidir." "Ah!" diye Lelio devam etti, "Bahsettiğin bilgi! – İlk günahtan sonraki yozlaşmamızın en dehşet verici sonucu da, bu bilgiden yoksun olmamızdır!" "Birçokları," diye Franz dostunun lafını kesti, "birçokları çağrılır, çok azı seçilir! Bilmenin, hayatımızdaki mucizeleri güçlü bir şekilde sezmenin bazılarına özel bir duyu gibi verildiğine inanmıyor musun? İçinde kaybolabileceğimiz bu karanlık bölgeden, dertsiz "şimdi"ye doğru sıçramak için, mucizevi olanı görmek gibi kâhinlik kabiliyetlerini muzır bir temsilci olarak Spalanzani'nin başka şeylerin yanı sıra tüm duyuların topluca yapacağından fazlasına yol açabilen mükemmel bir altıncı duyu keşfettiği yarasalarına

benzettiğim insanlara ilişkin şu güldürücü meseli atıyorum önünüze." "Hahha," diye bağırdı Franz gülerek, "bu fikre göre yarasalar aslında doğuştan uyurgezerdirler! Fakat düşündüğün dertsiz şimdide doğrulup o hayranlık uyandıran altıncı hissin, şahıs, eylem veya olay, her tür belirtinin hemencecik, sıradan yaşamımızda dengini bulamayıp bu sebepten mucizevi diyeceğimiz eksantrik tarafını göreceğini söylemek isterim. Fakat sıradan yaşam nedir? – Ah, burnumuzun her tarafına çarptığı dar çember içinde dönmektir, insan yine de günlük işlerin ritmi eşliğinde türlü sıçramalar denemek ister. Bahsettiğimiz kâhinlik kabiliyetinin oldukça kendine has göründüğü birini tanıyorum. Sırf bu sebepten onun, yürüyüşü, kıyafeti, sesi veya bakışında şaşırtıcı olan şey tanımadığı insanların peşinden günlerce koşması, öylesine anlatılmış, dikkate değmeyen, kimsenin önemsemediği bir olay, bir iş hakkında derin düşüncelere dalması, tamamen zıt şeyleri birleştirip kimsenin aklına gelmeyecek ilişkiler hayal etmesi." Lelio yüksek sesle bağırdı: "Dur, dur, öyle tuhaf gözlerle boşluğa baktığından aklını kurcalayan bir şey varmış gibi görünen bizim Theodor bu yahu." Onca zamandır susan Theodor, "Sahiden," diye lafa başladı, "zihnimde gördüğüm o gerçekten tuhaf şeyin yansıması içlerinde olduğu müddetçe bakışlarım sahiden de tuhaftı. Yakınlarda yaşadığım bir maceranın hatırası" – "Anlat, anlat," diye arkadaşları sözünü kestiler. "Anlatmak," diye devam etti Theodor, "isterim gerçi, ama en başta sana, sevgili Lelio, söylemem lazım ki, kâhinlik kabiliyetimi sergileyecek örneklerini oldukça kötü seçtin. Eberhard'ın *Synonymik*'inden[1] bilmen lazım, bilgi ve arzunun, makul hiçbir sebeple meşrulaştırılamayan tüm

1. "Eşanlamlılar". Johann August Eberhard'ın XVIII. yy.'da yayımlanmış eseri. (Ç.N.)

ifadelerine "inanılmaz" denir, "mucizevi" ise insanın imkânsız, anlaşılamaz sandığı, tabiatın bilinen güçlerini aşan veya söylediğim gibi, sıradan seyrine karşıymış gibi görünen şey demektir. Bundan da anlayacaksın ki, demin kâhinlik kabiliyetim konusunda inanılmazı mucizeviyle karıştırdın. Ama görünürde inanılmaz olanın mucizevi olandan fışkırdığı ve çiçekli yapraklı inanılmaz dalların fışkırdığı mucizevi gövdeyi görmediğimiz kesindir. Sizle paylaşmak istediğim macerada her ikisi de, inanılmazla mucizevi olan, bana öyle geliyor ki, gayet ürpertici şekilde birbirine karışıyor." Bunları söyleyen Theodor, arkadaşlarının da bildiği üzere seyahatinden beri türlü notlarını kaydettiği defterini çıkarıp ara sıra içine bakarak paylaşmaya devam etmenin kıymetsiz görünmediği şu olayı anlattı:

"Biliyorsunuz ki," (Theodor söze böyle başladı), "geçen yazın tamamını ...'de geçirdim. Orada bulduğum eski dost ve tanıdıkların çokluğu, özgür ve rahat hayat, sanat ve bilimin uyandırdığı çeşit çeşit ilhamlar, tüm bunlar beni bağlamıştı. Daha önce hiç bu kadar neşeli olmamıştım ve sık sık sokaklarda tek başıma gezinmek ve vitrindeki her bakır gravürle, her afişle ilgilenmek veya rastladığım kişileri seyretmek, hatta bazılarının aklımdan yıldız falını çıkarma zaafımı tutkuyla takip ediyordum, zira sadece sergideki sanat ve lüks eserleri değil, çok sayıdaki nefis ihtişamlı binaların manzarası da beni karşı konmaz şekilde buna sevk ediyordu. Her cinsten binalarla çevrilmiş, ...ger Kapısı'na çıkan ağaçlı yol, mevki veya varlıktan dolayı daha lüks yaşam keyfine hakkı olan yüksek tabakanın toplanma yeridir. Yüksek ve geniş konakların zemin katında genellikle lüks mallar satışa sunulurken, yukarı katlarda tasvir ettiğim sınıftan insanlar oturur. En zarif oteller bu caddede bulunur, yabancı elçiler genellikle burada oturur, yani burada, kendini as-

lında olduğundan daha kalabalık gösteren başkentin diğer bölgelerin daha fazla özel yaşam ve hareketlilik olduğunu düşünebilirsiniz. Bu semte ilgi, bazılarının ihtiyacından daha küçük bir daireyle yetinmesine sebep olur, böylece birkaç ailenin oturduğu bazı evler arı kovanına benzer. Günün birinde aniden, çok inanılmaz, tuhaf bir şekilde diğerlerinden sıyrılan bir ev gözüme çarptığında, o yolu çoktan defalarca geçmiştim. Alçak, dört pencere genişlikte, iki yüksek büyük binanın kıskaca aldığı, zemin katın üstündeki katı, komşu evin zemin katı pencerelerinin azıcık üstüne uzanan bakımsız çatısı, kısmen yapıştırılan kâğıtlarla örtülü pencereleri, boyasız duvarları ev sahibinin büsbütün ihmalini gösteren bir ev düşünün. Böyle bir ev zevkli bir lüksle inşa edilmiş muhteşem binaların arasında nasıl bir istisna oluşturur, düşünün. Olduğum yerde kaldım ve daha yakından bakınca, tüm pencerelerin sıkı sıkıya kapalı olduğunu, hatta zemin kat pencerelerinin önüne bir duvar örüldüğünü, kenara takılmış, aynı zamanda ev kapısı hizmeti gören kapıda, alışagelindiği üzere zilin olmadığını ve kapıya giden yolda da hiçbir yerde keşfedilecek bir kilit, bir düğme bulunmadığını fark ettim. Evde kimsenin oturmadığına ikna olmuştum, zira, ne kadar sık ve günün hangi saatinde geçersem geçeyim, içinde asla insan namına bir ize rastlamadım. Şehrin bu mahallesinde oturulmayan bir ev! İnanılmaz bir durum, bununla beraber meselenin tabii ve basit sebebi belki de, sahibi uzun süren bir seyahatte mahsur kalmış veya ...n'e geri dönünce ikametini burada devam ettirebilmek için bu mülkü ne kiralayabiliyor ne satabiliyor olmasıydı. – Böyle düşünüyordum, yine de ben bile, bu ıssız evin önünden geçtiğim her seferinde nasıl mıhlanmış gibi kalakaldığımı, tuhaf fikirlere kapıldığımı ve bu fikirlerde kaybolmak zorunda kaldığımı bilmiyordum. – Siz, mutlu gençlik, hayatımın sadık

yoldaşları, benim ezelden beri nasıl evhamlı davrandığımı ve benim hayatıma mucizevi bir dünyanın, düz mantıkla yalanlayadurduğunuz tuhaf belirtilerinin nasıl girdiğini hepiniz bilirsiniz! – Şimdi! O zeki, kılı kırk yaran suratlarınızı istediğiniz gibi buruşturun, ben bile sıklıkla acımadan kendi aklımı karıştırdığımı ve ıssız eve de aynı şey oluyor gibi göründüğünü memnuniyetle itiraf ederim, ama – sonunda sizi yere serecek olan hisse geleceğim, dikkat buyurun! – Sadece gelelim! – Bir gün, hem de alışkanlığımın bana ağaçlı yolda dolanmayı salık verdiği saatte, her zamanki gibi, ıssız evin önünde derin düşünceler içinde gözlerimi dikmiş, duruyordum. Birden, oraya doğrudan bakmadan, yanımda birinin oraya dikilip bakışlarını bana yönelttiğini fark ettim. Birçok açıdan benimle kafa dengi olduğunu gösteren Kont P.ydi bu ve o an, evin esrarının onun da dikkatini çektiğinden daha emin olduğum bir şey yoktu. Bu garip binanın şehrin bu en canlı semtinde üzerimde uyandırdığı tuhaf intibadan bahsederken onun alayla gülümsemesi daha da gözüme battı, ama az sonra her şey açıklığa kavuştu. Kont P. benden çok daha fazla ilerleme kaydetmiş ve bazı mütalaalar, kombinasyonlar, vs. sayesinde evin durumunu ortaya çıkarmıştı ve işte tam da bu durum, şairin en canlı hayal gücünün hayata geçirebileceği cinsten gayet tuhaf bir hikâyeyle sonuçlanıyordu. Kont'un hâlâ açık seçik hatırımda olan hikâyesini sizinle paylaşmam doğru olacaktır herhalde, bununla beraber aslında başıma gelen şey, beni daha şimdiden durmadan devam etmemi gerektirecek kadar asabileştiriyor. Şu var ki, hikâyeyle işi bittiğinde, garip evde, ihtişamla donatılmış dükkânın hemen bitişikteki pastacının pastanesinden başka bir şey olmadığını öğrenen canım Kont'un düştüğü durumu siz düşünün. Bu yüzden fırınların konduğu zemin katın pencereleri duvarla örülmüş ve pişirilen mamuller, güneş ve ha-

şerattan korusun diye yukarı kat kalın perdelerle kapanmıştı. Kont bunları benimle paylaştığında, onun gibi ben de soğuk su etkisi yaşamıştım veya en azından, her şairane şeye düşman olan cin, tatlı rüyalar gören adamın sertçe burnundan çekiştiriyor olabilirdi. – Bu sıkıcı açıklamayı önemsemeden, her geçişimde ıssız evden tarafa bakmaktan kendimi alamıyordum ve hâlâ, tüm vücudumu titreten hafif bir üşümeyle, orada kapalı bulunan şeye dair türlü tuhaf hayaller uyanıyordu kafamda. Pastacılık, badem, şekerleme, turta, meyve reçelleri vs. fikrine katiyen ısınamamıştım. Tuhaf bir düşünce kombinasyonu, tüm bunları bana tatlı, yatıştırıcı bir ikna gibi gösteriyordu. Aşağı yukarı şöyle: 'Korkmayınız, azizim! Biz hepimiz tatlı sevimli çocuklarız; ama birazdan azıcık yıldırım düşecek.' Sonra tekrar şöyle düşünüyordum: 'Cidden çıldırmış bir deli misin ki, en sıradan şeyi mucizevi diye yorumlamaya çalışıyorsun, dostların seni boş yere mi kaçık hayalperest diye azarlıyorlar?' – Ev, kaderi başka türlüsüne izin vermeyeceği için, hiç değişmeden, olduğu gibi kaldı, böylece gözlerim buna alıştı ve sair zamanlarda bayağı duvarlardan fırlar gibi görünen çılgın şekiller giderek kayboldu. Bir tesadüf, uykuya dalan her şeyi tekrar uyandırdı. – Elden geldiğince kendimi günlük yaşantıya bıraktıysam da, müthiş evden gözümü almaktan kaçınmayışımın, mucizevi şeylere duyduğum yoğun eğilimden kaynaklandığını rahatça anlayacaksınızdır. Böylece günün birinde, her zamanki gibi öğle saati ağaçlı yolda dolanırken, gözlerimi ıssız evin perdeli pencerelerine doğrulttum. O an, pastanenin bitişiğindeki son pencerenin perdesinin kımıldamaya başladığını fark ettim. Bir el, bir kol gün yüzüne çıktı. Opera dürbünümü kaptığım gibi, bir hanımefendinin, küçük parmağında sıradışı bir ateşin parıldadığı pırlantalı, göz kamaştırıcı beyazlıkta, güzel biçimli elini gördüm, dolgun bir güzel-

likle hareket eden kolunda zengin bir bilezik ışıldıyordu. Eli, pencere pervazına uzun, tuhaf şekilli bir kristal şişe koyup perdenin ardında kayboldu. Bense donakalmıştım, acayip korkutucu, hoş bir his içimden elektrik sıcaklığıyla akıp geçti, bunun üzerine perdesiz pencereyi göz hapsine aldım, herhalde bağrımdan hasret dolu bir iç çekiş kopmuş olacak. Nihayet uyandım ve etrafımı, türlü sınıflardan, tıpkı benim gibi meraklı suratlarla yukarı bakan insanlarca sarılı gördüm. Bu beni mahcup etti, ama aklıma hemen, her başkent halkının, kalabalık şekilde bir evin önünde toplanıp gözlerini dikerek, tek bir ilmiği yırtılmadan altıncı kattan aşağı düşen bir uyku şapkasına hayret etmeyi bırakamayan bir halk olduğu geldi. – Usulca oradan sıvıştım, can sıkıcı cin, işitilecek kadar yüksek sesle kulaklarıma, pastacının zengin, pazar günü için süslenmiş karısının bitirdiği zarif gülsuyunun, vb. şişesini pencere pervazına koyduğunu fısıldıyordu. – Tuhaf bir durum! – Apansızın aklıma çok parlak bir fikir geldi. – Arkamı dönüp ıssız eve komşu pastanenin ışıltılı vitrininden adeta içeri daldım. – Çikolatanın sıcak dumanını serin nefesimle üfleyerek pat diye lafa dalıverdim: 'Sahiden müessesenizi pek bir genişletmişsiniz.' – Pastacı çeyreklik keseye hızla birkaç renkli şekerleme atıp bunları kendisine doğru uzanan tatlı kıza verdi ve iyice açtığı koluyla tezgâhın üzerinden beri tarafa dayanıp gülümseyerek ve meraklı gözlerle bana öyle baktı ki, sanki beni hiç anlamamıştı. Her ne kadar diğer evlerin arasından kasvet ve hüzünle ayrılsa da, fırınını komşu eve yerleştirmiş olmasının çok elverişli olduğunu tekrarladım. 'Aman efendim,' diye başladı pastacı, 'yandaki evin bize ait olduğunu kim söyledi size? – Maalesef satın almak için tüm çabalarımız boşuna çıktı, hem belki de böylesi iyidir; zira yandaki evin durumu başkadır.' – Siz, sadık dostlarım, pastacının cevabının beni nasıl merak-

landırdığını ve evden bahsetmesi için ne kadar ricada bulunduğumu hayal edebilirsiniz. 'Evet, efendim!' dedi, 'Ben de çok farklı bir şey bilmiyorum, fakat kesin olan şu ki ev, başka bir arazisinde yaşayan ve yıllardır ...n'e uğramayan S. Kontesi'ne aittir. Şu an caddemizi süsleyen muhteşem binalardan daha hiç biri yokken, bana anlatıldığı üzere, bu ev, şimdiki haliyle burada duruyormuş ve o zamandan beridir, sadece tamamen çökmeyecek kadar bakımı yapılmış. İçinde yalnızca iki canlı yaşıyor, Nuh Nebi'den kalma yabani bir kâhyayla bir de arka avluda bazen ay çıkınca uluyan huysuz bir köpek. Herkesin ağzındaki efsaneye göre, binaya hayaletler dadanmış, sahiden kardeşimle (dükkânın sahibidir) ben de gece sessizliğinde, özellikle de dükkânda işimizin çok olduğu Noel geceleri, çok defa, açık açık yan binanın duvarının arkasından yükselen tuhaf ağlaşmalar işittik. Sonra da çok iğrenç bir şekilde tırmalama sesleri ve gürültüler geliyor, tüylerimiz diken diken oluyordu. Yine gece vakti, size tarif edemeyeceğim çok tuhaf bir şarkı duyalı çok olmadı. İşittiğimiz ses bariz, ihtiyar bir kadının sesiydi, ama tınıları öyle tiz ve netti ve türlü makamlarla uzun, keskin dalgalanmalar yükseliyordu ki, İtalya, Fransa ve Almanya'da onca şarkıcı kadın tanımama rağmen, böylesini duymamıştım. Sanki şarkıda Fransızca kelimeler geçiyordu, yine de tam olarak ayırt edemiyor, bu korkunç çılgın şarkıyı daha fazla dinleyemiyordum, çünkü tüyler ürpertici bir şeydi. Ara sıra, sokaktaki gürültü azaldığında, arka odada derin iniltiler, ardından zeminden çınlıyormuş gibi gelen boğuk bir kahkaha duyuyorduk, fakat kulağımızı duvara dayayınca yandaki evden de inlemeler, kahkahalar işitiyorduk. – Fark ettiniz mi? –' (beni arka odaya götürüp pencereden dışarıyı gösterdi), 'duvardan fırlamış şu demir boruyu fark ettiniz mi, bazen, hatta yazın ısıtma olmadığında bile öyle tüter ki, karde-

şim kaç defa ihtiyar kâhyayla yangın tehlikesinden ötürü kavga etmiştir, kâhya ise yemeğini pişirdiğini söyleyerek her seferinde af diledi, ama onun ne yediğini ancak Tanrı bilir, çünkü tam da şu boru buram buram tüttüğü zamanlar etrafa acayip, oldukça garip bir koku yayılıyor.' – Dükkânın cam kapısı gıcırdadı, pastacı içeri koşup gelen kişiyi işaret ederek bana manidar bir bakış attı. – Onu tamamıyla anlıyordum. Bu acayip adam, esrarlı evin kâhyasından başkası olabilir miydi? – Mumya gibi suratı, sivri burnu, büzüşmüş dudakları, yeşil kıvılcımlar saçan kedigözleri, devamlı delice gülümseyişi, yığılmış peruğu ve yapıştırma pürçeklerle şekillendirilmiş iyice pudralı saçı, büyücek kurdelesi, *postillion d'amour*'u,[1] eskimiş, rengi solmuş ama iyi bakılmış, fırçalanmış kahverengi kıyafeti, gri çorapları, taş tokalı iri küt ayakkabılarıyla kara kuru bir adam düşünün. Bu kara kuru figürün, özellikle uzun kuvvetli parmaklı devasa ellerine bakılınca sağlam yapıda olduğunu ve tezgâha güçlü adımlarla yürüyüp sürekli gülerek ve kristal kavanozlarda tutulan şekerlemeleri kendinden geçmiş, iniltili ve ağlamaklı bir sesle şunları istediğini düşünün: 'Biraz portakal reçeli – biraz badem kurabiyesi – biraz kestaneşekeri' vs. Bunu düşünüp kendiniz karar verin, tuhaf şeyler sezmenin yeri mi değil mi diye. Pastacı ihtiyarın istediklerini çıkardı. 'Tartınız, tartınız muhterem komşum,' diye sızlanan tuhaf adam cebinden uflaya puflaya küçük deri bir kese çıkarıp içinden zorbela parasını aldı. Tek tek tezgâhın üstüne sayarken parasının, muhtelif eski, kısmen de tamamen tedavülden kalkmış cinsten olduğunu fark ettim. Bu arada sızlanıp duruyor ve mırıldanıyordu: 'Tatlı – tatlı – her şey tatlı olmalı – benim için; Şeytan, karısı-

1. (Fr.) Göğse takılan, fiyonklu büyük şerit. (Ç.N.)

nın ağzına bal çalarmış – halis bal.' Pastacı bana gülerek bakıp ihtiyara, 'Sağlığınız pek iyi değil, tabii, tabii yaşlılık, yaşlılık, insan güç kuvvetten kesiliyor,' dedi. İhtiyar yüz ifadesini değiştirmeden, sesini yükselterek bağırdı: 'Yaşlılık mı? – Yaşlılık mı? – Güçten kesilmek mi? – Aciz – dermansız kalmak mı! Hah ha – hah ha – hah ha!' Sonra da eklemleri çatırdayacak kadar hızla ellerini birbirine vurup ayaklarını da havada birbirine çarparak, tüm dükkân sarsılıp camlar şangırdayacak kadar şiddetle yukarı sıçradı. Ama aynı anda dehşet verici bir çığlık geldi, ihtiyar, peşine düşüp ayaklarının dibine kadar sımaşarak yerde yatan kara köpeğin üstüne basmıştı. İhtiyar az evvelki sesiyle hafifçe, 'Lanet canavar! Cehennemlik it!' diye içini çekip torbayı açtı ve köpeğe iri bir badem kurabiyesi uzattı. İnsan gibi ağlamaya başlayan köpek hemencecik susup arka ayakları üstüne oturdu, badem kurabiyesini sincap gibi kemiriyordu. Köpeğin badem kurabiyesiyle, ihtiyarın da ağzını kapayıp eline aldığı torbasıyla işi aynı anda bitti. 'İyi geceler, muhterem komşum,' dedi, pastacıya elini uzattı ve pastacının elini öyle sıktı ki, adam acıdan bağırdı. Sonra, 'yaşlı, dermansız ihtiyar size iyi geceler diler, pastacı bey komşum,' diye tekrarlayıp peşinde diliyle ağzındaki kurabiye artıklarını yalayan kara köpek, dükkândan dışarı çıktı. İhtiyar beni hiç fark etmemişe benziyordu, ben hayretten donakalmış, öylece duruyordum. 'Bakın,' diye başladı pastacı, 'bakın, inanılmaz ihtiyar işte böyle, hiç olmazsa ayda iki-üç defa buraya uğrar, ama vaktiyle S. Kontu'nun uşağı olduğundan, şimdi de buradaki evi idare edip (yıllardır) her gün Kont'un ailesini beklediği için hiçbir şeyi kiraya veremediğinden ağzından tek kelime alamayız. Kardeşim bir defasında geceki inanılmaz sesler yüzünden yanına gitti, fakat adam oldukça rahat şekilde dedi ki: 'Evet! – bütün millet evde hayaletler olduğunu söylüyor ama inanmayın, doğru ol-

duğu yok.' – Güzel bir sesin bu dükkânı ziyaret etmeyi emrettiği saat gelmişti, kapı açıldı, zarafet dünyası içeri doluştu ve ben daha fazla soru soramadım. –

Şu kadarı belliydi ki, P. Kontu'nun evin mülkiyeti ve kullanımı hakkındaki bilgileri yanlıştı, kâhya inkâr etse de evde tek başına oturmuyordu ve orada kesinlikle tüm dünyadan bir sır saklanıyordu. Bahsedilen tuhaf, ürperten şarkıyı, pencerede görünen güzel kolla irtibata sokmam gerekmez miydi? Kol, yaşlı ve buruşuk bir kadının vücudunda değildi, olamazdı da, şarkı da pastacının tasvirine göre genç bir kızın gırtlağından gelemezdi. Kolun alametine karar kılıp kolayca, belki de sadece akustik bir yanılsamanın o sesi yaşlı ve tiz hale soktuğuna ve keza belki de sadece korkuya kapılan pastacının yanılan kulağının o tınıları öyle işittiğine kendimi ikna ettim. – Şimdiyse dumanı, tuhaf kokuyu, gördüğüm inanılmaz şekildeki kristal şişeyi düşünüyordum ve çok geçmeden nefis, ama felaket getirici büyülere tutsak bir mahlûkun sureti, kanlı canlı gözlerimin önünde duruyordu. İhtiyar benim için meşum bir büyücü, S. Kontluğu'nun ailesinden belki de tamamen bağımsız, boş kalan evde bir başına uğursuz şeylerle uğraşan kahrolası bir sihirbaz olup çıkmıştı. Hayal gücüm işlemekteydi, daha aynı gece sadece rüyamda değil, uykuya dalarkenki mahmurlukta da parmağında ışıltılı mücevher olan o eli, parlayan bilezikli kolu ayan beyan görüyordum. Kederle yalvaran ilahî gözlü şirin bir çehre, sonra bir kızın bütün enfes endamı, edalı tazeliği içinde ince gri sislerden çıkar gibi yavaş yavaş meydana çıkıyordu. Çok geçmeden sis sandığım şeyin, o kişinin ellerinde tuttuğu kristal şişeden daireler çize çize yukarı çıkan inceden bir buğu olduğunu fark ettim. 'Ey şirin büyülü şey,' diye kendimden geçmiş bir halde bağırdım, 'ey şirin büyülü şey, söyle bana, nerede bulunmakta, nerede esir tutulmaktasın? – Ah, bana nasıl

da keder ve aşkla dolu dolu bakıyorsun! – Biliyorum, seni esir eden kara büyüdür, sen kahverengi saçında kurdelesiyle şekercilerde dolaşıp devasa sıçrayışlarla her şeyi parçalamak isteyen ve badem kurabiyeleriyle beslediği cehennem köpeklerini, uluya uluya beşli ölçüdeki şeytani danslarını yaptıktan sonra tekmeleyen kötücül şeytanın bahtsız kölesisin. – Ah, her şeyden haberim var, ey şirin, edalı varlık! – Mücevher, içteki yangının yansımasıdır! – Ah, onu kalbinin kanıyla içmemiş olsan nasıl böyle ışıldar, bir faninin işittiği en nefis aşk sedalarıyla nasıl böyle bin renkli parıldar? – Ama çok iyi biliyorum ki, kolunu sarmalayan bilezik, kahverengili adamın manyetik olduğunu söylediği zincirin halkasıdır – Buna inanma muhteşem kadın! – Zincirin mavi alevle korlanan imbiğe doğru nasıl salındığını görüyorum ben. – Devireceğim o imbiği, sen de serbest kalacaksın! – Her şeyden haberim yok mu – her şeyden haberim yok mu, ey sevgili? Ama artık, bakire! – Aç artık o gül dudaklarını, ah, söyle' – O an boğumlu bir el omzumun üstünden kristal şişeyi kavradı, şişe bin parçaya bölünüp havaya dağıldı. Boğuk bir keder iniltisiyle edalı varlık, zifirî gecede kaybolmuştu. – Ha! – gülümsemenizden fark ediyorum ki, beni yine hayaletler gören hülyalı biri olarak görüyorsunuz, ama sizi temin ederim, tüm rüya, bu isimlendirmeye razı değilseniz bile, tastamam bir görünün niteliğine sahipti. Fakat bu sıkıcı inanmazlığınızla bana gülümsemeye devam ettiğiniz için, bundan bahsetmeyip doğrudan devam etmek istiyorum. – Daha gün doğmadan, huzursuzluk ve hasretle ağaçlı yola koşup ıssız evin önüne dikildim! – İçerideki perdelerden başka kalın panjurlar da çekilmişti. Caddede henüz kimseler yoktu, zemin kat penceresinin dibine kadar yanaşıp kulak kabarttım da kabarttım, ama çıt çıkmıyor, içerisi derin bir mezar gibi sessizliğini koruyordu. – Gün doğdu, ortalık işlemeye

başladı, gitmem gerekiyordu. Kaç gün boyunca her vakitte evin etrafını tek bir şey bile keşfedemeden usulca dolandığımı, her malumatın, her araştırmanın nasıl da hiçbir şeye varmadığını ve sonunda hayalimdeki güzel suretin nasıl solmaya başladığını anlatmakla sizi ne diye yorayım? – Nihayet, bir akşam geç vakit bir gezintiden dönerken ıssız eve yaklaştığımda, kapının yarıaçık olduğunu fark ettim; binaya yanaştım, kahverengili adam dışarıya baktı. Kararım verilmişti. 'Mali Müşavir Binder bu evde oturmuyor mu?' Bu soruyu ihtiyara, onu bir tek lambayla loş şekilde aydınlatılmış hole adeta iterek sordum. İhtiyar yüzünde asılı gülümsemesiyle bana bakıp pürüzlü, alçak bir sesle dedi ki: 'Yok, o burada oturmaz, burada hiç oturmadı, asla oturmayacak, yol boyunca da oturmuyor. – Fakat insanlar bu evde hayalet olduğunu söylüyorlar, ama sizi temin ederim, bu doğru değildir, sessiz sakin bir ev bu, yarın da S. Kontesi Hanımefendi gelecekler ve – İyi geceler, sevgili beyefendi!' – İhtiyar böylece beni evden dışarıya doğru yönlendirip kapıyı arkamdan kilitledi. Şıngırdayan anahtar demetiyle aksıra tıksıra koridorda sürüklenip, sonra, zannedersem, basamaklardan aşağıya indiğini işittim. O kısa zaman içinde, koridorun duvarlarında eski alaca duvar kâğıtları olduğunu ve kırmızı damasko geçirilmiş iri koltuklarla cidden şaşırtıcı görünecek şekilde, salon gibi döşendiğini fark etmiştim.

Şimdi de, esrarlı eve dalmamla uyandırılmış gibi, maceralar başlıyordu! – Düşünün, düşünün, ertesi gün öğle vakti ağaçlı yol boyunca dolanırken, gözlerim uzaklarda gayriihtiyarı ıssız eve doğru yöneldiğinde, üst katın son penceresinde bir şeyin hafifçe ışıdığını görüyorum. – Yaklaşınca, dış panjurun tamamen, içerideki perdeninse kısmen açık olduğunu fark ediyorum. Karşımda mücevher parıldamaktadır. – Yüce Tanrım! Gördüğüm görü-

deki o çehre koluna dayanmış, kederle yalvararak bana bakıyor. – Sağa sola sallanan bir halde ayakta durmak mümkün müydü? – O an gözüme, üzerine oturunca eve sırtını dönmek zorunda kalsan da, ıssız ev istikametinde yolda gezinenler için yerleştirilmiş bir bank çarptı. Hızla yola fırladım, bankın arkalığının üstünden öne eğilerek rahatça uğursuz pencereye doğru bakabiliyordum. Evet! Oydu, edalı, şirin kızdı bu, her hattıyla! – Sadece bakışları kararsız görünüyordu. – Az önce olduğu gibi bana bakmıyordu, gözlerinde daha ziyade ölü donukluğunda bir şey vardı, bazen eli kolu da hareket etmese capcanlı çizilmiş bir resmin aldatmacası sanılabilirdi. İçimi tuhaf bir biçimde kıpırdatan penceredeki o şaşırtıcı varlığın görünüşüne iyice dalmış, kim bilir kaç zamandır durmadan bana mallarını pazarlayan İtalyan seyyar satıcının cırlak sesini duymamıştım. Sonunda kolumdan çekiştirdi; hızla arkamı dönerek onu oldukça sert ve öfkeli geri çevirdim. Ama rica ve istekleri bitmek bilmiyordu. Bugün cebime tek kuruş girmedi, sadece birkaç kurşunkâlem, bir deste kürdan alır mıymışım ondan. Fazlaca sımaşan adamdan tez elden kurtulayım diye sabırsızlanarak cebimdeki para keseme uzandım. 'Burada da güzel mallarım var!' diyerek kutusunun çekmecesini açıp çekmecede diğer camların altında, biraz uzakta yan tarafta duran küçük yuvarlak bir cep aynası tuttu yüzüme. – Arkamdaki ıssız evi, pencereyi ve en keskin, bariz hatlarıyla görümdeki o şirin melek suretini görüverdim – Rahat pozisyonda, çevredekilerin gözüne çarpmadan pencereye doğru bakmamı mümkün kılan aynayı satın aldım çabucak. – Fakat, penceredeki surata daha fazla bakınca, ayakta rüya görmek diyebileceğim tuhaf, tarifi namümkün bir hisse kapıldım. Kasılmaya benzer bir şey sadece tüm hareket kabiliyetimi değil, artık aynadan ayıramadığım gözlerimi de felce uğratıyordu. Utanarak itiraf etmem gerekir ki,

küçücükken akşamları babamın odasındaki büyük aynanın önünde durup ona bakmayı canım çektiğinde, dadımın anlatıp beni doğrudan yatağa yolladığı o safiyane masal geldi aklıma. Dadım derdi ki, çocuklar geceleri aynaya bakarlarsa yabancı, mendebur bir surat görürlermiş de çocuğun gözleri donup kalırmış. Bu dehşet verici bir şeydi, ama yabancı suratı merak ettiğimden dehşete kapılarak da olsa aynaya en azından göz ucuyla bakmaktan geri duramazdım. Bir defasında kor gibi, bir çift korkunç gözün ürpertici şekilde parıldadığını gördüğümü sanmış, çığlığı basıp baygın, yere düşmüştüm. Bu nöbetle, uzun sürecek bir hastalık patlak verdi, ama bugün bile, sanki o gözler bana sahiden parıldayarak bakmış gibi gelir. – Kısacası, çocukluğumun tüm bu deli saçmaları aklıma geliyor, damarlarımda buz gibi bir şey dolanıyordu – aynayı önümden fırlatmak istiyordum – yapamıyordum – şimdi de şirin suretin ilahî gözleri bana bakıyordu – evet, bakışı bana yönelmiş, kalbime kadar işliyordu. Beni aniden yakalayan o ürperti dağılıp yerini, elektrik sıcaklığıyla korlanan tatlı bir hasretin haz veren ıstırabına bıraktı. Yanımdan bir ses, 'Pek hoş bir aynanız varmış,' dedi. Rüyadan uyandım ve yanımda bana iki taraftan anlamlı anlamlı bakarak gülen yüzler gördüğümde az mahcup olmadım. Çok sayıda insan aynı banka oturmuştu ve onlara aynaya diktiğim gözlerimle, belki de çılgın halimle takındığım birkaç tuhaf yüz ifadesiyle, kendi hesabıma eğlenceli bir tiyatro ısmarlamış olmamdan daha kesin bir şey yoktu. Ben cevap vermeyince adam, 'Pek hoş bir aynanız varmış,' diye yineleyip o soruya bakışıyla şunu da ekledi: 'Söyleyiniz lütfen, delice gözleri dikip bakmak da ne oluyor, hayalet mi gördünüz?' vs. Yaşı epey ilerlemiş, temiz giyimli adamın konuşma tonunda, bakışında çok iyi niyetli ve güven uyandıran bir şeyler vardı. Ona doğrudan, aynada, arkamda ıssız evin penceresinde ya-

tan harika bir kız gördüğümü söylemekte tereddüt etmedim. – Daha da ileri gidip ihtiyara, kendisinin de o şirin çehreyi görüp görmediğini sordum. 'Şu tarafta mı?' – 'Eski evde' – 'Son pencerede mi?' İhtiyar hepten şaşırıp bana bu soruları sordu. 'Kesinlikle, kesinlikle,' dedim; ihtiyar gülümseyiverip konuşmaya başladı: 'İnanılmaz bir aldatmaca bu – ihtiyar gözlerim – Tanrı ihtiyar gözlerimi iyi etsin. Aman, efendim, gözlük olmadan bile penceredeki o hoş suratı gördüm, ama bana öyle geliyor ki o, çok iyi ve canlı gibi çizilmiş yağlıboya bir portreydi.' Hızla pencereye doğru döndüm, her şey yok olmuş, panjur indirilmişti. 'Evet!' diye devam etti ihtiyar, 'Evet, efendim, bundan emin olmak için artık çok geç, çünkü az önce, bildiğim kadarıyla orada S. Kontesi'nin konağında kâhya olarak tek başına oturan hizmetli, tozunu aldıktan sonra resmi pencereden kaldırıp panjuru da indirdi.' Bir daha şaşkın şaşkın, 'Gerçekten resim miydi?' diye sordum. 'Gözlerime güvenin,' diye cevap verdi ihtiyar. 'Aynada sadece resmin yansımasını görmeniz, kuşkusuz, optik yanılsamayı artırmıştır ve – sizin yaşınızda olsam herhalde ben de hayal gücümle güzel bir kızın resmini hayata kavuştururdum.' 'Ama eli kolu hareket ediyordu,' diye lafa atıldım. İhtiyar gülerek ve omzuma yumuşakça vurarak, 'Tabii, tabii, kımıldıyorlardı, hepsi kımıldıyordu,' dedi. Sonra ayağa kalktı ve kibarca eğilerek şu sözlerle yanımdan ayrıldı: 'Böyle pervasızca yalan söyleyen cep aynalarına karşı tetikte olun. – Hürmetler.' – Aptal, enayi bir hayalperest muamelesi görünce ne hale girdiğimi tahmin edersiniz. İhtiyarın haklı olduğuna ve ıssız ev konusunda aklımı, utanmam pahasına, böyle çirkince karıştıran bu deli saçması hokkabazlığın sadece bana söktüğüne kanaat getirdim.

Issız evin esrarına dair her fikirden kurtulmaya ve en azından birkaç gün ağaçlı yola uğramamaya kesin ka-

rarlı, huzursuzluk ve can sıkıntısıyla eve koştum. Buna sadakatle uydum; gündüzleri acil hal alan işler beni yazı masamda alıkoyuyordu, akşamlarıysa zeki ve neşeli dostlar çevresi beni oyalıyordu, böylece o sırları neredeyse hiç düşünemeyecek hale geldim. Fakat o sıralar, bazen sanki dışarıdan birinin dokunmasıyla uyanmış gibi uykudan fırlıyordum, sonrasındaysa görümde ve ıssız evin penceresinde gördüğüm esrarlı varlığın düşüncesinin beni uyandırdığı gözüme kesin görünüyordu. Hatta iş sırasında, dostlarımla en canlı sohbetler esnasında bile, ansızın, sebepsiz yere, bu düşünce elektrik akımı gibi vücudumu sarıyordu. Yine de bunlar hemen geçen anlardı. O edalı resmi beni yanıltarak yansıtan küçük cep aynasını günlük ev eşyası yapmıştım. Önünde boyun bağımı iliklemeyi âdet edinmiştim. Böylece bana, bir keresinde bu önemli işi halletmek istediğimde donuk göründü, ben de iyice parlatmak için malum metotla üzerine hohladım. – Nabzım duruverdi, içim nefis bir ürpertiyle titredi! – Evet, hohlamam aynayı kaplayıp mavimsi sis içinde, kederli, yürek delen gözleriyle bakan o şirin çehreyi gördüğümde içimi dolduran hissi, böyle adlandırmalıyım! – Gülüyor musunuz? – Benimle işiniz bitti, beni deva bulmaz bir hayalperest sanıyorsunuz, ama konuşun, istediğinizi söyleyin, neyse, şirin kadın aynadan bana bakıyordu, ama hohlamam dağılır dağılmaz, suratı aynanın ışıltısında kayboldu. – Sizi yormayacağım, biri diğerinden gelişen tüm o anları anlatmayacağım. Sadece şu kadarını söyleyeyim ki, durmadan aynayla o denemeyi yaptım, sevgilimin resmini hohlamamla meydana çıkarmayı da çoklukla başardım, ama bazen en zahmetli uğraşlar bile sonuçsuz kalıyordu. Sonra ıssız evin önünde deliler gibi aşağı yukarı koşup gözlerimi pencerelere dikiyordum, ama bir Tanrı kulu kendini göstermiyordu. – Sadece onu düşünerek yaşı-

yordum, diğer her şey benim için bitmişti, dostlarımı, araştırmalarımı ihmal ediyordum. – Daha yumuşak bir ıstıraba, rüya gibi bir hasrete geçiyordum ve hatta o imge canlılığını yitiriyor görünse de bu hal, şimdi bile derin bir dehşetle hatırladığım anlarla, çoğunlukla en üst zirvesine kadar taşındı. – Beni mahvıma sürükleyebilecek bir ruh halinden bahsettiğime göre, inanmayan sizler için burada gülüp alay edecek bir şey yok, öyleyse neler çektiğimi dinleyip hissedin. – Dediğim gibi, o imge tamamen solduğunda sık sık bedenimi bir fenalık kaplıyordu, o suret normalde asla görünmediği bir canlılık, öyle bir parıltıyla meydana çıkıyordu ki, onu tutabileceğime inanıyordum. Ama sonra dehşetli şekilde, bu suret, etrafı aynanın sisleriyle örtülmüş ve kapanmış halde, bizzat benmişim gibi geliyordu bana. Hassas bir göğüs ağrısı, sonrasında da büsbütün uyuşukluk, daima iliklerimi tüketen bir bitkinlik bırakan bu utanılası hale son veriyordu. Böylesi anlarda aynayla her tecrübem boşa çıkıyor, fakat güçlendim miydi, o suret yine canlı canlı aynada beliriyordu, dolayısıyla bunun özel, normalde bilmediğim bir dürtüye bağlı olduğunu inkâr edemem. – Bu sonsuz gerilim üzerimde pek yıkıcı etkide bulunuyordu, ölü gibi solgun ve tüm varlığıyla perişan halde etrafta sallanıyordum, dostlarım hasta olduğumu sanıyordu, bitmeyen ikazları nihayet elimden geldiği kadarıyla durumum üzerinde düşünmeme yol açtı. Kasıtlı mıydı, tesadüf müydü bilmem, tıp okumuş bir dostum bir ziyaretinde Reil'ın ruh sarsıntılarıyla ilgili kitabını[1] unutmuştu. Okumaya başladım, kitap beni

1. Johann Christian Reil'ın 1803'te yayımlanan *Rhapsodien über die Anwendung der psychischen Curmethode auf Geisteszerrüttungen* (Akıl Bozukluklarına Psişik Tedavi Yöntemleri Uygulanması Üzerine Rapsodiler) başlıklı kitabının 20. bölümünde "sabit delilik" şöyle tanımlanır: "Cinnetin gerçek olduğuna dair kişinin sabit fikirleri ve inancı, bu hastalığın temel karakteristiğindendir." (Ç.N.)

karşı konmaz şekilde çekiyordu, ama sabit delilik hakkında okuduğum her şeyde kendimi bulduğumda halim feci olmuştu! – Kendimi tımarhane yolunda görünce hissettiğim derin dehşet, aklımı başıma getirdi ve hemen uyguladığım bir karara vardım. Aynayı cebime sokup hızla, delileri tedavisi ve verdiği şifayla, bazen bedeni hastalıkları da iyileştirebilen psişik prensibe derinden nüfuzuyla meşhur Doktor K.nın yanına gittim. Ona her şeyi anlattım, tek bir detayı bile atlamadım ve tehdidi altında olduğuma inandığım bu uğursuz yazgıdan beni kurtarması için yalvardım. Beni sakin sakin dinledi, bununla birlikte bakışında derin bir hayret fark ediyordum. 'Henüz,' diye söze başladı, 'henüz tehlike sandığınız kadar yakın değil ve kesinlikle iddia edebilirim ki, onu tamamıyla ortadan kaldırabilirim. Ruhunuzun duyulmadık şekilde bir saldırıya uğramış olduğuna şüphe yok, ama ruhunuz kötü bir inancın saldırısını böyle açıkça bilmek, buna karşı koymak için silahları elinize veriyor. Aynanızı bana bırakın, kendinizi zihninizi meşgul edecek bir işe zorlayın, ağaçlı yoldan kaçının, sabah başlayıp dayanabileceğiniz yere kadar çalışın, akabinde, adamakıllı bir gezintiden sonra, doğru, onca zamandır özlediğiniz dostlarınızın yanına. Besleyici yemekler yiyin, sert, kuvvetli şarap için. Görüyorsunuz ki, sizi sadece saplantıdan kurtarmak, yani ıssız evin penceresi ve aynada sizi aldatan çehrenin kökünü kurutmak, zihninizi başka şeylere yönlendirip vücudunuzu güçlendirmek istiyorum. Niyetime siz de dürüstçe yardımcı olun.' – Aynadan ayrılmak benim için zor oldu, çoktan onu alan doktor bunu fark etmişe benziyordu, aynaya hohlayıp yüzüme tutarak sordu: 'Bir şey görüyor musunuz?' 'Hiçbir şey,' diye cevap verdim, ki hakikaten durum böyleydi. Aynayı elime veren doktor, 'Siz hohlayın bakalım,' dedi. Hohladım, muhteşem suret her za-

mankinden de belirgin ortaya çıktı. 'İşte orada,' diye bağırdım. Doktor aynaya bakıp dedi ki: 'Ben en ufak bir şey bile görmüyorum ama aynanıza baktığım anda endişe veren, lakin hemen geçen bir ürperti hissettiğimi sizden gizlemeyeceğim. Gayet samimi olduğumu ve tam da bu yüzden tüm güveninizi hak ettiğimi fark ediyorsunuzdur. Yeniden deneyin.' Denedim, doktor beni sardı, elini omuriliğimde hissediyordum. – Suret yine göründü, benimle aynaya bakmakta olan doktorun benzi attı, sonra aynayı elimden aldı, tekrar baktı, masasına kilitledi ve ancak, eli alnında, birkaç saniye susarak dikildikten sonra yanıma döndü. 'Talimatlarıma,' diye başladı, 'talimatlarıma tam olarak uyun. Kendinizden geçmiş olarak kendi ben'inizi, ruhani bir acı içinde hissettiğiniz o anların benim için çok esrarlı olduğunu itiraf edebilirim, ama yakında size bu konuda daha fazla şey söyleyebileceğimi umuyorum.' – Bana ne kadar zor da gelse, kati, değişmez bir iradeyle saati saatine doktorun talimatlarına göre yaşıyordum ve çok geçmeden her ne kadar başka zihin yorgunluklarının ve tavsiye edilen diğer perhizlerin iyileştirici etkisini hissettiysem de, öğleyin on ikide, ama daha güçlü olarak gece on ikide başlamayı âdet edinmiş o korkunç nöbetlerden kurtulamıyordum. Şarap ve şarkılı eğlence topluluklarında bile sık sık, sanki içimde aniden kor halinde sivri hançerler dolanıyor gibi oluyordu ve zihnimin tüm gücü bile direnmeye yetmiyordu, ayrılmam ve ancak baygınlığa benzer bu durumdan uyanınca geri dönmem gerekiyordu. – Bir defasında, ruhani güçler ve etkiler, hipnozun bilinmeyen karanlık sahası hakkında konuşulan bir akşam toplantısındaydım. Konu, uzaktaki ruhani bir prensibin etkisinin mümkün olup olmadığına gelmiş, olabilirliği birçok örnekle ispatlanmıştı, özellikle genç, kendini hipnoza adamış bir doktor, başka birçok veya daha ziya-

de tüm güçlü hipnozcular gibi kendisinin de, saplantılı bir şekilde uyurgezerler üzerinde büyük bir etkisi olduğunu öne sürüyordu. Kluge, Schubert, Bartels ve diğerlerinin bu konuda söyledikleri, yavaş yavaş gün yüzüne çıkıyordu. Oradakilerden, meşhur tıpçıları gözlemleyen biri sonunda, 'En önemlisi,' diye söze başladı, 'her şeyin en önemlisi daima hipnozun, bizim sıradan basit hayat tecrübesi deyip sır olarak görmek istemediğimiz bazı gizemleri açıklığa kavuşturuyormuş gibi görünmesidir. Şüphesiz işe temkinli başlamalıyız. – Nasıl oluyor da, dışarıdan veya içeriden bildiğimiz bir sebep olmadan, hatta düşünce zincirimizi kopararak herhangi bir şahıs veya herhangi bir olayın aslının aynı sureti capcanlı, kendimizi bile şaşırtacak şekilde aklımıza geliyor, biz de buna şaşırıyoruz? En acayibi de sık sık rüyamızda sıçramamızdır. Rüyada gördüklerimiz kapkara uçuruma düşmüştür ve yeni, o resimden bağımsız bir rüyada, tüm yaşam gücüyle karşımıza öyle bir resim çıkar ki, bizi uzak diyarlara götürüp yıllardır düşünmediğimiz, neredeyse bize yabancılaşmış kişileri karşımıza çıkarır. Hatta, belki yıllar sonra tanışacağımız meçhul kimseleri. Bilinen bir tek şudur: Tanrım, bu adam, bu kadın şaşırtıcı derecede tanıdık geliyor bana, onu bir yerlerde gördüm galiba; bu hemen hemen imkânsız olduğundan, rüyamızdaki böyle bir imgenin karanlık bir hatırasıdır. Bizi özel bir güçle saraduran bu yabancı imgelerin fikir dizimize aniden dalmalarını, yabancı ruhani bir prensibin sağlamış olmasına ne derdiniz? Yabancı ruhun bazı hallerde, hipnoz ilişkisini, irademiz haricinde ona uymak zorunda kalacağımız şekilde, hazırlıksız getirmesinin mümkün olmasına ne derdiniz?' 'Böylece,' diye bir başkası gülerek söze karıştı, 'çok da yorulmadan uzun zamandır yasaklı o gülünç çağların efsunları, büyüleri, aynaları ve daha bir yığın anlamsız hurafelerine varırız.'

'Aman,' diyen tıpçı inanmayan adamın sözünü kesti, 'hiçbir devir zamanaşımına uğramadığı gibi, şayet insanların düşünmeye teşebbüs ettiği, bizimki de dahil olmak üzere tüm devirleri gülünç olarak görmeyeceksek, asla gülünç bir devir olmamıştır. – Çoğunlukla hukuki yollarla sunulmuş delillerle bile ispatlanmış bir şeyi, doğrudan yalanlamak istemek, pek acayip bir durumdur ve zihnimizin yurdu olan o karanlık ve esrarlı âlemde, bir tane bile, zayıf bakışlarımıza karşı ışıl ışıl yanan bir lambacık olduğuna ne kadar az inanıyorsam, tabiatın bizden köstebeklerin yeteneklerini esirgemediği de o kadar kesindir. Körleşmiş halimizle, karanlık yollarda çalışmaya devam ediyoruz. Ama kör birinin yeryüzünde, ağaçların fısıltılı hışırtısından, suyun mırıldanış ve çağıldayışından, onu serin gölgesine kabul eden ormanın, susamışı serinleten ırmağın yakınında olduğunu anlaması ve böylece özlediği hedefe ulaşması gibi, biz de, bize ruhunun nefesiyle dokunan meçhul yaratıkların tınlayan kanat vuruşundan, yaya yolculuğumuzun bizi, önünde gözlerimizin açıldığı ışığın kaynağına götürdüğünü sezeriz!' – Kendimi daha fazla tutamadım, 'Öyleyse tespitinize göre,' diyerek tıpçıya döndüm, 'insanın iradesizce teslim olması gereken yabancı ruhani bir ilkenin etkisi mevcuttur,' dedim. 'Bu etkiyi,' diye cevap verdi tıpçı, 'bu etkiyi, çok da ileri gitmeyeyim ama, sadece mümkün görmekle kalmıyor, onun, ruhani prensibin hipnoz durumuyla barizleşen diğer süreçleriyle homojen olduğunu görüyorum.' 'O zaman,' diye devam ettim, 'şeytani güçlere, üzerimize düşman gibi mahvedici etkilerde bulunma izni verilmiş olabilir.' Tıpçı gülerek, 'Şehit ruhların alelade sanat eserleri,' diye karşılık verdi. – 'Hayır, onlara mağlup olmayacağız. Diğer taraftan, imalarımı, ruhani bir prensibin bir diğeri üzerinde mutlak hâkimiyetine inanmaktan ziyade, ya iç iradenin herhangi

bir bağımlılığı, zaafı veya bu hâkimiyete yer açacak dönüşümlü bir etkinin gerçekleşmesi gerektiğini varsaydığımı da eklediğim imalar olarak görün.' Onca zamandır susup dikkatle dinlemiş yaşlıca bir adam, 'Ancak şimdi,' diye söze başladı, 'ancak şimdi, bize kapalı kalacak sırlar hakkındaki tuhaf düşüncelerinize bir nebze ısınabildim. Tehditkâr saldırılarla üzerimize gelen esrarlı, faal güçler varsa, o zaman buna karşı muzaffer direnç gücünü sadece ruhsal yapımızdaki bir anormallik elimizden alabilir. Uzun lafın kısası, sadece ruhani hastalık – günah bizi, şeytani prensibin boyunduruğuna sokar. Garip olan, en eski zamanlardan beri şeytani güçlerin insanın içindeki en sarsıcı duygusal hareketi kullanmalarıdır. Demek istediğim, tüm kroniklerin dolup taştığı aşk büyülerinden başka bir şey değildir. Çılgın cadı davalarında hep böyle şeyler olur ve aydınlanmış bir devletin kanunları bile, genel olarak şehvet uyandırmayıp karşı konmaz şekilde belli bir kişiyi efsunladığı derecede salt ruhani açıdan etki etmesi kararlaştırılmış aşk iksirlerinden bahseder. Böyle konuşmalar bana, bir süre önce kendi evimde gerçekleşen bir hadiseyi hatırlatıyor. Bonaparte'ın birlikleri ülkemize sel gibi akarken, İtalyan hassa alayından bir albay bende kalıyordu. Büyük denen ordunun sakin, mütevazı, asil davranışıyla öne çıkan az sayıdaki subayından biriydi. Ölü gibi solgun yüzüyle kasvetli gözleri, hastalık veya derin bir efkârın habercisiydi. Tutuklanmasına yol açan tuhaf tesadüf ortaya çıktığında, henüz birkaç gündür yanımda kalıyordu. Aniden derin inlemelerle, ölümcül sancılar çekiyormuş gibi, elini göğsüne veya daha ziyade mide tarafına koyduğunda odasında bulunuyordum. Az sonra konuşamaz oldu, kendini kanepeye atmak zorunda kaldı, fakat sonra aniden gözleri ferini yitirdi ve adam şuursuz bir heykel kesildi. Birdenbire uykudan sıçrar gibi uyandı sonunda, ama dermansızlıktan

uzun bir müddet kılını kıpırdatamadı. Yolladığım doktorum onu, diğer çareler işe yaramayınca, hipnozla tedavi etti, üstelik bu etki etmişe de benziyordu – her ne kadar doktor çok geçmeden bunu bırakmak zorunda kalsa da, zira hastayı hipnoz ederken kendisine de dayanılmaz bir fenalık hissi bastırmıştı. Bu arada albayın güvenini kazanmıştı, albay doktora, o anlarda kendine, Pisa'da tanıdığı bir hanımefendinin suretinin göründüğünü söyledi; sonrasında sanki kor gibi bakışları içine işliyormuş ve o da şuurunu tamamen kaybedene dek en dayanılmaz acıları yaşıyor gibi oluyordu. Bu hal sonrası geriye kalan, ağır bir baş ağrısı ve sanki aşkın sefasını sürmüşçesine bir rahatlamaydı. O hanımefendiyle yaşamış olabileceği ilişkinin detayları hakkında asla içini dökmedi. Birlikler harekete geçecekti, albayın arabası kapının önünde hazır ve nazırdı, kahvaltı etti, ama ağzına bir bardak Madeira şarabı götüreceği anda boğuk bir çığlıkla sandalyesinden aşağı düştü. Ölmüştü. Doktorlar sinir krizinden gittiğini söylediler. Birkaç hafta sonra elime, albaya gönderilmiş bir mektup getirdiler. Akrabaları hakkında birkaç bir şey öğrenirim ve onları ani ölümünden haberdar ederim diye açmakta sakınca görmedim. Mektup Pisa'dan geliyor ve imzasız olarak şu birkaç kelimeyi içeriyordu: Bahtsız adam! Bugün, ayın 7'sinde – saat öğlen on ikide, Antonia senin sahte suretine sarılarak ölüverdi! – Albayın ölümünü not düştüğüm takvime baktım ve Antonia'nın ölüm saatinin onunkiyle aynı olduğunu gördüm.' – Adam hikâyesine daha neler ilave etti, dinlemedim; zira İtalyan albayın durumunda kendi durumumu görmemle kapıldığım dehşet halinde, öfkeli bir acıyla o meçhul resme öyle delice bir özlem başladı ki, buna yenik düşüp ayağa fırlayıp uğursuz eve doğru koşturmaktan kendimi alamadım. Sanki uzaktan, panjurlar arasından ışıkların yandığını görüyordum, fakat yaklaştığımda ışıltı kaybol-

du. Aşka susamış halde kapıya yüklendim; ağırlığıma dayanamadı, basık, boğucu bir havayla kaplı, loş ışıklı sofada duruyordum. Kalbim tuhaf bir korku ve sabırsızlıkla çarpıyordu, o an evde uzun, keskin, kadın gırtlağından çıkan bir ses yankılandı; ben bile nasıl olup da kendimi, kadim ihtişamı içinde yaldızlı mobilyalar ve tuhaf Japon eşyalarıyla süslenmiş, çok sayıda mumla apaydınlık bir salonda bulduğumu bilmiyorum. Kesif kokulu buhurlar, mavi sis bulutları halinde üzerime doğru dalgalanıyordu. 'Hoş geldin – hoş geldin, tatlı damat – vakit geldi, düğün yakın!' – Bir kadın sesi bu şekilde gittikçe yükselen bir sesle çağırıyordu, aniden salonda beliriverişimi nasıl hatırlamıyorsam, sislerin içinden birden ihtişamlı kıyafetler içinde uzun, genççe birinin nasıl olup da ışıldayarak ortaya çıktığını da söyleyemem. 'Hoş geldin tatlı damat,' diye tekrar eden tiz çağrıyla, kollarını açarak bana doğru geldi – sarı, ihtiyarlıktan ve cinnetten feci bozulmuş bir yüz gözlerini bana dikmişti. Dehşet içinde sarsılıp geriye doğru sendeledim; çıngıraklıyılanın kor misali delici gözleriyle çivilenmiş gibi, bakışlarımı iğrenç yaşlı kadından alamıyor, tek adım daha atıp kımıldayamıyordum. Bana biraz daha yaklaştı, o an sanki felaket yüzü, aynadaki o şirin resmin hatlarının arasından baktığı ince tülden bir maskeymiş gibi geldi bana. Kadın gürültülü bir ciyaklamayla önümde yere düştüğünde, arkamdan bir ses bağırdı: 'Hu hu! – Şeytan zatı âlinizle inatçı oyununu oynuyor, yatağa, yatağa gidin, sevgili hanımefendi, yoksa kötek var, feci kötek!' – Süratle arkama dönüp sade gömleğiyle yaşlı kâhyayı başının üstünde irice bir kamçı sallarken gördüm. İnleyerek yerde iki büklüm olmuş yaşlı kadına vuracaktı. Koluna atıldım, fakat beni itekleyerek dedi ki: 'Ulu Tanrım, bayım, araya girmesem yaşlı iblis sizi katledecekti – gidin, gidin, gidin.' – Salondan dışarı fırladım, zifirî karanlıkta evin kapısını boşa arıyordum.

Kamçının tıslayan darbelerini ve yaşlı kadının acı çığlıklarını duyuyordum. Yer ayaklarımın altından kayıp giderken imdat diye bağırmak istiyordum, merdivenden aşağı düşüp bir kapıya öyle sert çaptım ki, kapı çat diye açıldı, ben de boylu boyunca küçük bir odaya girdim. Az önce biri terk etmiş gibi görünen yataktan, sandalyeye asılmış kahverengi ceketten derhal, yaşlı kâhyanın odasını tanıdım. Bundan kısa süre sonra merdivenden bir gümbürtü geldi ve kâhya ayaklarımın dibine yuvarlandı. Yukarı kaldırdığı elleriyle, 'Azizler aşkına,' diye yalvarıyordu, 'azizler aşkına, artık her kimseniz, ihtiyar büyücü iblis hazretleri sizi buraya nasıl çekti bilmem, ama burada olanları kimseye söylemeyiniz, yoksa ekmeğimden olurum! – Deliren Ekselansları cezaya uğradı ve yatağa bağlı, yatıyor. Lütfen uyuyunuz muhterem beyefendi! Yumuşacık ve tatlı tatlı. – Evet, evet, uyuyuverin – güzel bir temmuz gecesi, gerçi ay ışığı yok ama yıldızların mutlu ışıltısı var. – Haydi iyi, güzel geceler.' – Bunları söyleyen ihtiyar fırlamış, bir ışık almış, beni bodrumdan çıkarmış, kapıya kadar ittirmiş ve kapıyı sıkıca kilitlemişti. Hepten afallamış olarak eve koşturmuştum, korkutucu sırdan derinden etkilenmiş halde sonraki günler, meselenin yaklaşık olarak bile muhtemel hiçbir açıklamasını bulamadığımı anlayacaksınızdır. Sadece şu kadarı kesindi ki, beni o kadar zaman kötü bir büyü tutsak etmişse bile, bu büyü artık hakikaten benden uzaklaşmıştı. Aynadaki büyülü surete duyduğum tüm ıstıraplı özlem yok olmuştu ve çok geçmeden, o ıssız binaya girişim aklıma, beklenmedik anda tımarhaneye düşmek gibi bir korku saldı. Kâhyanın, durumu dünyadan saklanması gereken asil soydan deli bir kadının zalim bekçisi olması, işte buna şüphe yoktu, ama ya ayna – o akıl almaz sihir – ve daha neler – neler!

Sonraları, birçok cemiyette, beni köşeye çekip gülerek şunları söyleyen P. Kontu'nu gördüm: 'Bizim ıssız evin esrarı kalkmaya başladı, biliyor muydunuz?' Hemen kulak kabarttım, ama Kont anlatmaya devam edecekken, yemek salonunun kanatlı kapıları açıldı, sofraya doğru seğirttik. Kont'un açıklayacağı sırlara dalmış vaziyette, genç bir hanımefendiye kolumu uzatmış ve katı bir merasimle yavaşça ilerleyen sıraya hiç düşünmeden dahil olmuştum. Damımı önümüze açılan boş yere götürmekteyim, ona ilk defa alıcı gözüyle bakıyor ve – yanılmak mümkün olmayacak derecede aynı hatlara sahip aynadaki sureti görüyordum. Ta kalbimden sarsıldığımı tahmin edersiniz, ama sizi aynı şekilde temin etmeliyim ki, hohlayarak aynadan o fevkalade kadının suretini çıkardığımda benliğimi tamamen saran, o perişan edici çılgın sevda hırsının içimde esamesi okunmuyordu. – Yadırgayışım, daha da fazlası, ürkmem bakışlarımdan okunuyor olmalıydı, zira kız bana hayretler içinde bakıyordu, öyle ki, elimden geldiğince toparlanıp mümkün mertebe rahat bir şekilde, canlı bir hatıranın, onu bir yerlerde görmüş olduğumdan şüpheye düşmeme izin vermediğini söylemeyi gerekli buldum. Dün ilk, ömründe ilk defa ...n'e gelmiş olduğundan bunun mümkün olmayacağına dair kısa cevabı, beni kelimenin tam anlamıyla biraz şaşırttı. Sustum. Sadece kızın gönül çelen gözlerinin bana yolladığı meleksi bakışlar, toparlanmama yardımcı oldu. Bu tür olaylarda, hayalî his antenlerini bir biçimde uzatmak ve yavaş yavaş, verilen sesin tekrar çınladığı yere kadar el yordamıyla ilerlemek lazımdır, bilirsiniz. Ben de böyle yaptım ve çok geçmeden gördüm ki, yanımda narin, şirin ama ruhundaki aşırı bir tahrikten ötürü hastalıklı bir varlık duruyor. Sohbet bir şekilde güzelce yön değiştirdiğinde, bilhassa acı kırmızıbiber gibi bir baharata ukala ve tuhaf bir kelime kondurduğumda

gerçi gülümsüyordu, ama garip bir ıstırapla ve çok üzülmüşçesine. 'Keyfiniz yok, hanımefendi, belki de sabahki ziyarettendir.' – Çok uzakta oturmayan bir subay damımla böyle konuştu, ama o an yanındaki adam onu hızla kolundan kavrayıp kulağına bir şey söylerken, masanın öbür tarafından, yanakları ve bakışları ateşli bir kadın, temsilini Paris'te gördüğü ve bugünküyle kıyaslayacağı nefis operadan bahsediyordu. – Yanımdaki kadının gözünden yaşlar boşandı: 'Budala bir çocuk değil miyim ben?' diyerek yüzünü bana döndü. Baştan beridir migrenden yakınıyordu. Bu sebepten doğal bir tonla, 'Keskin bir baş ağrısının her zamanki sonucu,' diye karşılık verdim, 'buna hiçbir şey, şu şair içeceğinin köpüğünden fışkıran şen ve laubali ruhtan daha iyi gelmez.' Bunları derken bardağına şampanya doldurdum, önce reddetti, ama içkisini yudumlarken bakışları, saklayamadığı gözyaşlarını yorumlayışıma teşekkür ediyordu. İçi aydınlanmış görünüyordu ve önümde duran İngiliz bardağına kazara, şangır şungur ses çıkaracak kadar sert çarpmasam her şey yolunda gidecekti. O an kadının beti benzi attı, beni de ani bir ürperti sarmıştı, çünkü bu tını bana, ıssız evdeki ihtiyarın sesi gibi gelmişti. – Kahveler geldiğinde P. Kontu'na yanaşma fırsatı buldum; Kont sebebini fark etmişti. 'Yanınızdaki kadının Kontes Edwine von S. olduğundan haberiniz var mı acaba? – Annesinin kız kardeşinin ıssız evde senelerdir onulmaz cinnetiyle kilitli tutulduğundan haberiniz var mı acaba? – Bu sabah ana kız ikisi de talihsiz kadının yanındaydılar. Yaşlı kâhya, Kontes'in şiddetli cinnet nöbetlerinin üstesinden gelmeyi bilen ve bu yüzden bakımı kendisine yüklenen tek adam, ölümcül hastalığa tutulmuş ve deniyor ki, kız kardeşi nihayet Doktor K.ya sırrını açmış ve doktor, iyileştiremese de, hastayı en azından ara sıra geçirdiği feci cinnet nöbetinden kurtarmak için en son çarelere başvuracakmış.

Şimdilik daha fazlasını ben de bilmiyorum.' – Yanımıza başkaları geldi, sohbet bölündü. – Doktor K., esrarengiz durumum dolayısıyla başvurduğum adamdı ve siz benim elimden geldiğince çabuk, onun yanına koşup o günden beri başıma gelenleri dosdoğru anlattığımı tahmin edebilirsiniz. Sakinleşmem için deli ihtiyar hakkında bildiklerini söylemesini rica ettim, o da, ağzımı kimseye açmayacağıma yemin edince, bana şu sırrı açmakta tereddüt etmedi.

'Z. Kontesi Angelika,' (doktor söze böyle başladı) 'otuzlarına gelmiş olmasına rağmen, yaş itibariyle kendisinden çok küçük olan S. Kontu onu ... sosyetesinde görüp de o saat en ateşli ilanıaşklara başlayıp kontes de yaz mevsiminde babasının arazisine geri döndüğünde, Angelika'nın tavırlarına göre katiyen ümitsiz görünmeyen arzularını yaşlı konta açmak üzere peşinden gittiğinde, henüz hayatının baharındaydı. Ama S. Kontu oraya henüz varmış, Angelika'nın küçük kız kardeşi Gabriele'yi henüz görmüştü ki, büyüden uyanır gibi olmuştu. Angelika, güzelliği ve edası S. Kontu'nun aklını dayanılmaz derecede başından alan Gabriele'nin yanında, renkleri solmuş halde duruyordu, böylece gün geldi, Angelika'yı önemsemeden, S. Kontu'na hemen ilgi gösteren Gabriele kadar yaşlı Z. Kontu'nun da vaadiyle adam Gabriele'yi istedi. Angelika, âşığının sadakatsizliği üzerine tek laf etmedi. "Beni terk ettiğini sanıyor. Aptal oğlan! Fark etmiyor ki, ben değil o, fırlatıp attığım oyuncağımdı!" – Gururlu alayıyla böyle konuştu, sahiden tüm varlığıyla, sadakatsiz adamı küçümseyişinde ciddi olduğunu gösteriyordu. Ayrıca, Gabriele'nin S. Kontu'yla nikâhı kıyıldıktan sonra Angelika nadiren görülür oldu. Sofraya gelmiyordu, çoktandır gezinti mekânı bellediği yakındaki ormanda tek başına dolanıp durduğu söyleniyordu. – Acayip bir olay, şatoya hâkim tekdüze sükûneti bozdu. Hizmetindeki çok sayıda köylünün desteğiyle Z. Kon-

tu'nun avcıları nihayet, bir süredir civarda sıkça gerçekleşen kundaklama ve soygunlarla suçlanan çingene çetesini yakalamıştı. Erkekleri uzun bir zincire vurulmuş, kadınlarla çocukları da arabaya bağlı olarak şatonun avlusuna getirdiler. Zincirlenmiş kaplan gibi, azgın kıvılcımlar saçan bakışlarıyla küstahça etrafa bakınan bazıları, kararlı bir soyguncu ve cani kimselere benziyorlardı, ama bilhassa, arabada dimdik duran ve buyurgan bir sesle ne olursa olsun aşağı indirilmesini söyleyen, baştan ayağa kan kırmızı bir şala sarınmış uzun, sıska, korkunç bir kadın göze çarpıyordu. Z. Kontu şato avlusuna geldi; saçları dimdik, solgun suratında dehşet ve korkuyla Kontes Angelika kapıdan fırlayıp dizüstü çökerek, keskin bir sesle, "Bunları serbest bırak – bunları serbest bırak – onlar masum, masum – baba. Bu insanları serbest bırak! – Bunlardan birinden bir damla kan aksın, bu bıçağı göğsüme saplarım!" dediğinde o, çetenin birbirinden ayrılarak şatonun sağlam hapislerine nasıl dağıtılacağını emrediyordu. – Kontes bundan sonra cam gibi ışıldayan bir bıçağı havada sallayıp baygın, yere düştü. "Ah, benim güzel yavrum, sevgili çocuğum, buna katlanamayacağını çok iyi biliyordum!" – Kırmızılı ihtiyar kadın böyle mırıldandı. Sonra Kontes'in yanına çömelip suratına ve göğsüne iğrenç öpücükler kondururken durmadan, "Benim ak pak kızım, ak pak kızım – uyan, uyan, damat geliyor – vay, vay, ak pak damat geliyor," diye söylendi. İhtiyar kadın sonra, içinde küçük bir kırmızı balığın gümüşi renkli ispirtoda oynaşıyor göründüğü bir şişe çıkardı. Kadın şişeyi Kontes'in kalbine doğru tuttu, Kontes ânında uyandı, ama çingene kadını görür görmez ayağa fırlayıp onu canıgönülden kucakladı, sonra da onunla şatoya girdi. Z. Kontu ve bu arada oraya gelen Gabriele'yle kocası, kapıldıkları tuhaf ürpertiyle donup kalmış, olan biteni seyrediyorlardı. Çingeneler tamamen kayıtsız ve

sakindiler, tek tek zincire vurulup şatonun hapsine atıldılar. Ertesi sabah Z. Kontu cemaati topladı, çingeneler getirildi, Kont'un yüksek sesle, civarda işlenen soygunlardan sorumlu olmadıklarını ve arazisinden serbestçe geçebileceklerini ilan etmesi üzerine, çingeneler zincirleri çözülüp herkesi hayrette bırakarak, pasaportları ellerinde beraat ettiler. Kırmızılı kadın aralarında yoktu. Boynundaki altın kolye ve kıvrık İspanyol şapkasındaki kırmızı tüyünden tanınan çingene başının, geceleyin Kont'un odasında olduğu söyleniyordu. Bir süre sonra, çingenelerin civardaki soygun ve cinayetlerde gerçekten de en ufak payının olmadığı su götürmez şekilde ortaya çıktı. – Gabriele'nin düğünü yaklaşıyordu, günün birinde Gabriele, çok sayıda yük arabasına mobilya, kıyafetler, çamaşırlar, kısaca, tam tekmil ev eşyası yüklendiğini ve arabaların hareket ettiğini hayretle gördü. Ertesi sabah öğrendi ki, Angelika, S. Kontu'nun uşağı ve yaşlı kırmızılı çingeneye benzeyen, sarınıp sarmalanmış bir kadının eşliğinde gece vakti yola çıkmış. Z. Kontu, kendini bazı sebeplerden, Angelika'nın şüphesiz tuhaf olan isteklerine boyun eğip ona sadece ...n'de ağaçlı yolda bulunan evin mülkiyetini hediye etmeye değil, aynı zamanda ona, aileden bizzat babası da dahil olmak üzere hiç kimsenin açıktan izni olmadan eve adımını atmayacağını şart koştuğu garip, tamamen bağımsız bir şekilde evi idare etmesine de izin vermeye mecbur gördüğünü açıklayarak bu muammayı çözdü. S. Kontu, Angelika'nın ısrarlı arzusu üzerine, kendisiyle ...n'e giden uşağını ona bırakmak zorunda kaldığını da ilave etti. Nikâh kıyıldı, S. Kontu eşiyle beraber D.ye gitti ve bir yılları bitmeyen bir neşeyle geçti. Fakat sonrasında Kont, çok garip bir şekilde hastalanmaya başladı. Sanki gizli bir ıstırap tüm yaşama şevkini, tüm yaşam gücünü kırıyordu, içini fena halde kemiren sırrı ağzından almak için eşinin verdiği tüm

zahmetler boşunaydı. – Nihayet şiddetli baygınlıklar adamın durumunu hayati tehlikeye sokunca doktorlara pes etti ve sözümona Pisa'ya gitti. – Gabriele onunla birlikte seyahat edemiyordu, zira birkaç hafta içinde gerçekleşecek doğumunu bekliyordu. – 'Burada,' dedi doktor, 'S. Kontesi Gabriele'nin bildirdikleri o kadar bölük pörçük ki, sadece derinden bir bakış tam anlamını kavrayabilir. – Neyse – bebeği, bir kız çocuğu, anlaşılmaz şekilde beşikten kayboluyor, tüm araştırmalar sonuçsuz kalıyor – o günlerde Z. Kontu kendisine, Pisa yolunda sandığı damadını ...n'de, hem de Angelika'nın evinde sinir krizinden ölmüş halde bulduğu o dehşet verici haberi yazdığında, kadının üzüntüsü çaresizliğe varıyor; Angelika korkunç bir cinnet geçirmişti ve böylesi bir acıyı uzun zaman kaldıramayacaktı. – Gabriele von S. biraz gücünü toplayınca, alelacele babasının mülküne gider; kaybettiği eşiyle yavrusunun hayali bu uykusuz gecede gözlerinin önündeyken, yatak odasının kapısı önünde hafif bir sızlanma işittiğini zanneder; cesaretlenip gece şamdanının mumlarını yakar ve dışarı çıkar. – Aman Tanrım! Yere çömelmiş, kırmızı şala sarılı çingene kadın cansız gözlerini ona dikmiş, bakıyordur – kollarında korku içinde inleyen küçük bir çocuk tutmaktadır, kontesin kalbi göğsünde küt küt atmaya başlar! – Kendi çocuğudur bu! – Kaybettiği kızıdır! – Çocuğu çingenenin kollarından çektiği gibi alır; ama o anda kadın, cansız bebek gibi devriliverir. Kontesin telaş çığlığıyla herkes uyanır, o yana koşuştururlar, kadın yerde cansız yatmaktadır, canlandırmak için hiçbir çare tesir etmez, Kont da onu gömdürür. – ...n'e, deli Angelika'nın yanına gidip çocuğun sırrını belki de orada çözmekten başka geriye ne kalmıştır? Her şey değişmiştir. Angelika'nın vahşi azgınlığı tüm kadın hizmetçileri kaçırmış, sadece uşak kalmıştır. Sonra Angelika sakinleşip uslanır. Kont, Gabriele'nin çocuğuna

dair mevzuyu anlattığında, Angelika ellerini birbirine çarpıp gürültülü bir kahkahayla şöyle der: "Bebecik geldi mi? – Cidden geldi mi? – Gömüldü mü, gömüldü mü? Aman Tanrım, altın sülün ne muhteşem salınıyor! Alev alev mavi gözlü yeşil aslandan haberiniz yok mu?" – Kont dehşet içinde cinnetin geri geldiğini fark eder, Angelika'nın suratı aniden çingene kadının hatlarını almaya başlamıştır, Kont zavallıyı kendi mülküne götürmeye karar verir, fakat ihtiyar uşak bunu tavsiye etmez. Gerçekten de Angelika'nın cinneti, onu evden çıkarmaya yeltenince azmaktadır. – Aydınlık bir boşlukta Angelika, şiddetli gözyaşlarıyla babasından, kendisini evde ölüme terk etmesi için yemin alır, baba, bu esnada kızının dudaklarından kaçan itirafı yeniden patlak veren cinnetin göstergesi zannetse de, üzüntüyle razı olur. Angelika, S. Kontu'nun kollarına geri döndüğünü ve çingenenin Z. Kontu'nun evine getirdiği çocuğun, bu birlikteliğin meyvesi olduğunu iddia eder. – Başkentte, Z. Kontu'nun talihsiz kadını beraberinde, kendi mülküne götürdüğü zannedilirken, kadın aslında uşağının dikkatine teslim edilmiş, çok gizli bir şekilde ıssız evde kalmaktadır – Z. Kontu bir süre önce öldü, S. Kontesi Gabriele'yse, ailevi meseleleri düzeltmek için Edmonde'yle buraya geldi. Bahtsız ablasını görmekten geri duramadı. Bu ziyaret sırasında inanılmaz şeyler olmuş, bununla birlikte kontes bana bu konuda bir şey söylemedi, sadece genel olarak, bahtsız kadını uşağının elinden almanın gerekli hale geldiğini ifade etti. Ortaya çıktı ki, bir defasında sert, korkunç muamelelerle cinnet nöbetini kontrole çalışmış, fakat sonra, Angelika'nın altın yapmaktan anladığı sanrısıyla, onunla türlü gariplikte işler yürütüp lazım olan her şeyi bularak yoldan çıkmış. – Herhalde,' (doktor anlatısını böyle bitirdi) 'tüm bu tuhaflıkların derin anlamına sizin, tam da sizin dikkatinizi çekmek gereksiz olacaktır.

İhtiyara şifa veya yakın zamanda ölüm getirecek bu felakete sizin sebep olduğunuz benim için kesindir. Ayrıca sizinle hipnotik bir bağlantı kurduktan sonra, aynadaki sureti gördüğümde az dehşete kapılmadığımı sizden gizlemeyeceğim. Bu resmin Edmonde olduğunu, artık ikimiz de biliyoruz.' –

Doktorun benim için bir şey ilave etmesi gerekmediğini sanması gibi, aynı şekilde ben de Angelika, Edmonde, benim ve kâhyanın nasıl gizli bir ilişki içinde bulunduğumuzdan ve gizemli etkileşimlerin nasıl şeytani oyunlar oynadığından uzun uzadıya bahsetmeyeceğim. Sadece şu kadarını söyleyeceğim ki, bu olaylardan sonra boğucu, uğursuz bir his, beni ancak bir süre sonra aniden terk edip başkentten ayrılmama yol açmıştır. Zannederim ihtiyar, içime çok tuhaf bir ferahlık hücum ettiği bir anda öldü."

Theodor hikâyesini böyle bitirdi. Dostları Theodor'un macerası hakkında daha birçok şey söyledi ve burada inanılmazın mucizevi olanla tuhaf ve ürkütücü bir şekilde karıştığı konusunda ona hak verdiler. – Onlar ayrılınca Franz, Theodor'un elini tutup yavaşça sallayarak, adeta kederli bir gülümsemeyle şöyle dedi: "İyi geceler, seni Spalanzani yarasası seni!"

MEŞRUTA[1]

Baltık Denizi sahili yakınlarında Baron von R. ailesinin R...sitten denen şatosu bulunur. Arazi engebeli ve ıssızdır; sahilden sürüklenen dipsiz kumlardan ara sıra bir ot ya çıkar ya çıkmaz; normalde malikâneleri süsleyen bahçe yerine kır tarafına bakan çıplak duvarların bitişiğinde, baharın rengârenk süsünü bile reddeden ebedi, kasvetli hüznü, keyiflenen kuşların neşeli cıvıltıları yerine sadece kuzgunların ürpertici gaklamaları ve fırtına habercisi martıların kulakları tırmalayan ciyaklamalarının yankılandığı acınası bir karaçam ormanı vardır. Buradan bir çeyrek saat uzaklıkta tabiat aniden değişiverir. Sanki sihirli bir değnek değmişçesine, insan, filiz vermiş tarlalarda, verimli bahçe ve çayırlarda bulur kendini. Maliye müfettişinin kocaman evinin olduğu büyük, zengin köy göze çarpar. Sevimli bir karaçam ormanının tepesinde, eski sahiplerinden birinin inşa etmeye niyetlen-

1. Asalet unvanına bağlı bir mülkün veraset hakkının tüm gelir ve unvanıyla birlikte en büyük oğula geçmesi. Ailede erkek evlat yok ise miras akraba içinde en büyük erkeğe bırakılır. Miras sahibi, bu mülkü ölünceye kadar bir başkasına devredemez ya da satamaz. (Kitabın orijinalinde *majorat* olarak kullanılan sözcüğün yerine, Türkçede onu karşılayan en yakın sözcük olarak; satılmamak koşuluyla bir başka kimseye, mirasçılara veya bir kuruluşa verilmiş mülk anlamına gelen meşrutanın kullanılması uygun görülmüştür. (Ç.N.)

diği büyük bir şatonun temelleri görünür. Curland'daki arazilerinde oturan halefleri inşaatı öylece bırakmış, aile mülkündeki evine yerleşen Baron Roderich von R. de, eski, tek başına öylece duran şatoda ikamet etmeyi, insanlardan kaçan karanlık yaradılışına daha uygun gördüğünden inşaata devam etmek istememişti. Bakımsız binayı elden geldiğince düzelttirip huysuz bir kâhya ve az sayıda hizmetçiyle kendini oraya kapadı. Köyde çok az görülüyor, oysa sık sık deniz kıyısında yürüyor ve ata biniyordu, insanlar uzaktan, dalgalarla konuşup denizin ruhunun cevap veren sesini işitir gibi çatlayan dalgaların köpürüşüne ve fısıltılarına nasıl kulak kabarttığını fark ettiklerini söylüyorlardı. Gözetleme kulesinin en tepesine bir küçük oda yaptırmış ve burayı teleskoplarla – mükemmel astronomik tertibatla donattırmıştı; gündüzleri oradan denize bakıp sık sık beyaz kanatlı deniz kuşları misali uzak ufuklarda uçan gemileri gözlüyordu. Yıldızların aydınlattığı geceleri astronomik veya diğer deyişle astrolojik çalışmalarla geçiriyor, yaşlı kâhyası da ona bunda yardımcı oluyordu. Sağlığında, kendini kara büyü denen gizli ilme adadığı ve büyük bir prensliği feci zarara uğrattığı başarısız bir operasyonun onu Curland'dan defettiği efsanesi dolaşıyordu. Oradaki ikametine dair en ufak hatıra, içini dehşetle dolduruyordu, fakat orada olup biten, hayatını mahveden her şeyi, atalarının kalesini umursamadan terk eden dedelerinin suçu olarak görüyordu. En azından gelecek için ailenin reisini buraya bağlamak üzere evi meşruta olarak belirledi. Böylelikle dalları yurtdışına kadar uzanan, şövalye erdemlerince zengin bir aileyi memleketleri için kazanacaklarından hükümdar, bu kararı daha da şevkle onayladı. Ne Roderich'in oğlu Hubert ne de ismi dedesi gibi Roderich olan şimdiki meşruta sahibi artık bu aile şatosunda oturmak istiyordu, her ikisi de Curland'da kaldı. Bunların, kasvet-

li atalarından daha neşeli ve ehlikeyif olarak, orada oturmanın ürpertici ıssızlığından kaçındıkları sanılıyordu. Baron Roderich babasının muhtaçlık içinde kıt kanaat yaşayan iki yaşlı ve evlenmemiş kız kardeşine mülkünde kalacak yer ve yiyecek vermişti. Bunlar yan kanatın küçük sıcak odalarında yaşlıca bir hizmetçi kadınla oturuyorlar, kendilerine zemin katta mutfağın yanında büyük bir odası olan aşçıdan başka, ana binanın yüksek odaları ve salonlarında, aynı zamanda kâhyalık hizmeti gören ihtiyar bir uşak eşlik ediyordu. Diğer hizmetçiler maliye müfettişinin yanında köyde oturuyorlardı. Terk edilmiş ıssız şato sadece ilk karın düşmeye başladığı ve kurtla domuz avı mevsiminin açıldığı güzün ilerleyen vakitlerinde canlanıyordu. Sonra Baron Roderich, akrabaları, dostları ve çok sayıda av maiyetinin eşliğinde eşiyle birlikte geliyordu. Soylu komşuları, hatta yakında bulunan şehirden avlanmaktan hoşlanan dostları da geliyor, ana bina ve yan kanatlar akın eden misafirlere yetmekte zorlanıyor, tüm soba ve şöminelerde iyice körüklenmiş ateşler çıtırdıyor, sabahın alacasından gece vaktine dek etler kızartılıyor, merdivenlerde efendiler ve uşaklar, yüz keyifli adam aşağı yukarı koşturuyor, kâh kadeh tokuşturması ve neşeli avcı şarkılarının, kâh tiz sesli müzikle dans edenlerin ayak sesleri çınlıyor, her yerden yüksek sevinç nidaları ve kahkahalar geliyor ve böylece şato dört ila altı hafta boyunca mal sahibinin evinden ziyade, işlek bir caddedeki muhteşem bir hana benziyordu. Baron Roderich ise bu vakti, misafirlerin arasından uzaklaşıp meşruta beyinin görevlerini yerine getirerek mümkün olduğunca ciddi işlerle değerlendiriyordu. Sadece gelir-giderleri incelemekle kalmıyor, aynı zamanda her türlü iyileştirme teklifini ve tebaasının en ufak şikâyetini bile dinliyor ve elinden geldiği kadar her şeyi yoluna koymaya, her haksızlığı, adaletsizliği düzeltmeye çalışıyordu. Bu

işlerinde R. Evi'nin babadan oğla kalan işletmecisi ve P. de bulunan malların hukuk müşaviri ihtiyar Avukat V. dürüstçe yardımına koşuyordu, V. bu yüzden Baron'un geleceği tarihten sekiz gün önce meşruta mülküne seyahati âdet edinmişti. 179... yılında, ihtiyar V.nin R.ye seyahat edeceği zaman geldi. Yetmişlik ihtiyar kendini ne kadar dinç hissetse de işini yaparken yardım edecek birinin iyi olacağını düşündü. Bu sebepten bana bir gün şakayla karışık dedi ki: "Yeğenim!" (kardeşinin torunu olan beni böyle çağırırdı, çünkü onun ön ismini almıştım), "Yeğenim! – Düşündüm de biraz deniz havası alsan ve benimle R...sitten'e gelsen fena olmaz. Hem bazen zorlaşan işlerimde bana yardım edersin, hem de kendini vahşi av hayatında deneyebilir, bir sabah tumturaklı bir zabıt yazdıktan sonra, uzun tüylü korkunç bir kurt veya dişlerini gösteren bir domuz benzeri yaman bir hayvanın parlayan gözlerine nasıl bakılır veya bu hayvan sağlam bir çifte atışıyla nasıl vurulur, seyredebilirsin." Bu defa beni yanına almasının sevinciyle havalara uçmak için, R...sitten'deki keyifli av zamanına dair daha fazla tuhaflık dinlemek, muhteşem yaşlı amcama canıgönülden bağlanmak zorunda kalmadım. Niyetlendiği türden işlerde oldukça tecrübeli olarak ona, cesurca çalışkanlığımla tüm yükü ve sıkıntıları üstleneceğime söz verdim. Ertesi gün sağlam kürklere sarınmış, arabada oturuyor ve kışın gelişini haber veren yoğun kar fırtınasının içinden R...sitten'e doğru gidiyorduk. – Yolda ihtiyar bana, meşrutayı alan ve kendisini genç yaşına bakmadan hukuk müşaviri olarak ve vasiyeti uygulamakla görevlendiren Baron Roderich hakkında bazı inanılmaz şeyler anlattı. Yaşlı efendide de olan ve yumuşak başlı, neredeyse uysal bir delikanlıyken tanıdığı şimdiki meşruta beyinin bile yıldan yıla daha çok maruz kaldığına göre, tüm aileye mirasla geçiyormuş gibi görünen kaba, yabani yaradı-

lışından bahsetti. Baron'un nezdinde işe yarar görünmek için cüretli ve sıkılmadan davranmam gerektiğini söyledi ve nihayet şayet istersek, kutlamadaki insanların çılgın bağırışlarından uzak kalabileceğimiz kadar kuytuda bulunan, her zaman kullandığı şatodaki sıcak, rahat dairesinin bahsine geçti. Duvar halılarıyla kaplı iki küçük odasında, yan kanattaki büyük mahkeme salonun bitişiğinde, ihtiyar hanımefendilerin oturduğu yerin karşısında ikametgâhı daima hazır edilirmiş. Nihayet hızlı fakat meşakkatli yolculuğumuzdan sonra gece karanlığında R...sitten'e vardık. Köyden geçtik, pazar günüydü, handan dans müziği ve neşeli çığlıklar geliyordu, maliye müfettişinin evi baştan aşağı aydınlıktı ve orada da müzik vardı. Arabayı içine sürdüğümüz ıssızlık bir o kadar ürkütücü olmuştu. Denizden gelen rüzgâr keskin yakınma tınılarıyla uğulduyor, karaçamlar da rüzgâr onları derin büyülü uykularından uyandırmış gibi, onun ardından boğuk bir şikâyetle inliyorlardı. Karlı zeminden şatonun çıplak siyah duvarları yükseliyordu, biz kilitli kapının önünde durduk. Fakat seslenmek, kamçı şakırtısı, kapıyı vurup yumruklamak işe yaramıyordu, sanki her şey ölüp gitmişti, hiçbir pencerede ışık görülmüyordu. İhtiyar güçlü kuvvetli sesiyle bağırdı: "Franz – Franz! – Nereye saklandınız böyle? – Kahretsin, kımıldayın! – Kapıda donacağız! Kar adamın iflahını kesiyor – kımıldayın, Tanrı'nın cezaları." O sırada bekçi köpeği ulumaya başladı, zemin katta bir ışığın hareket ettiği görüldü, kilit tıkırdadı ve çok geçmeden ağır kapılar gıcırdaya gıcırdaya açıldı. "Aman hoş geldiniz, Müşavir Bey, aman hava da felaket!" İhtiyar Franz feneri yukarı kaldırıp da ışığın tamamı dostane bir gülümseme için tuhaf şekilde çarpıttığı buruş buruş yüzüne düşerken böyle seslendi. Araba avluya girdi, biz indik, ancak şimdi, yaşlı uşağın modası geçmiş, geniş, bir sürü kordonla inanılmaz şekilde süs-

lenmiş avcı kıyafeti içindeki vücudunun farkına varıyordum. Geniş beyaz alnının üzerine birkaç gri pürçek düşüyordu, suratının alt kısmı, avcılara özgü sağlıklı bir renkteydi ve çarpık kaslarının suratını adeta acayip bir maske şekline sokmasına rağmen, gözlerinden ışıldayan ve ağzının etrafında oynaşan biraz da aptalca saflığı durumu düzeltiyordu. Sahanlıkta kürkündeki karı temizleyen büyük amcam, "Peki, ihtiyar Franz," diye söze başladı, "peki, ihtiyar Franz, her şey hazırlandı mı, odalarımdaki duvar kâğıtlarının tozu alındı mı, yataklar içeri taşındı mı, dün ve bugün soba iyice yakıldı mı?" "Hayır," diye karşılık verdi Franz oldukça rahat bir tavırla, "hayır, çok kıymetli Müşavir Bey, bütün bunlar olmadı." "Aman Tanrım!" diye çıkıştı büyük amcam, "ama ben vaktinde yazdım, hep doğru tarihte gelirim; budalalık bu, şimdi buz gibi odada kalacağım." Makasla mumun uzayan ucundan bir parçayı dikkatlice kesip ayağıyla çiğneyen Franz, "Evet, çok kıymetli Müşavir Bey," diye devam etti, "görüyor musunuz, bütün bunlar, hele de ısıtmak pek bir şeye yaramazdı, zira rüzgârla kar, kırık pencerelerden doğruca içeri giriyor ve" – Kürkün önünü hepten açıp iki kolunu beline dayayan büyük amcam, "Ne," diye lafa girdi, "ne, camlar kırık ve evin kâhyası siz, hiçbir şeyi yaptırmadınız mı?" "Hayır, çok kıymetli Müşavir Bey," diye devam etti ihtiyar sessiz sakin, "insan içeri giremiyor, odaların her tarafında moloz ve duvar taşı var." "Tanrı aşkına, moloz ve taşlar odama nereden giriyor?" diye bağırdı büyük amcam. Demin hapşırdığım için ihtiyar nazikçe eğilerek, "çok yaşayın, genç beyim!" dedi ve hemen ekledi: "Büyük sarsıntıda çöken ara duvarın taşları ve kireci bunlar." Büyük amcam, "Deprem mi oldu?" diye hiddetle sordu. İhtiyar tüm yüzüyle gülerek, "Olmadı, çok kıymetli Müşavir Bey," diye karşılık verdi, "fakat üç gün önce mahkeme salonunun ağır, ahşap tavanı şiddetli

bir çatırtıyla çöktü." "Hay ben böyle..." – Büyük amcam köpüren, öfkeli tavrıyla ağır bir küfür savuracaktı, fakat sağ elini kaldırıp sol eliyle de tilki kürkünden şapkasını alnından çekerken aniden durdu, bana dönüp kahkahayla dedi ki: "Sahiden yeğenim! Çenemizi tutmalıyız, daha sormamamız lazım; yoksa daha fena belalarla karşılaşacağız veya tüm şato başımıza çökecek." İhtiyara dönerek, "Ama," diye devam etti, "ama Franz, benim için başka bir odayı temizlettirip ısıttırmayı akıl edemediniz mi? Ana binadaki herhangi bir salonu mahkeme günü için çabucak döşeyemediniz mi?" İhtiyar dostça, merdiveni işaret edip hemen yukarı çıkmaya başlayarak, "Bütün bunlar oldu zaten," dedi. İhtiyarın peşinden giderken amcam, "Şu inanılmaz herife bakın hele," diye bağırdı. Uzun, yüksek kubbeli koridorlardan devam ettik, Franz'ın titrek ışığı kesif karanlığa inanılmaz bir ışıltı saçıyordu. Sütunlar, sütun başlıkları ve renkli kemerler boşlukta salınıyormuş gibi görünüyor, gölgelerimiz devasa boylarda yanımızda yürüyor ve duvarlardaki, üzerlerinden sıçradıkları tuhaf yapılar titreyip sallanıyor gibi görünüyor ve sesleri adımlarımızın yankısına şöyle sesleniyordu: Bizi uyandırmayın, bizi uyandırmayın, bu eski taşlarda uyuyan biz çılgın büyücü milletini! – Bir dizi soğuk, karanlık odadan geçtikten sonra Franz, harıl harıl yanan şömine ateşinin bizi keyifli çatırdayışıyla evimizdeymiş gibi karşıladığı bir salonun kapısını açtı. İçeri girer girmez keyfim yerine geldi, fakat büyük amcam salonun ortasında durdu, etrafına bakınıp çok ciddi, adeta resmî bir tonla dedi ki: "Yani burası mı mahkeme salonu olacak?" – Geniş karanlık duvarda kapı büyüklüğünde aydınlık bir lekenin göze çarpacağı şekilde yukarıyı aydınlatan Franz boğuk ve ıstıraplı bir sesle dedi ki: "Burada daha önce de mahkeme yapıldı!" Amcam kürkünü üstünden fırlatıp şömineye yaklaşırken, "Aklınıza ne geliyor, ihtiyar," diye

seslendi. "Öylesine ağzımdan kaçtı," diyen Franz mumları yakıp bizi ağırlamak için rahatça döşenmiş yan odayı açtı. Çok geçmedi ki şöminenin önüne sofra kuruldu, ihtiyar, büyük amcamla benim, ikimizin de rahatı yerindeyken özenle hazırlanmış kaplar taşıyor, bunları tam kuzey usulü mayalanmış punçlar takip ediyordu. Yol yorgunu yaşlı amcam yemeği yer yemez yatağa geçti; oradaki ikametimizdeki yenilik ve tuhaflık, hatta punç bile, uyku düşünemeyecek kadar yorgunluğumu almıştı. Franz sofrayı topladı, şömine ateşini karıştırıp kibarca eğilerek yanımdan çıktı.

Yüksek, geniş kutlama salonunda artık tek başıma oturuyordum. Tipi serpintisi ve fırtına uğultusu kesilmiş, gökyüzü açılmıştı; parlak dolunay geniş, kemerli pencerelerden içeri, muhteşem yapının mumlarının ve şömine ateşinin kasvetli ışığının giremediği her karanlık köşesinde, büyülü bir aydınlıkla ışıldıyordu. Eski şatolarda hâlâ rastlandığı gibi, salonun duvarları eski ahşap kaplamalarla, tavanıysa fantastik resimler ve rengârenk boyalı, yaldızlı oyma işiyle olmak üzere tuhaf, eski bir üslupla süslenmişti. Çoğu, kanlı ayı ve kurt avlarını tasvir eden büyük tablolardan, resmedilmiş vücutlara oturtulmuş, ahşaba oyulmuş hayvan ve insan kafaları fırlıyor, öyle ki, bilhassa ateşin ve ayın titrek ve sönük ışığında, bütün bunlar korkunç gerçeklikle canlanıyordu. Bu tabloların arasına gerçek ebatta, avcı kıyafetiyle yürüyen şövalyelerin, muhtemelen av sevdalısı atalarının resimleri yerleştirilmişti. Resim ve oyma işi olsun, hepsi uzun yılların karanlık rengini taşıyordu; arasından iki kapının yan odalara açıldığı aynı duvardaki parlak, eski leke de bir o kadar göze çarpıyordu; çok geçmeden orada, sonraları üzerine duvar örülmüş bir kapı olması gerektiğini, bu duvarın öteki duvarlarla aynı renkte boyanmamış ve oyma işiyle süslenmemiş olduğundan sırıttığını fark et-

tim. – Sıra dışı, acayip bir misafirliğin esrarengiz bir kuvvetle ruhu yakalayabildiğini kim bilmez ki, en uyuşuk hayal gücü bile garip kayalarla çevrili vadinin içinde – bir kilisenin kasavetli duvarları arasında uyanır da daha önce hiç tecrübe etmediği şeyleri sezer. Yirmi yaşımda olduğumu ve sert punçtan kaç bardak içtiğimi de ilave edersem, o kutlama salonunda halimin hiç olmadığı kadar tuhaf olduğuna inanılacaktır. Denizin boğuk uğultusunu, gece rüzgârının hayaletlerin dokunduğu güçlü bir orgun tonlarının çalışı gibi tuhaf ıslığını düşünün – sık sık, parlayarak ve ışıldayarak, etrafta dolaşan devler misali, takırdayan kemerli pencerelerden bakıyormuş gibi görünen kayıp giden bulutlar – gerçekten, içimi sarsan hafif ürpertiyle, yabancı bir âlemin o an görünür ve işitilir şekilde ortaya çıkacağını hisseder oldum. Fakat bu his, canlı gibi tasvir edilen bir hayalet hikâyesinde hissedilen ve hoşa da giden titremeye benziyordu. Bu esnada, o zamanlar Romantik akıma kapılmış herkes gibi çantamda taşıdığım kitabı okumak için daha uygun bir ruh halinin olamayacağı aklıma geldi. Schiller'in *Hayaletgören*'iydi[1] bu kitap. Okudum da okudum ve hayal gücümü gittikçe daha da hararetlendirdim. En güçlü sihirle kavrayan, V. Kontu'nun verdiği düğün şenliğinin anlatıldığı hikâyeye geldim. – Jeronimo'nun kanlı suretinin içeri girdiği yerde, sahanlığa giden kapı şiddetli bir vuruşla açıldı. – Dehşet içinde yerimden sıçrıyorum, kitap elimden düşüyor – Ama aynı anda her şey duruluyor ve çocukça korkumdan dolayı utanıyorum! – Kapı ister içerideki cereyandan ister başka bir şeyden ötürü yerinden fırlamış olsun – Hiçbir şey yok – aşırı gergin hayal gücüm en normal olayı bile hayaletli bir şeye bürüyor! – Bunun

1. Bkz. Friedrich Schiller, *Hayaletgören*, çev. Bilge Uğurlar-Türkis Noyan, Can Yayınları, 2011. (Y.N.)

verdiği rahatlamayla kitabımı yerden kaldırıp kendimi tekrar koltuğa atıyorum – o sıra sessiz ve yavaşça bir şey ölçülü adımlarla salonu boydan boya geçiyor ve ara sıra iç geçirip inliyor ve bu iç geçiriş, bu inlemede en derin insani ıstırabın, en avuntusuz feryadın ifadesi yatıyor – Ha! alt katta kilitli kalmış hasta bir hayvan olacak. Gecenin uzaktan gelen her sesi yakınlaştırarak akustik açıdan yanıltmasını bilirsiniz – kim böyle bir şeyden korkuya kapılır ki – Böylece kendimi tekrar rahatlatıyorum, ama şimdi de sanki ecelin dehşetli korkusu karşısına çıkarılıyor gibi daha yüksek sesle, daha derin inlemeler işitiliyor, o yeni duvarlarda. – "Evet, içeride kalmış zavallı bir hayvan – şimdi kuvvetle bağıracağım, ayağımla zemini güzelce tekmeleyeceğim, sonra her şey susacak veya aşağıdaki hayvan tabii sesiyle daha anlaşılır şekilde duyulacak!" – Böyle düşünüyorum, ama kanım damarlarımda pıhtılaşıyor – alnımda soğuk terler, donmuş gibi koltuğumda kalakalıyorum, ayağa kalkmaya, hele bağırmaya hiç mecalim yok. İğrenç tırmalama sonunda kesiliyor – ayak sesleri artık işitilmiyor – Sanki içimde hayat ve kıpırtı uyanmış gibi ayağa fırlıyor ve öne iki adım atıyorum, ama o sıra salondan buz gibi bir hava akımı geçiyor ve aynı anda ay, parlak ışığını çok ciddi, neredeyse bakmaktan çekineceğiniz bir adamın portresine fırlatıyor ve sanki uyarıcı sesi deniz dalgalarının daha güçlü köpürüşü, gece rüzgârının daha tiz ıslığının arasından fısıldıyormuş gibi, net şekilde şunu işitiyorum: – "Devam etme, devam etme, yoksa ruhlar âleminin dehşet verici ürpertisine kapılacaksın!" Şimdi kapı deminki gibi sert bir vuruşla kapanıyor, ayak seslerini net şekilde sahanlıkta duyuyorum – o şey merdivenleri iniyor – şatonun tüm kapısı gıcırdayarak açılıp tekrar kilitleniyor. Sonrasında sanki bir at ahırdan çıkarılıp da bir müddet sonra tekrar ahıra sokuluyor gibi oluyor – sonra her şey duruluyor! –

Aynı anda yaşlı büyük amcamın yan odada rahatsızca iç çekip inlemesini işittim, bu tekrar aklımı başıma getirdi, şamdanları kaptığım gibi içeri koşturdum. İhtiyar fena, korkunç bir rüyayla mücadele eder gibi görünüyordu. Usulca elini kavrayıp parlak mum ışığını yüzüne doğrultarak, "Uyanınız – uyanınız," diye bağırdım. İhtiyar boğuk bir sesle sıçradı, sonra sevecen gözlerle bana bakıp dedi ki: "Beni uyandırmakla, yeğenim, iyi ettin. Of, çok çirkin bir rüya gördüm ve bunun suçu sırf bu odaya ve salona ait, zira rüyamda geçmiş zamanları ve burada olup biten bazı şaşırtıcı şeyleri anımsamak zorunda kaldım. Ama artık sağlam bir uyku çekelim!" İhtiyar böylece yorganına sarındı ve hemen dalmış gibi göründü. Mumları söndürüp ben de yatağa yattığımda ihtiyarın sessizce dua ettiğini işittim. – Ertesi sabah işler başladı, maliye müfettişi faturalarla geldi, bilmem hangi kavgada arabuluculuk, bilmem hangi meselenin düzeltilmesini isteyen insanlar geldi. Öğleyin büyük amcamla ben, iki yaşlı Barones'e usulünce nezaket ziyareti yapmak üzere yan kanata gittik. Franz geldiğimizi bildirdi, biraz beklememiz gerekti, sonra muhterem hanımefendilerin nedimesi olduğunu söyleyen altmış yaşında kambur, renkli ipek giydirilmiş bir teyze tarafından kutsal mekâna götürüldük. Orada modası çoktan geçmiş tuhaf şekilde süslenmiş hanımlar bizi komik bir merasimle karşıladılar ve büyük amcam beni keyifli bir şekilde işinde yardımcı olan genç hukukçu olarak tanıttığında çok şaşırdılar. Gençliğimden ötürü R...sitten tebaasını tehlikede gördükleri anlaşılıyordu tavırlarından. Yaşlı hanımların huzuruna çıkışımız zaten bütünüyle gülünçtü; fakat geçen gecenin ürpertisi hâlâ içimi titretiyordu, kendimi bilinmeyen bir güç bana dokunmuş gibi hissediyordum veya daha ziyade sanki ileri gidilse kurtuluşu olmayan şekilde yitip gitmeme bir adım kala bir dairenin sınırına gelmiş,

sanki sadece içimde mevcut tüm kuvveti kullanmak, beni, yalnızca şifasız delilikten kaçan o dehşete karşı koruyabilir gibiydi. Böylece tuhaf topuzlu saçları, garip kumaştan, rengârenk çiçekler ve kurdelelerle süslenmiş elbiseleri içindeki yaşlı baronesler bile gülünç olacağı yerde çok korkunç ve hayaletvari görünüvermişlerdi. Bu ihtiyarların şatoda kol gezen hayaletlerle nasıl anlaştıklarını ve muhtemelen kendilerinin de şaşırtıcı ve dehşet verici şeyler yapabileceklerini yaşlı, sarı ve buruş buruş bu suratlarda, sürekli kırptıkları bu gözlerde okuyacak, kısmen, büzüşmüş mor dudakların, kısmen, sivri burunlarının arasından horultu gibi çıkan kötü Fransızcada bunu işitecektim. Keyifli olan her şeye gönüllü büyük amcam, alayıyla yaşlıları öyle budalaca bir gevezeliğe sarmıştı ki, başka bir ruh halinde olsam bu rahat kahkahaları nasıl hazmederdim bilemezdim, ama dediğim gibi, baronesler zevzeklikleriyle hayalet gibi görünüyorlardı, beni neşelendirmek isteyen ihtiyarsa bir an bana hayretler içinde baktı. Yemekten sonra odamızda yalnız kalınca dayanamadı, sordu: "Ama, yeğenim, Tanrı aşkına söyle, ne oldu sana? – Gülmüyorsun, konuşmuyorsun, yemiyor, içmiyorsun? – Hasta mısın? Yoksa başka bir şeyin mi var?" – Artık ona önceki gece atlattığım tüm o dehşet ve ürperti verici şeyleri detaylarıyla anlatmaktan geri duramadım. Hiçbir şeyi saklamadım, hele de çok punç içip Schiller'in *Hayaletgören*'ini okuduğumu. "Bunu itiraf etmem lazım," diye ekledim, "zira tahrik olmuş hayal gücümün tüm bu, aslen beynimin duvarları arasında var olan hayalleri yarattığı böylece inanılır olacaktır." Şimdi büyük amcamın hayalet görmemle ilgili iğneleyici şakalarla bana abanacağını sanıyordum, bunun yerine çok ciddileşti, gözlerini yere dikti, sonra kafasını birden kaldırıp bana gözlerinin yanıcı bakışlarıyla bakarak dedi ki: "Dediğin kitabı bilmem, yeğenim! Ama o

hayaletleri ne kitabın ne puncun ruhuna borçlusun. Bil ki başına gelen şeylerin aynısını rüyamda gördüm. Senin gibi ben de (bana öyle geliyor ki) şöminenin yanında koltukta oturuyordum, ama sana kendini ses olarak göstereni ben, manevi gözümle net şekilde kavrayarak gördüm. Evet! O dehşet umacının, içeri girdiğini, güçsüzce duvarla kapatılmış kapıya süzüldüğünü, ümitsiz bir çaresizlikle, parçalanan tırnaklarının altından kan fışkırana dek duvarı tırmaladığını, aşağı inip atı ahırdan çıkardığını ve sonra geri götürdüğünü hep gördüm. Horozun köyün uzak çiftliğinde nasıl öttüğünü duydun mu? – O sıra beni uyandırdın ve şen hayatı dehşetle mahvedebilen korkunç insanın fena hayaletine karşı koydum." İhtiyar durakladı, ama uygun bulduğu takdirde bana her şeyi açıklayacağını düşünerek devamını sormadım. Bir süre kendi iç dünyasının derinlerine dalıp sessizce oturan ihtiyar sonra devam etti: "Yeğenim, tüm olan biteni bildiğine göre hayalete tekrar karşı koymaya yetecek cesaretin var mı? Benimle birlikte?" Buna karşı kendimi nasıl güçlenmiş hissettiğimi açıklamam normaldi. "Öyleyse," diye devam etti ihtiyar, "bu gece beraber uyanık kalalım. İçimden bir ses hayaletin, ruhani gücümden ve sağlam bir inanca dayanan cesaretimden kaçması gerektiğini ve burada oğullarını dedelerinin kalesinden kovan fena ifriti durdurmak için kanımı, canımı ortaya koymamın günahkâr bir tavır değil, dürüst ve cesurca bir iş olduğunu söylüyor. – Evet! Bu cüretkârlık değil, zira içimde yaşadığı haliyle böylesi sağlam ve namuslu niyetle, böyle dürüst bir inançla insan muzaffer bir kahramandır ve öyle de kalır. – Fakat yine de bu kötü gücün bana dokunması Tanrı'nın iradesiyse, o zaman, yeğenim burada fena işler çeviren bu cehennem hayaletiyle dürüst ve Hıristiyanca bir mücadelede mağlup düştüğümü ilan etmelisin. – Sen –Uzak dur! – O zaman sana bir şey olmaz!" –

Kimi kafa dağıtıcı birkaç işin arasında akşam yaklaşmıştı. Franz dünkü gibi akşam yemeğini kaldırıp bize punç getirmişti, dolunay parlak bulutların arasında ışıldıyor, deniz dalgaları köpürüyor ve gece rüzgârı uğuldayıp kemerli pencerelerin takırdayan çerçevelerini sarsıyordu. İçten içe heyecanlı, kendimizi sıradan sohbetlere zorluyorduk. İhtiyar çalar saatini masaya koymuştu. Saat on ikiyi çaldı. O an dehşet verici bir gürültüyle kapı açıldı, dünkü gibi sessiz ve yavaş ayak sesleri salon boyunca yürüdü ve inlemeler, iç geçirişler işitildi. İhtiyarın beti benzi attı ama gözleri olağanüstü bir ateşle ışıldıyordu, koltuğundan kalktı ve iri vücuduyla dimdik, sol kolu beline dayalı, sağ kolu salonun ortasına doğru iyice uzanmış vaziyette dururken, emir veren bir kahraman gibi görünüyordu. Fakat o iç geçiriş ve inlemeler gittikçe daha şiddetli ve sesli hale geldi, şimdi de duvar dünkünden bile daha iğrenç şekilde tırmalanıyordu. O an ihtiyar, zemini titreten sağlam adımlarla, doğru duvarla örülmüş kapıya ilerledi. Gittikçe daha da çılgınca tırmalanan yerin hemen önünde sakince durup hiç duymadığım kadar güçlü ve ciddi bir tonla dedi ki: "Daniel, Daniel! Bu saatte burada işin ne?" O sırada tüyler ürpertici ve dehşet verici bir gıcırtı duyuldu ve yere bir yük düşmüş gibi boğuk bir darbe vuruldu. "Yüceler yücesinin tahtı önünde rahmet ve merhamet ara, senin yerin orası! Artık ait olamayacağın hayattan defol git!" – İhtiyar böylece öncekinden de kuvvetle bağırdı, sanki havada sessiz bir sızlanma dolanıyor ve hızlanmaya başlayan fırtınanın uğultusunda ölüyordu. İhtiyar o sıra kapıya yürüyüp ıssız sahanlıkta gürültüyle yankılanacak şekilde kapıyı çarptı. Konuşmasında, tavırlarında beni derinden bir ürpertiyle dolduran insanüstü bir şey vardı. Koltuğa oturduğunda bakışı buğulu gibiydi, ellerini kavuşturdu, içinden dua etti. Böylece birkaç dakika geçti geçmedi, yu-

muşak, insanın içine işleyen ve tamamen kontrollü bir sesle sordu: "Ee, yeğenim?" Ürperti – dehşet – korku – kutsal hürmet ve sevgiyle titreyerek dizüstü çöküp bana uzatılan eli sıcak gözyaşlarıyla ıslattım. İhtiyar beni kollarına aldı ve samimiyetle bağrına basarak son derece mülayim bir edayla dedi ki: "Artık rahatça uyuyalım, sevgili yeğenim!" – Böyle de oldu ve ertesi gece uğursuz bir şey hissedilmeyince, eski neşemizi yeniden kazandık, bu da gerçekten biraz hayaletsi kalsalar da, acayip varlıklarıyla olsa olsa, ihtiyarın maskaralıkla harekete geçirmeyi bileceği eğlenceli birer peri olabilecek yaşlı baronesların zararına oldu.

Nihayet, birkaç gün sonra Baron, hanımı ve çok sayıda av maiyetiyle birlikte geldi, davetli misafirler toplandı, artık, daha önce de anlattığımız gibi, aniden canlanıveren şatoda gürültülü, coşkun bir hareketlilik başlamıştı. Baron vardıktan hemen sonra salonumuza girdiğinde, kaldığımız yerin değişmesini tuhaf şekilde yadırgamış görünüyordu, duvarla örülü kapıya kasvetli bir bakış attı ve hızla sırtını dönerek sanki fena bir hatırayı defetmek ister gibi elini alnında gezdirdi. Büyük amcam mahkeme salonunun ve bitişik odaların tahribatından bahsetti, Baron Franz'ın bizi daha iyi bir yere yerleştirmemesini ayıpladı ve ihtiyardan, sair zamanlar kaldığı odadan çok daha kötü olan yeni yerinde rahatını kaçıracak en ufak şey olursa sadece emir vermesini hoş bir şekilde rica etti. Baron'un ihtiyar büyük amcama karşı tavrı sadece samimi değildi, aynı zamanda buna, sanki Baron'un ihtiyarla saygı duyacağı bir akrabalık ilişkisi varmış gibi belli bir çocuksu hürmet karışıyordu. Fakat bu beni Baron'un, gittikçe daha da geliştirdiği kaba, buyurgan varlığıyla bir nebze olsun barıştırabilecek yegane şeydi. Bana az veya hiç dikkat etmiyormuş gibiydi, beni sıradan bir yazıcı gibi görüyordu. Daha bir davayı aldı-

ğım ilk seferinde metinde bir şeyi yanlış bulacağı tuttu, hiddetlendim ve sert bir cevap vermek üzereydim ki büyük amcam lafa girip benim her şeyi istediği gibi yaptığımı ve kendisinin sadece burada mahkeme görüşmeleri dolayısıyla bulunduğunu öne sürdü. Yalnız kalınca, ruhumun derinliklerinde benim için gittikçe daha dayanılmaz olan Baron hakkında şikâyette bulundum. "İnan bana, yeğenim!" diye cevap verdi ihtiyar, "Dost canlısı olmayan huyuna rağmen Baron dünyanın en mükemmel ve iyi huylu insanıdır. Kötü huyu da, sana önceden de söylediğim gibi, meşruta beyi olduğundan beridir var, önceleri yumuşak, mütevazı bir delikanlıydı. Ama yine de, sandığın gibi öyle kötü niyetli biri değildir, ona neden dayanamadığını da bilmek isterim." İhtiyar son sözleri söylerken oldukça alaylı şekilde gülümsedi, benimse kanım beynime sıçradı. İçimdekileri bilmem lazım gelmez miydi, o tuhaf nefretin sevgiden veya daha ziyade bana yeryüzünde görülmüş en şirin, en nefis bir varlık gibi görünen birine aşktan tohumlandığını bariz şekilde hissetmem gerekmez miydi? Bu varlık bizzat Barones'ten başkası değildi. Daha gelir gelmez narin yapılı vücudunu saran Rus samur kürküyle, başında ihtişamlı tül örtülerle, odalarda dolaşırken görüntüsü bana güçlü ve karşı konmaz bir sihir gibi tesir etmişti. Evet, Barones tarifsiz yumuşak bakışlarla etrafına bakınıp kâh şuna kâh buna nazikçe başını sallar, tertemiz Curland şivesiyle arada sırada birkaç Almanca sözcüğü aralara serperken, yaşlı teyzelerin, onları ne zaman görsem, daha hayret verici kıyafetler ve yüksek topuzlarıyla onun iki yanında pıtır pıtır yürümeleri ve Fransızca konuşmaları bile, bu bile mucizevi tuhaflıkta bir görüntü yaratıyordu ve gayriihtiyarı hayal gücüm bu görüntüyü o uğursuz hayaletin yanına koyuyor, Barones ise kötü hayalet güçlerin önünde eğildiği nurani bir melek oluyor-

du. – Bu muazzam kadın capcanlı şekilde ruhumda yer alıyordu. O zamanlar on dokuz yaşında ya var ya yoktu, yüzü de vücudu gibi narin, en yüce meleksi iyiliğin ifadesini taşıyordu, ama bilhassa koyu renk gözlerinin bakışında tarifsiz bir büyü vardı, bu gözlerde nemli ay ışıltısı gibi hüzünlü bir özlem yükseliyordu; oysa nefis gülüşü, sevinç ve neşe dolu koca bir gökyüzü gibiydi. Sıklıkla dalıp gitmiş gibi görünüyor, sonra kasvetli bulutların gölgesi şirin çehresine çöküyordu. Keyfini kaçıran bir ıstıraba yakalandığı zannedilebilirdi, böylesi anlarda pençesine düştüğü şey puslu, belalara gebe bir geleceğin kasvetli sezgisi gibi görünüyordu bana ve izahını tam olarak yapamayacağım tuhaf bir şekilde şatodaki hayaleti bununla da irtibatlandırıyordum. – Baron'un geldiğinin ertesi sabahı şato halkı kahvaltı için toplandı; ihtiyar beni Barones'e tanıttı ve içinde bulunduğum gibi ruh hallerinde olageldiği üzere, şirin kadının şatoyu beğenip beğenmediğim vs. gibi basit sorularına karşı öyle anlamsız ve acayip cevaplar verdim ki, yaşlı teyzeler mahcubiyetimi muhtemelen sadece hanımefendiye karşı derin saygıma atfedip kendilerini teveccühle beni savunmak zorunda hissettiler ve Fransızca konuşarak beni çok edepli ve becerikli genç biri, bir *garçon trés joli*[1] olarak övdüler. Bu beni kızdırdı, ihtiyar kadınlar kendime aniden tamamiyle hâkim olarak ağzımdan, onların konuştuğundan daha iyi bir Fransızcayla bir nükte çıkıvermesi üzerine bana kocaman gözlerle bakıp uzun sivri burunlarına enfiye ziyafeti çektirdiler. Barones'in ciddileşen bakışlarını benden çevirerek başka bir hanımefendiyle konuşmaya başlamasından nüktemin hepten bir delilik olduğunu fark ettim, bu beni daha da kızdırdı

1. (Fr.) Hoş bir delikanlı. (Ç.N.)

ve ihtiyarlar cehennemin dibine gitsin diye lanet okudum. Bendeki bu zayıflık ve çocuksu baştan çıkmışlık safhasını yaşlı büyük amcamın alaylarıyla çoktan savuşturmuştum; Baron'un karısının beni, şimdiye kadar herhangi bir kadından çok daha derin, çok daha güçlü bir biçimde, ruhumun en içerilerine kadar yakaladığını fark ettim. Sadece onu görüyor, onu işitiyordum, ama her ne kadar, âşık bir oğlan gibi, bundan utanmam gerektiği halde, uzaktan hayranlık duymanın ve tapınmanın imkânsızlığını görsem de, herhangi bir flörte cesaret etmenin münasebetsizce, hatta çılgınca olacağının farkındaydım. İçimdeki duyguları sezdirmeden bu muhteşem kadının yakınına gelmek, bakışlarının, sözlerinin tatlı zehrini emmek ve sonra ondan uzakta, onu uzun müddet belki de ebediyen gönlümde taşımak, işte bunu istiyordum ve yapabilirdim de. Uykusuz gecemde içimde uyanan bu romantik, hatta şövalyece aşk, kendime heyecanlı söylevler verdirecek, sonunda da yakına yakına, "Seraphine, ah Seraphine!" diye iç çekmeye götürecek kadar çocukça bir hale koymuştu, öyle ki ihtiyar uyanıp bana, "Yeğenim! – Yeğenim! Sanırım, yüksek sesle hayal görüyorsun! – Mümkünse gündüz yap bunu, geceleyin bırak da uyuyayım!" diye seslendi. Baron'un karısı geldiğinde heyecanlanan varlığımı pekâlâ fark eden ihtiyarın, ismi duymuş olup beni acı alayına boğacağından az endişelenmiyordum, ama o ertesi sabah mahkeme salonuna girerken, "Tanrı herkese, gereğince akıl ve bu aklı iyice muhafaza edecek tedbiri versin. Hiç yoktan delinin tekine dönmek fena şey," cümlesinden başka bir şey söylemedi. Bunun üzerine büyük masadaki yerini alıp dedi ki: "Muntazam yaz, sevgili yeğenim, ki yazdıklarını zorlanmadan okuyayım."

Baron'un yaşlı büyük amcama gösterdiği saygı, o çocuksu hürmet her halinden okunuyordu. Hatta sofradayken Barones'in yanındaki birçoklarının kıskandığı yere oturması gerekiyordu, oysa tesadüf beni kâh şuraya kâh buraya atıyordu, bununla birlikte çoklukla yakındaki başkentten birkaç subay, orada olup biten havadisler ve keyifli şeyler hakkında konuşup iyice içmek için beni alıkoyuyorlardı. Böylece günler boyu, Barones'in çok uzaklarında, sofranın aşağı ucunda oturdum, ta ki bir tesadüf beni nihayet onun yakınına getirene dek. Toplanan konuklara yemek salonu tam açılmıştı ki, Baron'un karısının, artık pek de genç olmayan, ama çirkin ve zekadan yoksun da denemeyecek nedimesi ile hoşuna gittiğini sandığım bir sohbete dalmıştık. Âdetlere göre ona kolumu uzatmalıydım, ona dostça başını sallayan Baron'un karısına çok yakınlarında bir yere oturduğunda az da memnun olmamıştım. Söylediğim her sözün artık sadece yanımdakine değil, bilakis aslında Baron'un karısına yönelik olduğu düşünebilir. İçimdeki gerilim söylediğim her şeye özel bir canlılık veriyor olabilirdi, neyse, nedime gittikçe daha dikkatli dinliyordu, en sonunda içinde açmasını sağladığım sürekli değişen resimlerin renkli dünyasının karşı konmaz şekilde içine çekilmişti. Dediğim gibi, zekâdan yoksun değildi ve çok geçmeden sohbetimiz, misafirlerin ortalıkta dolaşan laf kalabalığından bağımsız olarak bir başına yaşamaya ve varmasını istediğim yere birkaç şimşek yollamaya başladı. Zira nedimenin Baron'un karısına anlamlı bakışlar attığını ve onun da bizi işitmeye çabaladığını pekâlâ fark ediyordum. Ben bilhassa, sohbet müziğe kayıp da müthiş bir coşkunlukla bu enfes, kutsal sanattan bahsedip, kendimi adadığım kuru ve sıkıcı hukuka rağmen kuyruklu piyanoyu oldukça becerikli çaldığımı, şarkı söylediğimi ve şöyle veya böyle bir-iki şarkı bestelediğimi söylemekten geri dur-

mayınca durum bu hale geldi – Kahve ve likör almak için diğer salona geçilmişti, o an fark etmeden, nasıl oldu, ben de bilmem, nedimeyle konuşan Barones'in önünde duruyordum. O an bana, tanıdıkla konuşur gibi bir tonla seslendi ve daha güler yüzlü şekilde, şatoda kalmak hoşuma gidiyor mu vs. gibi benzeri sorular sordu. İlk günler çevrenin ürkütücü ıssızlığının, hatta bu eski şatonun ruhumu tuhaf bir hale soktuğunu, ama tam da bu ruh halinde çok nefis şeylerin ortaya çıktığını ve sadece tek dileğimin, alışkın olmadığım yaban avlarından bağışlanmak olduğunu söyledim. Barones gülümseyerek şöyle dedi: "Karaçam ormanlarımızdaki bu kaba uğraştan pek hoşnut olmamanızı çok iyi anlıyorum. – Siz müzisyensiniz ve şayet yanılmıyorsam, şair de olmalısınız! – Her iki sanatı da tutkuyla severim! – Kendim de biraz arp çalarım, ancak R...sitten'de bundan yoksun kalıyorum, zira kocam, yumuşak tınıları burada duyulması gereken bağırışlara, avdaki tiz boru seslerine pek yakışmayacak enstrümanımı yanıma almamdan hoşlanmıyor! – Aman Tanrım! Burada müzik olsa nasıl sevinirdim!" Şatoda şüphesiz, –eski bir kuyruklu piyano da olsa– bir enstrüman olacağından, arzusunu gerçekleştirmek için tüm sanatımı kullanacağıma söz verdim. Fakat o sıra Fräulein Adelheid (Barones'in nedimesi) tiz bir kahkaha atıp bana ezelden beri şatoda, böğüren trompetlerin, avcıların sevinçle feryat figan eden boynuzlarının, boğuk kemanın, akordu bozuk basların, gezgin mızıkacıların mızmızlanan obualarından başka hiçbir enstrümanın sesinin duyulmadığını bilmiyor muyum, diye sordu. Baron'un karısı ise müziği, yani beni duymak arzusunda ısrar etti ve hem o hem Adelheid, şöyle böyle bir fortepiyanonun nasıl tedarik edileceğine dair konuşmalara daldılar. O an ihtiyar Franz salondan geçiyordu. "İşte her şey için tavsiyesi olan, işitilmemiş ve görülmemiş şeyleri

bile tedarik eden kişi geldi!" Fräulein Adelheid bu sözlerle onu yanına çağırdı ve meselenin ne olduğu ona izah edilirken Baron'un karısı ellerini kavuşturup öne eğdiği başıyla, yumuşak gülümsemesiyle ihtiyarın gözlerine bakarak dinledi. Özlediği oyuncağı eline verilse çok sevinecek şirin, sevimli bir çocuk gibi pek edalı görünüyordu. Bu hızla böylesi nadir bir enstrüman tedarik etmenin neden handiyse imkânsız olduğuna dair abartılı tavırlarıyla kaç tane sebep saydıktan sonra Franz, nihayet hoşnut bir sırıtmayla sakalını sıvazlayıp dedi ki: "Ama köy tarafında, maliye müfettişinin karısı fevkalade becerikli fortepiyano –yabancı dilde ismiyle ne diyorsalar artık– çalar ve öylesi harika ve dokunaklı şarkı söyler ki insanın soğan keserkenki gibi gözleri kızarır da iki bacağıyla hoplamak ister" – "Fortepiyanosu var öyleyse!" diyen Fräulein Adelheid lafa atladı. "E, şüphesiz," diye devam etti ihtiyar, "doğrudan Dresden'den getirmişler – güzel" – "Ah, bu harika," diye sözünü kesti Baron'un karısı – "güzel bir enstrüman," diye devam etti ihtiyar, "fakat biraz döküntü, zira orgcu geçenlerde *In allen meinen Taten* kantatını çalacakken her şeyi tamamen mahvetti, öyle ki" – Hem Baron'un karısı hem Fräulein Adelheid, "Aman Tanrım," diye bağırdılar, "öyle ki," diye devam etti ihtiyar, "yüksek masraflarla R.ye götürülüp orada tamir edilmesi gerekti." Fräulein Adelheid, "Tekrar geri geldi mi?" diye sabırsızca sordu. "E, şüphesiz, muhterem hanımefendi! Maliye müfettişinin karısı onu size vermekten şeref duyacaktır" – O sıra Baron oradan geçti, dönüp grubumuza yabancıymışız gibi baktı ve karısına gülümseyerek, "Franz yine tavsiye mi veriyor?" diye fısıldadı. Baron'un karısı kızararak gözlerini yere indirdi, Franz da korkup konuşmayı keserek, başı dosdoğru, aşağı sarkan kolları vücuduna yapışmış, asker vaziyetinde olduğu yerde dikildi. – Yaşlı teyzeler kumaş elbiseleri içinde bize doğru

yüzüp Baron'un karısını kaçırdılar. Onu Fräulein Adelheid takip etti. Ben büyülenmiş gibi olduğum yerde kalakalmıştım. Tapındığım, tüm varlığıma hükmeden kişiye yaklaşacağım heyecanı, bana kaba bir despot gibi görünen Baron'a kızgınlığım ve kasvetli bir huysuzlukla mücadele ediyordum. O olmasa, yaşlı, kır saçlı uşak böyle köle gibi davranabilir miydi? – Büyük amcam omzuma vurarak, "Nihayet işitiyor, görüyor musun," diye seslendi; yukarı, odamıza çıktık. Oraya varınca, "Baro'nun karısına o kadar sırnaşma," dedi, "manasız bir şey, bırak bunu kur yapmaktan hoşlanan, sayıları da az olmayan genç züppeler yapsın." – Meselenin nasıl geliştiğini anlatıp bana, "azarını hak edip etmediğimi," söylemesini rica ettim, ama o bunun üzerine, "Hm, hm," demekten başka cevap vermedi – geceliğini giydi, yaktığı piposuyla koltuğa oturup isabetsiz atışlarıma takılarak dünkü avda olan bitenden bahsetti. Şato sessizleşmişti, hanımlar ve beyler odalarında gece için süslenmekle uğraşıyorlardı. Fräulein Adelheid'ın bahsettiği boğuk kemanları, akordu bozuk basları ve mızmızlanan obuaları olan mızıkacılar gelmişti zira ve bu gece en iyi şekliyle bir balodan daha aşağısı olmayacaktı. Uykuyu böyle havadan işlere tercih eden ihtiyar odasında kaldı, bense, yavaşça kapımıza vurulup az önce maliye müfettişinin karısının fortepiyanosunun kızakla getirilip Baron'un saygıdeğer karısının yanına taşındığını hoş bir gülümsemeyle haber veren Franz içeri girdiğinde, balo için giyinmiştim bile. Fräulein Adelheid beni hemen yanına gelmeye davet etmiş. Nabzımın nasıl attığını, içimde nasıl tatlı bir titremeyle içinde onu bulduğum odanın kapısını açtığımı düşünebilirsiniz. Fräulein Adelheid beni güleryüzle karşıladı. Balo için tamamen hazırlanmış olan Baron'un karısı, uyandırmak için çağrıldığım tonların uyukladığı esrarengiz kutunun önünde düşünceli düşünceli oturuyordu. Güzelliğinin muhte-

şem pırıltısıyla öyle ışıyarak ayağa kalktı ki, tek kelime edemeden gözlerimi ona diktim. "Peki Theodor," (Güney'in aşağılarında da bulunan Kuzey'in o rahat âdetiyle, herkese ön ismiyle seslenirdi). "Peki, Theodor," diye dostça konuştu, "enstrüman geldi, Tanrı vere de sanatınıza layık olsun." Kapağı açar açmaz fırlayan bir yığın telin gıcırtısı karşıladı beni ve bir tuşa basmamla, sağlam kalan tüm tellerin akortları bozulduğundan iğrenç ve nahoş tınılar çıktı. Fräulein Adelheid gülerek, "Orgcu yine narin elleriyle üzerinde dolaşmış," diye bağırdı, ama Barones tamamen keyfi kaçmış olarak dedi ki: "Bu da fena bir talihsizlik! – Ah, burada eğlenemeyeceğim ben!" – Enstrümanın mahfazasını aradım ve şansa birkaç makara tel buldum, ama akort anahtarı yoktu! – Yeni yakınmalar! – "Başı yive uyan her anahtar kullanılabilir," diye açıkladım; o an Barones'le Fräulein Adelheid sevinçle sağa sola koşturdular ve çok geçmedi ki önümde, rezonans tahtasının üzerinde pırıl pırıl bir yığın anahtar duruyordu.

Hamaratça işe koyuldum - Fräulein Adelheid, hatta bizzat Barones şu ya da bu yivi deneyerek bana yardıma uğraşıyorlardı – O an biri uygun anahtarı çekiyor, sevinçle, "Oldu, oldu!" diye bağırışıyorlardı – O sıra ses neredeyse doğru çıkana kadar inleyen tel fırlıyor, kadınlar korkarak geri çekiliyorlardı! – Barones küçük narin elleriyle çabuk kırılabilen tellerle uğraşıyor, istediğim numaraları bana uzatıyor ve ben açarken o makarayı itinayla tutuyor; aniden biri vızlayarak fırlıyor, öyle ki Barones sabırsız bir ah! koyveriyordu – Fräulein Adelheid yüksek sesle kahkaha atıyor, ben karışan yumağı odanın köşesine kadar kovalıyor ve sonra hepimiz bunun içinden bükülmemiş bir tel çıkarmaya çalışıyorduk; tel, takınca ne yazık ki tekrar fırlıyor – ama nihayet – nihayet sağlam makaralar bulunuyor, teller durmaya başlıyor ve bozuk sesli vızıltıdan gittikçe temiz, net akorlar çıkıyordu. Ba-

rones bana şirin gülümsemesiyle bakarak, "Ah, başardık, başardık – enstrümanın akoru oluyor!" diyordu. – Bu ortak gayret örflerin getirdiği tüm yabancılık ve soğukluğu ne de çabuk savıverdi; nasıl da, bir elektrik dalgası içimi kavururken, göğsümde buz gibi yatan cesaretsiz sıkkınlığı çabucak defeden gizli bir aşinalık peyda oldu. Benimki gibi bir aşkın ortaya koyacağı o tuhaf coşku beni tamamen terk etmişti ve fortepiyanonun sonunda şöyle böyle akordu yapıldığında, kendimi, istediğim şekilde, içimdeki duyguları hayaller içinde sese kavuşturmak yerine, güneyden kulağımıza tınlayan o tatlı, sevecen kısa şarkılara kaptırıverdim. Bu *Senza di te* – bu *Sentimi idol mio, se non pass'io* ve yüzlerce *Morir mi sento*'lar ve *Addio*'lar ve *Oh dio*'lar[1] esnasında Seraphine'nin bakışları daha da ışıldamaya başladı. Hemen yanıma, enstrümanın başına oturmuştu, nefesinin yanağımda titreşmesini hissediyordum; kolunu arkamdan sandalyeme dayayınca, süslü balo kıyafetinden kopan bir kurdele omzuma düşüp tınılarımla, Seraphine'nin sessiz iç çekişleriyle sağa sola dolanarak, sadık bir aşk elçisi gibi uçuşmaya başladı! – Aklımı koruyabilmiş olmam hayret vericiydi! – Başka yeni bir şarkıyı düşünüp tuşlarda gezinirken, odanın bir köşesinde oturan Fräulein Adelheid yanımıza koşup Barones'in önünde diz çöktü ve iki elini kavrayıp göğsüne bastırarak şunu rica etti: "Sevgili Barones – Seraphine, şimdi sen de şarkı söylemelisin!" Barones cevap verdi: "Aklına neler geliyor, Adelheid! – Nasıl olur da üstadımızın önünde sefil şarkılarımın duyulmasına izin veririm!" – Edebinden utanan çocuk gibi gözlerini aşağı indirip kıpkırmızı kesilerek arzusu ve çekingenliğiyle mü-

1. İtalyanca şarkılar ve aryalarda tipik kullanımlar ve başlangıçlar. Sırasıyla; "sensiz", "ilahem, dinle beni", "en azından yapamasam bile", "ecelin yaklaştığını duyuyorum", "elveda", "aman Tanrım". (Ç.N.)

cadele edişini seyretmek çok keyifliydi. – Ona nasıl yalvardığımı ve küçük Curland halk şarkılarından bahsettiğinde, Barones sol eliyle uzanarak enstrümanda, giriş mahiyetinde birkaç ton deneyene dek vazgeçmediğimi düşünebilirsiniz. Ona enstrümanda yer açacaktım, fakat tek bir nota bile çalamayacağını ve tam da bu yüzden şarkı söylemesinin kulağa eşlik olmadan çok cılız ve güvensiz geleceğini öne sürerek buna izin vermedi. Sonra narin, tertemiz, kalbinin derinlerinden tınlayan bir sesle, basit melodisi, o büyük parlaklıkla içimizden taşıp çevremize akan aydınlık ışıkta bize kendi doğamızın en yüksek şair yanını gösteren ve o halk şarkılarının bütün niteliklerini taşıyan bir şarkıya başladı. Göğsümüzü dolduran o dile gelmeyen hiyerogliflere dönen güftenin önemsiz sözlerinde esrarengiz bir büyü vardı. Kim, sözlerine bakınca içeriği, "Yarimle deniz yolculuğundaydım, o an fırtına çıktı da yarim korkuyla sağa sola sallandı. Hayır! – bir daha yarimle deniz yolculuğuna çıkmam!"dan fazlasını ifade etmeyen o İspanyol şarkılarını bilmez. – Barones'in şarkısı da aynen şundan fazlasını söylemiyordu: "Geçenlerde düğünde sevgilimle dans ettim, o an saçımdan bir çiçek düştü, sevgilim onu kaldırıp bana verdi ve dedi ki: Yarim, bir daha düğüne ne zaman gideriz?" – İkinci kıtasında şarkıya arpejlerle eşlik eder, beni kaplayan heyecanla sonraki şarkıların melodilerini Barones'in dudaklarından çalarken, ona ve Fräulein Adelheid'a ses sanatının en büyük üstadı gibi göründüm, beni övgülere boğuyorlardı. Yan kanattaki balo salonunda yakılan ışıklar Barones'in odasını da aydınlatıyor ve trompetlerle boynuzların bozuk sesli bağırtısı, balo için toplanma vaktinin geldiğini ilan ediyordu. Barones, "Ah, artık gitmem lazım," dedi, ben de enstrümandan kalktım. "Bana nefis vakit geçirttiniz – burada, R...sitten'de geçirdiğim en neşeli anlardı bunlar." Barones bu sözlerle

bana elini uzattı; elini en yüce mutluluk sarhoşluğuyla dudaklarıma bastırırken parmaklarının, nabız gibi küt küt atarak elime vurduğunu hissediyordum! Büyük amcamın odasına nasıl gittiğimi, sonra da nasıl balo salonuna geldiğimi bilmiyorum. – O ünlü Gaskonyalı[1] savaştan korkuyormuş; çünkü vücudunun her yanı salt yürek olduğundan, aldığı her yara kendisini öldürürmüş. – Ben de ona benzemeliydim, benim ruh halimdeki herkes ona benzemeliydi! Her dokunuş ölümcül olurdu. Barones'in eli, nabzı atan parmakları bana zehirli ok gibi isabet etmişti, kanım damarlarımda yanmaktaydı! – Beni pek de sorgulamadan ihtiyar, ertesi sabah çok geçmeden Barones'le yaşadığım akşamın hikâyesini anlamıştı, gülerek ve neşeli bir tonla konuşan ihtiyar ansızın ciddileşince az mahcup olmadım: "Rica ederim, yeğenim, seni tüm gücüyle yakalayan bu deliliğe karşı koy! – Bil ki, zararsız görünse de başladığın bu işin dehşet verici sonuçları olabilir, dikkatsiz bir çılgınlık içinde, ince bir buz tabakası üstünde duruyorsun, daha farkına varmadan altında kırılır da içine düşüverirsin. Ceketinden tutup sana engel olmaktan sakınacağım, zira bundan kurtulup ölümcül şekilde hastalanarak bu önemsiz nezleyi rüyada kaptım, diyeceğini biliyorum, ama felaket bir sıtma hayat damarını kurutacak ve gücünü toplayana dek yıllar geçecek. – Hassas kadınları rahat sükûnetlerinden koparmaktan daha iyi bir şey yapamıyorsan şeytan alsın müziğini." "Ama," diye sözünü kestim ihtiyarın, "hiç Barones'e âşık olmak aklıma gelir miydi!" "Aptal!" diye bağırdı ihtiyar, "Bundan haberim olsa, seni şuracıkta pencereden atardım!" – Baron nahoş konuşmamızı böldü ve işe başlamamızla, sadece Seraphine'yi görüp düşündüğüm aşk rüyalarından

1. Fransa'nın Gaskonya yöresinden aynı isimli, şalım satan zararsız Gaskonyalı karakter. (Ç.N.)

kopup ayrıldım. Barones topluluk içinde benimle sadece ara sıra birkaç kelam ediyordu, ama beni Seraphine'ye çağıran Fräulein Adelheid'dan gizli haber gelmeyen neredeyse tek akşam olmuyordu. Çok geçmeden müzik, yerini başka sohbetlere bıraktı. Artık o kadar saf ve gülünç olmaya yeltenecek kadar küçük olmayan Fräulein Adelheid, Seraphine'yle ben duygusal konulara ve hayallere dalmaya başladığımızda, türlü komik ve biraz karmaşık konularla araya dalıyordu. Kısa bir süre sonra, bazı imalarından Barones'in zihninde, ilk defa gördüğümde bakışında okuduğumu sandığım gibi, rahatsız edici bir şey olduğunu hissettim ve evdeki hayaletin kötücül etkisi çok net şekilde aklıma dank etti. Dehşet verici bir şey olmuş veya olacaktı. Beni sık sık, Seraphine'ye görünmeyen düşmanın bana nasıl dokunduğunu ve ihtiyarın onu, elbette ebediyen, nasıl defettiğini anlatmak arzusu sıkıştırıyor, ama tam konuşmak istediğim anda kendime dahi açıklayamadığım bir çekince dilimi bağlıyordu.

Bir gün öğle yemeğinde Barones sofrada yoktu; hasta olduğu ve odasından çıkamayacağı söylendi. İnsanlar ilgilenip Baron'a onun hastalığının önemli olup olmadığını sordu. Uğursuz şekilde, sanki acı bir alayla gülümseyerek dedi ki: "Buralarda tatlı seslere sabredemeyen ve avın vahşi gürültüsünden başka tonlara tahammül edemeyen kaba deniz havasının yolladığı hafif bir nezleden başka bir şey değil." – Bunları söylerken Baron, çapraz karşısında oturan bana delici bir bakış attı. Yanındakiyle değil, benimle konuşmuştu. Yanımda oturan Fräulein Adelheid kıpkırmızı oldu; gözlerini önündeki tabağa dikip çatalla üzerinde bir şeyler karalayarak bana fısıldadı: "Bugünden tezi yok Seraphine'yi göreceksin ve tatlı şarkıların, hasta kalbine huzur verecek." – Adelheid da bu sözleri benim için söylemişti, ama o an bana sanki, Barones'le sadece korkunç bir şeyle, bir suçla son bulabilecek gizli,

yasak bir aşk ilişkisi yaşıyormuşum gibi geldi. – İhtiyarın ikazları yüreğime çöreklendi. – Ne yapacaktım! – Onu artık görmemeli miydim? – Şatoda kaldığım müddetçe bu imkânsızdı ve şatoyu terk edip K.ye dönebilsem bile, buna gücüm yetmezdi. Ah! fantastik bir aşk saadetiyle bana şaka yapan bu rüyadan kendimi sarsıp uyandıracak kadar kuvvetim olmadığını çok iyi hissediyordum. Adelheid bana adeta adi bir çöpçatan gibi göründü, bu yüzden onu küçümsemek istiyordum – bununla birlikte, tekrar kendime gelince çocuksu tavrımdan utanasım geliyordu. Âdet ve adabın izin verdiği ölçüde en fazla Seraphine'yle yakın bir ilişkiye sebep olabilecek o mesut akşam saatlerinde ne olup bitmişti? Barones'in benim için herhangi bir şey hissedeceği nasıl aklıma gelebilmişti, bununla beraber durumumun vehametinden emindim! – Sofra, şatoya çok yakınlardaki karaçam ormanında görülen kurtlarla ilgilenileceğinden, vaktinden önce kaldırılmıştı. O heyecanlı halimde av işime gelmişti, ihtiyara onlarla gitmek istediğimi söyledim, o ise memnun, gülümseyerek dedi ki: "Böylece meydana çıkman güzel, ben evde kalıyorum, benim çiftemi alabilirsin, av bıçağımı da beline tak, ihtiyaç halinde, soğukkanlı kalabilirsen, iyi ve emin bir silahtır." Ormanın kurtların mesken tuttuğu sanılan kısmı avcılarca sarılmıştı. Keskin bir soğuk vardı, rüzgâr karaçamların arasından uğulduyor ve parlak kar tanelerini, karanlık hepten çökünce altı adım dahi önümü göremeyecek şekilde suratıma çarpıyordu. – Bana işaret edilen yeri donakalmış şekilde bırakıp ormanın derinlerinde korunak aradım. O sıra, çifte koltuk altımda, bir ağaca yaslandım. Avı unutmuştum, düşüncelerim beni Seraphine'nin aşina odasına taşıyordu. Çok uzaklardan silah sesi geldi, aynı anda sazlıktan bir şey hışırdadı ve aşağı yukarı on adım uzağımda gözüme, oradan koşup geçmek isteyen güçlü bir kurt çarptı. Tüfeği omzuma da-

yadım, tetiği çektim – ıskalamıştım, hayvan kor gibi gözlerle üzerime sıçradı, av bıçağını çekip, beni kapacakken kanı elime ve koluma sıçrayacak şekilde hayvanın gırtlağına saplayacak ihtiyatı göstermemiş olsam işim bitikti. Baron'un uzağımda duran avcılarından biri bağıra çağıra yanıma koştu ve birkaç kez av borusunu çalması üzerine herkes etrafımızda toplandı. Baron aceleyle yanıma geldi: "Tanrı aşkına! Kanamanız mı var? – Kanıyor – Yaralı mısınız?" Olmadığımı söyledim; o an Baron bana en yakın olan avcının üzerine çullanıp ben ıskaladığımda neden ateş etmedi diye onu azarladı; avcı, aynı saniye içinde kurt üzerime kapaklandığı, öyle ki her atış bana isabet edebileceği için bunun mümkün olmadığını öne sürse de Baron, onun beni, daha az tecrübeli bir avcı olarak özel korumaya alması gerektiğinde diretti. Bu arada avcılar hayvanı kaldırmışlardı, bu uzun zamandır kendini gösteren, türünün en büyüğüydü, davranışım bana çok normal görünmüştü ve ben içinde bulunduğum hayati tehlikeyi gerçekten hiç düşünmemiş olmama rağmen herkes, cesaret ve kararlılığıma hayranlık duyuyordu. Baron benimle ilgilenerek dostluğunu ortaya koydu, canavar tarafından yaralanmadıysam da, geçirmiş olduğum korkunun sonuçlarından endişe duyup duymadığımı sorup duruyordu. Şatoya geri dönüldü; Baron, arkadaşıymışım gibi koluma girdi, tüfeği avcılardan biri taşımak zorunda kaldı. Hâlâ kahramanca davranışımdan bahsediyordu, öyle ki sonunda ben bile kahramanlığıma inandım, tüm çekingenliğimi bırakıp kendimi Baron karşısında cesur ve kararlı bir adam gibi hissettim. Mektepli çocuk, sınavını başarıyla geçmişti, artık mektepli çocuk değildi ve mektepli çocuğun tüm alçakgönüllü endişesinden kurtulmuştu. Kendimde artık Seraphine'nin sevgisini kazanmak için çabalama hakkını kazanmış görüyordum. – Âşık bir oğlanın hayal gücünün ne çocuksu fikirlere kadir olduğu

bilinen bir şeydir. – Şatoda, şöminenin yanında dumanı tüten punç tasının başında, günün kahramanı olarak kaldım; benden başka sadece Baron'un kendisi, iyisinden bir kurdu yere sermişti, diğerlerinin isabetsiz atışlarını havaya – karanlığa yüklemekle ve başka zamanlar avda yaşadıkları başarıları ve atlattıkları tehlikeleri anlatmakla yetinmeleri gerekti. İhtiyarın da beni övüp hayranlık duyacağını sanıyordum; bu beklentiyle ona maceramı oldukça detaylı anlattım ve azgın canavarın vahşi, kana susamış görünüşünü oldukça keskin renklerle tasvir etmeyi unutmadım. İhtiyarsa yüzüme karşı gülüp dedi ki: "Tanrı zayıflara güç verir!" –

İçmekten ve kalabalıktan bıkıp koridordan mahkeme salonuna süzülünce, elinde ışıkla birinin usulca içeri girdiğini gördüm. Salona girmemle Fräulein Adelheid'ı tanıdım. "Benim cesur kurt avcım, sizi bulmak için bir hayalet, bir uyurgezer gibi etrafta mı dolanmalı insan! –" Elimden tutarak bana böylece fısıldadı. "Uyurgezer – hayalet" kelimeleri, bu mekânda telaffuz edilince, yüreğimi sıkıştırdı; ânında o iki korkunç gecenin hayalet görüntülerini zihnime ve düşüncelerime getirdi, denizden gelen rüzgâr o zamanki gibi tiz org tonlarıyla uğulduyor, kemerli pencerelerden içeri ürpertici çıtırtı ve ıslık sesleri geliyor ve ay, solgun ışığını tam da tırmıkların işitildiği o esrarlı duvara vuruyordu. Orada kan lekeleri gördüğümü sandım. Beni hâlâ elimden tutan Fräulein Adelheid, içimi ürperten buz gibi soğukluğu hissetmiş olmalıydı. "Ne oluyor, ne oluyor size," dedi usulca, "donup kaldınız? – Sizi şimdi hayata döndüreceğim. Barones'in sizi görmeye sabırsızlandığından haberiniz var mı? – Yoksa hain kurdun sizi gerçekten ısırmadığına inanmayacak. İnanılmaz telaşlanıyor! – Of, of, dostum, Seraphine'ye ne ettiniz böyle! Onu daha önce hiç böyle görmedim. – Ah! – Nabzı nasıl da atmaya başladı! – ölü adam apansız nasıl

da uyanıverdi! – Yok, geliniz – sessiz sessiz – küçük Barones'in yanına gitmeliyiz!" – Suskun, beni sürüklemesine izin verdim; Adelheid'ın Baron'un karısından bahsetme şekli bana yakışıksız geldi, hele de ikimiz arasındaki iması. Adelheid'la içeri girdiğimde Seraphine, usulca ah çekerek bana üç-dört adım yaklaştı, sonra, kendine gelir gibi, odanın ortasında durdu, elini tutup dudaklarıma bastırmaya cüret ettim. Barones elini benimkinin içinde bırakarak dedi ki: "Aman Tanrım, kurtlarla boğuşmak sizin işiniz mi? Orpheus'la Amphion'un muhteşem devirlerinin çoktan geçtiğini ve vahşi hayvanların en mükemmel şarkıcılar önünde tüm saygılarını tamamen yitirdiklerini bilmiyor musunuz?" – Barones'in hararetli ilgisindeki tüm yanlış yorumları budadığı bu edalı kıvırış beni bir an doğru ton ve ölçüye getirdi. Nasıl oldu da, alışageldik şekilde enstrümanın başına değil de Barones'in yanına, kanepeye oturduğumu kendim de bilmiyorum. "Tehlikeye nasıl düştünüz?" sözüyle bugünkü niyetin müzik değil, sohbet olduğu anlaşılmış oldu. Ormandaki maceralarımı anlatıp – bunu yapabileceğini düşünmediğime dair hafif imayla Baron'un hararetli ilgisini anınca – Barones çok yumuşak, adeta hüzünlü bir sesle başladı: "Ah, Baron size ne haşin, ne kaba geliyor olmalı, ama inanın bana sadece bu karanlık ve tekinsiz duvarların arasında, sadece ıssız karaçam ormanlarındaki yaban avında tüm varlığı, en azından dış tavırları değişir. Keyfini bu denli kaçıran, burada dehşet verici bir şeylerin olacağına dair kendisini sürekli takip eden fikirdir. Bu yüzden, şans eseri fena sonuçları olmadan atlattığınız maceranız onu bu denli sarstı. Hizmetkârlarından biri bile en ufak tehlikeye maruz kalsın istemez, hele yeni edindiği sevimli bir arkadaşının asla; ve kesinlikle biliyorum ki, sizi yüzüstü bırakmakla suçladığı Gottlieb, hapisle cezalandırılmasa da, tüfeği olmadan, elinde değnekle av takımına

katılmak gibi utandırıcı bir cezaya katlanmak zorunda kalacak. Buradaki gibi avların, tehlikesiz olmaması ve Baron'un sürekli bela çıkacağından kaygılanmasına rağmen duyduğu zevk ve coşkuyla Şeytan'ı bile alaya alması, bana da olumsuz etkide bulunan hayatına bir tutarsızlık sokuyor. Meşrutayı bağışlayan dedesi hakkında çok tuhaf şeyler anlatılıyor ve çok iyi biliyorum ki bu duvarlar arasında kilitli, kasvetli bir aile sırrı, sahiplerini dehşetli bir hayalet gibi kovup onlara sadece, kısa bir müddet gürültülü ve vahşi curcunada dayanmayı mümkün kılıyor. Ama ben! – Bu curcunada ben kendimi ne kadar yalnız buluyorum ve tüm duvarlardan esen bu dehşet içimi nasıl heyecana boğuyor! Siz, sevgili dostum! Burada yaşadığım neşeli anları bana sanatınızla sağladınız! – Size bunun için ne kadar samimi teşekkür edebilirim ki! –" Bana uzattığı eli öperken şunları açıkladım: Ben de ilk günümde veya daha ziyade ilk gecemde buranın garipliğini büyük dehşet duyacak kadar hissetmiştim. Tüm şatonun mimarisinin o korkutuculuğunu, bilhassa mahkeme salonundaki süslemelere uğuldayan deniz rüzgârına vs. atfettiğimde Baron'un karısı yüzüme dik dik baktı. Ses ve ifademin, maksadımın başka bir şey olduğuna işaret etmiş olması muhtemeldir, neyse, ben susunca Barones şiddetle bağırdı: "Hayır, hayır – ürkmeden asla giremediğim o salonda başınıza dehşet verici bir şey geldi! – Yalvarırım – bana her şeyi söyleyiniz!" –

Seraphine'nin yüzü ölü gibi solmuştu, başıma gelen her şeyi dosdoğru anlatmanın, bunu Seraphine'nin hayal gücüne bırakmaktan, belki içimde meçhul bir ilişkide bulunan, yaşanandan daha korkunç olabilecek bir hayaleti tasavvur etmesinden daha akıllıca olacağını, çok iyi anladım: Beni dinliyor ve sıkıntı ve kaygısı gittikçe daha da artıyordu. Duvardaki tırmalamayı anınca çığlığı bastı: "Dehşet verici – evet, evet – bu duvarın içinde o korkunç

sır gizli! –" Sonra ihtiyarın manevi gücü ve hâkimiyetiyle hayaleti nasıl kovduğunu anlatmaya devam edince, göğsünü sıkıştıran ağır bir yükten azat olmuş gibi derinden bir iç geçirdi. Arkaya yaslanarak ellerini yüzüne kapadı. Ben anlatmayı çoktan bitirmiştim, Seraphine hâlâ sustuğundan, sessizce ayağa kalktım, enstrümanın başına geçip, yükselen akorlarla Seraphine'yi, hikâyemin açtığı karanlık âlemden kaçıracak avutucu ruhları çağırmaya uğraştım. Çok geçmeden elimden geldiğince narin, Agostino Steffani'nin o kutsal şarkılarından birini yorumladım. *Ochi, perché piangete*'nin[1] hüzün dolu tınılarında Seraphine, kasvetli rüyalarından uyanıp hafifçe gülümseyerek gözlerinde ışıl ışıl inciler, beni dinledi. Nasıl oldu da önünde diz çöktüm, o bana doğru eğildi, onu kollarımla sardım ve dudaklarımda uzun, kor gibi bir öpücük yanıverdi? – Nasıl oldu da şuurumu kaybetmedim, yumuşakça beni kendine bastırmasını hissettim, onu kollarımdan bırakıp hızla doğrularak enstrümanın başına geçtim? Barones bana sırtını çevirip pencereye doğru birkaç adım attı, sonra geri dönüp normalde kendisine has olmayan adeta gururlu bir edayla bana doğru yürüdü. Doğrudan gözlerime bakarak dedi ki: "Amcanız tanıdığım en saygın ihtiyardır, ailemizin koruyucu meleğidir – beni de samimi dualarına dahil ediyordur umarım!" – Tek kelime edemedim, o öpüşte emdiğim uğursuz zehir, nabızlarımda ve sinirlerimde kaynıyor, alevleniyordu! – Fräulein Adelheid içeri girdi – ruhumdaki mücadelenin öfkesi karşı koyamadığım sıcak gözyaşlarında dışarı akıyordu! – Adelheid bana şaşkın ve şüpheyle gülümseyerek baktı – onu öldürebilirdim. Baron'un karısı bana elini uzatıp tarifsiz bir yumuşaklıkla dedi ki: "Sağlıcakla

1. (İt.) Gözlerim, niçin ağlarsınız? (Ç.N.)

kalınız, sevgili dostum! – Sağlıcakla kalınız ve belki benden başka kimsenin müziğinizi anlamadığını unutmayınız. – Ah! O tınılar uzun – uzun müddet içimde yankılanacak." – Birkaç alakasız çocukça laf etmeye zorladım kendimi ve odamıza koştum. İhtiyar çoktan istirahate çekilmişti. Salonda kaldım, dizüstü çöktüm, yüksek sesle ağladım – sevgilinin ismini çağırdım, kısaca, bir kişiye rağmen kendimi aşk çılgınlığının ahmaklığına bıraktım ve sadece gürültüme uyanan ihtiyarın yüksek sesle, "Yeğenim, sanıyorum, çıldırdın veya yeniden bir kurtla boğuşuyorsun? – Lütfedip yatağına geçiver," diye bağırışı beni tekrar, kesinlikle rüyamda sadece Seraphine'yi görme niyetiyle yatağıma yattığım odaya götürdü. Henüz uykuya dalmadan, uzaktan sesler, sağa sola koşturmalar ve kapıların açılıp çarpılmasını işittiğimi sandığımda vakit gece yarısını geçmiş olmalıydı. Kulak kabarttım, o an koridordan yaklaşan ayak sesleri duydum, salonun kapısı açıldı ve çok geçmeden odamızın kapısı çalındı. Yüksek sesle, "Kim o," diye bağırdım; dışarıdaki ses dedi ki: "Müşavir Bey – Müşavir Bey, uyanın – uyanın!" – Franz'ın sesini tanıdım ve "Şatoda yangın mı var?" sorumla ihtiyar uyanıp seslendi: "Nerede yangın varmış? – Yine nerede lanet şeytanın hinliği çıktı?" "Ah kalkın, Müşavir Bey," dedi Franz, "kalkın, Baron Hazretleri sizi istetti!" "Baron benden ne istiyor?" diye sordu ihtiyar, "Gecenin bu vakti benden ne istiyor? – Bilmez mi ki hukuk işleri hukukçuyla birlikte yatağa gider ve onun gibi uyur?" Franz endişeyle, "Ah," diye seslendi, "sevgili Müşavir Bey, lütfen kalkıverin – Barones Hazretleri ölüm döşeğinde!" – Bir dehşet çığlığıyla ayağa fırladım. İhtiyar bana, "Franz'a kapıyı aç," diye seslendi; kendimi kaybetmiş, ne kapıyı ne kilidi bulamadan odada dönüp duruyordum. İhtiyarın yardımı lazımdı, Franz solgun, keyifsiz bir suratla içeri girip ışıkları yaktı. Kıyafetlerimizi henüz giymiştik ki,

Baron'un salondan: "Sizinle konuşabilir miyim, sevgili V.?" diye seslenişini duyduk. – İhtiyar dışarı çıkmak üzereyken, "Sen neden giyindin, yeğenim, Baron sadece beni çağırmış?" diye sordu. Ümitsiz bir ıstırapla boğuk, "Aşağı inmem lazım – onu görmeden ölemem," dedim. "Öyle mi! Doğru söylüyorsun, yeğenim!" Bunu söyleyen ihtiyar yüzüme kapıyı öyle çarptı ki, menteşeler gıcırdadı, sonra kapıyı dışarıdan kilitledi. İlk an bu zorlamaya öfkelenmiş halde kapıyı tekmelemek istedim, ama çabucak bunun, sadece dizginsiz bir taşkınlığın tahripkar sonuçları olabileceğini düşünerek ihtiyarın dönmesini beklemeye, ama sonrasında, ne pahasına olursa olsun, gözetiminden kaçmaya karar verdim. İhtiyarın hararetle Baron'la konuştuğunu duyuyordum, çok defa, devamını anlayamadan ismimi andıklarını işittim – Her saniyeyle birlikte durumum da fenalaşıyordu. – Nihayet Baron'a haber getirildiğini ve hızla oradan uzaklaştığını işittim. İhtiyar tekrar odaya girdi – "Ölmüş!" – Bu bağırışla kendimi ihtiyara doğru attım – "Sen de delirmişsin!" diye lafa girdi, beni tutup sandalyenin birine oturttu. "Aşağı inmem lazım," diye bağırıyordum, "aşağı inmeli, onu görmeliyim, isterse hayatıma mal olsun!" – İhtiyar kapıyı kapayıp anahtarı çekerek cebine koyarken, "Buyur, sevgili yeğenim," dedi. Artık azgın hiddetimle alevlenmiştim, dolu tüfeğe davranıp bağırdım: "Bana hemen kapıyı açmazsanız burada, gözlerinizin önünde kafama kurşunu sıkarım." O an ihtiyar dibime kadar geldi ve delici bakışlarla beni gözüne kestirerek dedi ki: "Sanıyor musun ki, oğlum, beni zavallı tehdidinle korkutabilirsin? – Sanıyor musun ki çocukça bir budalalıkla eskimiş bir oyuncak gibi atabileceğin hayatının benim için bir kıymeti olur? – Senin Baron'un karısıyla ne işin olur? – Kim sana, ait olmadığın ve hiç sevilmediğin bir yere sığıntı bir züppe gibi sırnaşma hakkı veriyor? – Ecel saati gelip çat-

mış, sen de âşık çobanı mı oynayacaksın?" – Mahvolmuş vaziyette koltuğa çöktüm – Bir müddet sonra ihtiyar daha mülayim bir sesle devam etti: "Bilesin diye söylüyorum, Barones'in sözümona ölüm tehlikesinin muhtemelen aslı yok – Fräulein Adelheid hemencecik her şeyde kendini kaybediyor; burnuna yağmur damlası düşecek olsa, 'Ne korkunç bir fırtına!' diye bağırıverir. – Şanssızlığa bak ki, yangın zırvası yaşlı teyzelere kadar ulaşmış, yakışıksız şekilde ağlaşıp duruyorlar – kuvvet verici bir yığın damlayla – abıhayatlar ve bilmem daha nelerle yardıma gelmişler – bayılma kaprisi işte" – İhtiyar durakladı, içten içe nasıl mücadele ettiğimi fark etmiş olmalıydı. Odada birkaç defa gidip geldi, tekrar önümde durdu, samimiyetle gülüp dedi ki: "Yeğenim, yeğenim! Ne delice işler çeviriyorsun? – Pekâlâ! – Olan olmuş, Şeytan burada türlü şekilde hilelerini göstermekte, sen de komik bir biçimde ağına düşmüşsün, o da seninle dans ediyor şimdi" – Tekrar birkaç adım daha gidip geldi, sonra konuşmaya devam etti: "Uyku diye bir şey kalmadı zaten, ben de düşündüm ki, bir pipo yakıp gecenin ve karanlığın kalan birkaç saatini böylece geçiririz!" – İhtiyar bu sözlerle duvardaki dolaptan seramik bir pipo alıp bir şarkı mırıldanarak yavaşça ve özenle onu doldurdu, sonra bir yaprağı koparana, bunu ateş yakmak için dürüp tutuşturana dek kâğıtları karıştırdı. Kalın duman tabakalarını üfleyerek dişlerinin arasından dedi ki: "Evet yeğenim, kurt nasıldı?" – İhtiyarın bu sakin tavrının üzerimdeki tuhaf tesirini anlamadım. – Sanki artık R...sitten'de değildim – Barones benden çok – çok uzaktaydı, öyle ki ona sadece kanatlanan düşüncelerimle ulaşabilirdim! – İhtiyarın son sorusu canımı sıktı. "Yoksa," diye lafa girdim, "av maceramı bu kadar komik ve alay edilesi mi buluyorsunuz?" "Asla," diye cevap verdi ihtiyar, "asla yeğenim, ama ulu Tanrı başından olağanüstü bir olayın geç-

mesine izin verince senin gibi bir acemi çaylağın nasıl komik bir surat takınıp nasıl afra tafra yaptığına inanamazsın. – Sakin, basiretli, kendiyle barışık bir insan olan akademisyen bir dostum vardı. Tesadüf, asla böyle şeylere fırsat vermeyen onu bir şeref meselesine karıştırdı ve çocukların çoğunun pısırık, budala olarak gördüğü bu arkadaş, öyle ciddi ve kararlı bir tavırla davrandı ki herkes ona hayran oldu. Ama o zamandan sonra adam değişti. Çalışkan ve temkinli delikanlı cakalı, tahammül edilmez bir kabadayı oluverdi. İçkili ziyafetlere katılıp eğleniyor ve çocuksu şeyler yüzünden kavga ediyordu, ta ki bayağı şekilde hakaret ettiği bir derneğin başkanı onu düelloda yere serene dek. – Ben sana bunu öylesine anlatıyorum, yeğenim, sen istediğini düşünebilirsin! – Yine Barones'e ve hastalığına dönecek olursak" – Salonda o an hafif ayak sesleri duyuldu, bana sanki havada ürkütücü bir inilti dolanıyormuş gibi geldi! – "Öldü!" – Bu düşünce içimden öldürücü bir yıldırım gibi geçti! – İhtiyar hızla kalkıp yüksek sesle bağırdı: "Franz – Franz!" – Dışarıdan, "Buyurun, sevgili Müşavir Bey," diye cevap geldi! "Franz," diye devam etti ihtiyar, "şömine ateşini biraz karıştır ve mümkünse bize birer fincan iyi çay hazırlayıver!" – İhtiyar, "Kahrolası bir soğuk var," diyerek bana döndü, "iyisi mi anlatmaya şömine başında devam edelim." İhtiyar kapının kilidini açtı, ben de mekanik şekilde peşinden gittim. "Aşağısı nasıl," diye sordu ihtiyar. "Ah," diye cevapladı Franz, "pek önemi yokmuş, saygıdeğer Barones'in keyfi yerine geldi, ufak baygınlığını fena bir rüyaya yoruyor!" – Sevinç ve coşkuyla çığlık atacaktım, ihtiyarın ciddi mi ciddi bir bakışı beni sükûnete yöneltti. – "Evet," dedi ihtiyar, "aslına bakılırsa birkaç saatçik daha yatsak iyi olurdu – Çayı boş ver, Franz!" – "Nasıl emrederseniz, Müşavir Bey," diye cevap veren Franz hayırlı geceler dileğiyle salondan çıktı, horozların ötmeye başlamasına bakmadan.

İhtiyar piposunu şömineye boşaltırken, "Dinle, yeğenim!" dedi, "Dinle yeğenim! Kurtlar ve dolu çiftelerle başına bir iş açılmamış olması güzel!" – Artık her şeyi anlıyor ve ihtiyara, bana yaramaz bir çocuk gibi muamele etmesi fırsatını verdiğim için utanıyordum.

Ertesi sabah ihtiyar, "Bir zahmet," dedi, "sevgili yeğenim, bir zahmet aşağı in de Barones'in durumu nasılmış öğreniver. Fräulein Adelheid'ı da sorabilirsin, o sana tüm havadisleri iletecektir." – Nasıl aşağı koşturduğumu tahmin edersiniz. Fakat yavaşça Barones'in kapısını çalacağım sırada Baron karşıma çıktı. Şaşırmış halde olduğu yerde duruyor ve beni karanlık, delici bakışlarla süzüyordu. Ağzından, "Burada ne arıyorsunuz!" lafı kaçıverdi. Kalbimin içimde küt küt atmasına rağmen kendimi toparlayıp kesin bir tonla cevap verdim: "Amcamın arzusu üzerine hanımefendinin durumunu öğrenecektim." "Önemli değildi o – her zamanki sinir nöbeti. Şimdi rahatça uyuyor, keyifli ve neşeli, sofraya gelecektir, biliyorum! – Böyle söylersiniz – böyle söylersiniz" – Baron bunu, Barones için belli etmek istediğinden daha endişeli olduğunu ima edermiş gibi tutkulu bir haşinlikle söyledi. Odaya gitmek üzere dönmüştüm ki, Baron aniden kolumu kavrayıp alevli bakışıyla bağırdı: "Sizinle konuşmam lazım, genç adam!" – Önümde ağır hakarete uğramış bir koca görmüyor muydum ve akıbeti benim için rezilce olabilecek bir çekişmeden korkmam gerekmiyor muydu? Silahsızdım, bununla birlikte o an ihtiyarın bana R...sitten'de hediye ettiği ve hâlâ cebimde taşıdığım süslü av bıçağı aklıma geldi. Şimdi, layık olmadığım muameleyi görme tehlikesi yaşarsam, kimseye aman vermemek kararıyla, hızla uzaklaşan Baron'un peşinden gittim. Baron'un kapısını arkasından kilitlediği odasına girmiştik.

Kollarını kavuşturmuş, hiddetle odada dolanıyordu, sonra önümde durup tekrarladı: "Sizinle konuşmam lazım, genç adam!" – En pervasızından bir cesaretle, sesimi yükselterek tekrarladım: "Umarım bunlar ceza vermeden dinleyebileceğim sözler olur!" Baron beni anlamamış gibi hayretle baktı. Sonra çatık yüzle yere baktı, ellerini arkasında birleştirip yeniden odada dolanmaya başladı. – Bir çifte indirip dolu mu değil mi diye bakmak ister gibi harbiyi içine soktu! – Kan damarlarıma hücum etmişti, elimi bıçağa atıp bana nişan almasını imkânsız kılmak için Baron'un dibine kadar yürüdüm. Baron çifteyi tekrar kancasına asarken, "Güzel tüfekmiş," dedi. Ben birkaç adım geri çekildim, Baron da bana yanaştı; lüzumundan güçlüce omzuma vurarak dedi ki: "Size heyecanlı ve asabi görünüyor olmalıyım, Theodor! Binlerce kaygı içinde uyuyamadığımız geceden ötürü sahiden öyleyim de. Karımın sinir nöbeti katiyen tehlikeli değildi, bunu şimdi anlıyorum, ama burada – karanlık bir ruhun zincirlendiği bu şatoda, korkunç bir şey olacak diye korkuyorum, hem burada ilk defa hastalandı. Siz – sizsiniz bunun sorumlusu!" – "Bu nasıl mümkün olur, hiç haberim yok," diye rahatça karşılık verdim. "Ah," diye devam etti Baron, "ah keşke müfettişin karısının kahrolası uğursuz kutusu buzun üstünde binlerce parçaya ayrılsaydı, ah keşke siz – yo hayır! – hayır! Böyle olacaktı, olması lazımdı ve her şeyin tek suçlusu benim. Sebebi benim, karımın odasında müzik yapmaya başladığınız an sizi meselenin tamamı, karımın ruh hali hakkında bilgilendirmeliydim." – Konuşacak oldum – "Lafımı bitireyim," dedi Baron, "en baştan tüm peşin hükümlerinizi kırmam lazım. Beni kaba, sanattan anlamaz biri olarak göreceksiniz. Ama asla böyle değilim, fakat derin bir kanaate dayanan bir keyfiyet, elbette benimki de dahil her ruha dokunan bu tür müziğin buraya girmesini yasakla-

maya mecbur kılıyor. Biliniz ki karım, sonunda tüm yaşam sevincini tüketecek bir asabilikten rahatsız. Bu acayip duvarlar arasında, sadece şu sıralar, onda da sıklıkla ciddi bir hastalığın habercisi olarak kendini göstereduran gergin ve ağırlaşan bir durumdan kurtulamıyor. Haklı olarak soracaksınız, bu narin kadını, bu korkunç ikametgâhın ve vahşi, karışık avcı hayatının içine niye sokuyorum diye? Ama isterseniz zaaf deyin ister başka bir şey, onu ardımda bırakmam mümkün değil. Yoksa binlerce kaygı içine girecek, ciddi bir teşebbüste bulunamayacağım, zira başına gelebilecek türlü kötülüklerin dehşetli görüntüleri beni ne ormanda ne de mahkeme salonunda rahat bırakacak. – Fakat sonra, tam da buradaki meşgalelerin bu zayıf kadını güçlendirici, şifalı su etkisi göstereceğine inanıyorum – Gerçekten, kendi usulünce karaçamlar arasından vınlayan deniz rüzgârı, köpeklerin boğuk havlaması, boynuzların neşeyle çınlayan tınısının, o şekilde hiçbir erkeğin çalmaması gereken piyanonun zayıflatan acıklı yakınmalarını bastırması lazım, ama siz karıma doğruca ölümüne azap etmeye niyetlendiniz!" – Baron bunu sesini yükselterek ve vahşice parlayan gözlerle söyledi – kan beynime sıçradı, elimle Baron'a karşı sert bir hareket yaptım, konuşmak istiyordum, fakat o, lafı bana bırakmıyordu. "Ne söyleyeceğinizi biliyorum," diye başladı, "biliyor ve tekrarlıyorum ki, karımı öldürme yolundaydınız ve buna mani olmam gerektiğini kavramanıza rağmen, anlayabileceğinizi hiç mi hiç zannetmiyorum. – Kısacası! – Karımı çalgı ve şarkıyla kendinden geçiriyorsunuz ve müziğinizin fena bir büyü gibi meydana getirdiği rüya gibi hayallerin dipsiz denizinde tutunacak dalı olmadan boğuşurken, yukarıda mahkeme salonunda sözümona size takılmış olan korkutucu bir hayaletten bahsederek onu hepten dibe yolluyorsunuz. Büyük amcanız bana her şeyi anlattı, ama rica ederim,

gördüğünüz veya görmediğiniz – işittiğiniz – hissettiğiniz – sezdiğiniz her şeyi bana tekrarlayınız." Kendimi toplayıp meselenin nasıl meydana geldiğini başından sonuna sakince anlattım. Baron'sa sadece ara sıra hayretini ifade eden birkaç kelime sarf ediyordu. İhtiyarın üstün cesaretiyle hayalete nasıl karşı koyduğu bahsine gelince ellerini birbirine vurup birleştirerek göğe kaldırdı ve coşkuyla bağırdı: "Evet, o ailenin koruyucu ruhudur! – Fani bedeni dedelerimin kabrinde dinlensin!" – Bitirmiştim. Baron kavuşturduğu kollarıyla odada aşağı yukarı dolanırken kendi kendine, "Daniel, Daniel! Bu saatte burada ne işin var!" diye mırıldandı. Oradan ayrılmaya davranırken yüksek sesle, "Hepsi bu kadar mıydı yani, Baron?" diye sordum. Baron rüyadan uyanır gibi sıçradı, dostça elimden tutup dedi ki: "Evet – sevgili dostum! İstemeden fena şekilde muamele ettiğiniz karımı tekrar iyi etmelisiniz – bunu sadece siz yapabilirsiniz." Kızardığımı hissediyor ve aynanın karşısında durunca çok çocuksu, afallamış bir surat görüyordum. Baron mahcubiyetimle eğleniyormuş gibi görünüyordu, felaket alaylı bir gülümsemeyle doğrudan gözlerimin içine bakıyordu. Sonunda güçlükle, "Tanrı aşkına, nasıl yapacağım bunu," diye kekeledim. "Peki, peki," diye araya girdi Baron, "tehlikeli bir hastayla uğraşmayacaksınız. Tam manasıyla sanatınızdan faydalanmak istiyorum. Barones artık bir defa müziğinizin sihirli dairesine girdi, onu aniden çekip çıkarmak akılsız ve gaddarca olurdu. Müziğe devam edin. Akşam vakitleri karımın odalarının kapıları size açık olacak. Ama yavaş yavaş daha güçlü bir müziğe geçin, ustalıkla neşeli olanı ciddi olanla bağdaştırın – ve sonra, her şeyden önce, korkutucu hayalet hikâyesini sık sık tekrar edin. Barones buna alışır, hayaletin bu duvarlar arasında yaşadığını unutur ve hikâyenin, herhangi bir roman, herhangi bir hayalet kitabında önüne koyulan bir

büyü masalından farkı kalmaz. Bunu yapınız, sevgili dostum!" – Baron bu sözlerle beni salıverdi – Gittim – İçten içe mahvolmuş, önemsiz, aptal bir çocuk seviyesine inmiştim! – Göğsünde kıskançlık olabileceğini düşünen deli başım; beni bizzat kendi Seraphine'ye yolluyor, bizzat kendi, dilediğince kullanıp atacağı iradesiz çareyi bende buluyor! – Birkaç dakika öncesinde Baron'dan korkuyordum, suçluluk bilinci derinlerde bir yerimde saklı duruyordu, ama bu suç olgunlaştığım daha yüce ve muhteşem hayatı açık açık hissetmemi sağlıyordu; şimdiyse her şey siyah geceye gömülmüştü ve hararetli başına geçirdiği kâğıttan tacı, çocuksu inadıyla, gerçek altın sanan oğlanı görüyordum sadece. – Beni beklemekte olan ihtiyarın yanına koştum. "Eh yeğenim, nerede kaldın, nerede kaldın?" diye seslenerek karşıladı beni. İhtiyara bakamadan çabucak ve sessizce, "Baron'la konuştum," diye söyleyiverdim. "Hay aksi!" – dedi ihtiyar şaşırmış gibi, "Hay aksi, hemen anlamıştım zaten! – Baron sana kesin meydan okumuştur, ha yeğenim?" – İhtiyarın bunun ardından kopardığı yankılanan kahkahası, her zamanki gibi bu sefer de vaziyetimi tamamen anladığını ispatlamıştı bana – dişlerimi sıktım – tek kelime karşılık vermek istemiyordum, zira ihtiyarın ağzında hazır bekleyen binlerce şakayla boğulmak için ağzımı açmamın yeteceğini pekâlâ biliyordum.

Barones sofraya, bembeyaz haliyle yeni yağmış karı mağlup edecek süslü bir sabahlıkla geldi. Dermansız ve bitkin görünüyordu, fakat sessiz ve melodik konuşmasıyla koyu renk gözlerini kaldırınca, kasvetli bir kordan tatlı, özlemli bir istek parıldadı ve uçuk bir kırmızılık leylak solgunluğundaki çehresini yaladı. Her zamankinden daha güzeldi – Kafasında ve kalbinde ateş gibi kan dolanan bir delikanlının aptallıklarını kim ölçebilir! – Baron'un içimde uyandırdığı acı garezi Barones'e nük-

settirdim. Her şey bana çaresiz bir gizem gibi görünüyordu, bense aklımın tamamen yerinde ve gayet basiretli olduğunu ispatlayacaktım. – Gücenik çocuk gibi Barones'ten kaçıyor ve beni takip eden Adelheid'ın elinden sıyrılıyordum; öyle ki, istediğim şekilde, masanın en ucunda, kendileriyle sağlam şekilde içmeye başladığım iki subayın arasında yerimi buldum. Tatlılar gelince güzelce kadehlerimizi tokuşturduk; böylesi ruh halinde hep olduğu üzere, olağanüstü gürültülü ve keyifliydim. Uşaklardan biri önüme, "Fräulein Adelheid'dan," diyerek birkaç şekerlemenin olduğu bir tabak uzattı. Aldım ve çok geçmeden şekerlemelerin birinin üstünde gümüş kâlemle karalanmış şu yazıyı fark ettim: "Ya Seraphine?" – Kanım damarlarımda kaynadı. Adelheid'dan tarafa baktım, pek zeki, açıkgöz bir suratla bana bakıyordu, kadehini alıp hafifçe başını sallayarak işaret etti. Adeta elimde olmadan, sessizce "Seraphine," diye mırıldandım, kadehimi alıp tek dikişte boşalttım. Gözlerim ona doğru kaçtı, onun da aynı anda içtiğini ve kadehini bıraktığını fark ettim – gözleri benimkilerle karşılaştı ve oh çeken şeytan kulağıma fısıldadı: "Bahtsız adam! – Seni seviyor işte!" – Misafirlerden biri kalktı ve Kuzey âdetlerine göre, evin hanımının sağlığı için kadeh kaldırdı – Kadehler sevinç nidalarıyla çınladı – Coşku ve ümitsizlik kalbimi bölüyordu – şarabın harareti içimde alevleniyor, her şey daireler içinde dönüyordu, sanki herkesin gözü önünde Barones'in ayaklarının dibine düşüp canımı teslim edecektim! – "Neniz var, sevgili dostum?" Yanımdakinin bu sorusuyla tekrar şuuruma kavuştum, ama Seraphine ortadan kaybolmuştu. – Sofra kaldırıldı. Gidecektim, Adelheid beni yakaladı, sağdan soldan konuşuyordu, bense işitiyor, ama tek kelime anlamıyordum – iki elimden tutup kahkahayla kulağıma bir şeyler bağırdı – inme inmiş gibi sessiz ve hareketsiz kalakaldım. Sadece,

nihayet mekanik bir hareketle Adelheid'ın elinden bir kadeh likör alıp hepsini içtiğimi, kendimi tek başıma bir pencerede bulduğumu, sonra salondan fırladığım gibi merdivenlerden aşağı inip ormana koştuğumu biliyorum. Kar iri tanelerle yağıyordu, karaçamlar fırtınanın sallamasıyla iç geçiriyorlardı; deli gibi geniş daireler çizerek sıçrayıp duruyor, gülüyor, vahşice bağırıyordum: "Seyredin, seyredin! – Yaşasın! Şeytan, tamamen yasak meyvelerden yeme niyetindeki oğlanla dans ediyor!" – Ormanın içlerine doğru ismimin çağrıldığını duymasam aptalca oyunum nasıl biterdi, kim bilir. Hava durulmuştu, ay parça parça bulutların arasından ışıldıyordu, köpeklerin havlamasını duydum ve bana yaklaşan bir karaltı fark ettim. Bu ihtiyar avcıydı. "Aman, sevgili Herr Theodor!" diye başladı, "bu fena kar fırtınasında yolunuzu nasıl şaşırdınız, Müşavir Beyler sabırsızlıkla sizi bekliyorlar!" Konuşmadan ihtiyarı takip ettim. Büyük amcamı mahkeme salonunda çalışırken buldum. "İyi ettin," diyerek karşıladı beni, "iyice serinlemek için biraz açık havaya çıkmakla iyi ettin. O kadar şarap içme, bunun için daha çok gençsin, sana yaramaz." – Tek kelime edemedim, konuşmadan yazı masasına oturdum. "Ama, söyle bakalım, sevgili yeğenim, Baron senden ne istiyordu?" – Her şeyi anlattım ve Baron'un teklif ettiği şüpheli tedaviye razı gelmeyeceğimi söyleyerek bitirdim. "Zaten olmazdı da," diye ihtiyar lafa girdi, "yarın erkenden yola çıkıyoruz, sevgili yeğenim!" – Böyle de oldu, Seraphine'yi bir daha görmedim! –

K.ye henüz varmıştık ki yaşlı büyük amcam, bu meşakkatli yolculuktan her zamankinden daha çok yorulduğundan yakındı. Sadece fena huysuzluğunun şiddetli feveranlarıyla bölünen somurtkan suskunluğu gut nöbetlerinin geri döndüğünü haber veriyordu. Bir gün derhal yanına çağrıldım, felce uğrayan ihtiyarı, kasılarak ka-

panmış elinde buruşmuş bir mektupla, konuşamaz halde yatağında buldum. R...sitten'deki maliye müfettişinin elyazısını tanıdıysam da, derin acılara gark olmuş halde, mektubu ihtiyardan koparıp almaya cesaret edemedim, yakında öleceğinden kesinlikle şüphe etmiyordum. Bununla birlikte, daha doktor gelmeden hayat damarları tekrar atmaya başladı, yetmişlik ihtiyarın muhteşem güçlü tabiatı ölümcül nöbete direniyordu, daha aynı gün doktor tehlikenin geçtiğini açıkladı. Kış her zamankinden daha inatçıydı, peşinden sert, kasvetli bir bahar geldi ve böylece hem o nöbet hem de kötü havada azan gutu ihtiyarı uzun müddet hasta yatağına bağladı. O aralar bütün işlerden elini çekmeye karar verdi. Müşavirliklerini başkalarına devretti, böylece bir daha R...sitten'e gitmeye dair tüm ümitlerim yok oldu. İhtiyar sadece benim bakımıma katlanıyor, kendisini sadece benim eğlendirmemi, neşelendirmemi istiyordu. Ama ağrısız saatlerinde neşesi geri dönüyor, kaba şakalarından geri kalmıyor, av hikâyelerinden bile bahsediyorsa da ve ben her an, tüyler ürpertici kurdu av bıçağıyla öldürürkenki kahramanlığımla ilgili alaylara dayanmak zorunda kalacağımı bilsem de, asla – asla R...sitten'deki ikâmetimizi ağzına almıyordu; ben de herkesin anlayabileceği gibi doğal bir utangaçlıkla bu konuyu açmaktan çekiniyordum. İhtiyar için duyduğum şiddetli endişe ve daimi uğraşlarım Seraphine'nin görüntüsünü geri plana itmişti. İhtiyarın hastalığının hafiflemeye başlamasıyla, odadaki her ânımda daha da hummalı şekilde bana, ışıldayan, benim için ebediyen batmış bir yıldız gibi görünen Barones'i düşünür oldum. Beni aynı anda, ruhlar âleminden bir hayal gibi soğuk bir ürpertiyle sarsan bir olay çektiğim tüm ıstırabı yeniledi! – Bir akşam R...sitten'de taşıdığım cüzdanı açtığımda, kâğıtların arasından beyaz bir kurdeleyle bağlanmış, ânında Seraphine'ye ait olduğunu

anladığım koyu bir saç lülesi düştü! Fakat kurdeleyi yakından incelediğimde apaçık bir kan damlası izi gördüm! – Belki de Adelheid, son gün beni esir alan şuursuz çılgınlık anlarında bana bu hatırayı çaktırmadan vermeyi akıl etmişti, ama beni kötü hissettiren ve bir hayata pahalıya mal olabilecek tutkuyu korkunç şekilde hatırlatacak o adeta fazlaca pastoral bir emaneti içeren bu kan damlası niyeydi? – Bu, ilk defa Seraphine'ye yaklaştığımda hafif, gevşek bir oyunla etrafımda uçuşan ancak şimdi karanlık gecenin üzerine öldürücü bir yaranın işaretini kondurduğu o beyaz kurdeleydi. Çocuk, tehlikesini seçemeyeceği silahla oynamamalı! –

Sonunda bahar fırtınalarının azgınlığı kesilmiş, yaz gelip yerleşmişti; başta dayanılmaz soğukken, temmuzun başlamasıyla bunun yerini sıcak almıştı. İhtiyar gözle görülür derecede güçleniyor ve âdeti olduğu üzere banliyödeki bir bahçeye gidiyordu. Sessiz ılık bir akşam güzel kokulu yaseminlerin arasında oturuyorduk, ihtiyar alışılmışın dışında neşeliydi ve başka zamanlardaki gibi iğneleyici alayının yerine mülayim, adeta yumuşak bir ruh halindeydi. "Yeğenim," diye başladı, "bugün ne var, bilmiyorum ama uzun yıllardır hissetmediğim bambaşka bir huzur adeta elektrik sıcaklığıyla içime nüfuz ediyor. Sanırım bu, ecelimin yaklaştığının habercisi." Onu bu kasvetli fikirden vazgeçirmeye uğraştım. "Boş ver, yeğenim," dedi, "bu dünyada çok vaktim kalmadı, onun için üzerinden bir yük almak istiyorum! – R...sitten'deki güz zamanını düşünüyor musun hâlâ?" – İhtiyarın bu sorusu içimden şimşek gibi geçti, ben daha cevap veremeden o devam etti: "Tanrı oraya kendine has bir şekilde gitmeni ve iraden dışında evin en derin sırlarına dahil olmanı istedi. Artık her şeyi öğrenmenin vakti geldi. Yeğenim! Anlamaktan ziyade sezdiğin şeyler hakkında yeterince sık konuştuk. Tabiat insan yaşamının döngüsünü mev-

simlerin değişmesinde sembolik olarak tasvir etmekte, bunu herkes söylüyor, ama benim maksadım herkesten farklı. Bahar sisleri çöker, yazın dumanı buharlaşır ve ancak güzün duru havası uzak manzaraları açıkça gösterir, ta ki bu dünya kışın karanlığına girene dek. – Demem o ki, yüce bir gücün idaresi, yaşlılığın verdiği duru görüyle kendini daha açıkça gösterir. Fani ölümle hac yolculuğunun başladığı vaat edilen topraklara bakıverirsin. Şu an, akrabalığın bağlayabileceğinden daha kuvvetli bağlarla ilişiğimin olduğu o evin karanlık kaderi gözümde ne kadar belirginleşiyor. Manevi gözümün önünde her şey ne kadar ayan beyan ortada! – Bununla beraber, her şeyi böylesi şekle bürünmüş halde görmeme rağmen, aslolanı sana kelimelerle ifade edemem, hiçbir insanın dili buna kadir değildir. Ruhunun derinlerinde şu bilgiyi sakla ki, pek de davetsizce sayılmayacak şekilde içine girmeye cüret ettiğin esrarengiz ilişkiler seni perişan edebilirdi! – ama – artık geçti!" –

İhtiyarın şimdi anlattığı R. meşrutasının hikâyesi hafızamda öyle canlı ki, bunu adeta kendi sözleriyle (kendisinden üçüncü şahıs olarak bahsediyordu) aktarabileceğim.

1760 yılının fırtınalı bir sonbahar gecesi, sanki koca şatonun tamamı binlerce parçaya ayrılıyormuş gibi dehşet verici bir gümbürtü, R..sitten'deki ev halkını derin uykusundan uyandırdı. Bir anda herkes ayaklanmış, ışıklar yakılmıştı, ceset gibi yüzünde korku ve kaygı, evin kâhyası anahtarlarla soluk soluğa geldi, fakat zorlukla açılan kilitlerin ıslık çalan gürültüsü, her ayak sesinin sağlam koridorlar, salonlar, odalardan geçerek gittikçe daha da büyümesi, derin bir ölüm sessizliğinde korkunç bir şekilde yankılanıyordu. Hiçbir yerde herhangi bir tahripten

en ufak iz yoktu. Evin ihtiyar kâhyasını karanlık bir sezgi kapladı. Astronomik gözlemler yaptığında, yan odasında Baron Roderich von R.nin hep istirahat ettiği büyük kabul salonuna doğru çıktı. Bu ve bir diğer odanın kapısı arasına yerleştirilmiş küçük bir kapıdan, dar bir koridordan geçilerek astronomi kulesine gidiliyordu. Ama Daniel (kâhyanın ismi buydu) kapıyı açtığı gibi, iğrenç uğultusu ve gümbütüsüyle fırtına yüzüne, molozlar ve ufalanmış duvar taşları savurdu, öyle ki kâhya dehşetten geriye fırladı, mumları titreşerek sönen şamdanı yere düşürmesiyle çığlığı bastı: "Aman Tanrım! Baron fena halde lime lime olmuş!" – O sıra Baron'un yatak odasından iniltiler işitildi. Daniel diğer hizmetçileri efendisinin cesedi etrafında toplanmış buldu. Her zamankinden daha mükemmel ve gösterişli giyinmiş, bozulmayan yüzünde sakin bir ciddiyetle Baron'u, mühim bir iş sonrası dinleniyormuş gibi, büyük zengin süslemeli koltuğunda oturur buldular. Fakat içinde dinlendiği, ölümdü. Gündüz olunca kulenin tepesinin içine göçtüğü fark edildi. İri kesme taşlar astronomi odasının tavanıyla zeminini çökertmiş, öne düşen devasa kirişle birlikte, düşmenin ikiye katladığı kuvvetle alt kemeri kırmış ve şato duvarıyla dar koridorun bir kısmını beraberinde götürmüştü. Seksen adım derinliğinde uçuruma düşme tehlikesi olmadan, salon kapısından içeri tek adım atılamazdı.

Yaşlı Baron ölümünü saati saatine tahmin etmiş ve oğullarına haber vermişti. Böylece hemen ertesi gün, müteveffanın en büyük oğlu ve aynı zamanda meşrutanın yeni sahibi Baron Wolfgang von R. oraya varmıştı. Yaşlı babasının sezgisine güvenerek, kara haber veren mektup eline geçer geçmez, seyahatte bulunduğu Viyana'yı derhal terk edip olabildiğince hızlı R..sitten'e gelmişti. Kâhya büyük salonu siyahla kaplatmış ve yaşlı Baron'u, içinde buldukları kıyafetlerle, mumları yanan

yüksek gümüş şamdanların çevrelediği ihtişamlı bir katafalk yatağına yatırtmıştı. Wolfgang konuşmadan merdivenleri çıkıp salona, babasının cesedinin yanıbaşına geçti. Orada göğsünde kavuşturduğu kollarıyla durup hareketsiz ve mahzun, çatık kaşlarıyla babasının solgun çehresine baktı. Heykel bir sütuna benziyordu, gözlerinden tek damla yaş düşmemişti. Nihayet, adeta kasılırcasına bir hareketle, sağ kolunu cesede doğru seğirterek boğuk sesle mırıldandı: "Sevdiğin oğlunu sefil etmeye yıldızlar mı zorladı seni?" – Ellerini arkaya atıp küçük bir adım gerileyerek Baron, bakışlarını yukarı dikti ve alçak, adeta yumuşak bir sesle dedi ki: "Zavallı, gözü bağlanmış ihtiyar! – Saçma evhamlarının karnaval oyunları bitti artık! – Şimdi, dünyada kıt kanaat bulunan dünya malının, yıldızların ötesindeki âlemle alakasının olmadığının göreceksin – Hangi irade, hangi kuvvet ecelin önüne geçebilir?" – Baron yine birkaç saniye sustu – sonra şiddetle bağırdı: "Hayır, yok etmek gayretinde olduğun dünya saadetimin tek zerresini dahi dikkafalılığına kaptırmayacağım," ve böylece cebinden katlanmış bir kâğıt çıkartıp bunu, iki parmağı arasında cesedin hemen yanında duran yanan bir muma doğru tuttu. Mumum kaptığı kâğıt birden alevlendi ve ateşin yansıması cesedin yüzünde titreşip oynaşırken, sanki kasları kımıldamış ve ihtiyar sessiz kelimelerle konuşmuştu, öyle ki uzakta duran hizmetçileri derin bir dehşet ve korku sardı. Baron alevler içinde yere bıraktığı son parça kâğıdı ayağıyla dikkatle ezerek işini sükûnetle tamamladı. Sonra babasına hüzünlü bir bakış daha atıp acele adımlarla salondan dışarı çıktı.

Öbür gün Daniel, Baron'a yakın zamanda harap olan kuleyi haber verdi ve daha fazla çökmesi halinde tüm şato, harabeye dönmese de ciddi zarara uğrama tehlikesine gireceğinden, kuleyi derhal tamir ettirmenin

çok yerinde olacağını söyleyerek eski merhum efendisinin ölüm gecesinde olan biteni ayrıntılarıyla anlattı.

Baron yaşlı uşağa, gözlerinde parlayan öfkeyle, "Kuleyi tamir ettirmek mi?" diye çıkıştı, "kuleyi tamir ettirmek mi? – Asla! – Farkında değil misin ki," diye biraz daha sakin devam etti, "farkında değil misin ki, ihtiyar, o kule hiç yoktan, sebepsiz yere çökemezdi? – Şayet babam o tekinsiz yıldız yorumlarını yaptığı mekânın yok olmasını kendi arzuladı ise, şayet kendisi kulenin tepesini, isterse, çökertip böylece kulenin içini darmaduman etmesini mümkün kılacak bazı tedbirler aldıysa ne olacak? Fakat artık ne hali varsa görsün, isterse tüm şato çöksün, bana göre hava hoş. Sanıyor musunuz ki ben bu acayip baykuş yuvasında yaşarım? – Hayır! Vadideki güzel arazide yeni bir şatonun temellerini attıran o akıllı dedem, o benim yolumu hazırlamış, ben de peşinden gideceğim." "O zaman," dedi Daniel süklüm püklüm, "eski sadık hizmetkârlara yol görünecek herhalde." "Benim," diye cevap verdi Baron, "kendine hayrı olmayan sarsak bacaklı ihtiyarları hizmetime almayacağım, gün gibi ortadadır, ama hiçbirini kovmayacağım. Çalışmadan verdiğim sadakanın tadı yeterince hoşunuza gidecektir." İhtiyar ıstırap içinde, "Beni," dedi, "beni, kâhyayı, faaliyet dışına" – O an, ihtiyara sırtını dönmüş, salondan çıkmak üzere olan Baron birden arkasına baktı, suratı öfkeden kıpkırmızı, yumruğu ileride, ihtiyara doğru yürüyüp korkunç bir sesle bağırdı: "Seni, yaşlı babamla yukarılarda o uğursuz işleri çeviren, vampir gibi boğazına çöreklenip belki de ona, beni uçurumun kenarına getiren vahşi kararları verdirmek için ihtiyarın deliliğini istismar eden yaşlı ikiyüzlü herif – seni uyuz it gibi dışarı atmam lazım!" – İhtiyar, bu dehşetli sözlerin korkusuyla Baron'un önünde diz çöktü ve böylece, belki de öfke halinde vücudun düşünceleri mekanik olarak takip edip akla ge-

leni harekete dökmesi gibi gayriihtiyarı, konuşmasının sonunda öne attığı sağ ayağı ihtiyarın göğsüne öyle sert isabet etti ki, adam boğuk bir çığlık atarak yere devrildi. Zar zor ayağa kalkmaya didindi ve ölümcül yaralı bir hayvanın uluyan inlemesi misali tuhaf bir ses çıkararak Baron'a, içinde hiddet ve ümitsizliğin yandığı delici bir bakış attı. Oradan uzaklaşırken Baron'un fırlattığı para kesesine dokunmadan zeminde bıraktı. –

Bu arada evin, civarda bulunan yakın akrabaları toplanmıştı, büyük bir ihtişamla Eski Baron R...sitten Kilisesi'nde bulunan aile mezarlığına defnedildi; davetli misafirler tekrar ayrıldığında, kasvetli halinden uzaklaşan meşrutanın yeni beyi eline geçen mülke çok sevinmiş görünüyordu. Onunla sadece konuştuktan sonra tamamen güvendiği ve görevinde bıraktığı Eski Baron'un Hukuk Müşaviri V. ile meşrutanın gelir hesaplarını inceledi ve bunun ne kadarının onarıma ve yeni bir şatonun inşasına kullanılabileceğini düşündü. V., Eski Baron'un yıllık gelirlerinin hepsini tüketmiş olmasının imkânsız olduğunu ve yazışmalarında sadece birkaç önemsiz banka kâğıdı halinde meblağlar bulunduğundan, demir bir kutuda bulunan nakit miktar da bin *taler*'i[1] ancak aştığından, kesin bir yerlerde para saklanmış olması gerektiğini söyledi. Bundan, laf anlamaz ve başına buyruk haliyle belki de sadece kendisine sorulmasını bekleyen Daniel'den başka kimin haberi olabilirdi. Baron, ağır hakaret ettiği Daniel'in, kendine kullanmaya değilse de, zira R...sitten aile şatosunda hayatını bitirmeyi arzulayan bu çocuksuz ihtiyara yığınla paranın ne faydası olurdu, daha ziyade yaşadığı aşağılanmadan ötürü intikam almak için bir yerlerde saklı hazineleri, keşfedilmelerindense, çürümeye terk et-

1. Alman gümüş parası. (Y.N.)

mesinden az endişe duymuyordu. V.ye Daniel'le başından geçenleri detaylarıyla anlattı ve eline ulaşan onca habere göre, Eski Baron'un oğullarını R...sitten'de tekrar görmeye karşı açıklanamaz tiksintisini besleyenin Daniel'den başkası olmadığını söyleyerek konuşmasını bitirdi. Dünyada hiçbir insan, Eski Baron'un kararlarını belirlemek şöyle dursun, biraz olsun yönlendirmek kudretinde olamayacağı için, Hukuk Müşaviri bu haberleri yalanladı ve varsa şayet, gizli bir köşede saklanan parayla ilgili sırrı Daniel'in ağzından almayı üstlendi. Buna gerek kalmadı, zira Müşavir, "Ama nasıl olur da, Daniel, eski efendin bu kadar az nakit bırakabilir?" diye henüz başlamıştı ki, Daniel itici bir gülümsemeyle: "Küçük kutuda bulduğunuz birkaç kıymetsiz altını mı kastediyorsunuz, Müşavir Bey? – Kalanlar eski beyefendimin yatak odasının yanındaki kemerli mekânda bulunuyor! – Ama en iyisi," diye devam etti, gülümsemesi iğrenç bir sırıtmaya dönmüş ve gözlerinde kan kırmızı ateşler parıldarken, "ama en değerli kısım, binlerce altın para molozların içinde gömülü!" demişti – Müşavir derhal Baron'u yanına çağırdı, yatak odasına gittiler, odanın bir köşesinde Daniel, duvarın ahşap doğramasını oynattı ve ortaya bir kilit çıktı. Baron hırslı bakışlarla kilide gözlerini dikip cebinden şangır şungur zahmetle çekiştirdiği büyük demette asılı anahtarları ışıldayan kilitte denemekten çekinirken Daniel dimdik ve garazkâr bir gururla, kilide kendi gözüyle bakmak üzere eğilmiş bulunan Baron'u küçümser bir edayla dikiliyordu. Sonra çehresinde ölüm, titrek bir sesle dedi ki: "Şayet köpeksem, Baron Hazretleri – içimde de köpek sadakati taşıyorum." Sonra Baron'a çelikten bir anahtar uzattı, Baron aceleci bir hırsla elinden anahtarı alarak kolyaca kapıyı açtı. İçinde kapağı açık iri, demirden bir sandığın durduğu küçük, alçak bir mahzene girdiler. O bütün para çuvallarının üstünde bir kâğıt duru-

yordu. Eski Baron çok iyi tanınan iri, modası geçmiş elyazısıyla buraya şöyle yazmıştı:

İşbu meşruta mülkü R...sitten'in gelirlerinden eski Friedrich altını[1] yüz elli bin imparatorluk *taler*'idir ve bu meblağ şatonun inşası için ayrılmıştır. Ayrıca peşimden gelen meşruta beyi, bu paranın sahibi olarak doğudaki en yüksek tepede bulunan, çökmüş halde bulacağı eski şato kulesinin yerine, denizcilerin hayrına yüksek bir deniz feneri dikecek ve her gece ışık yaktıracaktır. 1760 yılı Mikâil Gecesi, R...sitten.

Baron Roderich von R.

Baron ancak teker teker tüm keseleri kaldırıp altının şangırtılı tınısından zevk alarak tekrar sandığa bıraktıktan sonra, ihtiyar kâhyaya dönüp gösterdiği sadakat için teşekkür etti ve başlangıçta ona fena davranmasının kabahatinin sadece iftira dedikodularında olduğunu ileri sürdü. Sadece şatoda değil, bütün hizmetlerinde kâhya olarak, iki misli maaşla devam edecekti. "Sana tazminat borçluyum, altın istersen şu keselerden birini al!" – Böylece Baron konuşmasını, yere sabitlediği gözleriyle ihtiyarın önünde durup bir defa daha yanına gidip keseleri gözden geçirdiği kutuyu işaret ederek bitirdi. Kâhyanın yüzüne aniden kan geldi ve Baron'un Müşavir'e tasvir ettiği şekilde, ölümcül yaralı bir hayvanın uluyan inlemesine benzeyen o dehşet verici sesi çıkardı. Müşavir titredi, zira ihtiyarın dişleri arasından mırıldandığı şey kulağa, "Altın yerine kan!" gibi gelmişti – Hazine manzarasına dalan Baron olan bitenden en ufak bir şey fark etmemişti; kramplar içinde ateşli sıtma gibi tüm vücudu

1. Prusya Kralı II. Friedrich'in bastırdığı altın sikkeleri. (Y.N.)

titreyen Daniel, eğik başıyla alçakgönüllü bir halde Baron'a yaklaştı, elini öpüp mendilini, gözyaşlarını silermiş gibi gözlerinin üzerinde gezdirerek dedi ki: "Ah, benim sevgili merhametli efendim, zavallı çocuksuz bir ihtiyar olan ben altınla ne edeyim? – ama çifte maaş, bunu memnuniyetle kabul eder ve vazifemi zinde ve yorulmadan yerine getirmek isterim!"

İhtiyarın sözlerine özel dikkat sarf etmeyen Baron, bütün mahzen çatırdayıp gümleyecek şekilde sandığın ağır kapağını elinden bırakıp kapattı ve sandığı kilitleyip anahtarları itinayla çekerken, ağzının içinden çabucak dedi ki: "Pekâlâ, pekâlâ ihtiyar! – Ama sen bir de," diye devam etti salona girdikten sonra, "ama sen bir de harap olan kulede bulunan çok sayıda altından söz etmiştin?" İhtiyar konuşmadan kapıya yürüyüp güçbela kilidini açtı. Ama kanadı açmasıyla fırtına, yoğun tipiyi salona taşıdı; ürkmüş bir karga tiz tiz gaklayarak uçuştu, siyah kanatlarını pencerelere çarptı ve kapıyı tekrar açık görünce kendini uçurumdan attı. Baron dışarı, koridora çıktı, ama çukura bir bakış atmasıyla titreyerek geri çekildi. "İğrenç manzara – baş dönmesi," diye kekeleyip bayılmış gibi Müşavir'in kollarına düştü. Fakat hemen toparlanıp keskin bakışlarla kuşattığı ihtiyara sordu: "Aşağıda mı?" – İhtiyar bu arada kapıyı tekrar kilitlemişti, şimdi de büyük anahtarları hepten paslanmış kilitlerden çıkarabilmek için nefes nefese inleyecek kadar var gücüyle kapıya bastırıyordu. Nihayet bunu başarıp Baron'a doğru döndü ve iri anahtarları elinde sağa sola oynatarak, tuhaf bir gülümsemeyle konuştu: "Evet, aşağıda binlercesi var – rahmetli efendimin güzelim aletleri – teleskoplar, oktantlar – küreler – gece aynaları – hepsi taşlarla direklerin arasında molozların içinde duruyor!" – "Ama nakit, nakit para," diye Baron lafa girdi, "altınlardan söz etmiştin, ihtiyar?" – "Ben sadece," diye cevap verdi ihti-

yar, "binlerce altına mal olan eşyaları kastetmiştim." – İhtiyarın ağzından daha fazlasını alamadılar.

Baron böyle, bir anda, çok istediği, yeni muhteşem bir şato inşa etme planını gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu tüm araçlara ulaşmış olmaktan çok memnun görünüyordu. Gerçi Hukuk Müşaviri, müteveffanın isteğine göre eski şatonun tamirinin tamamlanmasının söz konusu olabileceğini ve hakikaten de yeni hiçbir yapının kolay kolay eski aile evinin heybetli büyüklüğünü, ciddi ve sade karakterini yakalayamayacağını söylüyordu, ama Baron niyetinde diretti ve tesis senedinde yaptırıma tabi tutulmamış böylesi tasarruflarda ölenin isteğinin yumuşaması gerektiğini ifade etti. R...sitten'deki ikâmetini mevsimin, toprağın ve çevrenin izin verdiği ölçüde güzelleştirmenin görevi olduğunu belirtti, zira kısa zaman sonra çok sevdiği karısını eve getirecekti ki, bu her bakımdan en büyük fedakârlıklara değer bir durumdu.

Baron'un belki de çoktan gizlice kurulan bu ittifak hakkındaki fikrini söylerken takındığı esrarengiz tavır, Müşavir'in her türlü sorusunu kestirip atmıştı, ayrıca Müşavir Baron'un kararını şu açıdan rahatlatıcı buluyordu ki, Baron zenginlik uğruna çabalarken cimrilikten ziyade, sevdiği birine, feragat etmek zorunda olduğu daha güzel memleketini tamamen unutturmak istiyordu. Ancak altın içinde yüzer, eski Friedrich sikkelerini seyrederken, somurta somurta, "İhtiyar dolandırıcı kesin en büyük hazinenin yerini söylememiştir, ama gelecek bahar gözlerimin önünde kulenin altını üstüne getirtirim," demekten kendini alamasa, Baron'u cimri, en azından dayanılmaz şekilde mal sevdalısı olarak görebilirdi. –

Baron'un, kendileriyle inşaatın amaca en uygun şekilde nasıl yapılacağını enine boyuna görüştüğü inşaat ustaları geldi. Plan üzerine plan hazırlanıyordu ama hiçbir mimari ona yeterince lüks ve muazzam gelmiyordu.

Artık kendi çizmeye başlamıştı ve mutlu mu mutlu geleceğinin gün gibi aydınlık yüzünü gözlerinin önüne getiren bu uğraşlarla neşeleniyor, sıklıkla içtenliğe varan ve herkese aşılamayı bildiği keyifli bir ruh haline bürünüyordu. Cömertliği, misafir ağırlamadaki eli açıklığı en azından o cimrilik şüphesini çürütüyordu. Daniel de başına gelen o haksızlığı unutmuşa benziyordu. Çukurdaki hazine yüzünden kendisini hep güvensiz bakışlarla takip eden Baron'a karşı sakin ve alçakgönüllü davranıyordu. Fakat her şeyden öte, ihtiyarın gün be gün gençleşiyor görünmesi inanılmazdı. Sebep, eski efendisi dolayısıyla duyduğu acının belini bükmüş ve kaybının acısını ancak atlatmaya başlamış olması olabileceği gibi, eski zamanlardaki şekliyle soğuk geceleri kulede uykusuz geçirmek zorunda olmaması ve artık daha iyi gıdaların, beğendiği şarapların tadını çıkarabilmesi de olabilirdi, her neyse, ihtiyar kırmızı yanaklı ve güçlü duruşuyla besili vücudu olan, şaka yapıldığında yüksek sesle gülebilen dinç bir adam halini almışa benziyordu – R...sitten'deki keyifli yaşantı, oraya ait olduğu düşünülmesi gereken bir adamın gelişiyle kesintiye uğradı. Baktığı zaman, çehresinde benzi atmış ölüm, Wolfgang'ın kuvvetle, "Uğursuz, ne işin var burada!" diye bağırdığı bu adam, en küçük kardeşi Hubert'ti. – Hubert ağabeyinin kollarına atıldı, o ise kardeşini tutup kendisiyle birlikte uzaktaki bir odaya sürükledi. İkisi uzun saatler beraber kaldılar, ta ki Hubert keyfi kaçmış haliyle nihayet aşağı inip atlarını isteyene kadar. Hukuk Müşaviri yoluna çıktı, ama o gitmek istiyordu; belki tam da burada son derece büyük bir kardeş kavgasının bitebileceği sezgisine kapılan V., ondan en azından birkaç saat daha kalmasını rica etti, aynı anda Baron da yüksek sesle: "Burada kal, Hubert! – Düşünmüş olursun!" – Hubert'in bakışları canlandı, dengesini kazandı ve çabucak çıkardığı gösterişli kürkünü arkasın-

dan uşağına atarak V.nin elinden tuttu ve odaya girerken alaycı bir gülümsemeyle, dedi ki: "Meşruta beyi bana burada katlanacak öyleyse." V., sadece ayrı yaşadıkları için bu kadar gelişebilen talihsiz yanlış anlamanın artık kesin hallolacağını söyledi. Hubert, şöminenin yanında duran çelik maşayı eline aldı ve bununla dallı budaklı, tüten bir parça odunu bölüp ateşi iyice karıştırırken V.ye dedi ki: "Müşavir Bey, benim iyi huylu biri ve türlü ev işlerine kabiliyetli olduğumu fark ediyorsunuz. Ama Wolfgang'ın tuhaf tuhaf peşin hükümleri var ve – biraz da cimri biri." – V. kardeşlerin ilişkisine daha fazla müdahale etmeyi akıllıca bulmadı, hele de Hubert'in suratı, davranışı, tonu her türden ihtirasla içi paramparça bir insanı apaçık ortaya koyarken.

Baron'un meşrutayla ilgili herhangi bir meseledeki kararlarını işitmek üzere V., aynı akşam geç vakitte onun odasına çıktı. Onu, ellerini belinde kavuşturmuş, keyfi kaçık, büyük adımlarla odayı arşınlarken buldu. Nihayet Müşavir'i görünce olduğu yerde kaldı, ellerini tuttu ve hüzünle gözlerine bakarak kırık sesle dedi ki: "Kardeşim geldi! – Biliyorum," diye devam etti V. soru sormak için ağzını açtığında, "ne söyleyeceğinizi biliyorum. Ah, hiçbir şeyden haberiniz yok. Uğursuz kardeşimin – evet ona uğursuz diyeceğim – kötü bir ruh gibi her yerde yoluma çıkıp huzurumu kaçırdığını bilmiyorsunuz. Tarifsiz şekilde sefil olmamamın sebebi o değildir, o payına düşeni yaptı, fakat Tanrı böyle istemiyormuş – Meşruta meselesi belli olduktan beridir beni koca bir nefretle takip ediyor. Kendi ellerinde saman çöpü gibi uçuşacak mülk yüzünden beni kıskanıyor. Yeryüzündeki en çılgın müsriftir o. Borç yükü, Curland'daki serbest mülklerden payına düşen hissenin yarısını fersah fersah aşar, şimdi de, peşinde kendisini sıkıştıran alacaklıları, buraya koşturup para dileniyor." – "Ve ağabeyi olarak siz de reddediyorsunuz"

– diye V. lafına girecekti ki Baron, V.nin ellerini bırakıp güçlü bir adımla geri çekilerek yüksek sesle ve şiddetle bağırdı: "Orada durun! – Evet! Reddediyorum! Meşrutanın gelirlerinden hediye edecek tek kuruşum yok! – O akılsıza birkaç saat önce boş yere yaptığım şu teklifi bir dinleyin, sonra görev bilincim hakkımda hüküm verirsiniz. Curland'daki serbest mülkler, bildiğiniz gibi, önemli, ben kendi payıma düşen yarıdan vazgeçmek istiyordum, ama ailesinin iyiliği için. Hubert, Curland'da güzel, fakir bir kadınla evli. Kadın ona kaç çocuk verdi, şimdiyse açlık çekiyor. Malların idare edilmesi, gelirlerden geçimi için gerekli para ayrılması, alacaklıların, anlaşma yoluyla tatmin edilmesi lazım. Ama o sakin, tasasız hayatı ne yapsın, karısıyla çocukları ne yapsın! – Alçak düşüncesizliği içinde sefahatle israf etmek için parası, büyük meblağlarda nakit parası olsun istiyor! – Hangi şeytan dört yüz elli bin *taler*'lik sırrı ifşa ettiyse, bu paranın meşrutadan ayrı, serbest bir varlık olarak dikkate alınması gerektiğini iddia ederek çıldırmış tavrıyla yarısını istiyor – Bunu reddedeceğim, reddetmem lazım, fakat öyle seziyorum ki içinden mahvolmam için hileler kuruyor!" – V., Baron'u kardeşine karşı şüphelerinden ne kadar vazgeçirmeye çalıştıysa da, ki bunu ilişkilerinin ayrıntılarından bihaber, gayet genel ahlaki, oldukça sığ sebeplere dayanarak yapması lazımdı, bunu hiç mi hiç başaramadı. Baron ona, husumetli ve para hırslısı Hubert'le pazarlık etmesi görevini verdi. V. bunu elinden geldiğince dikkatle yaptı ve Hubert nihayet şu açıklamayı yaptığında az sevinmedi: "Öyle olsun bari, meşruta beyinin tekliflerini kabul ediyorum, fakat alacaklılarımın sertliği yüzünden şerefimi ve iyi namımı ebediyen kaybetmek noktasında olduğumdan bana şimdi bin Friedrich sikkesi avans vermesi ve ileride, en azından bir süreliğine, güzel R...sitten'de müşfik ağabeyimin yanında

oturmama izin vermesi kaydıyla." – V. ona kardeşinin tekliflerini ilettiğinde Baron, "Asla!" diye bağırdı, "Hubert'in karımı buraya getirdikten sonra bir dakika olsun evimde kalmasına müsaade etmeyeceğim! – Gidiniz, sadık dostum, o huzur kaçıran adama deyiniz ki, iki bin Friedrich sikkesi onun olsun, hem de avans değil, hediye olarak, sadece defolsun – gitsin!" V. pat diye Baron'un, babasının bilgisi haricinde evlendiğini ve kardeş kavgasının sebebinin de bu evlilikte yatması gerektiğini öğrenmişti. Hubert gururlu ve rahat, Müşavir'i dinledi ve konuşması bittikten sonra boğuk ve kasvetli bir sesle dedi ki: "Bir düşüneyim, fakat şimdilik birkaç gün burada kalacağım!" – V., memnun kalmayan kardeşe, Baron'un sahiden de, serbest mülklerini devrederek, onun zararını gidermek için mümkün mertebe her şeyi yaptığına ve itiraf etmesi gerekirse ilk doğan çocuğa böylesi imtiyaz verilip diğer çocukları arka plana iten her kurumun iğrenç bir yönünün olduğunu, ağabeyi hakkında şikâyet edecek hiçbir şeyi olmadığını açıklamaya çabaladı. Hubert, sıkışan göğsüne hava girmesini isteyen biri gibi yeleğini yukarıdan aşağı açtı; bir elini açık gömleğinin içine sokarak, diğerini beline dayayıp hızlı bir dansöz hareketiyle bir ayağı üstünde dönüp keskin bir sesle bağırdı: "Öf! – İğrençlik nefretten doğar" – sonra tiz bir kahkaha koparıp dedi ki: "Meşruta beyinin zavallı dilenciye altın paralar fırlatması ne büyük incelik öyle." – V. artık, kardeşlerin tamamen barışmasının söz konusu olamayacağını anlamıştı.

Hubert, kendisine şatonun yan kanatlarında tahsis edilen odalara, Baron'a nispet yapar gibi, uzun müddetliğine yerleşti. Sık ve uzun uzun kâhyayla konuştuğu, hatta bazıları onunla kurt avına çıktığı fark ediliyordu. Bunun haricinde çok az görülüyor ve ağabeyiyle yalnız bir araya gelmekten kaçınıyordu, ki bu ağabeyinin de işi-

ne geliyordu. V. bu ilişkinin bunaltıcılığını hissediyordu, hatta Hubert'in son derece endişe verici tavrının söylediği ve yaptığı her şeye, herkesin keyfini kasten bozucu bir müdahalesi olduğunu kendi kendine itiraf ediyordu. Baron'un kardeşini gelirken gördüğündeki korkusu ona artık çok anlaşılır geliyordu.

Hubert, her zamankinden daha ciddi ve sakin içeri girip adeta hüzünlü bir sesle şunları söylediğinde V., bir başına mahkeme odasında dosyaların arasında oturuyordu: "Ağabeyimin son tekliflerini de kabul ediyorum, iki bin Friedrich sikkesini bugünden almamı sağlayınız, gece yola çıkacağım – atla – tek başıma" – "Parayla mı?" diye sordu V. – "Haklısınız," diye cevap verdi Hubert, "demek istediğinizi anlıyorum – yük olacak! – K.de Isak Lazarus' un ismine tahvil olarak verin! – Bu geceden K.ye geçmek istiyorum. Canım buradan çekip gitmek istiyor, ihtiyar kötü ruhlarını buraya zincirlemiş!" – V. gayet ciddi, "Babanızdan mı bahsediyorsunuz, baron?" diye sordu. Hubert'in dudakları titredi, devrilmemek için sandalyeye sıkıca tutundu, fakat sonra, kendine birdenbire hâkim olarak, "Hemen bugün, Müşavir Bey," diye bağırdı ve güçlükle kapıya doğru sendeledi. Baron Isak Lazarus adına tahvil yazarken, "Aldatmanın artık mümkün olmadığını, sarsılmaz irademe karşı elinden bir şey gelmeyeceğini anlıyor artık," dedi. Husumetli kardeşinin yola çıkmasıyla üstünden bir yük kalktı, uzun zamandır akşam yemeğindeki kadar mutlu olmamıştı. Hubert af dilemişti, herkes onun yokluğuna sevinçle katlanmıştı. –

V., pencereleri şatonun avlusuna bakan biraz sapa bir odada oturuyordu. Geceleyin aniden uykusunda sıçradı, sanki uzaktan, yakınan bir inilti onu uykusundan uyandırmıştı. İstediği kadar kulak kabartsın, her şey ölüm sessizliğindeydi, böylece kulağına gelen her sesi bir rüya aldanışı sanıyordu. Çok farklı bir dehşet ve korku

hissi onu, yatağında kalamayacak kadar şiddetle ele geçiriyordu. Ayağa kalkıp pencereye yürüdü. Çok uzun sürmedi ki şatonun kapısı açıldı ve elinde yanan mumla biri dışarı çıkıp şatonun avlusunda yürüdü. V. o kimsenin yaşlı Daniel olduğunu anladı ve ahır kapısını nasıl açtığını, ahıra girip az sonra da eğerli bir atı dışarı çıkardığını gördü. Şimdi de karanlıktan, bir kürke iyice sarılmış, başında tilki şapkasıyla ikinci bir kimse çıktı. V., birkaç dakika boyunca Daniel'le hararetle konuşan, sonra geri çekilen Hubert'i tanıdı. Daniel atı tekrar ahıra götürdü, ahırın kapısını kapattı ve avludan geldiği gibi geri döndükten sonra, şatonun da kapısını kilitledi. – Hubert atla yola çıkmak istemiş ve o an aklına başka bir şey gelmişti, bu kadarı belliydi. Fakat aynı şekilde Hubert'in yaşlı kâhyayla tehlikeli bir ittifakı olduğu da açıktı. V., Baron'u geceki olaylar hakkında bilgilendirmek için sabahı zor etti. Artık gerçekten de, kötü niyetli Hubert'in, ki V. de artık ikna olmuştu, dün itibariyle üzücü şekilde kendini gösteren saldırılarına karşı silahlanma vaktiydi.

Ertesi sabah, Baron'un kalkmayı adet edindiği saatte V., bir koşuşturmaca, açılıp kapanan kapılar, karman çorman konuşmalar ve bağrışmalar işitti. Dışarı çıktı ve her yerde, kendisine dikkat etmeden, ölü gibi solgun suratlarıyla yanından geçip – merdivenlerden inip çıkan – içeri – dışarı odalarda koşturan hizmetlilere rastladı. Sonunda, Baron'un kaybolduğunu ve saatlerdir boş yere arandığını öğrendi. – Avcı yanındayken yatağa yatmıştı, sonrasında kalkıp, üzerinde gecelik ve terlikler, elinde ayaklı şamdanla ayrılmış olmalıydı, zira tam bu eşyalar eksikti. Kasvetli sezgilerin hareketiyle V., yan odasını Wolfgang'ın, babası gibi yatak odası olarak seçtiği uğursuz salona koştu. Kule kapısı ardına kadar açıktı, V. dehşetler içinde yüksek sesle bağırdı: "O çukurda paramparça yatıyor!" – Böyle de olmuştu. Kar yağmıştı, öyle ki yukarıdan talih-

siz adamın sadece taşlar arasından görünen donmuş kolu açıkça seçilebiliyordu. Ölüm tehlikesiyle karşı karşıya, işçilerin birbirine bağlanan merdivenlerle aşağı inip sonra da cesedi iple yukarı çekmesi için saatler geçti. Ölüm korkusunun kasılmasıyla Baron gümüş, ayaklı şamdanı sımsıkı kavramıştı, bunu hâlâ sımsıkı tutan eli, sivri taşlara çarparak feci şekilde parçalanmış olan vücudunun tamamındaki tek zarar görmemiş kısımdı.

Çehresinde tüm ümitsizlik taşkınlığıyla Hubert, ceset tam yukarı çıkarılıp salonda, birkaç hafta önce yaşlı Roderich'in yattığı yerde geniş bir masaya yatırıldığında, buraya daldı. Feci manzarayla perişan olmuş halde ağladı: "Ağabey – ah benim zavallı ağabeyim – hayır, üzerimdeki şeytanlardan dilediğim şey bu değildi!" – V. bu şüpheli konuşma karşısında titredi, sanki ağabeyinin katili olarak Hubert'in üzerine atılmalıydı – Hubert kendini kaybetmiş, zeminde yatıyordu, onu yatağa götürdüler ve kuvvetlendirici ilaçlar aldıktan kısa zaman sonra iyileşti. Beti benzi uçmuş, feri yarı sönmüş gözünde hüzünlü kederle V.nin odasına gidip, yorgunluktan ayakta duramayacak halde kendini yavaşça koltuğa bırakarak dedi ki: "Ağabeyimin ölmesini arzuladım; çünkü babam ona, budala bir uygulamayla, vasiyetinin en iyi tarafını bırakmıştı – şimdiyse korkunç şekilde ecelini tattı – meşruta beyi artık benim, fakat yüreğim hurdahaş olmuş durumda, asla mutlu olamam, olamayacağım. Siz görevinizde kalınız, içinde yaşayamayacağım meşrutanın idaresine dair en geniş yetkilerle donatılacaksınız!" – Hubert odayı terk etti ve birkaç saat içinde K. yoluna çıkmıştı bile. Görünen o ki talihsiz Wolfgang geceleyin kalkıp kütüphanenin olduğu diğer odaya gitmek istemişti. Uyku mahmurluğuyla kapıyı şaşırmış, onun yerine sürgüyü açmış, adımını atıp aşağı düşmüştü. Şu var ki bu açıklama çok zorlamaydı. Baron uyuyamamış, okumak için kütüpha-

neden bir kitap almak istemişse bu, uyku mahmurluğunu ihtimal dışı bırakırdı, fakat odanın kapısını şaşırıp bunun yerine küçük kapıyı açması ancak böyle mümkündü. Bundan başka kapı sıkı sıkıya kilitliydi ve ancak uğraşılırsa kilidi açılabilirdi. V. bu ihtimal dışı durumları toplanan hizmetçilerin önünde açıklarken, Baron'un Franz isimli avcısı, "Ah," diye başladı, "ah, sevgili Müşavir Bey, olay muhtemelen böyle olmadı!" – "Öyleyse nasıl oldu?" diye çıkıştı V. Efendisini mezarda bile takip edebilecek dürüst, sadık bir adam olan Franz diğerlerinin önünde ağzındaki baklayı çıkarmak istemiyor, bu konuda bildiklerini Müşavir'e yalnızken söyleyeceğini belirtiyordu. V., Baron'un Franz'a sık sık molozların içindeki hazinelerden bahsettiğini ve gece vakitleri, kötü ruhun tahrikiyle, Daniel'in kendisine anahtarını vermek zorunda kaldığı kapıyı açıp hasretle, orada olduğu söylenen servete doğru aşağılara baktığını öğrendi. Öyleyse o uğursuz gecede, avcı yanından ayrıldıktan sonra Baron'un kuleye doğru bir gezinti daha yapıp orada ani bir baş dönmesine yakalanarak aşağı düştüğü aşağı yukarı kesindi. Baron'un dehşetli ölümünden çok sarsılmışa benzeyen Daniel, tehlikeli kapının önüne duvar örülmesinin iyi olacağını söyledi ki bu hemen yapıldı da. Şimdiki meşruta beyi Baron Hubert von R., bir daha R...sitten'de görünmeden Curland'a geri döndü. V., meşrutanın kısıtsız idaresi için gerekli tüm yetkileri aldı. Yeni şatonun inşası yapılmazken eski bina mümkün olduğunca iyi hale getirilmeye çalışıldı. Hubert R...sitten'e ilk defa, güzün ilerleyen zamanlarında gelip V. ile odasında günler geçirdikten sonra tekrar Curland'a döndüğünde uzun yıllar geçmişti bile. K.den geçerken oradaki bölge hükümetine vasiyetini bırakmıştı.

R...sitten'deki ikameti sırasında tüm karakteri tamamen değişmiş görünen Baron bol bol, ölümünün yakın

olduğuna dair sezgilerinden bahsetti. Bunlar sahiden de gerçekleşti; zira bir sonraki yıl öldü. Adı kendisi gibi Hubert olan oğlu, zengin meşrutaya sahip olmak için süratle Curland'dan buraya geldi. Annesiyle kızkardeşi de peşinden. Bu oğlan atalarının tüm kötü huylarını içinde toplamış gibiydi; daha R...sitten'deki ikametinin ilk anlarında gururlu, burnu büyük, fevri, hırslı olduğunu gösterdi. Kendisine rahat ve uygun görünmeyen birçok şeyi derhal değiştirtmek istedi; aşçıyı evden attı; arabacıyı dövmeye çalıştı, fakat olağanüstü güçlü adam buna karşı çıkma küstahlığını gösterince başaramadı; kısacası V. vasiyet açılmadan önce burada tek sandalyenin yerinin değişmeyeceğini, hoşuna gitsin gitmesin, tek bir şeyin evden atılmayacağını çok net şekilde ileri sürerek karşısına çıktığında, sıkı meşruta beyi rolüne başlamak için tam kıvamdaydı. "Siz meşruta beyine" – diye söze başladı Baron. V. ise öfkeden köpüren delikanlının lafını bitirmesine izin vermedi, bilakis delici bakışlarıyla onu süzerek söze girdi: "Acele etmeyiniz, Baron! – Vasiyet açılmadan burayı idare edemezsiniz; şu an burada ben, yalnızca ben beylik yaparım ve zora karşı zor kullanmayı bilirim. – Hatırlayınız ki mutlak yetkim sayesinde babanızın vasiyetini yerine getirecek kişi olarak, mahkemenin aldığı kararlar doğrultusunda R...sitten'de ikamet etmenizi yasaklamaya hakkım var ve bu nahoşluğun önüne geçmek için sessiz sedasız K.ye gitmenizi tavsiye ederim." Hukuk Müşaviri'nin ciddiyeti, konuştuğu kararlı ton sözlerine gereken etkiyi verdi ve böylece, sipsivri boynuzlarıyla süsmek isteyen genç baron, sağlam yapı karşısında silahlarının zayıflığını hissedip geri çekilirken utancını alaylı bir kahkahayla örtmeyi yerinde buldu.

Üç ay geçip gitmiş ve müteveffanın isteği doğrultusunda, vasiyetin kayda geçildiği yer olan K.da açılacağı gün gelmişti. Mahkeme erkânı, Baron ve V. haricinde

mahkeme salonunda, V.nin yanında getirdiği ve gömleğine tutturulmuş bir mahkeme dosyası göğsünden sarktığı için onun yardımcısı sanılan, asil görünüşlü genç bir adam daha bulunuyordu. Baron onu da, neredeyse diğer herkese de yaptığı gibi hakir gördü ve fevri bir şekilde bu sıkıcı, fazlalık merasimin bir an evvel fazla yazılıp konuşulmadan halledilmesini istedi. Bu miras meselesinde, en azından meşruta hususunda vasiyetin nasıl bir rolü olabileceğini anlamıyordu ve burada bir karara varıldığı takdirde bunu dikkate alıp almamak sadece kendi iradesine bağlı olacaktı. Baron, somurtkan ve kaçamak bir bakış attıktan sonra babasının yazısıyla mührünü tanıdı, sonra mahkeme kâtibi vasiyeti yüksek sesle okumaya koyulduğunda, sağ kolunu dikkatsiz bir tavırla sandalye arkalığının üzerinden sarkıtıp, sol koluyla masaya dayanıp yeşil örtüsü üzerinde parmaklarını tıngırdatarak, kayıtsızca pencereye doğru baktı. Kısa bir girişten sonra müteveffa Baron Hubert von R., meşrutaya hiçbir zaman gerçek meşruta beyi olarak sahip olmadığını, bilakis bunu büyük babasının adaşı Roderich'in ölen Baron Wolfgang von R.nin tek oğlu adına idare ettiğini açıklıyordu; bu, aile veraset kuralına göre babasının ölümüyle meşrutanın kendisine düştüğü kişiydi. Gelir giderlerin, mevcut malların vs. detaylı hesaplarını belgelerde bulacaklardı. Hubert'in vasiyetinde anlattığına göre, Wolfgang von R. Cenevre seyahatlerinde Fräulein Julie von St. Val'le tanışmış ve ona öyle şiddetli bağlanmıştı ki, bir daha asla ondan ayrılmamaya karar vermişti. Kadın çok fakirdi, ailesinin durumu da, yüksek soylulardan olmasına rağmen pek parlak değildi. Sırf bu sebepten bile tüm gayreti meşruta mülkünü mümkün olabilecek her yönden yükseltmek olan yaşlı Roderich'in olurunu olmayı umut edemiyordu. Buna rağmen Paris'ten, babasına sevdasından bahsetmeye cesaret etti; ihtiyarın meşruta

beyi için gelini kendisinin seçtiğini ve başka birinin söz konusu dahi olamayacağını kesinkes açıklamasıyla akla gelen başa geldi. İngiltere gemisine binecek yerde "Born" ismiyle Cenevre'ye geri dönen Wolfgang, geçen bir yılın sonunda ona, Wolfgang'ın ölümüyle meşruta beyi olan oğlanı doğuran Julie'yle evlenmişti. Tüm meseleden haberdar Hubert'in onca zaman susup kendini meşruta beyi diye göstermesi hakkında, Wolfgang'la yaptığı eski anlaşmalarla ilişkisi olan farklı nedenler öne sürülmüş, ne var ki bunlar yetersiz ve havadan uydurma şeyler olarak görülmüştü. –

Baron yıldırım çarpmış gibi, hırıltılı tekdüze sesiyle bütün felaketi bildiren mahkeme kâtibine gözlerini dikmiş bakıyordu. Okuması bitince V. ayağa kalktı, yanında getirdiği delikanlıyı elinden tutup oradakilerin önünde eğilerek dedi ki: "Beyler, burada size R...sitten'in meşruta beyi Baron Roderich von R.yi takdim etmekten şeref duyarım!" Baron Hubert, kor gibi gözlerinde zor zapt ettiği gazabı, gökten zembille inmiş gibi kendisini zengin meşrutadan ve Curland'daki serbest mülklerin yarısından eden bu gence baktı, sonra yumruğunu sıkarak tehdit etti ve tek kelime edemeden mahkeme salonundan dışarı fırladı. Mahkeme erkânının ricası üzerine Baron Roderich, söylenen kişinin kendisi olduğunu kanıtlayacak belgeleri sundu. K.de doğan tüccar Wolfgang Born'un falanca günde Fräulein Julie von St. Val'le, adı geçen şahısların huzurunda, rahibin kutsamasıyla nikâhlarının kıyıldığına dair bir belgenin kilise kayıtlarından alınan onaylı bir suretini teslim etti. Keza vaftiz belgesi (Cenevre'de, kızlık adı St. Val olan eşi Julie'yle tüccar Born'dan, meşru olarak doğduğu ve vaftiz olduğu belirtiliyordu), babasının çoktan vefat etmiş annesine gönderdiği, hepsi sadece W. ile imzalı muhtelif mektupları da yanındaydı.

V. tüm bu kâğıtları kaşlarını çatarak gözden geçirip

hepsini tekrar topladığında oldukça kederli şekilde dedi ki: "Artık Tanrı yardım edecektir!" –

Hemen ertesi gün Baron Hubert von R., hukuki yardımcısı olarak seçtiği bir avukat vasıtasıyla, K.deki bölge hükümetine, derhal R...sitten meşrutasının kendisine devredilmesinin sağlanması için ihtarda bulundu. Avukat, ne vasiyetle ne de başka bir yolla, müteveffa Baron Hubert von R.nin meşruta üzerinde tasarrufu olmadığını söylüyordu. Buna göre o vasiyetname, Baron Wolfgang von R.nin meşrutayı halen yaşayan bir oğluna bıraktığını gösteren, herhangi bir başka şahidinkinden daha ileri bir delil değeri taşımadığından Baron Roderich von R. olduğunu iddia eden kişinin kimliğini kanıtlamayan, mahkemeye teslim ettiği yazılı bir ifadeden başka bir şey değildi. Bu daha ziyade iddia sahibinin, işbu yazıyla açıkça itiraz edilen sözde miras hakkını dava yoluyla öne sürmek ve veraset hukukunca Baron Hubert von R.nin hissesine düşen meşrutayı elde etmek niyetiydi. Babanın ölümüyle mal doğrudan oğlunun üzerine geçmişti; meşruta sırası bozulamayacağı için mirasa konmayla alakalı bir açıklamaya gerek yoktu, bununla birlikte şu anki meşruta beyi haksız taleplerle mülkiyetinde rahatsız edilemezdi. Müteveffanın başka bir meşruta beyi tayin etmek için ne gibi sebebi olduğu tamamen önemsizdi, sadece, ardında bıraktığı kâğıtlardan gereklilik halinde ispatlanabileceği gibi, onun İsviçre'de aşk meselesinin olduğuna dikkat çekiliyordu, böylece sözde yeğeni belki de gayrimeşru bir ilişkiden peydahlanan, bir pişmanlık nöbetiyle zengin meşrutayı devretmek istemiş olduğu kendi oğluydu. –

İhtimaller her ne kadar vasiyetnamede ileri sürülen iddiaların lehine de olsa, hâkimler her ne kadar bilhassa oğlanın, müteveffayı hiç çekinmeden suçlamasına öfkeleniyorsalar da, savlar, ileri sürüldüğü şekliyle doğru gibi

görünüyordu ve sadece V.nin, Baron Roderich von R.nin meşruluğunu gösteren delilin kısa zamanda en inandırıcı şekilde ortaya konacağına dair dur durak bilmeyen ikna çabaları sayesinde, meşrutanın devrinin askıya alınması ve idarenin devamının, mesele karara bağlanana dek onda kalması başarılabildi.

V., sözünü tutmanın ne kadar zor olacağını çok iyi görüyordu. Yaşlı Roderich'in tüm mektuplarını karıştırdı, Wolfgang'ın Fräulein St. Val'le ilişkisine işaret eden tek mektup veya herhangi bir yazı izi bulamadı. Düşünceli düşünceli R...sitten'de yaşlı Roderich'in baştan aşağı aradığı yatak odasında oturuyor ve keskin zekâlı, çalışkan biri olarak tavsiye edilen ve kendisine genç baronun durumunu açıklığa kavuşturacak birkaç belge sağlayacak olan Cenevre'deki notere gidecek bir yazı üzerinde çalışıyordu. – Gece yarısı olmuştu, dolunay kapısı açık duran bitişikteki salonun içine yansıyordu. O an sanki biri yavaş ve ağır ağır, merdivenlerden yukarı çıkıp anahtarları şangırdattı gibi geldi. V. dikkat kesildi, ayağa kalktı, salona gitti, artık birinin koridordan salonun kapısına doğru yaklaştığını açıkça işitiyordu. Çok geçmeden kapı açıldı ve bir elinde mumları yanan ayaklı şamdan, diğerinde koca anahtar demeti, üzerinde gecelik, şekli kaçmış çehresi ölü gibi solgun biri yavaşça içeri girdi. V. aniden kâhyayı tanıdı ve ona gecenin bu vakti ne arıyor diye seslenmek üzereydi ki, ihtiyarın bütün varlığıyla, taş kesilmiş çehresinden, korkunç, hayaletvari bir şey yüzüne buz gibi çarptı. Önündekinin uyurgezer olduğunu anladı. İhtiyar salondan geçip doğruca, vaktiyle kuleye çıkan önüne duvar örülü kapıya doğru gitti. Kapının hemen önünde durup göğsünün derinlerinden bütün salonda öyle dehşetle yankılanan iniltili bir ses çıkardı ki, V. tüyleri diken diken olup titredi. Sonra, ayaklı şamdanı yere koyup anahtar destesini kemerine asan Daniel iki eliyle,

tırnaklarının altında çok geçmeden kan toplanacak şekilde duvarı tırmalamaya başladı, bu esnada da tarifsiz bir ölüm işkencesinin azabını çeker gibi uflayıp pufluyordu. Şimdi, bir şeyleri dinlemek ister gibi kulağını duvara dayadı, sonra birini yatıştırırcasına elini salladı, ayaklı şamdanı tekrar yerden kaldırmak üzere çömelip sessiz, ölçülü adımlarla kapıya doğru yürüdü. V. elinde şamdan, ihtiyatla peşinden gitti. Merdivenden indiler, ihtiyar şatonun büyük genel kapısının kilidini açtı, V. maharetle aradan sıyrıldı; şimdi de ahıra yöneldi ve V.yi hayretler içinde bırakarak ayaklı şamdanı, bütün yapı yeterince aydınlanacak şekilde maharetle yere koyduktan sonra, hiçbir tehlike olmadan, eyeri ve diğer şeyleri getirip, kemeri sıkarak, üzengileri tokalayarak özene bezene, yemlikten çözdüğü iri bir atı donattı. Alınlığın üzerinden bir tutam yeleyi eliyle geriye attı, dilini şaklatıp bir eliyle de boynuna vurduktan sonra atı dizgininden tutup dışarı çıkarttı. Dışarıda, avludayken birkaç saniye, başını sallayarak yerine getireceğine söz verdiği emirleri alıyormuş gibi bir pozisyonda durdu. Sonra atı ahıra geri götürdü, eyerini çıkarıp tekrar yemliğe bağladı. Şimdi de ayaklı şamdanı aldı, ahırı kilitledi, şatoya döndü ve özenle sürgülediği odasında gözden kayboldu. V. içten içe bu olaydan çok etkilendi, dehşetli bir olayın sezgisi, önünde, kendisini artık terk etmeyen kara, cehennemi bir heyula gibi dikildi. Himayesindeki gencin tehlikeli durumuyla yakından ilgilendiğinden en azından gördüğü şeyi onun lehine kullanmak zorunda olduğunu zannetti. Ertesi gün, tam alacakaranlık bastırıyordu, Daniel ev idaresiyle alakalı bir talimat almak üzere odasına geldi. V. onu iki kolundan tutup, cana yakın, koltuğa oturturken söze başladı: "Dinle eski dostum Daniel! Sana uzun zamandır soracaktım, Hubert'in tuhaf vasiyetinin başımıza açtığı bu karmaşıklık hakkında ne düşünüyorsun? – O delikan-

lının gerçekten Wolfgang'ın meşru evlilikten doğma oğlu olduğuna inanıyor musun?" İhtiyar, koltuğun arkalığı üzerinden eğilip V.nin kendisine dikilmiş bakışlarından kaçınarak huysuzca bağırdı: "Üf! – Olabilir, olmayabilir de. Beni ne ilgilendirir, kimi istersen buranın beyi o olsun." – V. ihtiyara daha da yanaşıp elini omzuna koyarak, "Ama benim kastettiğim," diye devam etti, "benim kastettiğim, sen Eski Baron'un tam güvenine sahiptin, kesin senden oğullarının ilişkilerini saklamamıştır. Wolfgang'ın onun isteğine aykırı olarak kurduğu birliktelikten bahsetti mi?" – İhtiyar yakışıksız şekilde yüksek sesle gerinerek, "Böyle bir şey hatırlamıyorum," diye cevap verdi. – "Uykun var, ihtiyar," dedi V., "rahatsız bir gece mi geçirdin acaba?" – "Ne bileyim," diye karşılık verdi ihtiyar kabaca, "ben artık gideyim de akşam yemeğini ayarlayayım." Böylece, bükülmüş sırtını ovalayıp tekrardan, ama bu sefer öncekinden daha sesli esneyerek, koltuktan hantalca kalktı. V. elinden yakalayıp oturmaya zorlayarak, "Biraz daha kalsana ihtiyar," dedi, ihtiyar ise, vücudu V.ye doğru iyice yamulmuş, iki eliyle dayandığı çalışma masasının önünde durup huysuzca sordu: "Ne oluyor yahu, vasiyet beni ne ilgilendirir, meşruta tartışması benim neyime" – "Bundan," diye V. lafına girdi, "bahsetmiyoruz artık, başka bir şeyden söz edeceğiz, sevgili Daniel! – Somurtuyorsun, esniyorsun, bütün bunlar özel bir gerginlik alameti, ben de bu gecekinin gerçekten sen olduğuna inanacağım neredeyse." – Aynı pozisyonda oturmaya devam eden ihtiyar, "Bu gece ne olmuşum," diye sordu. "Ben," diye V. konuşmaya devam etti, "dün gece yarısı, yukarıda, eski beyin büyük salonun yanındaki odasında otururken, sen, kaskatı ve solgun, kapıdan içeri girdin, duvar örülü kapıya doğru yürüdün, iki elinle duvarı tırmalayıp büyük ıstıraplar çekiyormuş gibi inledin. Uyurgezer misin, Daniel?" İhtiyar, V.nin çabucak altına

ittiği sandalyeye çöktü. Çıt çıkarmıyordu, iyice bastıran alacakaranlıktan suratı seçilmiyordu, V. sadece, azıcık nefes alıp dişlerini tıkırdattığını fark etti. – Uzun bir suskunluktan sonra V., "Evet," diye devam etti, "evet, uyurgezerlerin kendine has bir durumu vardır. Ertesi gün acayip hallerinden, sanki uyanıkmış gibi yaptıklarından zerrece bir şey hatırlamazlar." – Daniel sessiz kaldı. – "Dün sana olanın," diye konuşmaya devam etti, "benzerini ben de yaşadım. Senin gibi, dolunay çıkınca, muntazaman gece gezmelerine giden bir arkadaşım vardı. Hatta bazen oturup mektup yazardı. En garibiyse, sessizce kulağına fısıldamaya başlayınca, çok geçmeden onu konuşturmayı başarırdım. Tüm sorulara, hatta uyanıkken itinayla saklayacağı şeylere bile cevap verirdi, üzerine tesir eden güce direnemez gibi her şey elinde olmadan dudaklarından akardı. – Kör şeytan! Sanırım, uyurgezerin biri işlediği bir kötülüğü saklamak istese de o acayip durumunda sorguya çekilebilir. – Vicdanı, biz ikimiz gibi temiz olanlara selam olsun, Aziz Daniel, biz istediğimiz kadar uyurgezer olalım, kimse bizden işlediğimiz suçları sormayacaktır. – Ama dinle Daniel, öyle iğrenç şekilde duvar örülü kapıyı tırmaladığına göre yukarıya, astronomi kulesine çıkmak istiyordun? – Yaşlı Roderich gibi sen de orada çalışmak istiyorsun kesin? – Peki, bunları sana başka bir gün sorarım!" – V. bunları söylerken ihtiyar gittikçe daha şiddetli titremeye başlamıştı, şimdi de tüm vücudu dermansız bir kasılmayla sağa sola atılıyordu, tiz, anlaşılmaz bir lakırdıya başladı. V. zile basıp hizmetçileri yukarı çağırdı. Işık getirdiler, ihtiyar gevşedi, iradesizce hareket eden bir otomat gibi onu kaldırıp yatağa götürdüler. Bu dermansız hali yaklaşık bir saat sürdükten sonra derin, baygınlığa benzer bir uykuya daldı. Uyandığında şarap içmek istedi ve şarabı uzattıklarında yanında beklemek isteyen hizmetçiyi yollayıp her za-

manki gibi kendini odasına kilitledi. V. denemeye cidden kararlıydı, Daniel'e bundan bahsettiği sırada, Daniel'in belki de uyurgezer olduğunu daha yeni öğrenmesiyle kendisinden kaçmak için elinden geleni ardına koymayacağını, böyle olmasa dahi bu durumda yapılan itirafların kanıt oluşturmaya uygun olmayacağını kendine bile itiraf etmek zorundaydı. Bunu dikkate almadan gece yarısına doğru, Daniel'in bu hastalıkta hep olduğu üzere iradesiz davranmak zorunda kalmasını umarak salona yöneldi. Gece yarısı avludan büyük bir gürültü geldi. V. bir pencerenin kırıldığını açıkça duydu, aşağı koştu, koridorlardan geçerken, çok geçmeden fark ettiği üzere kâhyanın kapısı açık odasından çıkan kötü kokulu bir duman yüzüne çarpıyordu. Kâhyayı, başka bir odada yatırmak için ölü gibi kaskatı halde dışarı taşıdılar. Hizmetçilerin anlattıklarına göre, gece yarısı bir uşak tuhaf, boğuk bir patırtıya uyanmış, ihtiyara bir şey olduğunu sanıp, avluda bekçilerin yüksek sesle: "Yangın, yangın! Kâhya efendinin odası cayır cayır yanıyor!" bağırışlarını duyunca yardımına koşmuş. – Bu bağrışma üzerine bir sürü hizmetçi hemen gelmişti, ama odanın kapısını kırmak için sarf ettikleri tüm çaba boşunaydı. Şimdi hepsi avluya koşturuyordu, fakat kararlı bekçilerden biri zemin katta bulunan alçak odanın penceresini kırıp yanan perdeleri koparmış, bunun üzerine dökülen birkaç kova su yangını ânında söndürmüştü. Kâhyayı odanın ortasında, baygın halde yerde yatarken buldular. Hâlâ yanan mumları perdeleri tutuşturup yangına sebep olan ayaklı şamdanı sıkı sıkıya elinde tutuyordu. Yanarak aşağı düşen kumaş parçaları ihtiyarın kaşlarını ve saçlarının hayli büyük kısmını yakmıştı. Bekçi ateşi fark etmese, ihtiyar çaresiz, yanıp kül olacaktı. Odanın kapısının daha önceki akşam orada olmayan yepyeni takılmış iki sürgüyle kapatıldığını gördüklerinde hizmetçilerin şaşkın-

lıkları katlandı. V., ihtiyarın odadan çıkmayı imkânsız kılmak istediğini anlamıştı; adam o kör dürtüsüne karşı koyamamıştı. İhtiyar ciddi bir hastalığa yakalandı; konuşmuyor, çok az yiyor ve dehşetli bir düşünceyle yerine mıhlanmış gibi, içinde ölümün resmedildiği bakışlarla boş boş bakınıyordu. V., ihtiyarın döşeğinden kalkamayacağını sanıyordu. Himayesindeki genç için yapılabilecek her şeyi yapmıştı V., şimdi sessiz sedasız başarmayı beklemeliydi ve bu yüzden K.ye geri dönecekti. Seyahati ertesi gündü. V. akşam geç vakit belgelerini topluyordu ki, o sıra eline, Baron Hubert von R.nin mühürleyip, "Vasiyetim açıldıktan sonra okunacaktır" ibaresiyle teslim ettiği ve anlaşılmaz şekilde şimdiye kadar içine bakmadığı küçük bir paket düştü. Tam paketin mührünü çözecekti, kapı açılıp sessiz, hayaletvari adımlarıyla Daniel içeri girdi. Koltuk altında taşıdığı siyah bir klasörü yazı masanın üzerine koydu, sonra ölüyormuş gibi derinden iç çekişle dizleri üstüne çökerek, V.nin ellerini kasılıyormuş gibi tutarak, derin bir mezardan gelir gibi boş ve boğuk bir sesle dedi ki: "Darağacında ölmek istemiyorum! – Şurada idam edin!" – sonra korku dolu bir soluklanmayla güçlükle ayağa kalkıp odadan geldiği gibi çıktı.

V. tüm geceyi, siyah klasörle Hubert'in paketinin içindekileri okumakla geçirdi. İkisi de tam uyuşuyor ve şimdi alınması gereken diğer tedbirleri belirliyordu. V. K.ye varır varmaz, kendisini kaba bir biçimde karşılayan Baron Hubert von R.nin yanına gitti. Öğleyin başlayıp gece geç vakitlere dek kesintisiz süren bir görüşmenin tuhaf sonucunda Baron, ertesi gün mahkeme önünde, iddia sahibini babasının vasiyetine göre, Baron Roderich von R.nin en büyük oğlu Wolfgang von R. ve Fräulein Julie von St. Val'den olma oğlunu, meşrutanın kanunen hak kazanmış varisi olarak tanıdığını açıkladı. Mahkeme salonundan çıktığında posta atları koşulu arabası kapının

önünde duruyordu, hızla yola koyulup annesiyle kızkardeşini geride bıraktı. Onlara bazı esrarlı ifadelerle birlikte, kendisini belki bir daha hiç göremeyeceklerini yazmıştı. Roderich'in meselenin kazandığı bu değişime hayreti az olmadı, V.ye, bu mucizenin nasıl gerçekleşebildiğini, meseleye nasıl esrarengiz bir gücün karıştığını açıklasın diye ısrar etti. Ne var ki V. onu ileriki zamanlara, meşrutanın mülkiyetini alıncaya kadar beklemesi için ikna etti. Meşrutanın devri şu yüzden gerçekleşemiyordu: Mahkeme, Hubert'in o açıklamasıyla tatmin olmamış, aynı zamanda Roderich'in tam olarak meşruluğunun ispatını istemişti. V. Baron'a R...sitten'de kalmasını önerdi ve ekledi: Hubert'in ani yolculuğundan dolayı annesi ve kız kardeşi zor durumda kalmıştı ve aile mülkünde sessiz bir ikameti, gürültülü ve pahalı şehre tercih ediyorlardı. Barones ve kızıyla bir müddet olsun bir çatı altında yaşama düşüncesine kapılan Roderich'in heyecanı, şirin, edalı çocuk Seraphine'nin ona nasıl derin bir etki yaptığını ispatlıyordu. Gerçekten de Baron, R...sitten'deki ikâmetini öyle iyi kullanmayı becerdi ki, birkaç hafta ancak geçmişti, Seraphine'nin samimi sevgisini ve annesini onunla birleşmesine dair rızasını kazanmıştı. V. için tüm bunlar çok hızlı gelişmişti, zira şimdiye kadar Roderich'in R...sitten meşrutası beyi olarak meşruluğu hâlâ şüpheliydi. Curland'dan gelen mektuplar şatodaki pastoral hayatı kesintiye uğrattı. Hubert arazilerinde görünmemiş, doğrudan Petersburg'a gitmiş, orada askerlik hizmetine başlamıştı ve şimdi de Rusya'nın savaş halinde bulunduğu Perslere karşı cephedeydi. Bu, baronesle kızının düzensizlik ve karmaşanın hâkim olduğu arazilerine dönmesini elzem kıldı. Kendini şimdiden kabul görmüş oğulları olarak addeden Roderich, sevgilisine eşlik etmekten de geri durmadı, böylece, V. de K.ye geri döndüğünden şato önceki gibi yalnız kaldı. Kâhyanın fena

hastalığı daha da kötüleşti, öyle ki artık bundan kurtulamayacağını sanıyordu, görevi Wolfgang'ın sadık hizmetçisi, Franz adında yaşlı bir avcıya devredildi. Nihayet uzun bir bekleyişten sonra V. İsviçre'den güzel haberler aldı. Wolfgang'ın nikâhını kıyan rahip çoktan ölmüştü, ne var ki kilise kütüğünde kendi eliyle yazdığı belgede, Born ismiyle Fräulein Julie St. Val ile evlilik bağı kuran kişinin R...sitten'deki Baron Roderich von R.nin en büyük oğlu Baron Wolfgang von R. olduğuna dair bir not bulunuyordu. Ayrıca, nikâhtaki iki tanık –Cenevreli bir tüccar ile Lyon'a taşınmış olan Fransız bir kaptan– verdikleri yeminli ifadede Baron'un kendilerine kimliğini açıkladığını söylüyor ve böylece bunların yeminli ifadeleri rahibin kilise kütüğündeki notunu güçlendiriyordu. Elinde hukuki usulde hazırlanmış muhakemelerle V., müvekkilinin haklarının eksiksiz ispatını yürütüyordu ve meşrutanın gelecek sonbahar gerçekleşecek devir teslimi için hiçbir mani kalmıyordu. Hubert daha katıldığı ilk muharebede şehit düşmüş, onu da babasının ölümünden bir yıl önce aynı şekilde cephede ölen küçük kardeşinin kaderi yakalamıştı; böylece Curland'daki mallar baronun kızı Seraphine von R.ye düştü ve mutluluktan uçan Roderich için güzel bir drahoma oldu.

Roderich, nişanlısıyla birlikte R...sitten'e vardığında kasım ayı gelmişti. Meşrutanın devir teslimi, sonra da Roderich'in Seraphine'yle düğünü gerçekleşti. İyiden iyiye bıktıran misafirler, genç meşruta beyine en derin ayrıntısıyla yeni mülkünün tüm vaziyetini açıklamadan R...sitten'den ayrılmak istemeyen V.yi memnun kılacak şekilde yavaş yavaş şatoyu terk edene kadar birkaç hafta büyük bir neşe içinde geçti. Roderich'in amcası gelir gider hesaplarını en ince ayrıntısıyla tutmuştu, öyle ki, Roderich yıllık geçimi için çok az bir miktar aldığından, gelir fazlası sayesinde, Eski Baron'dan kalan nakit serma-

yeye kaydadeğer bir katkı yapılmış oluyordu. Hubert sadece ilk üç yıl meşrutanın gelirlerini kendi faydasına kullanmış, fakat bunun için bir borç senedi hazırlayıp Curland'daki kendi hissesine düşen mallarla bunu taahhüt altına almıştı. – V. Daniel'i uyurgezer haliyle gördüğü günden beri yaşlı Roderich'in yatak odasını, Daniel'in sonraları gönüllü olarak açıkladığı şeyleri daha da iyi duyabilmek için, oturma odası yapmıştı. Böylece bu oda ve bitişikteki büyük salon, Baron'un V.yle iş görüşmeleri yaptığı yer olarak kaldı. Bir gün ikisi cayır cayır yanan şömine ateşinin başında, V. elinde kalemle, tutarları not alıp meşruta beyinin varlığını hesaplıyor, beriki de masaya kolunu dayamış açık duran hesap defterlerine, önemli belgelere bakıyordu. Hiçbiri denizin boğuk kabarışını, kötü havayı haber vererek sağa sola uçuşurken pencerelere çarpan martıların korku çığlığını işitmiyor, hiçbiri gece yarısı çıkıp azgın kudurukluğu içinde, şöminelerdeki, dar koridorlardaki tüm felaket habercisi seslerin uyanıp ıslıkları ve uğultuları ile iğrenç şekilde şatoda birbirine karıştığı fırtınaya dikkat etmiyordu. Nihayet tüm binayı gümbürdeten boradan sonra salonun tamamı dolunayın kasvetli ışığı altında kalınca, V. dedi ki: "Fena hava!" – Kendisine kalan zenginlik manzarasına dalıp gitmiş Baron, memnun bir gülümsemeyle gelir defterinin bir yaprağını çevirerek, kayıtsız bir şekilde cevap verdi: "Sahiden, çok fırtınalı." Ama Baron salonun kapısı aniden açılıp da çehresinde ölüm, içeri giren solgun, hayalet gibi biri göründüğünde korkunun demir yumruğunu yiyip nasıl da havaya sıçramıştı. V.nin ağır hasta ve baygın yatan herkeste olduğu gibi parmağını kıpırdatmaya mecali yoktur sandığı, yine dolunaya tutulup gece gezmesine başlayan Daniel'di bu. Baron çıt çıkarmadan gözlerini ihtiyara dikmiş, bakıyordu, fakat ihtiyar ölümcül azabın korku dolu inlemeleri altında duvarı tırmalayınca, Baron

büyük dehşete kapıldı. Yüzü ölü gibi solgun, tüyleri diken diken olmuş halde sıçradı, tehditkâr vaziyette ihtiyara doğru yürüyüp salonu inletecek kadar güçlü bir sesle bağırdı: "Daniel! – Daniel! – Bu saatte burada ne işin var?!" O an ihtiyar, Wolfgang ona sadakati için altın teklif ettiğinde yığılıp vurulmuş hayvanın ölüm çığlığına benzeyen o dehşet dolu uğultulu inlemeyi çıkardı. V. hizmetkârları çağırdı, ihtiyarı yerden kaldırdılar, fakat onu canlandırmak adına tüm uğraşları nafileydi. O an Baron kendinden geçmiş gibi bağırdı: "Aman Tanrım! – Aman Tanrım! Uyurgezerleri isimleriyle çağırınca o an ölüvereceklerini bilmiyor muydum ki? – Ben! – Talihsizlerin talihsizi ben! – Zavallı ihtiyarı öldürdüm! – Daha ömrüm boyunca huzurlu bir saatim olmayacak!" – Hizmetkârlar cesedi taşıdıktan ve salon boşaldıktan sonra V., hâlâ dövünen Baron'u elinden tuttu, onu hiç konuşmadan duvar örülü kapıya götürüp dedi ki: "Burada ayaklarınızın dibinde ölen, Baron Roderich, babanızın alçak katiliydi!" – Baron, cehennem ruhları görür gibi gözlerini V.ye dikmişti. Beriki devam etti: "Galiba size bu uğursuzun üzerinde yük olan ve onu, bu lanetli herifi, uyku saatlerinde etrafta dolaştıran sırrı açmanın vakti geldi. Sonsuz kudret, babanın öcünü oğula aldırdı – Korkunç uyurgezerin kulağına patlattığınız sözler, bahtsız babanızın söylediği son sözlerdi!" – Baron, tek kelime etmeye mecalsiz titreyerek, şöminenin önünde oturan V.nin yanına geçti. V., Hubert'in kendisi için bıraktığı ve ancak vasiyetname açıldıktan sonra mührünü çözmesi gerektiği yazının içeriğiyle başladı. Hubert, en derin pişmanlık göstergesi ifadelerle, yaşlı Roderich meşrutayı kurduğu andan itibaren ağabeyine karşı içinde kök salan amansız nefretten yakınıyordu. Elinden her silahı alınmıştı, zira hileyle oğlanı babadan ayrı düşürmeyi başarsa da bu, Roderich'in en büyük oğlunun elinden ilk doğan

çocuk haklarını almasına yetmiyordu ve bunu, kalbi ve duyguları ona tamamen sırt çevirse de, prensipleri icabı asla yapamazdı. Ancak Wolfgang Cenevre'de Julie von St. Val ile aşk ilişkisine başlayınca Hubert, ağabeyini mahvedebileceğini zannetti. O vakit, Daniel'le anlaşıp ihtiyarı çocukça bir tavırla, oğlunu ümitsizliğe sevk edecek kararlara zorlamak istedikleri devir başladı.

Yaşlı Roderich'in anlayışına göre oğlunun, sadece memleketinin en eski ailelerinden biriyle birleşmesi, meşrutanın ihtişamını ebediyete götürebilirdi. İhtiyar bu birleşmeyi yıldızlardan okumuştu ve bu düzeni günahkârca, nasıl olursa olsun bozmak, evin üzerine yalnızca perişanlık getirebilirdi. Bu yüzden ihtiyara, Wolfgang'ın Julie ile birleşmesini engellemek üzere, karşısına dünyevi işlerinde yanında duran kudretin kararlarına karşı bozguncu bir eylem ve şeytani bir plan gibi çıkan Julie'yi mahvedecek her saldırı meşru görünüyordu. Hubert ağabeyinin Julie'ye olan çıldırırcasına aşkını biliyordu, onu kaybetmek ağabeyini sefalete düşürecek, belki öldürecekti, bu yüzden, Julie'ye bizzat kendi affedilemez bir ilgi duyup ona sahip olmayı umunca, bir o kadar daha memnuniyetle ihtiyarın planlarında faal bir suç ortağı oldu. Fakat ilahî adalete bakın ki, en zehirli saldırılar Wolfgang'ın kararlılığında bozguna uğruyor, hatta Wolfgang kardeşini aldatmayı bile başarıyordu. Hubert için Wolfgang'ın gerçekleştirdiği evlilik, keza oğlunun doğması da sır olarak kaldı. Yaklaşan ecelini sezmesiyle ihtiyar Roderich, Wolfgang'ın o husumet duyduğu Julie'yle evlendiği fikrine kapıldı; oğluna falanca günde, meşrutayı devralmak için R...sitten'e gelmesini emrettiği mektubunda, o ilişkiyi koparmadığı takdirde bela okuduğunu da bildiriyordu. Babasının cesedinin yanında Wolfgang işte bu mektubu yakmıştı.

İhtiyar, Hubert'e Wolfgang'ın Julie ile evlendiğini, fakat kendisinin bu birleşmeyi bozacağını yazmıştı. Hubert bunu, babasının hayal ürünü zannetmişti, fakat Wolfgang R...sitten'de bütün samimiyetiyle ihtiyarın sezgisini sadece doğrulamakla kalmayıp Julie'nin kendisine bir oğul bağışladığını ve şimdiye kadar M.li tüccar Born olduğunu sanan Julie'yi kısa zaman sonra mevkisiyle mal mülkünden haberdar ederek sevindireceğini söylediğinde Hubert korkunç tasalandı. Sevgili karısını almak için Cenevre'ye bizzat gidecekti. Fakat daha bu kararını uygulayamadan eceli geldi. Hubert, Julie ile evliliğinden doğan oğlunun varlığı hakkında malumu olan şeyleri itinayla gizleyip, berikinin hakkı olan meşrutayı sahipleniverdi. Bununla birlikte derin bir pişmanlığa kapıldığında henüz çok az yıl geçmişti. Kaderi ona iki oğlu arasında gittikçe yeşeren nefretle, korkunç bir şekilde suçunu anımsatıyordu. On iki yaşındaki büyük oğlu küçüğüne, "Zavallı muhtaç herifin tekisin," diyordu, "bense babam ölünce R...sitten meşrutasının beyi olacağım ve o zaman gelip sana yeni ceketin için para vermem gerekince başını eğip elimi öpeceksin" – Ağabeyinin alaycı guruyla öfkeye kapılan küçüğü, o sıra elinde tuttuğu bıçağı ona fırlatıp neredeyse öldürecek şekilde isabet ettirdi. Büyük bir beladan korkan Hubert küçüğü, sonraları Suwarow'un subayı olarak Fransızlara karşı savaşıp öldüğü Petersburg'a gönderdi. Onu, meşrutayı hileyle elde ettiğini herkese açıklamaktan, utancı, başına gelen rezalet alıkoyuyordu, fakat meşru sahibinin tek bir kuruşunu bile almak istemiyordu artık. Cenevre'de bilgi topladı ve kocasının anlaşılmaz şekilde ortadan kaybolmasıyla ümitsizliğe düşen Frau Born'un öldüğünü, fakat genç Roderich Born'un, onu kabul eden dürüst bir adam tarafından yetiştirildiğini öğrendi. Hubert kendini denizde hayatını kaybeden tüccar Born'un akrabası olarak ya-

bancı bir isimle tanıtıp genç meşruta beyine eksiksiz ve rahatça yetişmesine yetecek meblağlar gönderdi. Meşrutanın gelirinden kalan kârları nasıl itinayla topladığı, vasiyetine nasıl eklediği zaten malum. Hubert, ağabeyinin ölümü hakkında tuhaf gizemli ifadeler kullanıyordu ve bu ifadelerden anlaşıldığına göre kendisi de en azından dolaylı olarak bu dehşet verici eyleme ortak olmuştu. Siyah klasörün içindekiler her şeyi aydınlatıyordu. Hubert'in Daniel'le o hain yazışmasının yanında, Daniel'in yazıp imzaladığı bir kâğıt duruyordu. V. yüreğini titreten bir itiraf okudu. Daniel vasıtasıyla Hubert R...sitten'e gelmişti, buldukları yüz elli bin imparatorluk *taler*'ini haber veren de Daniel'di. Hubert'in ağabeyi tarafından nasıl karşılandığı, tüm arzu ve ümitleri boşa çıkmış halde nasıl gitmek istediği, V.nin onu nasıl alıkoyduğu biliniyor. Daniel'in içinde, kendini uyuz it gibi defetmek isteyen genç adamdan alacağı kanlı intikam kaynaşıyordu. Ümitsiz Hubert'in eriyip gittiği yangını o körüklüyor da körüklüyordu. Kurt avında karaçam ormanında, fırtına ve tipi içinde Wolfgang'ı mahvetmek için bir oldular. Hubert gözünü yan tarafa kaçırıp çifteyi omzuna koyarak, "Ortadan kaldırmalı," diye mırıldandı. "Evet, kaldırmalı," diye sırıttı Daniel, "ama öyle değil, öyle değil" – Sonradan iyiden iyiye patavatsızlaşmıştı, Baron'u öldürecek, kimse bir şey fark etmeyecekti. Nihayet parasını alan Hubert suikasta üzülüyordu, şeytana uymamak için gitmek istiyordu. O gece atını bizzat Daniel eyerleyip ahırdan çıkardı, fakat Baron üstüne sıçrayacakken Daniel keskin bir sesle dedi ki: "Düşünüyordum da, baron, şu an itibariyle senin olan meşrutada kalmalısın, zira mağrur meşruta beyi kulenin boşluğunda paramparça oldu!" – Daniel, altın hırsıyla kavrulan Wolfgang'ın geceleri sık sık kalktığını, kuleden başka yere çıkmayan kapının önüne gelip, Daniel'in ileri sürdüğüne göre daha büyük ha-

zineler barındıran çukura doğru hasretli bakışlarla baktığını gözlemlemişti. O uğursuz gecede Daniel salon kapısının önünde hazır ve nazır duruyordu. Baron'un kuleye çıkan kapıyı açtığını duyar duymaz boşluğun dibinde duran Baron'un peşinden içeri girdi. Baron arkasını dönüp de cinayet gözlerinden ışıldayan alçak uşağını fark edince dehşetle bağırdı: "Daniel, Daniel, bu saatte burada işin ne!" Fakat Daniel o an azgınca, "Geber seni uyuz köpek," diye ciyakladı ve kuvvetli bir tekmeyle bahtsız adamı boşluğa itti!

Tüyler ürperten olaydan iyice sarsılan Baron, babasının öldürüldüğü şatoda rahat bulamadı. Curland'daki mülküne gidip R...sitten'e sadece her yıl sonbaharda geldi. Franz, ihtiyar Franz, suçunu takip ettiği Daniel'in sık sık dolunay zamanı hayalet gibi ortalıkta dolandığını iddia edip bu hali, aşağı yukarı V.nin de sonraları tecrübe edip engellediği şeklinde betimlemiş. – Babasının hatırasını zedeleyen bu meselelerin keşfi genç baron Hubert'i de seyahate sevk etmiş. Böylece büyük amcam her şeyi anlatmıştı, şimdi de elimi tutup gözlerinden yaşlar boşanırken yumuşacık bir sesle dedi ki: "Yeğenim – yeğenim – onu da, o şirin kadını da, o fena uğursuzluk, şatoda bulunan o tekinsiz kudret yakaladı! R...sitten'i terk ettikten iki gün sonra Baron, son bir kızak gezisi daha tertipledi. Karısı da kendi sürdüğü kızaktaymış, fakat yokuş aşağı giderken atlar, aniden anlaşılmaz şekilde ürkerek öfkeli bir azgınlık ve kudurukluk içinde koşmaya başlamışlar. Barones keskin bir sesle, 'İhtiyar – ihtiyar peşimizde,' diye bağırıyormuş. O an kızağı deviren sarsıntıyla Barones uzaklara sürüklenmiş. – Onu cansız halde buluyorlar – ölüyor! – Baron artık teselli bulamıyor, sakinliği ölmekte olan birinin sakinliği! – Bir daha asla R... sitten'e gitmeyeceğiz, yeğenim!"

Yaşlı büyük amcam sustu, kalbim parça parça yanın-

dan ayrıldım, ancak her şeyi unutturan zaman, içinde yok olup gideceğimi sandığım derin ıstırabı dindirebilirdi.

Yıllar geçmişti. V. çoktandır mezarında dinleniyordu, bense memleketi terk etmiştim. O sıra beni tüm Almanya'yı kasıp kavuran savaş fırtınası kuzeye, Petersburg'a sürüklemişti. Dönüş yolunda, K.nin yakınlarında bir yerde, zifirî bir yaz gecesi, önümde gökyüzünde iri parlak bir yıldız görene dek, Baltık sahili boyunca gittim. Yaklaşınca kızılca yanan alevlerden, yıldız sandığım şeyin, bu kadar havaya nasıl yükselebileceğini kavrayamadan, kuvvetli bir yangın olması gerektiğini fark ettim. "Arabacı, önümüzdeki ateş de nesi?" diye sordum. "Yok," diye cevap verdi, "yok, bu ateş değil, R...sitten'in deniz feneri." R...sitten! – arabacı ismi söyler söylemez, orada yaşadığım vahim güz günlerinin resmi açıkça gözümde canlandı. Baron'u – Seraphine'yi, ama aynı zamanda o acayip, yaşlı teyzeleri, güzel saçlı ve pudralı halde, parlak solgun suratım, zarif gök mavisi kıyafetimle bizzat kendimi de gördüm – evet, derin derin iç çeken, sevgilisinin kaşlarında hüzünlü bir şarkı, âşık olan kendimi! – Beni feci sarsan derin kederin içinde V.nin, bana o an eskiden olduğundan daha eğlendirici gelen kaba şakaları, rengârenk ışıklar halinde parlıyordu. Böylece ıstırap ve inanılmaz bir neşenin heyecanı içinde, sabah erkenden R... sitten'de, posta dağıtıcısının önünde duran arabadan indim. Mali müfettişin evini tanıdım, onu sordum. Postacı piposunu ağzından alıp uyku şapkasını düzelterek, "Bağışlayın," dedi, "bağışlayın, ama burada mali müfettiş yok, burası krallığa bağlı bir memuriyettir ve müdür bey de henüz uyumaktalar." Biraz daha sorunca on altı yıl önce, meşrutanın son beyi Baron Roderich von R.nin arkasında kimse bırakmadan öldüğünü ve meşrutanın da vakıf beyanına göre devlete kaldığını öğrendim. – Şatoya doğru çıktım, çökmüş, harabe halindeydi. Taşların bü-

yük kısmını deniz feneri için kullanmışlardı, karaçam ormanından gelen ve kendisiyle sohbete başladığım ihtiyar bir köylü böyle olduğunu söyledi. Şatoda olduğu söylenen hayaletten o da haberdardı ve şimdi bile, bilhassa dolunayda, taşların arasından dehşet verici inlemelerin işitildiğini temin etti.

Zavallı, ihtiyar, basiretsiz Roderich! Sağlam köklerle ebediyen yaşatmaya niyetlendiğin soyunu daha yeşillenirken ölümüne zehirleyen ne fena bir kudreti çıkarmışsın ortaya.

VAAT

Mikâil Yortusu'nda, tam Karmelit[1] rahipleri akşam ayini için çanı çaldığı vakit, dört posta beygiri koşulmuş gösterişli bir seyahat arabası küçük Polonya sınır şehri L.nin sokaklarından takır tukur geçip nihayet eski Alman belediye reisinin evinin kapısında durdu. Çocuklar merakla başlarını pencerelerden sarkıttı; fakat evin hanımı oturduğu yerden kalkıp hırçınca dikiş işini masaya fırlatarak, yan odadan çabucak içeri gelen ihtiyara bağırdı: "Huzurlu evimizi han sanan yabancılar yine, ama bunun sebebi o sembol. Neden kapının üstündeki taş güvercini yeniden yaldızlattın sanki?" İhtiyar karşılık vermeden kurnaz ve manidar gülümsedi; ânında pijamalarını çıkarıp kiliseye gidişinden beri ütülü, iskemlenin arkalığında asılı duran üniformasını giydi ve hayretler içindeki karısı soru sormak üzere ağzını açamadan o, gümüşi beyaz kafası alacakaranlıkta pırıl pırıl parlar şekilde kadife şapkası koltuğunda, bir uşağın kapısını açtığı arabanın önünde duruyordu bile. Gri seyahat mantosuyla yaşlıca bir kadın arabadan indi, peşinden belediye reisinin koluna dayanan, yüzü sıkı sıkıya örtülmüş uzun, genç

1. XII. yüzyılda Filistin'in Karmel Dağı'na yerleşen eski hacılar ile Haçlı askerler tarafından kurulan bir tarikat. (Ç.N.)

biri eve yürümekten ziyade sendeledi ve tam odaya girmişti ki, neredeyse canı çıkmış halde, ihtiyarın işaretiyle evin hanımının bir çırpıda yanaştırdığı sandalyeye çöktü. Yaşlıca kadın belediye reisine çok kederli bir tavırla usulca, "Zavallıcık! – Galiba biraz daha yanında kalmam gerek," diyerek pelerinini çıkarmaya davrandı, bunu yaparken belediye reisinin kızı yardımına koştu, öyle ki biraz sonra rahibe kıyafeti ile Cistercium[1] tarikatı başrahibesi olduğunu gösteren, göğsünde ışıldayan bir haçı meydana çıktı. Peçeli kadın bu arada sadece sessiz, neredeyse duyulmayacak bir iniltiyle, hâlâ yaşadığını gösterip sonunda evin hanımından bir bardak su rica etmişti. O ise türlü kuvvet şurupları ve esansları getirip hanımefendiden hiç olmazsa rahat nefes almasını engelleyen kalın, ağır peçeyi çıkarmasını rica ederek mucizevi güçlerini övmüştü. Eliyle ev hanımının yakınlaşmalarını savuşturarak, her türlü iğrenme işaretiyle başını geri eğerek hasta, teklifi reddetmişti ve güçlü bir esansın kokusunu çekmeye nihayet razı geldiğinde, endişeli ev hanımının birkaç damla esaslı iksir kattığı sudan biraz tattığında bile tüm bunları, azıcık olsun kaldırmadan, peçenin altından yapmıştı. "Her şeyi, sevgili ihtiyar beyefendi," diyen başrahibe belediye reisine döndü, "her şeyi arzu edildiği gibi hazırlamışsınızdır inşallah?" "Pek tabii," diye cevap verdi ihtiyar, "pek tabii! Umarım, kendisi için elimden gelen her şeyi yapmaya hazır olduğum hanımefendi gibi prens hazretleri de benden memnun kalacaktır." "Öyleyse beni," diye devam etti başrahibe, "zavallı çocuğumla birkaç dakika yalnız bırakın." Ailenin odadan çıkması lazımdı. Başrahibenin kadına nasıl gayretli ve tatlı tatlı hitap ettiğini ve berikinin de nihayet insanın içine işleyen bir ton-

1. Katolik manastır tarikatı. İlk manastır 1098'de Burgonya'da Dijon yakınlarındaki Cistercium'da (bugün Citeaux) kurulmuştur. (Y.N.)

la konuşmaya başladığını duydular. Tam kulak kabartıyor olmasa da evin hanımı oda kapısının dibinde kaldı, ne var ki İtalyanca konuşuluyordu ve bu bile tüm hadiseyi onlar için daha esrarlı kılıyor ve ağızlarını kapatan sıkkınlıklarını artırıyordu. İhtiyar, şarap ve ferahlatıcı birkaç şey getirsinler diye karısıyla kızını yolladı, kendisiyse odaya geri döndü. Başı eğik, elleri kavuşuk başrahibenin önünde oturan peçeli kadın daha yatışmış ve sakin görünüyordu. Kadın, evin hanımının ikram ettiği serinletici içeceklerden almayı reddetmedi, sonra dedi ki: "Vakit geldi!" Peçeli kadın dizleri üstüne çöktü, başrahibe ellerini başına koyup içinden dua okudu. Dualar bitince, yanaklarından akın akın yaşlar süzülürken, peçeli kadını kollarına alıp aşırı ıstırap halindeymiş gibi şiddetle göğsüne bastırdı, sonra metin ve vakar bir şekilde aileyi takdis edip ihtiyarın eşliğinde süratle, yenilenen atları yüksek sesle kişneyen arabaya koşturdu. Bir harala gürele içinde posta arabası sokakların içinden şehrin kapısına doğru hızla ilerledi. Evin hanımı o an, birkaç ağır bavulu arabadan indirip içeri taşıdıkları peçeli kadının orada kaldığını, belki de uzun müddet oraya taşındığını fark edince abartılı bir merak ve endişeden kendini alamadı. Sahanlığa çıkıp odaya girmek isteyen ihtiyarın önüne geçti. Sessiz ve endişeli, "Hz. İsa aşkına," diye fısıldadı, "Hz. İsa aşkına, evime nasıl bir misafir getirdin, zira her şeyden haberin var ama benden sakladın." İhtiyar gayet sakin, "Bildiğim her şeyi öğreneceksin," diye cevap verdi. Kadın, "Öyle mi!" diyerek daha da endişeli devam etti, "Belki de her şeyi bilmiyorsundur; odada olman lazımdı. Başrahibe hareket eder etmez, hanımefendiyi kalın peçesi içinde hafakanlar bastı. Dizlerine kadar uzanan büyük siyah krepi üstünden çıkardı ve ne göreyim?" – "Ne gördün?" diyen ihtiyar, hayalet görüyormuş gibi titreyerek etrafına bakınan kadının lafına girdi. "Yok," diye de-

vam etti kadın, "yüz hatlarını ince peçenin altından net göremedim ama ölü gibi teni, ah o korkunç ölü gibi teni. Pekâlâ ihtiyar, şimdi dikkat et: Açık, apaçık, gün gibi ortada ki kadın yüklü. Birkaç haftaya loğusa yatağına yatmış olur." İhtiyar huysuzca, "Bunu biliyorum be kadın," dedi, "meraktan ve heyecandan ölmeyesin diye iki kelimeyle sana her şeyi anlatacağım. Yüce velinimetimiz Prens Z. bana birkaç hafta önce O.daki Cistercium Manastırı'nın başrahibesinin bana, evimde fark ettirmeden, gürültü patırtı çıkarmadan ağırlamam gereken bir hanımefendi getireceğini yazdı. Kısaca Cölestine'den[1] başka şekilde çağırılmak istemeyen hanımefendi bende, yaklaşan doğumunu bekleyecek ve sonra doğurduğu çocuğuyla birlikte tekrar buradan alınacak. Prens'in bana en keskin sözlerle hanımefendinin itinayla bakılmasını tavsiye ettiğini ve yanında da ilk masraflar ve zahmetler için, komodinimde bulup bakabileceğin duka dolu iri bir kese yolladığını eklersem herhalde tüm kuşkuların bitecektir." "Öyleyse," dedi evin hanımı, "kibarların işlediği fena günahlara çanak tutacağız." İhtiyar daha buna karşılık veremeden kızı odadan çıkıp onu, dinlenmek isteyen ve kendisine tahsis edilen odaya götürülmeyi arzulayan hanımefendinin yanına çağırdı. İhtiyar üst katın iki odacığını elinden geldiğince iyi hazırlatmıştı ve Cölestine, bu odalardan başka, pencereleri arkaya bakan bir başka oda daha yok mu diye sorunca az mahcup olmadı. Hayır deyip vicdanen rahatlamak için, gerçi bir tanecik daha bahçeye bakan pencereli bir odanın mevcut olduğunu, fakat buna oda değil, olsa olsa ardiye denebileceğini ekledi; içine yatak, masa ve sandalye koymak için yeterince büyük değildi, aynı sefil bir manastır hücresine benzi-

1. İlahî olana vaat edilmiş. (Ç.N.)

yordu. Cölestine derhal bu ardiyeyi görmeyi talep edip henüz içeri girmişti ki, tam da bu odanın arzu ve ihtiyaçlarına uygun düştüğünü, başka birinde değil, sadece bu odada oturacağını ve durumu çok daha büyük bir oda ve hastabakıcı gerektirince bunu, daha büyük başka biriyle değiştireceğini açıkladı. İhtiyar bu dar odayı o an manastır hücresiyle kıyaslarken ertesi gün oda tam da öyle bir hal aldı. Cölestine duvara bir Meryem Ana tasviri asmıştı, tasvirin altında duran eski ahşap masanın üzerinde de haç duruyordu. Yatak saman çuvalı ve pamuk battaniyeden ibaretti, ahşap bir tabure ve başka bir küçük masadan başka Cölestine'nin hiçbir eşyaya tahammüllü yoktu. Tüm varlığında tezahür eden derin, tüketen bir ıstırap sayesinde yabancıyla arası düzelen evin hanımı, alışılagelindiği şekilde onu neşelendirmek ve eğlendirmek zorunda olduğunu zannediyordu, yabancıysa en dokunaklı sözlerle, sadece bunun içinde Bakire'ye ve azizlere yönelttiği zihniyle teselli bulabildiği yalnızlığını bozmamasını rica ediyordu. Her gün sabah kızıllığında Cölestine, sabah ayinini dinlemek için Karmelitlere gidiyordu; günün kalanını durmaksızın ibadete ayırıyor görünüyordu, zira her seferinde onu odasında ziyaret etmek lazım olduğunda, onu ya ibadet ederken veya dinî kitaplar okurken buluyorlardı. Sebzeden başka yemeğe, sudan başka içeceğe tenezzül etmiyor ve ihtiyarın, durumunun, içinde yaşayan varlığın daha iyi gıdalara ihtiyaç duyacağına dair kati tembihleri, onu nihayet ara sıra et suyuyla biraz şarabın tadına bakmaya ikna edebiliyordu. Evdeki herkes işlediği günahın kefareti olarak görse de bu katı manastır hayatı, aynı zamanda içten bir merhamet ve derinden bir saygı uyandırıyor, buna görünüşünün asaleti, her hareketinin muzaffer edası az katkıda bulunmuyordu. Fakat yabancı azizeye duyulan bu hislere ürkütücü bir şey karışıyorsa, o da, peçesini asla çıkar-

maması, dolayısıyla kimsenin yüzünü görememesi durumuydu. İhtiyar ve ailesinin kadınları, ki o küçük şehirden hiç çıkmamışlardı, daha önce görmedikleri bir yüzü tanıyarak sır perdesini asla aralayamazlardı. Peki bu örtünme de nesiydi? – Kadınların işgüzar hayal gücü çok geçmeden feci bir masal uydurmuştu. Korkunç bir alamet (hikâye böyle başlıyordu), şeytanın pençelerinin izi yabancının suratını dehşet şekilde bozmuştu, kalın peçe bu yüzdendi. İhtiyar bu zırvanın önüne geçmeye ve en azından kendi evinin kapısı önünde, belediye reisinin evinde kaldığını şehirdekilerin şüphesiz öğrendiği yabancı hakkında tuhaf saçmalıklar anlatılmasını engellemeye çalıştı. Karmelit manastırına gidişleri de fark edildi ve çok geçmeden insanlar onu belediye reisinin siyah karısı diye çağırmaya başladılar ki, şüphesiz buna kendiliğinden bir hayalet hikâyesi de bağlanıyordu. Tesadüfe bakın ki, günün birinde, kız yabancının yemeğini odasına getirdiğinde hava akımı peçeyi tutup kaldırdı; yabancı yıldırım hızıyla yüzünü çevirip aynı anda kızın bakışından kurtuldu. Beriki ise solmuş ve tüm vücudu titrer halde aşağı indi. Bozukluk yoktu, ama annesinin ölü solgunluğu görmesi gibi o da, göz yuvalarından tuhaf parıltıların geldiği mermer beyazı bir çehre görmüştü. İhtiyar haklı olarak bunları kızın hayallerine bağladı, ama aslında onun da hali diğerleriyle aynıydı; bu huzur kaçıran varlık, gösterdiği tüm dindarlığa rağmen evinden ırak olsun istiyordu. Kısa müddet sonra bir gece ihtiyar evin hanımını uyandırıp ona, birkaç dakikadır sessiz bir oflayıp puflama, Cölestine'nin odasından geliyor gibi görünen bir tıkırtı işittiğini söyledi. Bunun ne olabileceğini sezen kadın yukarı koştu. Cölestine'yi giyinik ve peçesini takmış halde yatağında yarı baygın yatarken buldu ve doğumun yaklaştığına çok geçmeden emin oldu. Çabucak çoktan yapılmış hazırlıklara başlandı, kısa zaman

sonra sağlıklı şirin bir oğlan doğdu. Çoktandır tahmin edilse de bu olay beklenmiyormuş gibi gerçekleşmiş ve netice itibariyle yabancının aile üzerinde yük halini alan bunaltıcı, tekinsiz halini yok etmişti. Oğlan, uzlaştırıcı bir aracı gibi Cölestine'yi insaniyete biraz daha yaklaştırmışa benziyordu. Durumu katı münzevi uygulamalar gerektirmiyordu ve çaresizliği kendisini, ona severek ve ilgiyle bakan insanlara muhtaç kıldığından, o da onların varlığına gitgide daha fazla alışıyordu. Artık hastaya bakan, besleyici çorbasını kendi pişirip yedirebilen evin hanımıysa bu ev telaşesi içinde, normalde esrarlı yabancı hakkında aklına gelen tüm kötü şeyleri unutuyordu. Artık şerefli evinin bir rezalet yuvasına hizmet ettiğini düşünmüyordu belki de. İhtiyar, gençleşmiş gibi sevinç içinde, torunu olmuş gibi oğlan çocuğunu seviyordu; diğerleri gibi o da Cölestine'nin, hatta doğum esnasında bile, peçeli kalmasına alışmıştı. Ebe ona, şuurunu kaybettiği zaman bile, ölüm tehlikesinde sadece kendisi tarafından yapılması hariç, peçesinin kaldırılmayacağına yemin etmek zorunda kalmıştı. İhtiyar kadının Cölestine'yi peçesiz gördüğü kesindi, fakat o bunun hakkında, "Zavallı genç hanımın herhalde böyle örtünmesi gerek!" demekten başka şey söylemiyordu. – Birkaç gün sonra, oğlanı vaftiz eden Karmelit keşişi göründü. Cölestine'yle görüşmesi, –kimsenin orada olmaması lazımdı– iki saatten fazla sürdü. Keşişin, gayretle konuşup dua ettiği duyuluyordu. Gittiğinde Cölestine'yi sandalyede, kucağında küçük omuzlarına pelerin atılmış ve göğsünde *Agnus Dei*[1] taşıyan oğlu ile otururken buldular. Belediye reisinin zannettiği ve Prens Z.nin kendisine söylediği gibi Cölestine'yi çocuğuyla almaya kimse gelmeden haftalar

1. (Lat.) Tanrı'nın Kuzusu. Hz. İsa kastediliyor. Oğluna Agnus Dei madalyası takılmasıyla annesi onu, ruhban yoluna feda etmiş oluyor. (Ç.N.)

ve aylar geçti. Arkadaşça yaklaşmak için sürekli son adımı engelleyen meşum peçesi olmasa, tamamen ailenin dostane halkasına dahil olabilirdi. İhtiyar bunu yabancıya bizzat açıksözlülükle ifade etmeye karar verdi, fakat kadın boğuk ve ciddi bir tonla, "Bu peçe ancak ölünce çıkar," diye karşılık verince susup tekrardan, başrahibenin arabayla gelmesini arzu etti. Bahar yaklaşmıştı, belediye reisinin ailesi, ellerinde içlerinden en güzeli dindar Cölestine'ye ayrılmış çiçek demetleri taşıyarak gezmeden dönüyordu. Tam eve girecekleri sırada, hararetle belediye reisini soran bir atlı dörtnala yanlarına geldi. İhtiyar, kendisinin belediye reisi olduğunu ve evinin önünde durduğunu söyledi. O sıra atlı, kazığa sıkıca bağladığı atından inip tiz bir sesle, "Burada, burada!" diye bağırarak eve dalıp merdivenleri çıktı. Bir kapının kırıldığını ve Cölestine'nin korkuyla bağırmasını duydular. Dehşete kapılan ihtiyar, peşinden gitti. Atlı – göründüğü üzere, Fransız avcı alayından birçok nişanla süslenmiş bir subaydı, çocuğu beşikten kaptığı gibi mantosunun sarılı olduğu sol koluna almıştı; sağ koluyla da, çocuk hırsızını durdurmak için tüm gücünü sarf eden Cölestine yakalamıştı. Mücadele esnasında subay peçeyi çekti – yarıaçık hareketsiz dudaklarından keskin inleme tonları çıkarken siyah kaküllerle gölgeli, kaskatı, mermer beyazı bir çehre ona bakıyordu. İhtiyar, Cölestine'nin suratına yapışık beyaz bir maske taktığını fark etti. Subay, Cölestine'yi düşürecek kadar şiddetle kendini kurtarırken, "Korkunç kadın! Çılgınlığın beni de mi yakalasın istiyorsun?" diye bağırdı. Fakat kadın şimdi de en tarifsiz bir ıstırap ifadesiyle, insanın yüreğini dağlayan bir tonla yalvararak dizlerine sarılmıştı: "Çocuğu bana bırak! – Ah, çocuğu bana bırak! – Beni ebedi saadetimden etmemelisin. – Hz. İsa – kutsal Bakire aşkına – çocuğu bana bırak – çocuğu bana bırak." – Bu yakarışlarda ölü çehrenin tek kası kı-

mıldamıyor, dudakları oynamıyordu, öyle ki ihtiyarın, evin hanımının – onun peşinden gelen herkesin dehşetten damarlarındaki kan dondu! Subay apaçık bir çaresizlik içindeymiş gibi, "Hayır," diye bağırdı, "hayır, seni canavar, insafsız kadın, bu yüreği göğsümden sökebildin ama kanayan yarana teselli olarak koyduğun bu varlığı, amansız deliliğinle mahvedemeyeceksin!" – Subay çocuğu göğsüne daha sıkı bastırdı, öyle ki çocuk bağıra bağıra ağlamaya başladı – o an Cölestine boğuk bir iniltiye tutuldu: "İntikamı – Tanrı'nın intikamı üzerine olsun – seni katil" – "Bırak! – Bırak – defol, seni cehennem zebanisi" – diye ciyaklayan subay çırpınırcasına bir ayak hareketiyle Cölestine'yi kendinden uzağa itti ve kapıya davrandı. İhtiyar yoluna çıktı, o da hemen bir tabanca çıkardı, namlusu ihtiyara dönük, "babasından çocuğunu çalma niyetinde olanın kafasına kurşun," diye bağırarak merdivenlerden aşağı koştu, çocuğu bırakmadan atına sıçradı ve dörtnala oradan uzaklaştı. – Cölestine'nin hali ne olur ve onunla ne yaparız telaşıyla dolan evin hanımı dehşet verici ölü maskesi karşısındaki ürpertisini yenip ona yardım etmek üzere yanına koştu. Cölestine'yi odanın ortasında kolları aşağı sarkık, heykel gibi dururken bulunca çok şaşırdı. – Onunla konuştu, cevap yok. Maskenin görüntüsüne katlanamayınca, kadının yüzüne yerde duran peçeyle sardı, tek kıpırtı ve hareket yok. Cölestine, evin hanımını yeniden, kendisini bu uğursuz yabancıdan kurtarsın diye canıgönülden Tanrı'ya yakartacak kadar kaygı ve acıyla dolduran otomata benzer bir hale dönüşmüştü. Duası derhal kabul oldu, çünkü az önce, Cölestine'yi getiren araba kapının önünde durmuştu. Başrahibe, onunla birlikte ihtiyar belediye reisinin yüce velinimeti Prens Z. geldi. Prens az önce olanları öğrenince oldukça mülayim ve sakin bir tavırla, "Öyleyse gecikmişiz ve takdiriilâhiye razı geleceğiz," dedi. Kaskatı ve sessiz, tek bir iradi dav-

ranış göstermeden kendisini götürüp, hemen hareket eden arabaya oturtmalarına izin veren Cölestine'yi aşağı indirdiler. İhtiyar ve ailesi kendilerini, ancak şimdi çok korktukları kötü, hayaletvari bir rüyadan uyanıyorlarmış gibi hissediyorlardı.

Belediye reisinin evinde gerçekleşen bu olaydan kısa bir süre sonra O.daki Cistercium Manastırı'nda bir rahibe alışagelmedik bir merasimle defnedildi ve bu rahibenin, halası Prenses Z. ile İtalya'ya gittiği sanılan Kontes Hermenegilda von C. olduğuna dair budalaca bir söylenti çıktı. Aynı vakitlerde Hermenegilda'nın babası Kont Nepomuk von C. Varşova'da görüldü ve Ukrayna'daki küçük bir arazisini kendine saklayıp geri kalan tüm hatırı sayılır varlığını yeğenleri, Prens Z.nin oğullarına, mahkeme kararıyla kısıtlama olmaksızın devretti. Kızının çeyizi ne olacak diye sorduklarında hüzünlü ve ağlamaklı bakışını göğe kaldırıp boğuk bir sesle dedi ki: "Onun çeyizi var!" – Sadece Hermenegilda'nın manastırdaki ölümüne dair o söylentiyi doğrulamakla kalmadı, ayın zamanda Hermenegilda'nın başında duran ve onu cefakâr bir şehit misali vakitsiz mezara sokan kör talihi de açıkladı. Vatanın elden gidişiyle boynu bükük kalan, fakat ölmemiş olan bazı vatanseverler, Kont'u tekrar, Polonya devletini eski konumuna getirmeyi amaçlayan gizli bağlantılara sokmaya niyetlendiler, fakat başka zaman olsa her tür cüretkâr teşebbüse sarsılmaz cesaretiyle koşacak özgürlük ve vatan sevdalısı ateşli adamı değil, tüm dünya işlerine sırt çevirmiş, kendini derin yalnızlığında gömmek üzere olan, yoğun ıstırapla dağılmış, çaresiz bir ihtiyar buldular. Polonya'nın ilk bölünmesinden sonra direnişe hazırlanıldığı dönemlerde Kont Nepomuk von C.nin malikânesi, vatanseverlerin gizli toplanma yeriydi. Burada ruhları, düşen vatanları için mücadele ateşiyle dolardı. Burada kutsal melek misali gökten gönderilmiş

gibi Hermenegilda genç kahramanların arasına katılırdı. Ülkesinin kadınlarına mahsus özelliğiyle her şeye, hatta siyasi görüşmelere bile katılıp durumu iyice gözden geçirip tartarak, hatta bazen diğer herkese muhalif olarak daha on yedisine bile basmamışken, olağanüstü keskin zekâsı ve dirayetiyle genellikle sonuca götüren fikirler öne sürerdi. Aralarında onun gibi meseleyi çabuk kavrayıp doğru yorumlar yapabilen yirmi yaşlarındaki ateşli, çok kabiliyetli bir delikanlı olan Kont Stanislaus von R.den başka kimse de yoktu. Böylece Hermenegilda'yla Stanislaus sık sık hızlı tartışmalarla dile getirilen konuları görüşüyor, teklifleri yokluyor – kabul ediyor – reddediyor, başkalarını sunuyorlardı ve kızla oğlanın arasındaki ikili konuşmaların sonuçları sıklıkla, fikir vermek için orada bulunan yaşlı, politikadan anlayan adamlarca bile bir işe başlamak için en akıllıca ve en iyi yol olarak takdir edilmek durumunda kalıyordu. Harika kabiliyetleriyle vatanın selameti için filizlenecek gibi görünen bu ikisinin birleşmesinden daha normal ne olabilirdi. Fakat diğer taraftan iki ailenin daha yakınlaşması şu yüzden de o an siyaseten önemliydi ki, bunlar, Polonya'daki bazı başka ailelerde görüldüğü üzere farklı taleplerin sevdalısıydılar. Bu görüşler kulağına çalınan Hermenegilda, kendisi için belirlenen kocayı vatanın bir hediyesi olarak kabul etti ve böylece nişan şenlikleriyle babasının arazisinde gerçekleşecek vatansever toplantılara karar verildi. Polonyalıların mağlup oldukları, Kosziusko'nun ölmesiyle fazlaca kendine güven ve yanlış beklentili bir şövalye sadakatine dayanan girişimlerinin akim kaldığı bilinmektedir. Eski askerî kariyeri, gençliği ve gücüyle kendisine orduda bir yer edinen Kont Stanislaus aslanlar gibi çarpışmıştı. Zar zor rezil esaretten kaçarak ölümcül yaralı halde geri döndü. Sadece Hermenegilda onu hayata bağlıyordu, onun kollarında teselliyi, yitmiş ümitleri tekrar

bulurum sanıyordu. Aşağı yukarı yaraları iyileşir iyileşmez, oradan tekrar, en acı verici şekilde yara alacağı Kont Nepomuk'un arazilerine koşturdu. Hermenegilda onu adeta alaycı bir küçümsemeyle karşıladı. "Vatanı için ölüme gitmek isteyen kahramanı mı görüyorum?" – Ona böyle seslendi; ahmak bir çılgınlık içinde damadı, muhteşem şövalye devirlerinin yalnızca kılıcı bile orduları devirebilen kahramanlarından biri sanmıştı. İnsan gücünün, vatan toprağı üzerine akan köpürücü, her şeyi yutucu fırtınaya her zaman karşı koyamadığına dair tüm yeminler neye yarar, tutkulu aşkının tüm yalvarmaları neye yarardı; Hermenegilda, buz gibi kalbi ancak dünya işlerinin vahşi kargaşasında alevlenebilirmiş gibi, Kont Stanislaus'a ancak yabancıları vatan topraklarından def ederlerse elini vereceği kararında diretti. Kont, Hermenegilda'nın onu asla sevmediğini çok geç anladı, aynı şekilde Hermenegilda'nın öne sürdüğü belki asla veya en azından ancak ileriki zamanlarda gerçekleştirilebileceğine ikna oldu. Ölene kadar sadakat yeminiyle sevgilisini terk edip kendisini İtalya'ya savaşa götüren Fransız hizmetine girdi. – Polonyalı kadınlar için derler ki, kendilerine has kaprisleriyle öne çıkarlarmış. Derin hisler, fedakârca kayıtsızlık, soğukkanlı feragat, kor gibi ihtiras, kaskatı soğukluk, tüm bunlar, alaca bulaca halde mizaçlarında bulunur, en derinleri hareketli bir nehrin daimi değişimle şırıldayan dalgalarının oyununa benzer şekilde yüzeydeki tuhaf, kararsız hareketliliği oluşturuyordu. – Hermenegilda kayıtsızca damadın ayrılmasını seyretti, ama yalnız en hararetli bir aşkın yol açacağı türden tarifsiz bir hasretle yandığını hissettiğinde daha birkaç gün ancak olmuştu. Savaşın galeyanı geçmiş, af ilan edilmişti. Polonyalı subaylar esirlikten azat edildi. Böylece Stanislaus'un silah arkadaşlarından çoğu yavaş yavaş Kont'un malikânesinde toplandılar. Derin bir ıstırapla o talihsiz

günleri ve aynı zamanda büyük bir coşkuyla, Stanislaus başta olmak üzere hepsinin savaşırkenki aslan gibi cesaretlerini andılar. Stanislaus, her şeyin yitik göründüğü anda geri çekilen taburları tekrar cepheye yolladı, bu gözüpekliğiyle düşman hatlarını yarmayı başardı. Günün kaderi belli olacaktı ki ona bir kurşun isabet etti ve, "Vatanım – Hermenegilda!" diye bağırmasıyla kan revan içinde atından düştü. Bu hikâyenin her kelimesi Hermenegilda'nın kalbinin derinlerine hançer gibi saplanıyordu. "Hayır! Onu ilk gördüğüm andan beri tarifsiz bir şekilde sevdiğimi bilmiyordum! – Nasıl lanet bir körlük zavallı beni baştan çıkarıp da benim asıl hayatım olan o var olmadan yaşayacağımı düşündürebildi! – Onu ölüme yolladım – bir daha geri dönmeyecek!" – Hermenegilda böylece, herkesin içini yakan dövünmelere başladı. Daimi bir rahatsızlığın çilesiyle uykusuz, gece vakitleri parkta dolanıyor ve gece rüzgârı sözlerini uzaktaki sevgilisine taşıyabilirmiş gibi boşluğa bağırıyordu: "Stanislaus – Stanislaus – geri dön – benim –Hermenegilda çağırıyor seni – beni duymuyor musun – geri dön, yoksa endişeli hasretimin, devasız ümitsizliğimin içinde eriyip gideceğim!" –

Hermenegilda'nın aşırı gergin hali, onu binlerce deliliğe sürükleyen gerçek bir çılgınlığa dönecekmişe benziyordu. Sevgili çocuğu için acı ve endişeyle dolan Kont Nepomuk, doktor yardımının etkisi olabileceğini zannediyordu ve sahiden de bir müddet malikânede kalmaya ve acı çeken kadınla ilgilenmeye razı gelen bir doktor bulmayı başardı. Fizikiden çok ruhani olan tedavi metodu ne kadar iyi düşünülmüş olsa da, gerçekten iyileşmesi söz konusu olabilecek miydi, bu şüpheli görünüyordu, zira uzun bir sessizlikten sonra hiç beklenmedik şekilde yeniden tuhaf tuhaf şiddetli nöbetler başlıyordu. Acayip

bir gelişme meseleye bambaşka bir hal kazandırdı. Hermenegilda az önce, en tatlı isimleri verdiği sevgilisi gibi hep bağrına bastığı bir mızraklı süvari oyuncağını, şarkı söylemek istemediği için öfkeyle ateşe fırlatmıştı: *Podrosz twoia nam ńiemila, milsza przyiasńw Kraiwbyla*[1] vs. Arkasından paldır küldür birisinin yürüdüğünü duyduğunda gezisinden odasına geri dönmek üzere sahanlıkta bulunuyordu. Etrafına bakındı, sol kolu sargılı, Fransız avcı alayından üniformalı bir subay görüp, "Stanislaus, Stanislaus!" diye yüksek sesle bağırarak baygın, kendini onun kollarına attı. Hayret ve şaşkınlıktan yere mıhlanan subay, dolgun ve yapılı olan, yani az buz bir ağırlığı olmayan Hermenegilda'yı, kullanabildiği tek koluyla dik tutmaya az gayret etmedi. Kadını sımsıkı kendine bastırdı ve Hermenegilda'nın kalp atışını göğsünde hissettiğinde, bunun şimdiye dek yaşadığı en heyecan verici maceralardan biri olduğunu kendine itiraf etmek zorunda kaldı. Saniyeler geçiyordu, subay kollarında tuttuğu bu şirin kimsenin binlerce elektrik kıvılcımıyla fışkıran aşk ateşinden yanıp kavrulmuş, o tatlı dudaklara alev gibi öpücükler konduruyordu. Odasından çıkan Kont Nepomuk onu bu halde buldu. Kendi de sevinçten çığlık atarak, "Kont Stanislaus!" diye bağırdı. – O an Hermenegilda uyanıp tamamen kendinden geçmişçesine yeniden bağırarak ona tutkuyla sarıldı: "Stanislaus! – Sevgilim! Kocam!" – Subay yüzü kızarmış, titrer halde – şaşkına dönmüş, Hermenegilda'nın hummalı sarılışından kendini yavaşça kurtararak bir adım geriledi. "Bu hayatımın en tatlı ânı – ama bana sadece yanılgı getirecek bir saadetin sefasını sürmeyeceğim – Stanislaus değilim ben – ah,

1. (Leh.) "Seyahatini beğenmedik, ülkedeki dostluğumuz daha çok hoşumuza gidiyordu." Polonyalı subay, devlet adamı ve ulusal kahraman Kościuszkos Amerika'ya göç ederken söylenen bir polonezin mısraları. (Ç.N.)

ben o değilim." – Subay kekeleyerek ve tereddütle bunları söyledi; Hermenegilda dehşet içinde geriye atıldı ve ona daha dikkatle bakınca, subayın sevgilisiyle olan muazzam benzerliğinin kendisini yanılttığına kanaat getirerek ağlaya sızlaya oradan kaçtı. Subay kendini Kont Stanislaus'un küçük yeğeni Kont Xaver von R. olarak tanıtınca, Kont Nepomuk, oğlanın bu kadar kısa zamanda güçlü kuvvetli bir delikanlı biri halini almasına inanamadı. Şüphesiz savaşın güçlüğünü yüzüne, tüm duruşuna normalde olacağından daha erkeksi bir karakter vermesi de söz konusuydu. Zira Kont Xaver büyük yeğeni Stanislaus, Fransız hizmetine girip İtalya'da savaştığı zamanlar vatanı terk etmişti. O zamanlar daha ancak on sekizindeyken çok geçmeden temkinli ve aslan yürekli bir savaş kahramanı olarak, başkumandan tarafından emir erliğine getirilmek suretiyle kendini göstermişti ve şimdi, yirmi yaşında bir delikanlıyken albaylığa terfi etmişti bile. Aldığı yaralar onu bir müddet dinlenmeye zorlamıştı. Vatanına geri döndü ve Stanislaus'un sevgilisine ilettiği şeyler yolunu, sevgilinin kendisi gibi karşılandığı Kont Nepomuk'un malikânesine düşürdü. Kont Nepomuk'la doktor, her ikisi de utanç ve acıyla mahvolan ve Xaver evde bulunduğu müddetçe odasından çıkmak istemeyen Hermenegilda'yı sakinleştirmek için akla gelebilecek her zahmete katlandılar, fakat nafile. Xaver, Hermenegilda'yı tekrar göremeyecek kadar kendini kaybetmişti. Kadına, suçsuz yere talihsiz bir benzerliğin cezasını çok acı şekilde çektiğini yazdı. Fakat sadece ona değil, bizzat âşık Stanislaus'a da bu uğursuz ânın sebep olduğu felaket isabet ediyordu; zira tatlı aşk haberlerinin elçisi olarak, yanında taşıdığı Stanislaus'un mektubunu gerektiği gibi teslim edemediği gibi ve Stanislaus'un o anda aceleden yazamadıklarını doğrudan kendisinden dinleme fırsatı da kaçmış oluyordu. Xaver'in ilgisini çek-

tiği Hermenegilda'nın oda hizmetçisi uygun bir saatte bu vazifeyi üstlendi ve babanın da doktorun da elinden gelmeyen şeyi Xaver yazısıyla başardı, Hermenegilda onu görmeye karar verdi. Kadın onu derin bir sessizlik içinde bakışları aşağı eğik, kendi odasında karşıladı. Xaver hafif sallantılı adımlarla yaklaştı, kadının oturduğu sedirin önüne yerleşti; fakat sandalyesinden aşağı doğru eğilerek, oturmaktan çok Hermenegilda'nın önünde diz çöküyordu ve böylece en dokunaklı ifadelerle, en affedilmez bir kabahat işlemiş gibi, sevgili dostunun saadetini hissettiren o yanılgının suçunu kendisine yüklemesin diye yalvardı. Yeniden kavuşmanın hazzıyla kendisine değil, hayır bizzat Stanislaus'a sarılmıştı o. Mektubu teslim edip Stanislaus'un gerçek bir şövalye sadakatiyle en kanlı mücadelelerde bile nasıl karısını düşündüğünü, kalbinin özgürlük ve vatan için nasıl yanıp tutuştuğunu vs. anlatmaya başladı. Xaver coşkulu bir hararetle anlatıyordu, çok geçmeden tüm çekingenliğini yenip ilahî gözlerinin büyülü bakışını kendisine yönelten Hermenegilda aklını başından almıştı, fakat Turandot'nun bakışının yöneldiği yeni Calaf[1] gibi, o bakışın tatlı hazzından titreyerek zar zor hikâyesine devam edebiliyordu. Parlak alevlerle artan ihtirasına karşı içten içe mücadele etmekten mustarip, farkına varmadan kendini tek tek muharebelerin detaylı tasvirlerinde kaybetti. Süvari saldırılarından – patlattıkları maddelerden – fethettikleri bataryalardan bahsediyordu. – Hermenegilda sabırsızlıkla bağırarak sözünü kesti: "Ah, bir cehennem oyunun kanlı sahneleri olan bu şeyleri bırak – söyle! – Bana sadece, onun beni sevdiğini, Stanislaus'un beni sevdiğini söyle!" – O an Xaver cesarete gelip Hermenegilda'nın sıkı sıkıya

1. İtalyan besteci Giacomo Puccini'nin yapıtı *Turandot*'a gönderme. (Y.N.)

göğsüne bastırdığı elini kavradı. "Onu, Stanislaus'un bizzat kendisini dinle!" diye bağırdı, artık dudaklarından, ancak insanın içini tüketici bir ihtirasın çılgınlığına özgü en alevli bir aşkın yeminleri dökülüyordu. Hermenegilda'nın ayaklarına kapanmıştı, kadın onu kollarıyla sarmalamıştı, fakat adam hızla fırlayıp kadını göğsüne basacakken şiddetle itildiğini hissetti. Hermenegilda ona donuk ve tuhaf bir bakışla bakıyordu, sonra boğuk bir sesle dedi ki: "Değersiz kukla, seni göğsümde canlanacağın kadar ısıtsam da Stanislaus değilsin ve asla olmayacaksın!" – Bunun üzerine sessiz, yavaş adımlarla odadan çıktı. Xaver tedbirsizliğini çok geç fark etti. Akrabasının sevgilisi Hermenegilda'ya çılgınca âşık olduğunu açıkça hissediyordu, fakat aynı şekilde, ahmak tutkusunun yararına atmaya niyetlendiği her adımda kendini dostuna vefasızlıkla suçlayacağını biliyordu. Hermenegilda'yla tekrar görüşmeden hemen yola çıkmak, eşyalarını toplayıp arabasının hazırlanmasını emretmeye kadar derhal uygulamaya başladığı kahramanca karar buydu. Xaver kendisiyle vedalaşırken Kont Nepomuk hayretler içindeydi; onu durdurmak için her şeyi yaptı, fakat gerçek zihin gücünden ziyade bir nevi krampın yol açtığı bir ısrarla Xaver, özel sebeplerin onu burada durmaktan alıkoyduğunda diretti. Kılıcı kuşanmış, sefer başlığı elinde, odanın ortasında duruyordu, uşağı paltosuyla sahanlıktaydı – Aşağıda kapının önünde atlar sabırsızca kişniyordu. – O sıra kapı açıldı, Hermenegilda içeri girdi, anlatılamaz bir edayla Kont'a doğru yürüyüp şirince gülümseyerek dedi ki: "Gitmek mi istiyorsunuz, sevgili Xaver? – Oysa ben sevgili Stanislaus'um hakkında daha neler duymak istiyordum! – Anlattıklarınızın beni nasıl teselli ettiğini biliyor musunuz acaba?" – Xaver kıpkırmızı kesilip gözlerini aşağı indirdi, oturdular, Kont Nepomuk dur durak bilmeden Hermenegilda'yı aylardan beridir

böyle şen şakrak bir halde görmediğini ileri sürdü. Vakti geldiği için bir işaretiyle aynı odada akşam yemeği hazırlandı. Kadehlerde en soylu Macar şarabı köpürüyordu, yanakları kor kor Hermenegilda, sevgilisinin hatırasına, özgürlük ve vatana kaldırdığı dolu kadehinden yudumladı. Xaver içinden, "Gece yola çıkarım," diye düşündü ve sahiden de sofra kaldırılınca uşağa araba bekliyor mu diye sordu; araba, diye karşılık verdi uşak, Kont Nepomuk'un emriyle çoktan boşaltılmış, koşumu çıkarılıp arabalığa götürülmüştü, atlar ahırda yemleniyor ve Woyciech de aşağıda saman balyalarının üzerinde horluyordu. Xaver işi oluruna bıraktı. Hermenegilda'nın beklenmedik görüntüsü, Xaver'i kalmasının sadece mümkün değil, aynı zamanda akıllıca olacağına inandırmıştı ve bu inançla, meselenin sadece kendini tutmak, yani içindeki tutkunun Hermenegilda'nın ruhsal durumunu tahrik ederek kendisine her bakımdan zararlı olabilecek taşkınlıklarına karşı koymak olduğu kanaatine varmıştı. Bundan sonrası nasip meselesiydi, böylece Xaver, Hermenegilda rüyalarından uyanıp bugünün neşesini dünün kasvetine tercih edecek olursa bu, şartların ortaya çıkardığı bir durum olacak ve vefasızlık, dosta ihanet akla gelmeyecektir, diye karar kıldı. Xaver ertesi gün Hermenegilda'yı yeniden görünce sahiden de, ateşli kanını kaynatabilecek en ufak şeyden bile itinayla kaçınarak tutkusunu dizginlemeyi başardı. En katı adap sınırları içinde kalarak, hatta soğuk merasimlere bile riayet ederek konuşmasına, kadınlara tatlı şekerle felaket getirici zehri veren o zarafetin kıvraklığını kazandırdı. Yirmi yaşında bir delikanlı ve gerçek aşk meselelerinde tecrübesiz olan Xaver, içindeki fenalığın güvenli ölçüsünün kılavuzluğunda, tecrübeli ustanın sanatını geliştirdi. Sadece Stanislaus'tan, onun tatlı sevgilisine duyduğu tarifsiz aşktan bahsediyor, fakat alevlendirdiği közlerin arasından maharetle kendi

resmini parlatmayı beceriyordu, öyle ki korkunç şaşkınlığı içinde Hermenegilda, orada olmayan Stanislaus'la yanında bulunan Xaver'in resimlerini nasıl ayıracağını bilmiyordu. Xaver'in dostluğu çok geçmeden heyecanı uyanmış Hermenegilda için ihtiyaç oldu, böylece neredeyse mütemadiyen ve sıklıkla tatlı aşk sohbetlerinde birlikte görülür oldular. Alışkanlık gitgide Hermenegilda'nın çekingenliğini yendi ve aynı derecede Xaver, başlarda akıllıca bir tedbirle içine hapsolduğu soğuk kuralların sınırlarını aştı. Hermenegilda ile Xaver parkta kol kola geziyorlardı, Xaver odada yanında oturarak şanslı Stanislaus'tan bahsederken kadın elini onun eline koyuyordu. Mesele devlet işleri, vatan davası olmadıkça Kont Nepomuk derinlere bakacak kudrette değildi, yüzeyde algılayabildiği şeyle yetiniyordu, başka her şey için ölü olan mizacı hayatın, önünden kaçan karelerini ayna misali sadece o an yansıtabiliyordu, bunlar iz bırakmadan kaybolup gidiyordu. Hermenegilda'nın içinden geçenleri sezmeksizin, nihayet budala ve çılgın tavrıyla sevgilisinin yerine koyduğu bebekleri, canlı bir delikanlıyla değiştirmiş olmasını doğru buluyor ve kurnazlıkla, damat olarak Stanislaus kadar seveceği Xaver'in yakında onun yerini alacağını öngörebildiğini sanıyordu. Sadık Stanislaus'u artık düşünmüyordu bile. Xaver de buna inanıyordu, zira artık birkaç ay geçtikten sonra, tüm varlığı Stanislaus'un hatırasıyla dolu görünse de Hermenegilda, Xaver'in kendisine taliplisi olarak daha da yanaşmasına müsaade ediyordu. Bir sabah Hermenegilda'nın oda hizmetçisiyle kendini içeri kapattığı ve kimseleri görmek istemediği söylendi. Kont Nepomuk olsa olsa çok geçmeden yatışacak yeni bir şiddetli nöbetin gelmiş olacağını düşündü. Kont, Xaver'den, Hermenegilda üzerinde kazandığı gücü şimdi onun yararına kullanmasını rica etti; fakat Xaver, Hermenegilda'ya herhangi bir şekilde

yaklaşmasının reddedilişinde değil, tüm karakterinde tuhaf bir değişiklik gördüğünde şaşkınlıklar içinde kaldı. Başka zamanlardaki adeta ukala çıkışı yerine, sesinin tonu değişmiş – ifadesi zayıf ve alakasız olmuş halde sanki hayalet görmüş gibi ürkekti. – Artık kesinlikle Varşova'ya gitmesi gerektiğinden, Hermenegilda'yı bir daha asla görmeyeceğinden –son zamanlarda onun rahatsız varlığının içinde korku ve dehşet uyandırdığından– aşkın tüm mutluluğundan vazgeçeceğinden, ancak şimdi, Hermenegilda'nın delilik sınırındaki sadakatinde, arkadaşına karşı işleyeceği vefasızlığı büyük bir mahcubiyetle hissettiğinden, tez elden kaçmasının tek çaresi olduğundan bahsediyordu. Kont Nepomuk olan biteni kavrayamadı, ancak sonunda, Hermenegilda'nın çılgın tutkusunun delikanlıya bulaştığını fark etmişe benziyordu. Ona bunu ispatlamaya çalıştı, fakat nafile. Nepomuk Hermenegilda'nın acayip haline şifa olmasının, yani onu tekrar görmesinin zaruretini ne kadar ispata çalıştıysa Xaver o denli direniyordu. Xaver sanki görünmez, karşı konmaz bir gücün hareketiyle aşağı koşup kendini arabaya atarak oradan uzaklaştığında tartışma hemencecik bitivermişti.

Hermenegilda'nın tavırlarından ötürü keder ve öfkeyle dolu Kont Nepomuk artık onunla ilgilenmedi, böylece rahatsız edilmeden, odasında kapalı, hizmetçiden başka kimse tarafından görülmeden günler geçti.

Bir gün kapı açılıp Hermenegilda aşağılara sarkan matem elbisesiyle içeri girdiğinde, kafası Polonya'nın vaktiyle sahte bir put gibi tapındığı adamın kahramanlıklarıyla dolu Nepomuk, derin düşünceler içinde odasında oturuyordu. Kızı yavaş, ciddi adımlarla Kont'a yaklaştı, sonra dizleri üzerine çöküp titrek bir sesle dedi ki: "Babacığım – sevgili kocam Kont Stanislaus öte dünyaya göçtü – kanlı bir savaşta kahramanca öldü: – Şimdi

karşında acınası dulu diz çöküyor!" – Daha birkaç gün önce Kont Stanislaus'un sağlıklı olduğu haberleri geldiğinden Kont Nepomuk, bunu Hermenegilda'nın mahvolmuş ruh halinin yeni bir tezahürü sandı. Hermenegilda'yı yavaşça kaldırıp dedi ki: "Sakinleş sevgili kızım, Stanislaus'un durumu iyi, yakında kollarına koşacak." – O an Hermenegilda canını veriyormuş gibi iç geçirip ağır ıstırabının perişanlığıyla Kont'un yanına, sedirin minderine çöktü. Fakat birkaç saniye sonra tekrar kendine gelip inanılmaz bir sakinlik ve rahatlıkla dedi ki: "Sevgili babacığım, bırak da sana her şey nasıl oldu, anlatayım, çünkü beni Kont Stanislaus von R.nin dulu olarak tamyabilmen için bunu bilmen lazım. – Altı gün önce akşam kızıllığında parkımızın güney tarafındaki kameriyede bulunuyordum. Tüm fikrim, tüm varlığım sevgilime yönelmiş halde gözlerimin elimde olmadan kapandığını hissettim, ama uykuya değil, uyanıkken rüya görmekten başka bir şekilde adlandıramayacağım garip bir hale düştüm. Fakat çok geçmeden etrafımda vızıltılar ve gümbürtüler duydum, vahşice bir vuruşma işitiyordum, hemen yakınlarda mermi üzerine mermi yağıyordu. Sıçradım, kendimi cephede bir kulübede bulduğumda az hayrete kapılmadım. Önümde bizzat o – Stanislaus'um diz çöküyordu. – Onu kollarımla sardım, göğsüme bastırdım – 'Tanrı'ya şükür,' dedi, 'sağsın, benimsin!' – Nikâhtan hemen sonra bayılıverdiğimi söyledi, bense ancak şimdi, o an cephedeki kulübeden çıktığını gördüğüm rahip Cyprianus'un çarpışmanın gürültüsü altında, yanıbaşımızdaki muharebenin kızılca kıyametinde yakındaki şapelin içinde nikâhımızı kıydığını hatırladım. Altın alyansım parmağımda parlıyordu. Kocama tekrardan sarıldığımda mutluluğum tarif edilemezdi; yüzü gülmüş bir kadının hiç hissetmediği isimsiz bir coşku içime işliyordu – hislerimi yitirdim – o an buz gibi bir don suratımı

yaladı – gözlerimi açtım – dehşet vericiydi! azgın muharebenin karmaşası ortasında – önümde, muhtemelen beni içinden kurtardıkları yanan cephe kulübesi! – Stanislaus düşman atlılarının kıskacında – arkadaşları onu kurtarmaya koşturuyor – çok geç, arkadan bir atlı onu atından deviriyor." – Dehşet verici ıstırabın ağırlığı altında Hermenegilda yeniden baygın, yere düştü. Nepomuk kuvvetlendirici ilaçlara bakındı, fakat bunlara gerek yoktu, Hermenegilda inanılmaz bir güçle toparlandı. "İlahî irade gerçekleşti," dedi boğuk ve ciddi bir sesle, "yakınmak bana yaraşmaz, ama ölene dek kocama sadık olarak hiçbir dünyevi bağ beni ondan ayıramayacak. Onun yasını tutmak, onun için, iyiliğimiz için dua etmek, benim yazgım artık budur ve hiçbir şey bunu bozamayacaktır." Kont Nepomuk, Hermenegilda'nın içten içe beslenen çılgınlığının o hayalle birlikte rahatladığına inanmakta haklıydı ve Hermenegilda'nın kocasına tuttuğu sakin, münzevi matemi, hızlı ve rahatsızlık verici bir hayata izin vermediğinden, Kont Stanislaus'un gelişiyle hemen sona eriverecek olan bu durum Kont Nepomuk için de uygundu. Nepomuk ara sıra ağzından rüya ve hayal lafı kaçıracak olsa Hermenegilda ıstırapla gülümsüyor, sonra parmağına takılı altın yüzüğü ağzına götürüp onu sıcak gözyaşlarıyla ıslatıyordu. Kont Nepomuk hayretle, bunun gerçekten daha önce kızında hiç görmediği bambaşka bir yüzük olduğunu fark etti, ne var ki onu yüzlerce farklı durumda elde etmiş olabileceğinden bunun peşine düşme zahmetine bile katlanmadı. Onun için daha önemli olan, kont Stanislaus'un düşmana esir düştüğü haberiydi. Hermenegilda kendine has bir şekilde rahatsızlanmaya başladı, sık sık tam olarak hastalık diyemeyeceği, ama garip şekilde tüm varlığına işleyen tuhaf bir histen yakınıyordu. Tam bu vakitlerde Prens Z. eşiyle geldi. Hermenegilda'nın annesi erken yaşta ölünce Prenses onun ye-

rine geçmişti ve bu yüzden Hermenegilda tarafından çocuksu bir bağlılıkla karşılanmıştı. Hermenegilda bu vakur kadına hüzne batmış bir şekilde tüm kalbini açıp Stanislaus'la gerçekten nikâhlarının kıyıldığına dair en inandırıcı delillere sahip olduğunu ileri sürse de çıldırmış hayalperest diye azarlanınca çok içerledi. Her şey hakkında bilgisi olan ve Hermenegilda'nın ruh halinin mahvolduğuna kanaat getiren Prenses, ona karşı çıkmaktan sakındı; ona zamanın her şeyi aydınlatacağını ve dindarca bir alçakgönüllülükle kendini tamamen ilahî iradeye adamanın doğru karar olduğunu ileri sürdü. Hermenegilda fiziki durumundan bahsedip iç huzurunu bozuyormuş gibi görünen tuhaf nöbetlerinden bahsettiğinde Prenses iyice dikkat kesildi. Prenses'in nasıl endişeli bir özenle Hermenegilda'ya göz kulak olduğu ve tasasının, Hermenegilda'nın tamamen iyileşmiş göründüğü derecede arttığı görülüyordu. Beti benzi atmış yanaklarıyla dudakları tekrar kızarıyor, gözleri kasvetli ve endişe verici ateşini kaybediyor, bakışı yumuşayıp sakinleşiyor, cılızlaşmış yerleri gittikçe daha da yuvarlanıyordu, kısacası Hermenegilda tüm gençliği ve güzelliği içinde filizleniyordu. Bununla beraber Prenses onu her zamankinden daha hasta görüyordu, zira, yüzünde ıstıraplı bir endişeyle, "Ne oluyor, neyin var çocuğum? – Ne hissediyorsun?" diye sorduğunda Hermenegilda sadece iç geçiriyor veya en azından solgunlaşıyordu. Kont Nepomuk, Prens ve Prenses, Hermenegilda'nın Stanislaus'un dulu olduğuna dair sabit fikrinin nereye varacağına dair fikir yürüttüler. "Maalesef ben," dedi Prenses, "deliliğinin şifa bulacağını sanmıyorum, çünkü bedeni turp gibi sağlam ve ruhunun perişan durumunu tüm gücüyle besliyor – Evet," diye devam etti Prenses ıstırapla önüne bakınca, "evet, haksız yere ve açıkça zararına olarak hasta gibi bakılıp okşanıp üzerine titrenmesine rağmen turp gibi sağ-

lam." Prenses gözlerini Kont Nepomuk'a dikerek hızla ve kararlı bir şekilde "Hayır! – Hermenegilda hasta değil, ama bir kabahat işlemesi imkân dahilinde değilse de hamile olduğuna eminim," dedi. Böyle söyleyerek ayağa kalkıp odadan çıktı. Kont Nepomuk'la Prens birbirlerine yıldırım çarpmış gibi bakıyorlardı. Beriki önce söz alıp, karısının da bazen çok tuhaf hayallere kapıldığını söyledi. Fakat Kont Nepomuk çok ciddi bir şekilde dedi ki: "Prenses, Hermenegilda'nın bu türden bir kabahat işlemesinin imkân dahilinde olmadığını söylerken haklıydı, ama dün Hermenegilda önümde durduğunda benim de zihnimden kaçıkça bir fikir olarak şöyle bir şey geçti: Bakın hele, genç dul hamile kalmış; bu düşüncenin sadece endamına bakmakla bile ortaya çıkabileceğini, evet sana tüm bunları söylersem, Prenses'in sözlerinin beni nasıl mahzun bir endişe, hatta çok üzücü bir kaygıyla doldurduğunu söylersem halimi anlarsın." "Öyleyse," diye karşılık verdi Prens, "doktor veya ebe gelip ya Prenses'in belki de çok aceleci olan hükmünü yok etsin veya utancımızı doğrulasın." İkisi de günler boyu kararsızlık arasında bocaladı. İkisi de Hermenegilda'nın vücudunu şüpheli buluyordu, şimdi yapılacağa Prenses karar vermeliydi. Gevezelik edebilecek bir doktorun müdahalesini istemeyip diğer türden yardımın herhalde beş ay içinde lazım olacağını söyledi. Kont Nepomuk dehşetle, "Hangi yardımın?" diye bağırdı. Prenses sesini yükseltip devam etti: "Artık hiç şüphe kalmadı, Hermenegilda ya anasının karnından çıkmış en alçak ikiyüzlü veya ortada anlaşılmaz bir sır var – hamile işte, o kadar!" – Korkudan taş kesen Kont Nepomuk söyleyecek söz bulamadı; nihayet zorlukla toparlanıp Prenses'ten ne pahasına olursa olsun Hermenegilda'ya, evine bu ebedi utancı getiren uğursuzun kim olduğunu söyletmesi için yalvardı. "Henüz," dedi Prenses, "Hermenegilda henüz, durumundan ha-

berdar olduğumu sezmiyor. Durumunun ne olduğunu söyleyeceğim an için ümitliyim. Şaşkınlıkla ikiyüzlü maskesini düşürecek veya bunun nasıl olabileceğini rüyamda bile göremesem de masumiyeti inanılmaz bir şekilde kendini açığa çıkaracak." – Daha aynı akşam Prenses, her an anne olabilecekmiş gibi görünen Hermenegilda'yla odasında yalnız kaldı. O sıra Prenses zavallı çocuğu iki kolundan tuttu, doğrudan gözlerine bakıp kesin bir tonla dedi ki: "Tatlım, sen hamilesin!" O an Hermenegilda ilahî hazla bulanan bakışını yukarı kaldırıp en yüce bir coşkunluk tonuyla konuştu: "Anne, anne, biliyorum! – Sadık kocam vahşi düşmanlarının canice saldırılarında ölse de, anlatılmaz bir mutluluğa kavuşacağını uzun zamandır hissediyordum. Evet! – Dünyadaki en yüce mutluluğumun o ânı, içimde yaşıyor, sevgili kocamı, tatlı birleşmemizin kıymetli meyvesinde tekrar bulacağım." Prenses'e sanki etrafındaki her şey dönmeye başlıyor, sanki hislerini kaybediyor gibi geliyordu. Hermenegilda'nın ifadesindeki hakikat – tutkunluğu, gerçekten nurlu hali, ikiyüzlü bir karakter ve aldatmaya dair tek düşünceye mahal bırakmıyordu, yine de iddiasına ancak deli saçmalığı denebilirdi. Bu son fikri benimseyen Prenses, kuvvetle bağırarak Hermenegilda'yı yanından itti: "Akılsız! Hepimizin üzerine utanç ve rezalet getiren bu durama seni bir rüya soktu demek! – Sanıyor musun ki beni bu çocukça masallarla uyutabilirsin? – İyice düşün – geçen günlerin tüm olaylarını aklından geçir. Pişmanca bir itiraf belki aramızı düzeltebilir." Gözyaşları içinde, haşin ıstıraptan bitap Hermenegilda Prenses'in önünde diz çöküp sızlandı: "Anne, sen de beni hayalperestlikle suçluyorsun, sen de kilisenin beni Stanislaus'la birleştirdiğine, benim onun karısı olduğuma inanmıyorsun? – Ama parmağımdaki yüzüğe baksana – ne diyorum ki ben! Sen, sen benim halimden anlıyorsun, bu seni rüya görmediği-

me ikna etmek için yeterli değil mi?" Prenses hayretler içinde, Hermenegilda'nın aklına kabahat işleyeceği fikrinin gelmemiş olduğunu, buna yaptığı imayı hiç kavramadığını, hiç anlamadığını fark etti. Ellerini Prenses'in göğsüne şiddetle bastırarak Hermenegilda hâlâ, durumu şüphe götürmez olduğu için, kocasına inansın diye yalvarmaya devam ediyordu; tamamen yıkılan, kendini kaybeden kadın artık kendi de, bu zavallıya ne desin, burada var olan sırrın mahiyetini anlamak için hangi yola başvursun, bilmiyordu. Ancak birkaç gün geçtikten sonra Prenses eşiyle Kont Nepomuk'a, kocasından hamile kaldığını sanan Hermenegilda'nın ağzından, kendinin de ruhunun derinliklerinde emin olduğundan fazlasını almanın imkânsız olduğunu açıkladı. Öfke içindeki adamlar Hermenegilda'yı ikiyüzlülükle suçladılar, özellikle de Kont Nepomuk, şayet kendisine bayat bir masal yutturmak fikrinden yumuşak tavırla vazgeçmezse, bunu katı tedbirlerle denemek zorunda kalacağına yemin etti. Prenses ise, her tür sertliğin amaçsız bir zulümden başka bir şey olmayacağını söyledi. Zira kendisi, söylediği gibi, Hermenegilda'nın asla ikiyüzlülük etmediğine, bilakis söylediği şeye tüm kalbiyle inandığına emindi. "Dünyada," diye devam etti, "kavramaktan tamamen uzak olduğumuz bazı sırlar var. Ya düşünceyle etkileşimin fiziki bir etkisi de varsa, ya Stanislaus ve Hermenegilda arasında ruhani bir birleşme onu bizim için açıklanamaz olan bu duruma soktuysa?" Prenses, beylerin, insanoğlunun ortaya attığı en süzme fikir dediği düşüncesini ifade ettiğinde, tüm öfkelerine, bu feci ânın tüm sıkıntısına rağmen Prens'le Kont Nepomuk kahkahayla gülmekten kendilerini alamadılar. Yüzü kıpkırmızı kesilen Prenses, kaba adamların böyle şeyleri anlayamayacağını, masumiyetine kesinlikle inandığı çocuğunun içine düştüğü tüm bu durumu yakışıksız ve tiksindirici bulduğunu ve

onunla çıkmaya niyetlendiği seyahatin, onu çevresindekilerin kötü niyet ve alayından koruyacak tek ve en iyi çare olduğunu söyledi. Kont Nepomuk bu fikirden çok memnun olmuştu, çünkü Hermenegilda bile durumunu saklamadığı için, şayet namına leke gelmeyecekse, tanıdıkların çevresinden uzaklaşması lazımdı.

Karar verilince herkes rahatladı. Kont Nepomuk, alayı en korktuğu şey olan elâlemden, bunu saklama imkânını gördüğünde bu can sıkıcı sırrı düşünmeyi bıraktı ve Prens'in, meselenin bu tuhaf durumunda, Hermenegilda'nın ikiyüzlü olmayan ruh halinde, şüphesiz bu inanılmaz esrarın çözülmesini zamana bırakmaktan başka yapacak bir şeyin olmadığı hükmü çok doğruydu. Tam karara bağlayıp ayrılacaklardı ki, Kont Xaver R.nin ani gelişi, herkesin mahcubiyetine yeni bir dert ekledi. At sürmekten ter içinde kalmış, üstü başı toza bulanmış, azgın bir ihtirasla hareket eden birinin aceleciliğiyle Xaver odaya dalıp, selam vermeden, hiçbir âdeti dikkate almadan güçlü bir sesle bağırdı: "Kont Stanislaus, o öldü! – Esir düşmedi – hayır – düşmanlar tarafından tepelendi – işte delilleri!" – Sonra cebinden hızla çıkardığı mektupları Kont Nepomuk'un ellerine sıkıştırdı. Beriki telaş içinde okumaya başladı. Prenses kâğıtlara baktı, birkaç satır ancak okumuştu ki göğe yönelttiği bakışıyla ellerini birleştirip ıstırapla bağırdı: "Hermenegilda! – Zavallı çocuk! – Ne anlaşılmaz bir esrar!" – Stanislaus'un ölüm gününün Hermenegilda'nın verdiği bilgiyle örtüştüğünü, her şeyin, o felaket anda gördüğü gibi gerçekleştiğini anlamıştı. Xaver süratle ve ateşle, "Öldü," dedi, "Hermenegilda artık serbest, onu canı kadar seven benim, önümde artık bir mani yok, onu sizden istiyorum!" – Kont Nepomuk cevap veremedi, Prens bazı durumların teklifine karşılık vermeyi imkânsız kıldığını, şu an Hermenegilda'yı göremeyeceğini, yani en iyisinin geldiği gibi gitmesi ol-

duğunu açıkladı. Xaver, Hermenegilda'nın mahvolmuş ruh hali söz konusuysa, bunu çok iyi bildiğini, ama bunu engel olarak görmediğini, zira tam da onunla evlenmesinin bu halini sona erdireceği karşılığını verdi. Prenses, Hermenegilda'nın Stanislaus'a ölene kadar sadık kalacağına yemin ettiğini, bu nedenden dolayı herkesi reddedeceğini, ayrıca kendisinin kısa sürede şatodan ayrılacağını öne sürdü. Xaver o an kahkahayla güldü ve sadece babanın rızasına ihtiyacı olduğunu söyledi; Hermenegilda'nın kalbine girme işini kendisine bırakmalıydılar. Delikanlının fevri patavatsızlığına feci öfkelenen Kont Nepomuk, şu an için rızasını beklemenin boşuna olduğunu ve derhal şatoyu terk etmesi gerektiğini açıkladı. Kont Xaver ona dik dik baktı, sahanlığın kapısını açıp Woyciech'e bavulu içeri getirsin, eyerini çözüp atları ahıra götürsün diye bağırdı. Sonra odaya geri döndü, kendini pencerenin bitişiğinde duran koltuğa atıp sakin ve ciddi bir sesle Hermenegilda'yı görüp onunla konuşmadan, kendisini şatodan yalnız güç kullanarak atabileceklerini söyledi. Kont Nepomuk, öyleyse çok uzun kalması gerekeceğini ve müsaadesiyle kendisinin şatodan ayrılacağını belirtti. Kont Nepomuk, Prens ve Prenses, hepsi bunun üzerine Hermenegilda'yı elden geldiğince çabuk oradan uzaklaştırmak için odadan çıktı. Ne var ki tesadüf bu ya, Hermenegilda o saatte, alışkanlığına tamamen aykırı olarak parka gitmişti. Dibinde oturduğu pencereden bakan Xaver, onu uzaklarda yürürken gördü. Parka koştu ve parkın güney tarafındaki uğursuz kameriyeye adımını atacakken nihayet onu yakaladı. Durumu artık neredeyse herkesin fark edeceği şekildeydi. Xaver, Hermenegilda'nın yanına varınca, "Ey Yüce Tanrım," diye bağırdı, sonra ayaklarına kapanıp, alev alev aşkının en kutsal yeminleriyle kendisini kocası olarak kabul etmesi için yalvardı. Korku ve şaşkınlıktan kendini kaybeden Herme-

negilda ona dedi ki: "Huzurumu bozmak için kör talih seni buraya gönderdi – sevgili Stanislaus'una ölümüne sadakatle bağlı olarak asla, asla bir başkasının karısı olmayacağım." Ama Xaver rica ve yeminlerini kesmeyince, çılgın ihtirası içinde nihayet ona, yanıldığını, kendisine en tatlı aşk anlarını hediye ettiğini hatırlatınca, yerden sıçrayıp Hermenegilda'yı kollarına almak isteyince, kadın, çehresinde ölüm, onu tiksinti ve küçümsemeyle ittirip bağırdı: "Sefil, bencil deli, Stanislaus'la birleşmemin tatlı meyvesini asla yok edemezsin, sadakatimi bozma suçunu da işletemezsin bana – yıkıl karşımdan!" O sıra Xaver yumruğunu ona uzattı, kudurmuş bir alayla kahkahayı basıp bağırdı: "Deli kadın, o çocukça yemini kendin bozmadın mı? – Kalbinin altında taşıdığın çocuk, benim çocuğumdur, beni kucaklamıştın sen burada – benim âşığımdın ve karım olmazsan öyle de kalacaksın." – Hermenegilda ona gözlerinde cehennemi bir ateşle baktı, sonra çığlığı bastı: "Canavar!" ve ölümcül yara almış gibi yere düştü.

İntikam melekleri peşindeymiş gibi Xaver şatoya koştu, rastladığı Prenses'i hırçınca elinden tutup odaya çekti. "Beni tiksinerek reddetti – beni, çocuğunun babasını!" – "Azizler adına! Sen mi? – Xaver! – Tanrım! – Söyle, nasıl mümkün oldu bu?" – Prenses kapıldığı dehşetle böyle konuştu. Xaver daha sakince, "Kim isterse," diye devam etti, "kim isterse lanetlesin beni, ama kimin kanı damarlarında o an benimki gibi kaynasa, o da ben gibi günaha girerdi. – Kameriyede Hermenegilda'ya tarif edemeyeceğim tuhaf bir durumda rastladım. Kanepenin üzerinde dalıp gitmiş ve rüya görüyormuş gibi yatıyordu. Tam içeri girmiştim ki ayağa kalktı, bana doğru geldi, elimden tutup ağır adımlarla kameriyeden geçti. Sonra

diz çöktü, ben de aynısını yaptım, dua ediyordu, çok geçmeden zihninde önümüzde bir rahip gördüğünü fark ettim. Parmağından bir yüzük çıkarıp rahibe uzattı, ben onu alıp parmağına, kendi parmağımdan çıkardığım altın bir yüzük taktım, sonra çok tutkulu bir aşkla kollarıma düştü – Ben kaçtığımda o derin, şuursuz bir uykuyla uyuyordu." – Prenses tamamen kendini kaybedip, "Korkunç adam! – Adi günahkâr!" diye bağırdı. – Kont Nepomuk ve Prens içeri girdi, birkaç kelimeyle Xaver'in itiraflarını öğrendiler, adamlar Xaver'in günahkâr eylemini affedilebilir ve Hermenegilda'ya olan bağı yüzünden telafi edilebilir bir şey olarak gördüklerinde Prenses'in narin mizacı ne derinden yaralandı. "Hayır," dedi Prenses, "Hermenegilda asla, cehennemin en hileli varlığı gibi hayatının en yüce ânını en müthiş bir günahla zehirleyen o kimsenin karısı olmayacak." Kont Xaver soğuk, alaylı bir gururla, "Olacak," dedi, "namusunu kurtarmak için benim karım olacak – ben burada kalıyorum, gerisi hallolur" – O anda boğuk bir gürültü çıktı, bahçıvanın kameriyede cansız bulduğu Hermenegilda'yı şatoya geri getirdiler. Sedire yatırdılar; Prenses daha engel olamadan Xaver yaklaşıp elini tuttu. Hermenegilda o an, insanca olmayan, yok, vahşi bir hayvanın keskin çığlığına benzer dehşet verici bir bağırmayla havaya sıçradı ve tüyler ürpertici cezbe halinde konta alev saçan gözlerle baktı. Kont öldürücü bir yıldırım çarpmış gibi geriye doğru sendeleyip zor anlaşılır şekilde, "Atlar!" diye bir şey geveledi. – "Şarap! – Şarap!" diye bağırdı, birkaç kadeh devirdi, sonra biraz güçlenip atına atladığı gibi oradan savuştu. – Hermenegilda'nın ağır delilikten korkunç bir azgınlığa geçecekmişe benzeyen durumu, ancak şimdi Xaver'in fiilinin dehşetli ve telafi olmaz tarafını gören Nepomuk ve Prens'in fikirlerini de değiştirdi. Doktor çağıracaklardı, ama Prenses sadece ruhani tesellinin işe yaraya-

bileceği yerde doktorun yardımını geri çevirdi. O yüzden doktor yerine evin günah çıkarma papazı Karmelit keşişi Cyprianus geldi. Keşiş, mucizevi şekilde, Hermenegilda'yı boş bakışlı deliliğin baygınlığından uyandırmayı başardı. Bununla da kalmadı! – Kız az sonra sakinleşip duruldu; gayet anlamlı şekilde Prenses'e, doğumdan sonra hayatını O.daki Cistercium Manastırı'nda daimi pişmanlık ve hüzün içinde geçirmek dileğini iletti. Matem elbiselerine suratını görülmez şekilde kapayan ve asla açmadığı bir peçe ilave etti. Rahip Cyprianus şatodan çıktı, ama birkaç gün sonra yeniden geldi. Bu arada Prens Z., L.nin belediye reisine yazmıştı, Hermenegilda doğumunu orada bekleyecek ve Prenses İtalya'ya seyahat edip sözümona Hermenegilda'yı da yanına alırken, evin akrabalarından olan Cistercium Manastırı başrahibesi tarafından oraya getirilecekti. – Gece yarısıydı, Hermenegilda'yı manastıra götürecek araba kapının önünde duruyordu. Kederden beli bükülen Nepomuk, Prens ve Prenses, vedalaşmak için talihsiz çocuğu bekliyorlardı. O sıra kız, peçesini takmış halde, keşişin elinden tutarak mumların iyice aydınlattığı odaya girdi. Cyprianus çok ciddi bir sesle dedi ki: "Aramıza yeni katılan rahibe Cölestine, henüz dünyadayken ağır cürüm işledi, çünkü Şeytan'ın günahı temiz ruhunu lekeledi, fakat bozulmaz vaadi ona teselli – huzur ve ebedi saadet getirecek! – Dünya bir daha asla, güzelliği Şeytan'ın aklını çelen çehreyi görmeyecek – Buraya bakın! – Cölestine kefaretine böyle başlayıp onu böyle bitirecek!" Böylece keşiş, Hermenegilda'nın peçesini kaldırdı, Hermenegilda'nın melek gibi çehresinin ebediyen kapatıldığı solgun ölü maskesini görünce, herkesi derin bir üzüntü ifadesi sardı! – Tek kelime etmeye mecalsiz halde, içini yiyip bitiren ıstıraptan bitap düşmüş olarak artık yaşayamayacağını düşünen babasından ayrıldı. Normalde me-

tanetli bir adam olan Prens gözyaşlarına boğuldu, sadece tüm kuvvetiyle o tüyler ürperten vaadin korkusuyla mücadele eden Prenses başı dik kalmayı becerdi. –

Kont Xaver'in Hermenegilda'nın ikâmetgâhını ve doğan çocuğun kiliseye adandığını nasıl öğrendiği açıklanamadı. Çocuğu çalmak pek işine yaramadı, zira P.ye gelip de çocuğu güvendiği bir kadının ellerine, baksın diye teslim edecekken çocuk sandığı gibi soğuktan bayılmamış, bilakis ölmüştü. Bunun üzerine Kont Xaver iz bırakmadan ortadan kayboldu, kendini öldürdüğü sanılıyor. Genç prens Boleslaw von Z., Napoli seyahatlerinde Posilippo yakınlarına geldiğinde aradan yıllar geçmişti. Oranın en iç açıcı semtinde, Prens'in, kendisine tüm Napoli'nin en baştan çıkarıcı manzarası diye methedilen manzaranın tadına varmak için çıktığı bir Camaldoli manastırı vardır. Tam, kendisine bahçedeki en güzel nokta olarak tarif edilen, dikkat çekici kayalığın tepesine çıkmak üzereyken, önünde büyük bir taşın üzerine oturmuş ve kucağında açık duran bir dua kitabı, uzaklara bakan bir keşiş fark etti. Temel hatları itibariyle genç duran çehresi, derin bir kederle bozulmuştu. Keşişi daha da yakından seyredince Prens'in aklına karanlık bir hatırası geldi. Daha yakınlarına süzüldü ve dua kitabının Lehçe yazılmış olduğu hemen gözüne çarptı. Bunun üzerine keşişe Lehçe hitap etti, beriki korku içinde arkasını döndü, fakat Prens'i henüz fark etmişti ki yüzünü örtüp, kötü bir ruh kovalıyormuş gibi çabucak çalıların arasından kaçtı. Prens Boleslaw, Kont Nepomuk'a bu macerayı anlatırken, keşişin Kont Xaver von R.den başkası olmadığını ileri sürdü.

TAŞ KALP

Gündüz vakti G. şehrine güney tarafından yarım saat kadar bir yol gidip yaklaşan her yolcunun gözüne, şose yolun sağ kısmından harika renklerdeki çatı tepeleriyle karanlık fundalıklara bakarak yükselen muhteşem bir malikâne çarpar. Bu fundalık, uzun bir yol boyunca vadiden aşağı inen geniş bir bahçeyi çevreliyordu. Bu yoldan bir defa, çok sevgili okur, gelirsen, ne biraz duraklamaktan ne de mesela bahçıvana vereceğin küçük bahşişten gözün korksun, bunun yerine güzel güzel arabandan in ve bu iç açıcı malikânenin müteveffa sahibi G.deki Saray Danışmanı Reutlinger'i çok iyi tanıdığını bahane ederek evle bahçenin kapısını açtır. Aslına bakarsan, şimdi sana anlatmak üzere olduklarımı sonuna kadar okumak hoşuna giderse, bunu yapmak için iyi bir sebebin de olacak; çünkü umarım, Saray Danışmanı Reutlinger o zaman, tüm tuhaf işi gücüyle, onu hakikaten de bizzat tanımışsın gibi gözlerinin önüne gelecek. Daha dışından malikânenin kadim, grotesk bir şekilde rengârenk süslemelerle bezendiğini görürsün, haklı olarak bu kısmen anlamsız duvar resimlerinin bayağılığından yakınırsın, ama daha yakından bakınca yüzüne bu boyalı taşlardan özel ve harika bir ruhun esintisi çarpar ve kapıldığın hafif ürpertiyle geniş avluya adımını atarsın. Bölmelere ayrılmış, beyaz

alçı mermerler giydirilmiş duvarlarda en inanılmaz dolamalarla insan ve hayvan suretleri, çiçekler, meyveler ve taşlar tasvir eden çiğ renklerle boyalı kenar süslemelerini görürsün de anlamını başka açıklama olmadan sezdiğini sanırsın. Alt katı enine işgal edip ikinci katın üstüne kadar çıkan salonda yaldızlı kabartmalarla, özellikle de resimlerle ima edilen her şey, plastikten yapılmış gibidir. Görür görmez XIV. Louis devrinin bozuk zevkinden bahsedeceksin, bu üslubun Barok, allı pullu, göze batan, bayağı tarafını kötüleyeceksin, lakin azıcık benim kafamdaysan, hareketli bir hayal gücünden yoksun değilsen ki daima, lütufkâr okur, sende bunun olduğunu farz edeceğim, o zaman sahiden de aslı olan bu eksikleri unutacaksın. Bu kuralsız keyfilik ustanın, üzerlerinde sınırsız hâkimiyeti olduğu biçimlerle gözüpek oyunuymuş da, sonra her şey dünya meşgalesinin, derin fakat ölümcül bir yaradan hasta bir mizaca mahsus en acı ironisiyle zincirlenmiş gibi gelecek sana. Sana tavsiyem, sevgili okur, ikinci katın, salonu galeri gibi çevreleyen ve pencerelerinden aşağı salona bakılabilen küçük odaları gezmendir. Burada süslemeler çok sadedir, ama ara sıra, mucizevi bir intiba bırakan Almanca, Arapça ve Türkçe kitabelere rastlayabilirsin. Şimdi de bahçeye koş; bahçe eski Fransız üslubunda yüksek porsukağacı duvarlarıyla çevrili uzun, geniş geçitler, devasa koruluklar barındırır; heykel ve fıskiyelerle süslüdür. Sen, sevgili okur, böyle eski Fransız üslubu bir bahçenin bıraktığı ciddi, izlenimi benimle hisseder misin ve böylesi bir sanat eseri bahçeyi küçük köprüleri ve ırmakları ve mabetleri ve mağaraları olan İngiliz bahçelerinde yapılan çocuksu ayrıntı işgüzarlığına tercih etmez misin, bilmiyorum. Bahçenin sonunda salkımsöğütlerden, huş ağaçları ve Veymut çamlarından ibaret karanlık bir ağaçlığa adımını atarsın. Bahçıvan sana, bu korunun, evin tepesinden aşağı bakınca da net şekilde görülebileceği gibi,

kalp şeklinde olduğunu söyler. Bunun ortasında kalp şeklinde inşa edilmiş, koyu Silezya mermerinden bir kameriye vardır. İçeri girersin, zemin beyaz mermer plakalarla kaplıdır, ortasında normal ebatta bir kalp görürsün. Bu, beyaz mermere gömülmüş koyu kırmızı bir taştır. Eğilirsin ve taşa kazınmış şu kelimeleri keşfedersin: *İstirahat ediyor!* Bu kameriyede, eskiden bu ibareyi taşımayan koyu kırmızı taştan kalbin yanında Meryem'in Doğumu Yortusu, yani 18.. yılının sekiz Eylülü'nde, her ikisi de altmışlı yılların modasına göre zengin ve güzel giyimli iri, yakışıklı ve ihtiyar bir beyle yaşlı bir hanım duruyordu. "Ama," dedi yaşlı hanım, "ama, sevgili beyefendi, nasıl oldu da aklınıza yine bu kameriyede, kırmızı taşın altında istirahat edecek kalbinizin mezarını inşa ettirmek gibi tuhaf, yahut şöyle diyeyim, ürkütücü bir fikir geldi?" "Bu tür şeylerden," diye cevap verdi ihtiyar bey, "bu tür şeylerden, danışma meclisi üyesinin sevgili hanımı, konuşmayalım! Buna yaralı bir ruhun hastalıklı oyunu deyin, ne isterseniz deyin, ama biliniz ki, garazkâr mutluluğun, oyuncak görünce ölümcül yaralarını unutan safdil çocuğa, bana, bir oyuncak gibi attığı zengin mülkün altında, orta bir yerde beni acı bir huzursuzluk yakalarsa, tecrübe ettiğim ıstıraplar yeniden üzerime yürürse, o zaman burada, bu duvarların arasında teselli ve huzur bulacağım. Kan damlalarım taşı kıpkırmızı yapmıştır, ama buz gibi taş, çok geçmeden kalbimin üstünde yatıp içinde kaynayan mahvedici koru soğutur." Yaşlı hanım çok derin kederli bir bakışla taştan kalbe baktı ve biraz eğilmesiyle kırmızı taşın üzerine birkaç iri inci tanesi gözyaşı düştü. O an ihtiyar bey hemen uzanıp elinden tuttu. Gözleri gençlik ateşiyle ışıldıyordu; aşk ve saadet dolu geçmiş bir zaman, parıldayan akşam kızıllığında uzak, yeşillikler ve çiçeklerle zenginçe süslenmiş muhteşem bir arazi gibi alev alev bakışlarında yatıyordu. "Julie! – Julie! Siz de bu

zavallı kalbi öldüresiye yaralayabildiniz." – İhtiyar bey en acı bir hüzünden yarı boğuk bir sesle böylece bağırdı. Yaşlı hanım yumuşak ve narin, "Bana değil," diye karşılık verdi, "yakınmanız bana değil, Maximilian! – Sizi benden uzaklaştıran ve önceliği, bana sizinle aynı zamanda talip olan daha mülayim ve yumuşak başlı o adama vermek zorunda bırakan aksi, uzlaşmaz yapınız, sezgilere, tuhaf, kara haber tellalı hayallere olan inancınız değil miydi? Ah! Maximilian, ne kadar içten seviliyor olduğunuzu hissetmeniz lazımdı, ama kendinize dur duraksız eziyet etmeniz beni ölümcül bir yorgunlukla inletmedi mi?" Yaşlı bey elini şöyle bir sallayıp hanımefendinin sözünü kesti: "Ah, doğru söylüyorsunuz, hanımefendi, benim yalnız kalmam lazım, hiçbir insanın kalbi koynuma girmemeli, dostluk ve aşkın kadir olduğu her şey, bu taş kalbe tesir etmez." Hanımefendi, "Ne katı," diye ihtiyar beyin lafına girdi, "kendinize ve başkalarına karşı ne katı ve adaletsizsiniz, Maximilian! – Sizi kim muhtaçlara karşı en eli açık bir hayırsever olarak, adaletin, hakkaniyetin en amansız bir taraftarı olarak tanımaz ki, ama hangi kötü kader ruhunuza o bir kelimede, bir bakışta, hatta her tür iradeden bağımsız herhangi bir olayda bile kötülük ve bela sezen dehşet verici güvensizliği attı?" İhtiyar bey daha yumuşak bir ses ve gözlerinde yaşlarla, "Her şeyi," dedi, "bana yaklaşan her şeyi kocaman bir sevgiyle beslemiyor muyum? Fakat bu sevgi kalbime gıda olacak yerde onu paramparça ediyor." – "Ha!" diye sesini yükselterek devam etti, "âlemlerin bilinemez ruhu, beni ölümden kurtararak yüz defa öldüren bir vergiyle donatmaktan zevk aldı! – Gezgin Yahudi[1] misali, isyankâr haydutun alnındaki görün-

1. Hz. İsa çarmıha gerildiğinde onunla alay ettiği için ebediyen zamanda yolculuğa lanetlendiği rivayet edilen, MS XIII. yüzyılda ilk kez ortaya çıkan Yahudi figürü. (Ç.N.)

mez Kabil alametini görüyorum! – Dünyanın tesadüf dediğimiz hâkiminin sık sık oyun bulmacaları gibi yolumuza attığı gizli uyarıları fark ediyorum. Şirin bir bakire bize aydınlık ve berrak İsis gözleriyle bakıyor, ama sırrını çözemeyeni güçlü aslan pençeleriyle yakalıyor ve uçuruma yuvarlıyor." "Hâlâ," dedi yaşlı hanım, "hâlâ bu mahvedici rüyalar. Kardeşinizin birkaç yıl önce sevgiyle karşıladığınız, içinde sizin için o kadar sevgi ve teselli yeşeriyormuş gibi görünen oğlu, o güzel, terbiyeli oğlan hani nerede?" İhtiyar bey kaba bir sesle, "Onu," diye cevap verdi, "onu kovdum, kötülüğün kendisiydi, beni mahvetsin diye koynumda beslediğim yılandı." Hanımefendi şaşkına dönmüş, "Kötülüğün kendisi mi? – Altı yaşındaki bir oğlan mı?" – diye sordu. "Kardeşimin," diye devam etti ihtiyar bey, "hikâyesini biliyorsunuz, biliyorsunuz ki beni defalarca çocuk gibi kandırdı, göğsündeki tüm kardeş hissiyatını öldürerek, ona gösterdiğim her iyiliği bana karşı silah olarak kullandı. Şerefimin, toplumdaki varlığımın yitip gitmemesinin sebebi o, onun daimi gayreti değildi. Birkaç yıl önce, büyük bir sefaletin içinde yanıma gelip karışık yaşantısını değiştireceğini, sevgisinin tekrar uyandığını göstererek nasıl kandırdığını, ona nasıl gözüm gibi baktığımı, oysa kendisinin evimde ikâmetini istismar ederek bazı dokümanları – neyse yeter. Oğlundan hoşlanmıştım, ben de onu, rezil babası şerefimi iki paralık eden bir suç davasına adımı karıştıran dalavereleri keşfedilince kaçmak zorunda kaldığında, yanımda alıkoydum. Kaderin uyarıcı bir bakışı beni o kötülük timsalinden kurtardı." "Ve kaderin bu işareti mutlaka kötü rüyalarınızdan biriydi." Yaşlı hanım böyle konuştu, fakat ihtiyar bey devam etti: "Dinleyin, öyle hüküm verin Julie! – Kardeşimin şeytanlığının başıma gelen en sert darbe olduğunu biliyorsunuz – meğer ki – neyse bırakalım. Bu koruda kalbim için bir mezar hazırlatma fikrimi, yakalandığım

ruh hastalığına atfetmek zorunda olabilirim. Kâfi, oldu işte! – Korudaki ağaçlar kalp şeklinde dikilmişti, sonra kameriye inşa edilmişti, işçiler zeminin mermer kaplamasıyla uğraşıyorlardı. İşe bakmak için yanaşmıştım. Ne göreyim, biraz uzakta, ismi benim gibi Max olan oğlan kuduruk sıçramaları ve yüksek kahkahaları arasında bir şeyi sağa sola yuvarlıyor. Ruhumdan kötücül bir sezgi geçiyordu! – Oğlana doğru yürüdüm ve bunun kameriyeye yerleştirmek üzere hazırda bekletilen, uğraşa uğraşa çıkardığı ve şimdi de onunla oynadığı kalp şeklinde işlenmiş kırmızı taş olduğunu gördüğümde donup kaldım! – 'Evlat! Sen de baban gibi kalbimle oynuyorsun!' – Ağlayarak yanıma geldiğinde bunları söyleyip tiksinti içinde onu yanımdan kovdum. – Kâhyaya onu yollaması için gerekli emirleri verdim, oğlanı da bir daha görmedim!" İhtiyar bey nazikçe eğilerek, "Korkunç adam!" diyen yaşlı hanımın koluna girip, "kaderin cilveleri hanımların emsalsizliğine ayak uydurmuyor," sözleriyle onu, kameriyeden çıkararak korunun içinden bahçeye götürdü. – İhtiyar bey Saray Danışmanı Reutlinger, yaşlı hanımsa Danışma Meclisi Üyesi Foerd'ün eşiydi. –

Bahçe insanın görebileceği en acayip gösteriyi sunuyordu. İhtiyar beylerden büyük bir cemiyet, komşu şehirlerden danışma meclisi üyeleri, saray danışmanları vs. aileleri ile birlikte toplanmışlardı. Hepsi, delikanlılar ve kızlar bile tamamen 1760 yılı modasına göre büyük peruklar, kolalı kıyafetler, yüksek saç modelleri, kabarık etekler vs. giyinmişlerdi ki bu, bahçe düzenlemeleri de tam bu kostümlere uyduğundan inanılmaz bir etki bırakıyordu. Herkes kendini, sihirli değnek değmişçesine, çoktan mazide kalmış bir zamana geri dönmüş gibi hissediyordu. Bu maskeli balonun temelinde Reutlinger'in harika bir fikri yatıyordu. Her üç yılda bir Meryem'in Doğumu Yortusu'nda malikânesinde, şehirden gelmek isteyen her-

kesi davet ettiği "Eski Zamanlar Şenliği" kutlanırdı; fakat misafirlerin 1760 yılı kostümü giymeleri değişmez şarttı. Bu tür kıyafetleri tedarik etmeleri güç olabilecek gençlere Saray Danışmanı kendi zengin gardırobundan yardım ederdi. – Görünen oydu ki, Saray Danışmanı belli bir zaman (şenlik iki-üç gün kadar sürüyordu) eski gençlik devirlerinin hatıralarıyla sefa sürmek istiyordu.

Bir yan caddede Ernst ile Willibald karşılaştılar. İkisi de bir müddet birbirlerine susarak bakıp sonra kahkahayı patlattılar. "Bana," diye seslendi Willibald, "aşk labirentinde tökezleyen kavalye gibi geliyorsun." – "Bana da öyle geliyor ki," diye cevap verdi Ernst, "seni galiba *Die Asiatische Banise*'de[1] gördüm." – "Ama gerçekten," diye devam etti Willibald, "yaşlı Saray Danışmanı'nın fikri o kadar da fena değil. Kendini esrara bürümek istiyor, şimdi artık her dem taze hayat enerjisi ve ruhundaki harika zindelikle neşeli ve kuvvetli bir ihtiyar olarak bazı vaktinden önce körelmiş delikanlıları heyecan ve hayalleri güçlü yaradılışıyla geride bırakacak olsa da, gerçekten yaşadığı bir zamanı canlandırmak istiyor. Kimsenin söz ve tavırlarıyla çizginin dışına çıkmamasını sağlaması gerekmiyor, zira bu olmasın diye herkes bunu imkânsız kılacak kıyafetler giyiyor. Genç hanımların kabarık etekleri içinde nasıl bakir yürüdüklerine, yelpazeyi nasıl da kullandıklarına bir bak – *titus*'umun[2] tepesine konduruduğum peruğun altında beni bile kadim zamanların kibarlığının ruhu sarıyor, hele danışma meclisi üyesi Foerd'ün en küçük kızı şirin Julia'yı görünce, mütevazı bir şekilde ona yaklaşıp kendimi şöyle ifade etmekten beni alıkoyan nedir bilmiyorum: 'Güzeller güzeli Julia!

1. (Alm.) "Asyalı Banise". Heinrich Anshelm von Zigler ile Kliphausen'in romanı. (Ç.N.)

2. (Lat.) XVIII. yüzyıl sonunda moda olan kısa kesimli saç modeli. (Ç.N.)

Ne vakit muhabbetin sayesinde kaç zamandır arzuladığım huzura kavuşacağım! Bu güzellik mabedinde taştan bir ilahın oturması imkânsızdır. Yağmur mermeri deler ve mücevher basit kanla yumuşar; ama senin kalbin örs misali her vuruşla sertleşiyor; kalbim ne kadar çarparsa, o kadar hissizleşiyorsun. Bırak bakışlarının hedefi olayım, kalbim nasıl coşuyor ve ruhum nasıl edandan fışkıran ferahlamayı aranıyor, gör. Ah! – susarak içimi mi dağlayacaksın, duyarsız ruh? Cansız kayalar bile sorana yankıyla cevap veriyor da sen bu teselli bulmaz adamı cevaba layık görmüyor musun? – Ah güzeller güzeli,'" – Ernst tüm bunları harika bir tavırla söyleyen arkadaşının, "Rica ederim," diyerek sözünü kesti, "rica ederim, dur, yine kaçık hallerine büründün ve başta bize dostça yaklaşan Julie'nin aniden ürkerek geri döndüğünü fark etmedin. Seni anlamadan o da, böyle durumlarda herkese olacağı gibi, onunla insafsızca alay ettiğini sanıyordur, sen de böylece doğuştan alaycı iblis namını korurken buraya yeni gelen beni bahtsızlığa götürüyorsun; zira daha şimdiden herkes anlamlı anlamlı bakarak tuhaf bir gülümsemeyle diyor ki, bu Willibald'ın arkadaşı." "Boş ver," dedi Willibald, "çoğu insanın, bilhassa on altı-on yedi yaşlarındaki ümitsiz kızların beni görünce kaçtıklarını biliyorum, ama ben her yolun hangi hedefe çıktığının farkındayım ve biliyorum ki, orada bana rastlayacak veya daha ziyade beni kendi evime yerleşmiş halde bularak güler yüzlü bir tavırla bana ellerini uzatacaklar." "Kastettiğin," dedi Ernst, "dünyevi olanın baskısından kurtulduğunda gelen ebedi hayattaki gibi bir uzlaşma." "Ah çok rica ederim," diye Willibald onun sözünü kesti, "akıllı olalım da hakkında çoktan konuştuğumuz şeyleri, hem de böyle uygunsuz vakitte tekrar karıştırmayalım. Bu tür sohbetlere tam bu vakitlerde şu yüzden uygunsuz diyorum, zira kendimizi, Reutlinger'in keyfinin bizi adeta çerçe-

velediği tüm bu harikalıkların tuhaf etkisine bırakmaktan daha iyi bir şey yapamayız. Devasa beyaz çiçeklerini rüzgârın sağa sola salladığı şu ağacı görüyor musun acaba? – *Cactus grandiflorus*[1] olamaz bu, çünkü o gece yarıları açar ve buraya kadar gelmesi gereken kokuyu da duymuyorum – Saray Danışmanı'nın Tusculum'una[2] yine nasıl mucizevi bir ağaç ektiğini Tanrı bilir." – Arkadaşlar mucizevi ağaca doğru gidip çiçekleri, üzerlerine asılı saç tutamları ve zülüflerle, nükteli güney rüzgârının tuhaf bir oyuncağı olarak aşağı yukarı sallanan beyaz pudralı peruklardan başka bir şey olmayan, gür, koyu renkli, eski bir çalılığa rastladıklarında az hayret etmediler. Kahkahalar çalılığın arkasında gizlenen şeyi haber veriyordu. Keyifli, neşe dolu yaşlılar topluluğu rengârenk fundalıklarla çevrili geniş bir çayırlıkta toplanmıştı. Ceketler çıkarılmış, külfetli peruklar mürver ağacığına asılmış, balonları patlatıyorlardı. Fakat kimse, balonunu inanılmaz bir yüksekliğe kadar, hem de her seferinde rakibini hakkıyla yere düşürecek kadar maharetle aşıran Saray Danışmanı Reutlinger'i geçemiyordu. O an küçük ıslıklar ve boğuk davullardan oluşan iğrenç bir müzik duyuldu. Adamlar hemen oyunlarını kesip ceketlerine ve peruklarına uzandılar. "Bu da neyin nesi?" dedi Ernst. "Bahse girerim," diye cevap verdi Willibald, "Osmanlı elçisi geliyordur." Ernst hayretler içinde, "Türk elçisi mi?" diye sordu. "G.de ikamet eden," diye devam etti Willibald, "ve onun var olan en inanılmaz mucizelerden biri olduğunu anlayamayacak kadar az gördüğün Baron von Exter'e

1. (Lat.) *Selenicereus grandiflorus*. Kaktüsgillerden bir bitki. Bahçıvanların "Gece Kraliçesi" de dediği iri, beyaz, dışı turuncu yapraklı, güzel kokulu bir süs bitkisi, sadece geceleri birkaç saatliğine açar. (Ç.N.)

2. İtalya'da tarihsel Latium bölgesinde eski bir kent. Varlıklı Romalıların en gözde sayfiye merkezlerinden biriydi. (Y.N.)

ben böyle diyorum. Vaktiyle sarayımızın Konstantinopolis'teki elçisiydi ve hâlâ, galiba hayatının en zevkli zamanları olan o günlerin havasında güneşleniyor. Pera'da kaldığı konağı tasviri, *Binbir Gece Masalları*'nın mücevherden perili konaklarını, yaşam tarzıysa bilinmeyen tabiat güçleri üzerindeki hâkimiyetiyle övünerek benzemek istediği hikmetli Hz. Süleyman'ı hatırlatır. Hakikaten bu Baron Exter'in yalancı farfarasına, şarlatanlığına rağmen en azından, dışarıdan biraz maskara görünüşüyle tuhaf şekilde göze çarpmasında, beni sık sık gerçekten de büyüleyen mistik bir tarafı var. Bu, yani gerçekten gizli ilimlerle esrarlı şekilde uğraşması, bu kişiye kanı ve canıyla bağlı olan Reutlinger'le yakın ilişkisinin sebebi – İkisi de tuhaf hayalci kimseler, ama ikisi de kendi halinde, bir de sıkı Mesmercidir[1] bunlar." – Böylece sohbet ederek iki arkadaş bahçenin, az önce Türk elçisinin içeri girdiği büyük, parmaklıklı kapısına kadar varmışlardı. Güzel Türk tarzı kürk ve renkli şalla sarılmış yüksek sarığıyla küçük, tıknaz bir adam. Ama alışkanlıktan, sıkı sıkıya oturan küçük zülüflü örgülü peruğundan, ihtiyaçtan dolayı da keçeden yapılma gut çizmelerinden ayrılamamasıyla Türk kostümü ağır yara alıyordu. İğrenç müzikal gürültüyü yapan ve maskelerine rağmen Willibald'ın Exter'in aşçısıyla diğer hizmetçilerini seçebildiği refakatçileri, zenci olsunlar diye islenmişlerdi ve Sanbenitolardan[2] çok da farklı olmayan, yeterince gülünç görünen sivri, resimli kâğıt şapkalar takıyorlardı. Kıyafetine göre Yedi Yıl Savaşları'ndaki herhangi bir muharebeden çık-

1. Avusturyalı hekim Franz Anton Mesmer'in adından; Mesmer, beden manyetizmasını hipnotizma yoluyla, sonraları Mesmercilik adını alacak bir tedavi yöntemine dönüştürme çabalarıyla tanınır. (Y.N.)

2. İspanya'da engizisyon mahkumlarının giydiği gömlek. Hoffmann burada coroza isimli türlü şeytan suretleri çizili şapkalarını kastediyor. (Ç.N.)

mış gibi görünen yaşlı bir subay, Türk elçisinin koluna girmişti. Bu, Saray Danışmanı'nın hatrına subaylarıyla beraber eski kostümler giymiş olan G.nin kumandanı General Rixendorf'tu. Saray Danışmanı, derhal sarığını çıkarıp alnındaki teri Doğu Hindistan'dan bir mendille kuruladıktan sonra tekrar peruğunun üstüne geçiren Baron Exter'e sarılarak, "Selam melik!" dedi. O an bir kiraz ağacının dallarında, Ernst'in orada oturanın ne olduğunun sırrını çözemeden uzun zamandır gözlediği altın parlaklığındaki leke kımıldadı. Bu yalnızca yaldızlı kumaştan üniforması, aynı şekilde pantolonu ve mavi gül buketleri serpiştirilmiş lame yeleği içinde, kiraz ağacının yaprakları arasından gittikçe belli olan ve yaşına göre yeterince hızla, oraya yaslı merdivene zıplayıp gayet zarif, biraz ciyak ciyak bir sesle, "*Ah! che vedo – o dio che sento!*"[1] diye şarkı söyleyerek veya daha ziyade vızıldayarak Türk elçisinin kollarına koşan Ticaret Müşaviri Harscher'di. Ticaret Müşaviri gençliğini İtalya'da geçirmişti, büyük bir müzisyendi ve hâlâ uzun zamandır çalıştığı falsetoyla Farinelli[2] gibi şarkı söylemek istiyordu. "Harscher'in," dedi Willibald, "ceplerini, tatlı tatlı bir *madrigal*[3] söyleyerek hanımlara sunmak istediği kirazlarla doldurduğunu biliyorum. Ama II. Friedrich gibi enfiyesini kutuya koymadan cebinde taşıdığından, kibarlığı sadece tiksintiyle reddedilip çatık suratlarla karşılaşacak." – Türk elçisiyle Yedi Yıl Savaşları'nın kahramanı her tarafta sevinç ve coşkuyla karşılanmıştı. Sonuncusu Julchen Foerd tarafından çocuksu bir tevazuyla selamlanmıştı, Foerd ihtiyar adamın önünde yerlere kadar eğilip elini öpmek istemişti, tam o sıra Türk elçisi araya da-

1. (İt.) Aman, neler görüyorum – aman Tanrım, neler duyuyorum! (Ç.N.)
2. XVIII. yüzyılın meşhur kastrato (hadım edilmiş) sopranosu. (Ç.N.)
3. İtalyan menşeli sanat şarkısı. (Ç.N.)

lıp, "Delilik, saçma sapan işler!" diye seslendi, Julchen'i hararetle kucaklayıp o esnada acısından sadece biraz miyavlayıp sonra da koluna girdiği Julie'yle kaçan Ticari Müşavir Harscher'in sertçe ayağına bastı. – Elleriyle çok gayretlice uğraştığı, sarığı sağa sola çekiştirdiği vs. görülüyordu. "İhtiyarın kızla niyeti nedir?" dedi Ernst. "Gerçekten de," diye cevap verdi Willibald, "önemliye benziyor, çünkü, şayet Exter kızın vaftiz babasıysa ve ona yanıksa, cemiyetten öylece kızla birlikte kaçmazdı herhalde." – O an Türk elçisi durdu, sağ kolunu iyice uzatıp tüm bahçede yankılanacak kadar güçlü bir sesle bağırdı: "*Apporte*!"[1] – Willibald kahkahayı kopardı. Sonra, "Sahiden," dedi, "Exter Julie'ye bininci defa ayıbalığı[2] hikâyesini anlatıyor." Ernst bu tuhaf hikâyeyi mutlaka duymak istedi. "Öyleyse duy," dedi Willibald, "Exter'in konağı Boğaz'ın hemen dibindeymiş, öyle ki en nadide Carrara mermerlerinden basamaklarla denize iniliyormuş. Exter bir gün, daldığı derin düşüncelerden içe işleyen tiz bir çığlıkla irkilmeden önce, balkonda duruyormuş. Aşağı bakıyor ki ne görsün, devasa bir ayıbalığı denizden çıkmış ve mermer basamaklarda oturan bir Türk kadının oğlunu kucağından kapıp denizin dalgalarına dalıyor. Exter aşağı koşuyor, kadın çaresizce ağlayıp sızlayarak ayaklarına kapanıyor, Exter çok düşünmüyor, denizin hemen yanındaki son basamağa iniyor, kolunu uzatıp kuvvetli bir sesle bağırıyor: '*Apporte*!' – Ayıbalığı hemencecik denizin derinliklerinden çıkıyor, koca ağzında incelik ve maharetle, kılına zarar gelmemiş oğlanı büyücüye teslim edip her tür teşekküre sırt çevirerek uzaklarda tekrar denize dalıyor." – "Esaslıymış – esaslıymış," dedi

1. (Fr.) Köpeklere, "Buraya getir!" anlamındaki emir. (Ç.N.)

2. Ayıbalığı kelimesinin Almanca karşılığı *Seehund*'dur ve içinde köpek (*hund*) kelimesi geçer. (Ç.N.)

Ernst. "Görüyor musun," diye devam etti Willibald, "Exter'in şu an parmağından küçük bir yüzüğü çıkarıp Julie'ye gösterdiğini görüyor musun acaba? – Hiçbir erdem karşılıksız kalmaz! – Exter, Türk kadının oğlunu kurtarmaktan başka, kocasının günlük ekmeğini zar zor kazanan fakir bir hamal olduğunu işitince, ona –şüphesiz olsa olsa yirmi-otuz bin *taler*'lik bir sadakadır– birkaç mücevher ve altın hediye etmiş; bunun üzerine kadın parmağından küçük bir safir çıkarıp bunun ancak Exter'in yaptığı şeyle kazanılabilecek kıymetli, aileden kalma bir miras olduğunu ileri sürerek zorla Exter'e vermiş. Exter pek kıymetli görünmeyen yüzüğü almış ve sonraları yüzüğün halkasındaki zor görünen Arapça bir ibareden, parmağında taşıdığı şeyin, artık ara sıra Muhammed'in güvercinlerini dadandırıp onlarla sohbet ettiği, yüce Ali'nin mühür yüzüğü olduğunu öğrenince az şaşırmamış." Ernst gülerek, "Bunlar çok şaşırtıcı şeyler," dedi, "fakat gel bakalım, ortasında Kartezyen şeytanı gibi ufak bir şeyin aşağı yukarı sallanıp şakıdığı şu kapalı dairede neler oluyor," – İki arkadaş yuvarlak bir çimenliğe geçti, etrafta yaşlısı genci, hanımlar ve beyler oturuyordu, ortada rengârenk giydirilmiş, en fazla yüz elli santim uzunluğunda süslü püslü bir kız biraz fazlaca büyük elma gibi kafasıyla sıçrayıp duruyor ve parmak şaklatıp ufacık, ince bir sesle şarkı söylüyordu: "*Amenez vos troupeaux bergères*!"[1] – "Bu çok saf ve zarif davranan bücür maskaranın," dedi Willibald, "Julie'nin ablası olduğuna inanır mıydın acaba? Onun maalesef, tüm direnmesine karşın ebediyen çocuklukla lanetlenip şekli ve tüm varlığıyla, yaşına rağmen bu çocuksu saflığıyla cilvelenerek kendine ve diğerlerine tatlı bir yük olmak zorunda kaldı-

1. (Fr.) "Sürülerinizi getirin, çoban kızlar!" (Ç.N.)

ğı, tabiatın cidden acı bir ironiyle esrara bürüdüğü o kadınlara dahil olduğunu ve böyle şeylerde alışageldik olan alayın da eksik olmadığını fark ediyorsun." – İki arkadaşa da, Fransızca saçmalığıyla bu bücür cidden çok nahoş geliyordu, bu yüzden geldikleri gibi sessizce gittiler ve kendilerini, güneş çoktan battığından bugün verilmeye niyetlenen müzik ziyafetinin hazırlandığı salona götüren Türk elçisine katılmayı tercih ettiler. Oesterlein işi kuyruklu piyano açılmış ve her sanatçının sehpası yerine konmuştu. Topluluk yavaş yavaş toplandı, eski lüks porselenlerle serinletici içecekler dağıtıldı; sonra Reutlinger bir keman kapıp beceri ve kuvvetle, kendisine General Rixendorf'un kuyrukluda eşlik ettiği Corelli'den bir sone icra etti, sonra da yaldızlı kıyafet giyinmiş Harscher, theorbe'de[1] rüştünü ispat etti. Bunun üzerine Danışma Meclisi Üyesi Foerd'ün eşi, tuhaf bir ifadeyle Anfossi'den İtalyanca bir sahneye başladı. Sesi yaşlı, titrek ve ahenksizdi, fakat bunların hepsi şarkı söyleyişindeki ustalığıyla önemini yitirdi. Reutlinger'in nurlu bakışında çoktan geçmiş gençliğinin tutkunluğu parıldıyordu. *Adagio* bitmişti, aniden salonun kapısı şiddetle açılıp şirin görünüşlü genç ve iyi giyimli biri kan ter içinde, nefessiz içeri girip Rixendorf'un ayaklarına kapandığında, Rixendorf *allegro*'ya başlamıştı. "Ah general bey! – Beni kurtardınız – Tek başınıza – Her şey düzeldi – Her şey! Aman Tanrım, size nasıl teşekkür etsem ki." Genç kendinden geçmiş gibi böylece bağırdı, general mahcup görünüyordu, genci yumuşakça kaldırıp sakinleştirici sözlerle bahçeye çıkardı. Konuklar bu olaydan şaşkına dönmüştü, herkes delikanlının Danışma Meclisi Üyesi Foerd'ün kâtibi olduğunu fark etmişti ve ona meraklı gözlerle bakıyorlar-

1. XVI. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar kullanılan bir müzik aleti. (Ç.N.)

dı. Fakat o enfiyesinden arka arkaya çekiyor ve karısıyla Fransızca konuşuyordu, ta ki Türk elçisi daha da bastırıp nihayet o da şunları açıklayana kadar: "Pek kıymetli misafirler, benim Max'ı hangi kötü ruhun öyle aniden abartılı teşekkürlerle içeri sürüklediğini nasıl açıklarım, kesinlikle bilmiyorum, fakat birazdan bununla müşerref olacağım" – Böylece kapıdan çıkıverdi, Willibald da hemen peşinden gitti. Foerd ailesinin üç yapraklı yoncası, yani üç kızkardeş Nannette, Clementine ve Julie kendilerini farklı şekillerde ifade ettiler. Nannette yelpazesini aşağı yukarı sallıyor, düşüncesizlikten bahsediyor ve nihayet yeniden şarkı söylemek istiyordu: *Amenez vos troupeaux*, fakat buna kimse dikkat etmiyordu. Julie bir köşeye çekilmiş ve topluluğa sırtını dönmüştü, sanki sadece kızarıp yanan suratını değil, fark edildiği üzere gözlerini ıslatan birkaç damla yaşı da saklamak istiyordu. "Sevinç ve ıstırap zavallıcağın göğsünü aynı acıyla yaralıyor, ama inciten dikenin peşinden akan kan damlası solan gülü daha bir kırmızıya boyamaz mı?" Jean Paul'leşen Clementine böyle heyecan verici ifadelerle, kızın kendisini tehlikeli şekilde sarmaladığı ve içlerinde biraz fazlaca sivri dikenler sezinlediği gül bahçelerinden kendini seve seve çözüp kurtaracağı hoş, sarışın bir gencin eline, göz ucuyla bakarak konuştu. Genç ise biraz yavan gülümseyip sadece, "Evet, azizim!" dedi. – Bu esnada Clementine'nin duygusal vecizesi üzerine, boşaltmaktan memnuniyet duyacağı, biraz yan tarafta duran bir kadeh şaraba kaydı gözleri. Fakat yapamıyordu, zira Clementine sol elini sıkıca tutuyordu, kendisi ise sağ eliyle az önce bir parça pastanın mülkiyetini ele geçirmişti. O an Willibald salonun kapısından içeri girdi, herkes nasıl, ne, neden ve nereden? diye binlerce soruyla üzerine çullanmıştı. Hiçbir şey bilmediğini söylüyordu, ama her zamankinden daha açıkgöz bir surat takındı. Bahçede Da-

nışma Meclisi Üyesi Foerd ile General Rixendorf ve kâtip Max'a eşlik edip hararetle onlarla konuştuğunu bariz fark ettikleri için onu rahat bırakmıyorlardı. "Sahiden de," diye başladı nihayet, "sahiden de tüm olan biten arasındaki en önemli şeyi vaktinden önce yumurtlayacaksam, en başta size, pek saygıdeğer hanımlar ve beyler, birkaç soru yöneltmeme müsaade edilmesi lazım." – Buna seve seve izin verdiler. Willibald coşkuyla, "Hepiniz," diye devam etti, "hepiniz Danışma Meclisi Üyesi Herr Foerd'ün Max isimli kâtibini tahsilli, tabiatı icabı oldukça donanımlı bir delikanlı olarak tanımaz mısınız?" Hanımlar korosu, "Evet, evet, evet!" diye bağırdı. "Max'ın," diye sormaya devam etti Willibald, "çalışkanlığı, bilim eğitimi, işindeki becerikliliği hepinizin malumu değil midir?" Erkekler korosu, "Evet, evet!" dedi ve Willibald, Max'ın espri ve şakalarla dolu uyanık bir zekâ, keza amatör olarak resimde harikalar yaratan Rixendorf'un, kendisine bile ders verdirmeye tenezzül edeceği kadar maharetli bir çizimci olarak tanınıp tanınmadığını sorduğunda, hanımlarla beylerin birleştiği koro tekrar "Evet, evet, evet!" diye bağırdı. Willibald şimdi de, "Kısa bir zaman önce," diye anlatmaya başladı, "şerefli terzi loncasından genç bir usta, düğününü kutladı. Tam şenlik havası vardı, baslar çalıyor, sokaklarda bangır bangır trampet sesleri yankılanıyordu. Danışma Meclisi Üyesi beyefendinin uşağı Johann büyük bir kederle, aydınlık pencerelere doğru baktı, dans edenler arasında, düğünde olduğunu bildiği Jettchen'in adımlarını işittiğini sandığında kalbi yerinden fırlayacaktı. Fakat Jettchen gerçekten de pencereden dışarı bakınca Johann eve koştu, en iyi kıyafetini giyindi ve gözüpek şekilde düğün salonuna çıktı. Onun gerçekten de içeri girmesine izin verdiler, tabii ki dansta her terzinin önceliği olması kaydıyla, ki böylelikle o da şüphesiz, çirkinliği veya başka erdemsizlikleri yü-

zünden kimsenin dans etmek istemediği kızlara muhtaç kaldı. Jettchen her dansı kabul ediyordu, fakat sevgilisini görür görmez tüm sözlerini unuttu, yüreklenen Johann, Jettchen'i elinden almak isteyen sıska terziyi yere itti, adam tepetaklak düştü. Bu herkesin ayaklanması için işaret oldu. Johann, çevresindekilerin kaburgalarına vurarak ve onlara tokat atarak kendini aslanlar gibi savundu, fakat hasımlarının kalabalığına mağlup oldu ve terziler tarafından rezil bir şekilde merdivenlerden aşağı fırlatıldı. Öfke ve çaresizlik içinde pencereleri kırmak istedi, sövüp saydı, o sıra evine giden Max yoldan geçiyordu ve talihsiz Johann'ı üzerine çöreklenmelerine ramak kalan gece bekçilerinin elinden kurtardı. Johann bahtsızlığına yanıyor ve esaslı bir intikamdan geri durmayacağını söylüyordu, bununla birlikte daha akıllı olan Max, kendisinin bununla ilgileneceği ve uğradığı haksızlığın intikamını kesinlikle memnun kalacağı şekilde alacağına söz vermek zorunda kalsa da, onu sakinleştirmeyi başardı." – Willibald aniden duruverdi. – "Sonra? – Sonra? Devamında ne oldu? – Terzi düğünü – sevgililer – dayak – neye bağlanacak tüm bunlar?" – Her taraftan böyle bağırışlar geliyordu. Wilibald, "Müsaadenizle," diye devam etti, "müsaadenizle, pek kıymetli misafirler! Weber'in ifadesiyle konuşacak olursak, Johann ile Jettchen'in bu komedyasında asla hoşa gitmeyecek şeylerin vuku bulduğunu[1] belirteyim. – Hatta kibarlığa aykırı şeyler bile çıkabilir." Yaşlı hanımefendi von Krain, omzuna vurarak, "Siz işinizi bilirsiniz, sevgili Herr Willibald," dedi, "Şahsen benim biraz kabalığa tahammülüm vardır." – "Kâtip Max," diye devam etti Willibald, "diğer gün oturup bü-

1. Shakespeare'in *Bir Yaz Gecesi Rüyası* isimli dramında geçen, "Pyramus ile Thisbe'nin bu komedyasında, hiç hoşa gitmeyecek şeyler vuku bulur," ifadesine gönderme. (Ç.N.)

yük, güzel bir yaprak tirşe, kurşunkalem ve mürekkep aldı, mükemmel gerçeklikte büyük, harika bir keçi çizdi. Bu muhteşem hayvanın fizyonomisi, her fizyonoma tetkik için yeterli malzeme sağlardı. Cin gibi gözlerinin bakışında, her ne kadar ağzı ve sakalının çevresinde bazı titrek kasılmalar gözlense de, aşırı taşkın bir şeyler vardı. Çizimin tamamı tarifsiz bir iç azabını gösteriyordu. Gerçekten de bu iyi keçi, ıstıraplı da olsa çok tabii bir şekilde acayip öbekler halinde mesleklerini ispatlayan küçücük, çok sevimli, makas ve ütüyle silahlanmış terzicikleri dünyaya yollamakla meşguldü. Resmin altında maalesef unuttuğum bir şiir vardı, fakat yanılmıyorsam ilk mısra şöyleydi: 'Aman ne yedi – keçi.' Diğer taraftan bu inanılmaz keçinin" – "Yeter – yeter," diye bağırdı hanımlar, "yetti bu çirkin hayvan – Max'ı, Max'ı duymak isteriz." – Willibald, "Bahsettiğiniz Max," diye tekrar sözü aldı, "bahsettiğiniz Max çok iyi çizilmiş bu mükemmel başarılı tabloyu, bunu miskin halkın bütün bir gün boyunca resmin başından ayrılamayacağı kadar maharetli bir şekilde terzi loncasına yapıştırmayı beceren, incinmiş Johann'a verdi. Sokak çocukları sevinçle şapkalarını sallayıp ortaya çıkan her terzinin ardından dans ediyorlar, şarkı söylüyorlar ve yüksek sesle viyaklıyorlardı: 'Aman ne yedi keçi.' – Şerefli terzi loncası malumat toplarken ressamlar, 'Danışma Meclisi Üyesi'nin Max'ından başka kimse çizmemiştir bu resmi,' dediler, yazı üstatları, 'Danışma Meclisi Üyesi'nin Max'ından başka kimse yazmamıştır bu sözleri' dediler. Max dava edildi ve inkâr edemediği için sert bir hapis cezasına çarptırıldı. Böyle olunca çaresizlik içinde hamisi General Rixendorf'a koştu; bütün avukatlara daha önce gitmişti. Onlar alınlarını buruşturup kafalarını salladılar ve dürüst Max'ın hiç hoşuna gitmeyen bir ısrarla, inkâr teklifini salık verdiler. General bunun tersini söyledi, 'Aptal bir şaka yapmışsın,

sevgili oğlum, avukatlar seni kurtaramayacaklar, ama ben kurtaracağım, sırf görmüş bulunduğum resminde doğru çizgiler ve anlaşılır bir düzen olduğu için. Ana karakter olarak keçinin nasıl ifade ve duruşu varsa, yerde yatan terziler de gözü bulandırmayan zenginlikte iyi bir piramit öbeği oluşturuyorlar. Yine ezilmenin ıstırabıyla öne çıkmaya çalışan terziyi alt öbeğin ana karakteri olarak akıllıca işlemişsin, yüzünde Laokoon'un[1] acısı var! Keza düşen terzilerin asılı kalmak yerine, gökten olmasa da, gerçekten düşmeleri övülecek bir şey; bazı çok cüretkâr kısaltmalar ütülerle pek hoş maskelenmiş, hareketli hayal gücüyle yeni doğum umudunu da ima etmişsin.'" – Hanımlar sabırsızca mırıldanmaya başladı, yaldızlı kıyafet giyinmiş adam, "Ya Max'ın davası, muhterem?" diye geveledi. – "'Bununla birlikte alınma ama,' dedi General," (Willibald böylece devam etti), "'resmin fikri senin değil, çok eski bir şey bu; fakat tam da bu seni kurtarıyor.' Bunları söyleyen General eski yazı dolabını karıştırdı, üzerinde Max'ın fikrinin temiz, hem de adeta Max'ın tarzıyla icra edilmiş bulunduğu bir tütün kesesi çıkardı, bunu kullansın diye gözdesine verdi, artık her şey düzelmişti." Her kafadan, "Nasıl olur, nasıl olur?" diye sesler çıkıyor, fakat toplulukta bulunan hukukçular gülüyordu, bu arada içeri giren Danışma Meclisi Üyesi'yse gülümseyerek, "*Animum injuriandi*'yi, hakaret kastını inkâr edip beraat etti," dedi. Willibald, "Bu da," diye lafa girdi, "Max'ın şöyle demesi gibi bir şeydi: 'resmin benim elimden çıktığını inkâr edemem; kâğıdı, bu tütün kesesiyle, çizim sanatındaki hocam General Rixendorf'a teslim ettiğim orijinaline göre kasıtsız ve çok hürmet duyduğum terzi loncasını incitmek istemeden kopyala-

1. Yunan mitolojisinde Tanrı Apollon'un rahibi ve kâhini. Laokoon çocuklarıyla birlikte yılanlar tarafından boğularak öldürülmüştür. (Ç.N.)

dım. Bazı varyasyonlarını yaratıcı fantezime borçluyum. Resim elimden çıktı, onu ne kimseye gösterdim, ne de bir yere yapıştırdım. Hakaretin söz konusu olabileceği bir durum varsa ispatını bekliyorum.' – Şerefli terzi loncası bu ispatı getiremedi ve Max bugün beraat etti. Teşekkürü, taşkın sevinci bu yüzden." – Max'ın teşekkürünü ifadedeki bu yarı çıldırmış hal ve tavrının anlatılan durumlarla tam ikna edici olmadığı kanaati hâkimdi, sadece Danışma Meclisi Üyesi Foerd'ün eşi heyecanlı bir sesle, "Delikanlının çok alıngan bir mizacı ve herkestekinden daha narin bir şeref duygusu var. Bedeni cezaya katlanmak onu sefilleştirir, ebediyen G.den uzaklaştırırdı," dedi. "Belki," diye Willibald'ın aklına bir şey geldi, "bunun arka planında çok daha özel bir şey vardır." İçeri girip Danışma Meclisi Üyesi'nin eşinin sözlerini işiten Rixendorf, "Sahiden öyle, sevgili Willibald," dedi, "sahiden öyle ve Tanrı nasip ederse yakında her şey apaçık ortaya çıkacak." – Clementine tüm bu hikâyeyi çok inceliksiz buldu, Nannette hiçbir şey düşünmüyordu, Julie ise çok neşelenmişti. Reutlinger, topluluğu dansa yüreklendirdi. Derhal dört theorbe çalgıcısı, kornetlerin, kemanlar ve basların da desteğiyle coşkulu bir *sarabonde*[1] çaldı. Yaşlılar dans ediyor, gençler seyrediyordu. Yaldızlı kıyafet giyinmiş adam zarif ve cüretkâr sıçramalarla öne çıkıyordu. Akşamla birlikte ertesi sabah da gayet neşeli geçti. Dünkü gibi bugün de şenlik gününü konser ve balo kapatacaktı. General Rixendorf piyanoya geçmişti bile, yaldızlı kıyafet giymiş adamın kucağında theorbe vardı, Danışma Meclisi Üyesi Foerd'ün eşi şarkı söyleyecekti. Sadece Saray Danışmanı Reutlinger'in geri dönmesi bekleniyordu. O an bahçeden korkuyla dolu bağı-

1. İspanyol menşeli yavaş, ciddi dans. (Ç.N.)

rışlar duyulup uşakların dışarı koştuğu görüldü. Az sonra hayalet gibi solgun ve şekil değiştirmiş suratıyla Saray Danışmanı'nı içeri taşıdılar, bahçıvan onu kalpli kameriyenin yakınlarında baygın, yerde yatarken bulmuştu. – Rixendorf bir dehşet çığlığıyla piyanodan kalktı. İspirtolu ilaçlar getirildi, kanepede yatan Saray Danışmanı'nın alnını kolonyayla ovalamaya başladılar, Türk elçisiyse durmadan, "Açılın, açılın, sizi cahil beceriksiz insanlar! – Turp gibi canım Saray Danışmanı'nı sefil ve bitap düşürüyorsunuz!" diye bağırarak herkesi geri itti. – Sonra başının üstünden sarığını, peşinden de kürkünü bahçeye serdi. Şimdi de avucunun içiyle Saray Danışmanı'nın etrafında, gittikçe daralarak neredeyse şakaklarıyla göğüs boşluğuna değecek tuhaf daireler çiziyordu. Sonra Saray Danışmanı'nı üfledi, adam hemen gözlerini açıp solgun bir sesle dedi ki: "Exter! Beni uyandırmakla iyi etmedin! – Karanlık güç bana ecelimin yaklaştığını haber etti, belki de bu derin baygınlıktan ölüm uykusuna geçebilecektim." – "Laf, hayal," diye bağırdı Exter, "vaktin daha gelmedi. Etrafına bakıver, kardeşim, neredesin, yakışık alacağı gibi neşeli ol." – Saray Danışmanı tüm topluluğun içinde salonda bulunduğunu fark etti. Dinç bir şekilde kanepeden kalktı, salonun ortasına geçip iç açıcı bir gülümsemeyle dedi ki: "Size kötü bir gösteri sundum, muhteremler! Fakat bu beceriksiz insanların beni bula bula bu salona taşımalarının sebebi ben değilim. Bu rahatsız edici arayı çabucak atlayalım, dans edelim!" – Hemen müzik başladı, fakat ilk menüette herkes coşkuyla dönüp dururken Saray Danışmanı, Exter ve Rixendorf'la salondan kayboldu. Uzak bir odaya vardıklarında Reutlinger bitkin, kendini bir koltuğa attı, ellerini yüzüne kapayıp ıstıraptan kısık bir sesle dedi ki: "Ah, dostlarım! Dostlarım!" Exter ile Rixendorf haklı olarak, Saray Danışmanı'na dehşet verici bir hal olduğunu ve şimdi bunu

açıklığa kavuşturacağını tahmin ettiler. "Açıkça söyle şunu," dedi Rixendorf, "açıkça söyle şunu, bahçede başına, ne şekilde Tanrı bilir, kötü bir şey geldi." "Ama," diye Exter söze karıştı, "Saray Danışmanı'nın başına bugün, daha doğrusu yıldızlara göre durumunun her zamankinden daha berrak ve şahane olarak şekillendiği bu günlerde kötü bir şey nasıl gelir, aklım almıyor." Saray Danışmanı boğuk bir sesle, "Bilakis, bilakis!" diye söze başladı, "Exter! yakında işimiz bitecek, gözüpek hayalcinin karanlık kapılara vurması cezasız kalmaz. Sana yine söylüyorum, esrarengiz güç bana perdenin arkasına baktırdı – yakın ve belki çirkin de olan ölümüm bana haber verildi." "Öyleyse tam olarak ne olduğunu anlat," diye Rixendorf sabırsızca lafa atladı, "bahse girerim ki her şey acayip bir hayalden ibarettir, ikiniz de ömrünüzü bu saçmalıklarla heba ediyorsunuz, sen de Exter de."

Saray Danışmanı koltuğundan kalkıp iki dostunun arasına girerek, "Öyleyse duyun," diye devam etti, "öyleyse duyun beni dehşet ve ürpertiden bayıltan neymiş. Ben, kendim de ne suretle olduğunu bilmiyorum, bahçede tek başıma bir gezinti yapmaya içimden bir şevk geldiğinde hepiniz çoktan salonda toplanmıştınız. Elimde olmadan adımlarım koruya yöneldi. Sanki sessiz, boş bir çarpma ve sessizce yakınan bir ses duyuyordum. – Sesler kameriyeden geliyor gibiydi – yaklaştım, kameriyenin kapısı açık duruyor – bir bakıyorum – kendim! – Kendim! – Ama otuz sene önceki halimle, Julie nurdan bir melek gibi gelin süsleriyle bana göründüğünde, çaresiz bir üzüntüyle sefil hayatımı sonlandırmak istediğim o uğursuz günde giydiğim aynı kıyafetin içindeyim – Julie'nin düğün günüydü – o kişi – ben – ben kalbin önünde, boş boş yankılanacağı şekilde üzerine vurarak zeminde yatıyor ve mırıldanıyordum: 'Asla – asla yumuşamazsın sen, taş kalp!' – Kımıldamadan öylece oraya

bakıyordum, kanım damarlarımda ölüm gibi soğuk akıyordu. O sıra Julie gelinlik süsleriyle, çiçek açan gençliğinin tüm ihtişamıyla, çalılıktan çıktı ve tatlı bir istekle kollarını o kişiye, bana uzattı – bana, o delikanlıya! Baygın halde yere düştüm!" Saray Danışmanı yarı baygın, koltuğa çöküverdi, ama Rixendorf ellerini tuttu, salladı ve güçlü bir sesle bağırdı: "Bunu gördün, bunu gördün, kardeşim, başka bir şey yok muydu? – Viktoria'yı senin Japon toplarıyla vurduracağım! – Yaklaşan ecelin, gördüğün şey hikâye, hep hikâye! İyileşip dünyada daha uzun yıllar yaşayasın diye seni kötü rüyalarından uyandırıyorum." – Böylece Rixendorf, yaşının el verdiğinden daha süratli şekilde odadan fırladı. Saray Danışmanı galiba Rixendorf'un sözlerinin çok azını işitmişti, gözleri kapalı öylece oturuyordu. Exter büyük adımlarla bir yukarı bir aşağı gidiyordu, keyfi kaçık halde alnını buruşturup dedi ki: "Bahse girerim, o her şeyi yine alışıldık tavrıyla açıklamak isteyecektir, fakat işi kolay olmayacak, değil mi, sevgili Saray Danışmanı? – Biz hayallerden anlıyoruz – Ah keşke sarığımla kürküm olsaydı!" – Bu arzuyla şiddetli bir şekilde, daima yanında taşıdığı küçük gümüş bir düdüğü çaldı, maiyetinden bir zenci hemencecik hem sarığı hem kürkü getirdi. Biraz sonra Danışma Meclisi Üyesi Foerd'ün eşi içeriye girdi, peşinden Julie'yle Danışma Meclisi Üyesi geldi. Saray Danışmanı toparlandı ve durumunun tamamen düzeldiğini söyleye söyleye, gerçekten de durumu düzeldi. Tüm hadisenin unutulmasını rica etti ve tam, Türk kıyafetiyle sedire uzanmış, şişesi tekerlerin üzerinde, yerde sağa sola kayan devasa uzunlukta bir nargileyi fokurdatıp kahve içen Exter hariç herkes salona geri dönecekti ki, kapı açılıp Rixendorf telaşla içeri girdi. Eski Tatar kıyafetli genç birini elinden tutuyordu. Bu, gördüğünde Saray Danışmanı'nın taş kesildiği Max'tı. "Benim, hayalim dediğin şeyi gör," diye

söze başladı Rixendorf, "muhteşem Max'ımın burada kalıp uşağın vasıtasıyla, uygun kostümde görünmek için senin gardırobundan kıyafet alması benim işimdi. Kameriyede kalbin başına eğilmiş olan oydu. – Evet, senin taş kalbine, seni sert, duygusuz amca, çömelen, hayalden ibaret bir fikre kapılıp merhametsizce kovduğun yeğenindi! Kardeş kardeşe karşı büyük bir kabahat işlediyse, bunun kefaletini büyük bir sefalet içinde ölmekle çoktan ödedi – işte burada o yetim duruyor, yeğenin – senin gibi ismi Max olan, oğlun babaya çekmesi gibi kanıyla canıyla sana benzeyen – bu çocuk, bu delikanlı hayatın köpüren akıntısının dalgalarında yürekli bir şekilde dik durdu – işte – kabul et onu – yumuşat taş kalbini! – Ona hayırsever elini uzat da akıntı şiddetle üzerine bastırdığında tutunacak dalı olsun." – Alçakgönüllü, boynu bükük vaziyette, gözlerinde sıcak yaşlarla delikanlı, Saray Danışmanı'na yanaşmıştı. O ise hayalet görmüş gibi, kırpışan gözleriyle, başını kibirle yukarı kaldırmış, sessiz ve katı dikiliyordu, fakat delikanlının elini tutmak istemesiyle, elleriyle onu iterek iki adım geri çekildi ve korkunç bir sesle bağırdı: "Lanet herif – beni öldürmek mi istiyorsun? – Defol – yıkıl karşımdan, evet kalbimle, benimle oynuyorsun! – Sen de Rixendorf, tezgâhladığınız bu gülünç kukla tiyatrosu komplosundasın, ha? – Defol – yıkıl karşımdan – sen – beni mahvetmek için doğan sen – seni gidi reziller rezili –" Öfke ve çaresizliğin kor gibi şimşekler çaktığı gözleriyle Max aniden, "dur, anormal amca – kalpsiz, anormal ağabey. İçinde mahvedici bir pervasızlık fakat asla suç barındıramayacak zavallı talihsiz babamın başına kabahat üstüne kabahat, rezalet ve hakaret yağdırdın! – Ah akılsız deli ben, taş kalbine dokunabileceğimi, bir kere olsun seni sevgiyle sarıp babamın hatasını telafi edebileceğimi sandım! – Sefilce – tüm dünyanın terk ettiği bir halde, fakat oğlunun göğsünde verdi ba-

bam zorlu ömrünün son nefesini – 'Max! – Akıllı ol! – uzlaşmaz ağabeyimle barış – onun oğlu ol,' son söylediği bunlardı – Ama sen, şeytan aldatıcı rüyalarıyla seni avucunda oynatırken, sana sevgi ve fedakârlıkla yanaşan her şeyi istediğin gibi beni de iteliyorsun. – Peki, öyleyse kimsesiz ve bir başına öl! – Tamahkâr hizmetkârlar ölmeni pusuda beklesinler de daha hayat bezgini gözlerin kapanmadan ganimetini paylaşsınlar – vefakâr sevgileriyle ölene kadar yanında olmak isteyenlerin çaresiz dövünmeleri, iç geçirmeleri yerine ölürken, adi altınlarınla paralarını ödüyorsun diye sana bakan rezillerin alaylı kahkahalarını, küstah şakalarını duyasın! – Asla, bir daha asla beni görmeyeceksin!" – Delikanlı kapıdan dışarı fırlayacaktı ki, Julie hıçkıra hıçkıra ağlayarak yere çöktü, Max çabucak geri döndü, onu kollarına alıp kuvvetle göğsüne bastırarak, en ümitsiz bir feryadın yürek parçalayan sesiyle bağırdı: "Ah Julie, Julie, tüm umutlar yok oldu!" – Saray Danışmanı öylece dikilmişti, tüm vücudu titreyerek, konuşamadan – titreyen dudaklarından tek kelime çıkaramıyordu, fakat Julie'yi Max'ın kollarında görünce çıldırmış gibi bir çığlık kopardı. Sert, güçlü adımlarla üzerilerine yürüdü, kızı Max'ın göğsünden kopardı, yukarı kadar kaldırıp duyulmayacak kadar kısık sesle sordu: "Bu Max'ı seviyor musun, Julie?" – Julie ıstırap içinde, "Canım kadar," diye cevap verdi, "canım kadar. Onun kalbine sapladığınız hançer benimkine de isabet eder!" – O an Saray Danışmanı onu yavaşça aşağı indirip ihtiyatla bir koltuğa oturttu. Sonra, kavuşturduğu ellerini alnına bastırarak olduğu yerde dikildi. – Etraf ölüm sessizliğindeydi. – Tek ses – oradakilerden tek bir hareket yoktu! Sonra Saray Danışmanı dizleri üzerine çöktü. Suratına kan can gelmiş, gözlerinde parıl parıl yaşlar, başını kaldırdı, kollarını göğe doğru uzatıp sessiz ve ciddi, şöyle dedi: "Yukarılardaki bilinemez ebedi kud-

ret, bu senin iradendi – Karmaşık hayatım, toprağın kucağında dinlenerek, nefis çiçekleri ve meyveleriyle yeşermiş bir ağaç çıkaran bir tohum mu? – Ah Julie, Julie! – ah zavallı, kör bir deli olan ben" – Saray Danışmanı elleriyle yüzünü örttü, ağlaması işitiliyordu. – Bu böylece birkaç saniye sürdü, sonra Saray Danışmanı aniden ayağa fırladı, uyuşmuş gibi orada dikilen Max'ın üzerine çöreklendi, onu göğsüne yapıştırıp kendinden geçmiş gibi bağırdı: "Julie'yi seviyorsun, benim oğlumsun – hayır bundan da öte, sen ben, bizzat bensin – Her şeyim senindir – zenginsin, çok zengin – çiftliğin var – evlerin, nakit paran – bırak yanında kalayım, kocamış günlerimde benden merhamet ekmeğini esirgeme – değil mi, yaparsın bunu? – Beni seviyorsun ya! – Değil mi, beni seviyor olman lazım, bizzat bensin sen – taş kalbim seni ürkütmesin, beni sıkıca göğsüne bastır, hayat nabızların onu yumuşatacaktır! – Max – Max, oğlum – dostum, velinimetim!" – Bu durum, bu aşırı tahrik olmuş hissiyatın galeyanı, herkesi korku saracak kadar devam etti. Basiretli dostu Rixendorf nihayet, sakinleşip ancak şimdi bu harika delikanlıyla ne kazandığını anlayan ve derin bir duygulanmayla, Danışma Meclisi Üyesi Foerd'ün eşi de Reutlinger'in yeğeninin Julie'yle birleşmesinde eski, kayıp bir zamanın yeniden yeşermesini gördüğünü fark eden Saray Danışmanı'nı yatıştırmayı başardı. Fazlaca enfiye çeken ve iyi telaffuz ettiği bir Fransızcayla bu konuda içini döken Danışma Meclisi Üyesi büyük bir hoşnutluk gösterdi. En önce Julie'nin kardeşlerini olaydan haber etmeliydi, fakat onlar hiçbir yerde bulunamadı. Nannette yüzünden, olur da kenarından fazla eğilip belki içine düşmüştür diye holde duran bütün büyük Japon vazolarına bakılmıştı, fakat nafile, nihayet ufaklığı hemen fark edemedikleri büyük bir gül demeti altında uyuya kalmış halde buldular, keza Clementine'yi de boş

yere arkasından koştuğu kendisinden kaçan sarışın delikanlının peşinden yüksek sesle bağırırken uzaklardaki bir yolda yakaladılar: "Ah, insan ne kadar sevildiğini, ne unutkan ve nankör olduğunu ve değerini bilmediği kalbin ne büyük olduğunu çoğunlukla çok geç fark eder!" – İki ablanın da çok daha güzel ve cazibeli olsa da küçük kardeşlerinin evlenmesinden keyfi kaçmıştı, özellikle küfürbaz Nannette küçük kalkık burnunu kıvırıyordu; fakat Rixendorf onu koluna alıp belki de nasibine çok daha güzel mülkü olan çok daha zarif bir erkeğin düşeceğini söyledi. Nannette bunu eğlenceli bulup tekrar şarkıya başladı: "*Amenez vos troupeaux bergères*!" Clementine ise pek ciddi ve kibarca dedi ki: "Ev mutluluğunda, dört dar duvar arasında sürdürülen rahat, sütliman sevinçler en tesadüfi parçadır: bunların sinirlerinin ve hayatlarının ruhu, aşkın birbirine yakın kalplerden bir diğerine sıçrayan neftyağı kaynaklarıdır." – Acayip ama sevinçli olaylardan haberdar olan salondaki topluluk, temennilerine başlayabilmek için sabırsızlıkla evlenecek çifti bekliyordu. Pencereden her şeyi işitip seyretmiş olan yaldızlı kıyafet giyinmiş adam, kurnazca şunu belirtti: "Şimdi o keçinin zavallı Max için neden o kadar önemli olduğunu biliyorum. Şayet hapse girseydi, barışmak söz konusu bile olamazdı." Herkes, Willibald'ın liderliğinde bu fikri alkışladı. Yan odadan salona geçilecekti ki, şimdiye kadar sedirde kalan, hiçbir şey konuşmayıp sadece sağa sola kaykılarak ve tuhaf surat ifadeleriyle varlığını gösteren Türk elçisi deli gibi sıçrayıp gelinle damadın arasına girdi: "Ne – ne," diye bağırdı, "hemen şimdi mi evleneceksiniz, şimdi mi? – Becerine, çalışkanlığına diyeceğim yok, Max! Fakat acemi çaylağın tekisin, tecrüben yok, hayatı tanımıyorsun, eğitimin yok. Adımlarını içe doğru atıyorsun ve az evvel amcan Saray Danışmanı Reutlinger'e, sen diye hitap ettiğinde duydu-

ğum üzere konuşma tarzın da kaba. Dünyaya açıl! – Konstantinopolis'e! – Orada hayatın için ihtiyacın olan her şeyi öğrenirsin – sonra geri dön ve gönül rahatlığıyla, sevgili şirin çocuğum, güzel Julie'yle evlen." Herkes Exter'in tuhaf arzusuna şaşırıp kalmıştı. Fakat Exter Saray Danışmanı'nı kenara çekti; ikisi karşı karşıya geçtiler, ellerini bir diğerinin omzuna koyup birkaç Arapça söz ettiler. Bunun üzerine Reutlinger geri geldi, Max'ın elini alıp oldukça mülayim ve güler yüzle dedi ki: "Sevgili, aziz oğlum, kıymetli Max'ım, bana bir iyilik yap da Konstantinopolis'e seyahat et, en fazla altı ay sürer, sonra ben burada düğünü ayarlarım!" – Gelinin tüm muhalefetine rağmen Max Konstantinopolis'e gitmek zorunda kaldı.

Artık, çok sevgili okur, hikâyemi pekâlâ bitirebilirim, zira sen, Max birçok acayip şeyle beraber ayıbalığının Exter'e çocuğu getirdiği mermer basamağı gördüğü Konstantinopolis'ten döndükten sonra gerçekten Julie'yle evlendiğini hayal edebilirsin ve gelinin nasıl süslendiğini ve çiftin şimdiye kadar kaç çocuğu olduğunu da bilmeyi istemezsin. Sadece ilave etmek istediğim şudur ki 18.. yılının Meryem'in Doğumu Yortusu'nda Max ile Julie kameriyede kırmızı kalbin başında karşı karşıya diz çöktüler. Soğuk taşın üstüne sağanak gibi yaşlar boşaldı, zira onun altında, ah, hayırsever amcalarının sık sık kanayan kalbi vardı. Lord Horion'un mezarını taklit etmek için değil, bunda zavallı amcasının tüm kederli hayat hikâyesine bir ima gördüğü için Max kendi eliyle taşa şu sözleri kazımıştı:

İstirahat ediyor!

Gece tabloları

E.T.A. HOFFMANN

Gece Tabloları, Aydınlanmacı aklın "bilinmeyen" olarak damgaladığı, ürkütücü bulduğu için hayatın dışına attığı dünyalara kapı aralıyor. Bu öyküler okurunu uçurumun kenarındaki hastalıklı ruhların, suçun ve kötülüğün, fantazmanın ve deliliğin, doğaüstünün ve bilinmezin dünyasına taşıyor.

Geceyi mekân edinen öyküler değil bunlar; gecenin karanlığını gündüze taşıyan, dolayısıyla da insanı kendi karanlığına hapsederek geceyi büyüten, uzatan, sürekli kılan öyküler... Kitabı oluşturan sekiz öyküden her biri, bu açıdan insan ruhunun en dip, en kuytu köşelerine ayrı bir noktadan ışık tutuyor. Resmin bütünündeyse Hoffmann'ın sonsuz gecemize yüklediği anlam var.

Gece Tabloları'nın ilk öyküsü "Kum Adam", yayınlanmasından yüz yıl sonra Freud'un "tekinsiz" kavramını oluşturmasına zemin hazırlamış; Freud aynı adlı ünlü makalesinde Hoffmann'ın bu öykülerde geceye yüklediği anlamı, tüm karmaşasıyla modern kültürün insan ruhundaki tezahürü şeklinde ele almıştır.

Öykülerini, gerçekliğinden şüphe duyulmadan hayalle bezeyen E.T.A. Hoffmann'ın eserleri, fantastik realizmin başyapıtlarıdır.

25.00

ISBN 978-975-07-1112-2